

ธรรมบท ภาคที่ ๕

แปลโดยพยุษณะ ฉบับสองภาษา (ไทย-บาลี)

สำหรับนักเรียน ชั้นประโยค ป.๕.๓
www.kalyanamitra.org

คณะผู้จัดทำ

ผู้อุปถัมภ์โครงการ

พระเทพญาณมหามุณี เจ้าอาวาสวัดพระธรรมกาย
พระราชภาวนาจารย์ รองเจ้าอาวาสวัดพระธรรมกาย

ที่ปรึกษา

พระมหา ดร. สมชาย	จามจุฑาโต	
พระมหาสมเกียรติ	วรยโส	ป.ธ.๕
พระมหานุญชัย	จารุฑาโต	
พระมหาวิวัฒน์	วีรวฑุฒโก	ป.ธ.๕
พระมหา ดร. สุธรรม	สุรตโน	ป.ธ.๕
พระครูใบฎีกาอำนวยศักดิ์	มุณีสุโก	
พระมหา ดร. สมบัติ	อินุทปญโญ	ป.ธ.๕
พระมหาวิทยา	จิตตชโย	ป.ธ.๕

เรียบเรียง

พระมหาอารีย์ พลาธิโก ป.ธ.๗
พระมหาสมบุญ อนนุตชโย ป.ธ.๘

จัดรูปเล่ม

พระมหาสมบุญ อนนุตชโย ป.ธ.๘
พระมหาวันชนะ ภาตชโย ป.ธ.๕
พระมหาอภิชาติ วชิรชโย ป.ธ.๗
พระมหาเฉลิม ฉนุทชโย ป.ธ.๔

ผู้ตรวจทาน

นายนิยม ดาดขุนทด ป.ธ.๖ อาจารย์สอนบาลีประโยค ป.ธ.๗ สำนักเรียนวัดพระธรรมกาย

ออกแบบปก/ภาพวาด

พระมหาสมบุญ อนนุตชโย และ กองพุทธศิลป์ วัดพระธรรมกาย

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : กรกฎาคม ๒๕๕๖ จำนวน ๑,๕๐๐ เล่ม พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ โอ เอส ปรินต์ติ้ง เข้าส์ จำกัด
พิมพ์ครั้งที่ ๒ : กรกฎาคม ๒๕๕๗ จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ โอ เอส ปรินต์ติ้ง เข้าส์ จำกัด
พิมพ์ครั้งที่ ๓ : กรกฎาคม ๒๕๕๘ จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม พิมพ์ที่ โรงพิมพ์เลี้ยงเซียง เพียรเพื่อพุทธศาสน์

ลิขสิทธิ์ : สำนักเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย ต.คลองสาม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี

คำนำ

ด้วยตระหนักและเห็นความสำคัญอย่างยิ่งยวดของการศึกษาพระปริยัติธรรม ของพระภิกษุสามเณร ดังคำกล่าวยืนยันของพระเดชพระคุณพระเทพญาณมหามุนี (หลวงพ่อัมมชโย) ซึ่งได้กล่าวไว้ในโอกาสที่ได้จัดงานมุทิตาสักการะแก่พระภิกษุสามเณร ผู้สอบได้เปรียญธรรม ๕ ประโยค เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๔๑ อันเป็นปีที่ ๑๑ ของการจัดงานมุทิตาสักการะแก่พระภิกษุสามเณร ผู้สอบได้เปรียญธรรม ๕ ประโยค ว่า

“ผู้ที่สอบได้เปรียญธรรม ถือว่าเป็น **วีรบุรุษกองทัพธรรม** เป็นผู้นำความภาคภูมิใจ มาสู่คณะสงฆ์ หลวงพ่อรู้สึกชื่นชมยินดีเป็นอย่างยิ่งและปรารถนาจะให้กำลังใจแก่ผู้ที่สอบได้ และผู้ที่กำลังจะสอบได้ตามมา ให้เห็นความสำคัญและรับรู้ ว่า สิ่งที่ทำน้ทั้งหลายน่าปลื้มใจเพียรศึกษาอยู่นี้ มีความสำคัญมาก และยังมีผู้คนทั้งหลายรอคอยและปรารถนาจะเห็นความสำเร็จของทุกท่าน ผู้จะเป็นกำลังสำคัญในการทำงานพระศาสนา เพื่อความเจริญยั่งยืนนานของพระพุทธศาสนาสืบต่อไปในอนาคต”

พระเดชพระคุณพระเทพญาณมหามุนี (หลวงพ่อัมมชโย) เจ้าสำนักเรียน มีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่จะสนับสนุน และขอปวารณาที่จะเป็นส่วนหนึ่ง ในการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรม ของพระภิกษุสามเณร ตลอดไปตราบนานเท่านาน

และได้มีดำริให้จัดทำ โครงการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระภิกษุสามเณรทั่วประเทศ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๓๑ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อให้การส่งเสริมสนับสนุนเป็นกำลังใจ อีกทั้งมุ่งหมายจะก่อให้เกิดการตื่นตัวด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระภิกษุสามเณรทั่วประเทศ รวมถึงเป็นสื่อกลางให้คณะสงฆ์ผู้บริหารการศึกษาทั่วสังฆมณฑล ได้มาร่วมปรึกษา เพื่อการพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรมให้ก้าวหน้าไปในทิศทางเดียวกัน โดยเริ่มต้นจากการถวายนุเคราะห์การศึกษา การจัดงานมุทิตาสักการะแก่พระภิกษุสามเณรผู้สอบได้เปรียญธรรม ๕ ประโยค การจัดพิมพ์ตำราคู่มือบาลีถวายเป็นแก่นักเรียนที่สนใจ และอื่นๆ ที่จะได้ริเริ่มจัดทำในโอกาสต่อไป

หนังสือธรรมบทสองภาษา บาลี-ไทย ภาค ๑-๘ สำหรับนักเรียนบาลีชั้นประโยค ๑-๒ และ ป.ธ.๑ นี้ ทางคณาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม ได้รวบรวมเรียบเรียงขึ้น โดยอาศัยความรู้จากตำรา และบูรพาจารย์ทั้งหลาย จัดพิมพ์ขึ้น เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระภิกษุสามเณร ผู้แรกเริ่มศึกษาภาษาบาลี และผู้สนใจทั่วไป เพื่ออำนวยความสะดวกเป็นวิทยาทาน แก่ผู้ศึกษาอย่างเต็มที่ ให้เรียนรู้ได้ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น

อนึ่งหากหนังสือเล่มนี้ยังมีการขาดตกบกพร่องประการใด หรือมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ขอความอนุเคราะห์โปรดแจ้งให้ทางสำนักเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกายทราบด้วย จะเป็นพระคุณอย่างยิ่ง เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงแก้ไขให้บริบูรณ์ยิ่งขึ้น ในการจัดพิมพ์ครั้งต่อไป

สำนักเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย จ.ปทุมธานี

สารบัญชรรวมบทภาค ๕

เรื่อง		หน้า
๘. ปาปวรรค วรรณนา		
๑.	เรื่องพราหมณ์ซื้อจุกเพกสาฎก	๑
๒.	เรื่องพระไสยสกเถระ	๕
๓.	เรื่องลาขเทวธิดา	๖
๔.	เรื่องอนาถบิณฑิกเศรษฐี	๕
๕.	เรื่องภิกษุไม่ถนอมบริวาร	๑๔
๖.	เรื่องพิพาลปทกเศรษฐี	๑๖
๗.	เรื่องพ่อค้ามีทรัพย์มาก	๑๕
๘.	เรื่องนายพรานถูกกุกุมิตร	๒๒
๙.	เรื่องนายพรานสุนัขชื่อว่าโกกะ	๒๕
๑๐.	เรื่องพระติสสเถระผู้เข้าถึงตระกูลช่างแก้ว	๓๒
๑๑.	เรื่องชน ๓ คน	๓๕
๑๒.	เรื่องเจ้าศากยะพระนามว่าสุปปพุทธะ	๔๑
๑๐. ทัณฑาวรรค วรรณนา		
๑.	เรื่องภิกษุฉัพพัคคีย์ (๑)	๔๔
๒.	เรื่องภิกษุฉัพพัคคีย์ (๒)	๔๕
๓.	เรื่องเด็กหลายคน	๔๖
๔.	เรื่องพระ โภจนทธานเถระ	๔๘
๕.	เรื่องอุโบสถกรรม	๕๓
๖.	เรื่องอชกรเปรด	๕๕
๗.	เรื่องพระมหาโมคคัลลานเถระ	๕๕
๘.	เรื่องภิกษุผู้มีภักตมะมาก	๖๕
๙.	เรื่องสันตติมหาอำมาตย์	๗๑
๑๐.	เรื่องพระปิโณทิกเถระ	๗๖
๑๑.	เรื่องสุขสามเณร	๗๕
๑๑. ชราวรรค วรรณนา		
๑.	เรื่องหญิงสหายของนางวิสาขา	๕๑
๒.	เรื่องนางสิริมา	๕๔
๓.	เรื่องพระอุตตราเถรี	๕๕
๔.	เรื่องภิกษุผู้มีมานะยิ่ง	๑๐๑
๕.	เรื่องพระรูปนันทาเถรี	๑๐๒
๖.	เรื่องพระนางมัลลิกาเทวี	๑๐๓
๗.	เรื่องพระ โลพุทธายีเถระ	๑๑๑
๘.	เรื่องปฐมโพธิ์	๑๑๕
๙.	เรื่องบุตรของเศรษฐีผู้มีทรัพย์มาก	๑๑๓

“การศึกษานั้น สามารถเปลี่ยนชีวิตของผู้ศึกษา ให้สูงกว่าพื้นเดิม
คนที่มีการศึกษาดี จะทำอะไรก็ดีกว่าประณีตกว่าผู้อื่น คนมีวิชาเท่ากับ
ได้สมบัติจักรพรรดิ ก็นอนไม่หมด”

พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) หลวงปู่ติดปากน้ำ ภาชีเจริญ

๙. กถาเป็นเครื่องกล่าวพรรณนาซึ่งเนื้อความแห่งวรรค
อันบัณฑิตกำหนดแล้วด้วยบาป
(อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ฯ

๙. ปาปาคควณณา

๑. อ.เรื่องแห่งพราหมณ์ชื่อว่าจุเพ็กสาฎก
(อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ฯ

๑. จุเพ็กสาฎกวัตถุ.

อ.พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเชตวัน ทรงปรารภ ซึ่งพราหมณ์ชื่อว่าจุเพ็กสาฎก ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนานี้ ว่า **อภิตถเรถ กल्याณ** ดังนี้ เป็นต้น ฯ

“**อภิตถเรถ กल्याณ**ติ อิมิ ธมฺมเทศนํ สตุถา
เชตวน วิหรนฺโต จุเพ็กสาฎกพฺราหมณํ อารพฺก กเถสิ.

ดังจะกล่าวโดยพิสดาร ชื่อ อ.พราหมณ์ชื่อว่ามหาเอกสาฎก ได้มีแล้ว ในกาลแห่งพระทศพล พระนามว่าวิปัสสี ฯ

วิปัสสีทศพลสฺส กาลสมิํ หิ มหาเอกสาฎก-
พฺราหมโณ นาม อโหสิ.

ดังจะกล่าวโดยพิสดาร ชื่อ อ.พราหมณ์ชื่อว่ามหาเอกสาฎก ได้มีแล้ว ในกาลแห่งพระทศพลพระนามว่าวิปัสสี ฯ แต่ว่า (อ.พราหมณ์ชื่อว่ามหาเอกสาฎก) นี้ เป็นผู้ชื่อว่าจุเพ็กสาฎก (ได้เป็นแล้ว) ในพระนครชื่อว่าสาวัตถี ในกาลนี้ ฯ ก็ อ.ผ้าเป็นเครื่องนุ่ง ผืนหนึ่ง ได้มีแล้ว (แก่พราหมณ์) นั้น (อ.ผ้าเป็นเครื่องนุ่ง) ผืนหนึ่ง (ได้มีแล้ว) แม่ม้านางพราหมณ์ อ.ผ้าเป็นเครื่องห่ม ผืนหนึ่ง นั้นเทียว (ได้มีแล้ว) แก่พราหมณ์และนางพราหมณ์ ท.) แม่ม้านาง ฯ

อยมฺปน เอตฺรหิ สวตฺถุญํ จุเพ็กสาฎโก นาม.
ตสฺส หิ เอโก นิวาสนสาฎโก อโหสิ, พฺราหมณฺนิยาปิ
เอโก; อุกฺกนิฏฺปิ เอกเมว ปารุปนํ.

อ.พราหมณ์ หรือ หรือว่า อ.นางพราหมณ์ ย่อมห่ม (ซึ่งผ้าเป็นเครื่องห่ม) ผืนนั้น ในกาลเป็นไปในภายนอก ฯ ครั้นภายหลัง ณ วันหนึ่ง ครั้นเมื่อการฟังซึ่งธรรม ในพระวิหาร (อันบุคคล) ป่าวร้องแล้ว อ.พราหมณ์ กล่าวแล้ว ว่า ดูก่อนนางผู้เจริญ อ. การฟังซึ่งธรรม (อันบุคคล) ป่าวร้องแล้ว (อ. เธอ) จักไป สู่ที่เป็นที่ฟัง ซึ่งธรรม ในเวลากลางวัน หรือ หรือว่า (อ.เธอ จักไป สู่ที่เป็นที่ฟัง-ซึ่งธรรม) ในเวลากลางคืน เพราะว่า อันเรา ท. ไม่อาจ เพื่ออันไป โดยความเป็นอันเดียว กัน เพราะความไม่มี แห่งผ้าเป็นเครื่องห่ม ดังนี้ ฯ

พหิตมนกาลे พฺราหมโณ वा พฺราหมणी वा
तं पारुपति. अद्येकविंशं विहारे धम्मसुखेन โสมसिते
พฺราหมโणे आह “भोति धम्मसुखं न्नेति; किं त्वा
धम्मसुखं क्खिससि, अथाहु रत्तु? पारुपनसुखं हि
अभावेन न सुक्का अमुहेहि एकतो कन्नुत्ति.

อ.นางพราหมณ์ (กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย อ.ฉัน จักไป ในเวลากลางวัน ดังนี้ ห่มแล้ว ซึ่งผ้าสาฎก ได้ไปแล้ว ฯ อ.พราหมณ์ ยังกาลอันเป็นส่วนแห่งวัน ให้น้อมลวงไปวิเศษแล้ว ในเรือน ไปแล้ว ในเวลากลางคืน นั้นแล้ว ข้างพระพักตร์ ของพระศาสดา ได้ฟังแล้ว ซึ่งธรรม ฯ ครั้งนั้น อ.ปิตี อันมีวรรณะห้า แฝ่ไปอยู่ ตลอดสี่ระ (ของพราหมณ์) นั้น เกิดขึ้นแล้ว ฯ

พฺราหมณี “สามิ อหํ ทิवा क्खिससामीति साฎ्गं
पारुपित्वा अकमासि. พฺราหมโणे ทิวสภาคं केहे
वित्तिनाเมत्त्वा रत्तुत्ति कन्नुत्त्वा สตุत्तु ปุโรโต นิสินฺโน
ธम्मํ อสุโสสิ. อถสฺส สิริर्वรमाना पणुज्वणฺणा
ปีति อฺอุปฺปชฺชติ.

(อ.พราหมณ์) นั้น เป็นผู้ใคร่เพื่ออันบูชา ซึ่งพระศาสดา เป็น คิดแล้ว ว่า ถ้าว่า (อ.เรา) จักถวาย ซึ่งผ้าสาฎก นี้ ไซ้ อ.ผ้าเป็นเครื่องห่ม จักไม่มี นั้นเทียว แม่ม้านางพราหมณ์ อ.ผ้าเป็นเครื่องห่ม จักไม่มี แก่เรา ดังนี้ ฯ ครั้งนั้น อ.พัน แห่งจิตอันประกอบพร้อมแล้ว ด้วยความตระหนี่ ท. เกิดขึ้นแล้ว (แก่พราหมณ์) นั้น อ.จิตอันประกอบพร้อมแล้วด้วยศรัทธา ดวงหนึ่ง เกิดขึ้นแล้ว อีก อ.พันแห่งจิตอันประกอบพร้อมแล้วด้วยความตระหนี่ เกิดขึ้นแล้ว อีก ครอบง่าอยู่ (ซึ่งจิตอันประกอบพร้อมแล้วด้วยศรัทธา) แม่นั้น ฯ

โส สตุถาริ पुच्छिकाโม हुत्तुवा “सजे
अिमिं साङ्गं तसुसामि, नेव प्वाभुमणिया, न मयुहं
पारुपनिं गविसुत्ति जिनेत्ति. अथसु मज्जेचित्तानं
ससुत्ति अอุปฺपชฺชति, पुनेกं सत्थाजित्तं अอุปฺपชฺชति; तम्पि
अभिगणुत्ति पुन मज्जेससुत्ति अอุปฺपชฺชति.

๑. ความตระหนี่อันมีกำลัง (ของพราหมณ์) นั้น เป็นราวกะว่า ผูก ถือเอาอยู่ ย่อมห้ามซึ่งจิตอันประกอบพร้อมแล้วด้วยศรัทธา นั้นเทียบ ด้วยประการฉะนี้ ฯ (เมื่อพราหมณ์) นั้น คิดอยู่ ว่า (อ.เรา) จักถวาย (อ.เรา) จักไม่ถวาย ดังนี้ นั้นเทียบ อ.ยามที่หนึ่ง เป็นไปล่วงวิเศษแล้ว ฯ ในลำดับนั้น ครั้นเมื่อยามอันมีในท่ามกลาง ถึงพร้อมแล้ว (อ.พราหมณ์) นั้น ไม่ได้เอาแล้ว เพื่ออันถวาย (ในยามอันมี- ในท่ามกลาง) แม้นั้น ฯ ครั้นเมื่อยามอันมีในภายหลัง ถึงพร้อมแล้ว (อ.พราหมณ์) นั้น คิดแล้ว ว่า เมื่อเรา ครอบอยู่ กับ ด้วยจิตอัน- ประกอบพร้อมแล้วด้วยศรัทธา ด้วย ด้วยจิตอันประกอบพร้อมแล้ว ด้วยความตระหนี่ด้วย นั้นเทียบ อ.ยาม ท. สอง เป็นไปล่วง- วิเศษแล้ว อ.จิตอันประกอบพร้อมแล้วด้วยความตระหนี่ อันมีประมาณ เท่านี้ ของเรา นี้ เจริญอยู่ จักไม่ให้ เพื่ออันยกขึ้น ซึ่งศรัทธา จากอบาย ท. สี่ (อ.เรา) จักถวาย ซึ่งผ้าสาฎก ดังนี้ ฯ

(อ.พราหมณ์) นั้น ครอบงำแล้ว ซึ่งพันแห่งจิตอันประกอบพร้อมแล้ว ด้วยความตระหนี่ กระทำแล้ว ซึ่งจิตอันประกอบพร้อมแล้ว ด้วยศรัทธา ให้เป็นปุเรจาริก ถือเอาแล้ว ซึ่งผ้าสาฎก วางไว้แล้ว ณ ที่ใกล้แห่งพระบาท ของพระศาสดา ได้กระทำแล้ว ซึ่งเสียงอันดัง สิ้นสามครั้ง ว่า อันเรา ชนะแล้ว อันเรา ชนะแล้ว ดังนี้ เป็นต้น ฯ

๑. พระราชา พระนามว่าปเสนทิโกศล ทรงสถับอยู่ ซึ่งธรรม ทรงสถับแล้ว ซึ่งเสียงนั้น ตรัสแล้ว ว่า อ.เจ้า ท. จงถาม (ซึ่งพราหมณ์) นั้น, ได้ยินว่า อ. อะไร (อันพราหมณ์) นั้น ชนะแล้ว ดังนี้ ฯ (อ.พราหมณ์) นั้น ผู้ อันราชบุรุษ ท. งามแล้ว บอกแล้ว ซึ่งเนื้อความ นั้น ฯ

๑. พระราชาทรงสถับแล้ว ซึ่งเนื้อความนั้น (ทรงดำริแล้ว) ว่า อ.กรรมอันบุคคลกระทำได้โดยยาก อันพราหมณ์ กระทำแล้ว, อ.เรา จักกระทำ ซึ่งการสงเคราะห์ (แก่พราหมณ์) นั้น ดังนี้ (ทรงยังราชบุรุษ ท.) ให้พระราชทานแล้ว ซึ่งคู่แห่งผ้าสาฎก คู่หนึ่ง ฯ อ.พราหมณ์นั้น ได้ถวายแล้ว (ซึ่งคู่แห่งผ้าสาฎก) แม้นั้น แก่พระตถาคตเจ้านั้นเทียบ ฯ

๑. พระราชา (ทรงยังราชบุรุษ ท.) ให้พระราชทานแล้ว กระทำ ให้คุณด้วย ๒ คือ (ซึ่งคู่แห่งผ้าสาฎก ท.) ๒ (ซึ่งคู่แห่งผ้าสาฎก ท.) ๔ (ซึ่งคู่แห่งผ้าสาฎก ท.) ๘ (ซึ่งคู่แห่งผ้าสาฎก ท.) ๑๖ อีก ฯ (อ. พราหมณ์) นั้น ได้ถวายแล้ว (ซึ่งคู่แห่งผ้าสาฎก ท.) แม้นั้น แก่พระตถาคตเจ้านั้นเทียบ ฯ ครั้งนั้น อ. พระราชา (ทรงยังราชบุรุษ ท.) ให้พระราชทานแล้ว ซึ่งคู่ ๓๒ ท. (แก่พราหมณ์) นั้น ฯ อ.พราหมณ์ ถือเอาแล้ว ซึ่งคู่ ท. ๒ คือ ซึ่งคู่ คู่ ๑ เพื่อตน (ซึ่งคู่) คู่ ๑ เพื่อนางพราหมณี (จากคู่ ๓๒) นั้น เพื่ออันเปลื้องซึ่งวาทีว่า อ. พราหมณ์ ไม่ถือเอาแล้ว เพื่อตน สละวิเศษแล้ว (ซึ่งคู่) อัน (อันตน) ได้แล้ว ฯ นั้นเทียบ ดังนี้ ได้ถวายแล้ว ซึ่งคู่ ท. ๓๐ แก่พระตถาคตเจ้า นั้นเทียบ ฯ ส่วนว่า อ.พระราชา, ครั้นเมื่อพราหมณ์นั้น ถวายอยู่ แม้ ๗ ครั้ง, เป็นผู้ทรงประสงค์เพื่ออันพระราชทาน อีก เทียบ ได้เป็นแล้ว ฯ อ.พราหมณ์ชื่อว่ามหาเอกสาฎก ได้ถือเอาแล้ว ในคู่แห่งผ้าสาฎก ท. ๖๔ หนา (ซึ่งคู่แห่งผ้าสาฎก ท.) ๒ ในกาลก่อน ฯ ส่วนว่า (อ.พราหมณ์ชื่อว่าจุฬาสาฎก) นี้ ได้ถือเอาแล้ว (ซึ่งคู่แห่งผ้าสาฎก ท.) ๒ ในกาลแห่งคู่ ๓๒ (อันตน) ได้แล้ว ฯ

อิติสุส พลวมจเจอร์ พนฺธิตฺวา คนฺหนฺตํ วิย สทฺธาจิตฺตํ ปฏิพาหติเยว. ตสฺส “ทสฺสามิน ทสฺสามีติ จินฺตเนตฺตสฺเสว ปจฺมยาโม วิตฺติตฺโต. ตโต มชฺฌิมยาเม สมฺปตฺเต ตสฺมีปี ทาตุํ นาสกฺขิ. ปจฺฉิมยาเม สมฺปตฺเต โส จินฺตสิ” มม สทฺธาจิตฺเตน มจฺเจอร์จิตฺเตน จ สทฺธี ยุชฺฌเนตฺตสฺเสว เทว ยามา วิตฺติตฺตา, อิํ มม เอตฺตํ มจฺเจอร์จิตฺตํ วทฺธมมานํ จตฺตฺหิ อปาเยหิ สีสํ อุกฺขิปิตฺตุน ทสฺสตี, ทสฺสามิ สาฎกนฺตี.

โส มจฺเจอร์สทฺสฺสํ อภิวิตฺวา สทฺธาจิตฺตํ ปุเรจาริกํ กตฺวา สาฎกํ อาทาย สตฺถุ ปาทุมฺเเล จเปตฺวา “ชิตํ เม, ชิตํ เมติ ติกฺขตฺตํ มหาสทฺทมกาสิ.

ราชา ปเสนทิโกสโล ธมฺมํ สฺถนฺนโต ตํ สทฺทํ สุตฺวา “ปุจฺฉน นํ, กิํ กิร เตน ชิตนฺตี อาห. โส ราชปุริเสหิ ปุจฺฉิตฺโต ตมตฺถํ อาโรเจสิ.

ตํ สุตฺวา ราชา “ทุกกํ กตํ พฺราหมเณน, สงฺคหมสฺส กิริสฺสามีติ เอกํ สาฎกยฺคํ ทาเปสิ. โส ตมฺปิ ตถาคตฺตสฺเสว อทาสิ.

ปุณฺ ราชา “เทว จตฺตาริ อฏฺฐ โสฬสชาติ ทฺวิคฺฉนํ กตฺวา ทาเปสิ. โส ตานิปี ตถาคตฺตสฺเสว อทาสิ. อตฺสฺส ราชา ทวตฺตีสยฺคานิ ทาเปสิ. พฺราหมโณ “อตฺตโน อคฺคเหตฺวา ลทฺถํ ลทฺถํ วิสฺสชฺเชสิเยวาทิ วาทิโมจฺนตฺถํ ตโต “เอกํ ยฺคํ อตฺตโน เอกํ พฺราหมณียาติ เทว ยฺคานิ คเหตฺวา ตีส ยฺคานิ ตถาคตฺตสฺเสว อทาสิ. ราชา ปน, ตสฺมี สตฺตยฺคตฺตมฺปิ ททฺเต, ปุณฺ ทาตุกาโม ว อโหสิ. ปุพฺเพ มหาเอกสาฎกโก จตฺตสฺสยฺจา สาฎกยฺคฺเสว เทว อคฺคเหสิ. อยมฺปน ทวตฺตีสยฺคตฺตกาเล เทว อคฺคเหสิ.

อ.พระราชาทรงยังราชบุรุษ ท. ให้รู้ทั่วแล้ว ว่า แน่พะนาย
อ. กรรรมอันบุคคลกระทำได้โดยยาก อันพรหมณ์กระทำแล้ว,
อ. เจ้า ท. (ยังกันและกัน) พึงให้นำมา ซึ่งผ้ากัมพล ท. ๒ ของเรา
ในภายในแห่งวัง ดังนี้ ๕ (อ.ราชบุรุษ ท.) เหล่านั้น กระทำแล้ว
อย่างนั้น ๕ อ.พระราชาทรงยังราชบุรุษ ท. ให้พระราชทานแล้ว
ซึ่งผ้ากัมพล ท. ๒ อันมีค่าแสนหนึ่ง (แก่พรหมณ์) นั้น ๕

อ.พรหมณ์ (คิดแล้ว) ว่า (อ.ผ้ากัมพล ท.) เหล่านี้ ย่อมไม่ควร
ซึ่งอันประกอบเข้า ที่สระ ของเรา (อ.ผ้ากัมพล ท.) เหล่านั้น
เป็นของสมควร แก่พระพุทธศาสนานั้นเทียว (ย่อมเป็น) ดังนี้ ผูกแล้ว
ซึ่งผ้ากัมพล ผืนหนึ่ง กระทำ ให้เป็นเพดาน ในเบื้องบน แห่งที่เป็น
ที่บรรทม ของพระศาสดา ในภายในแห่งพระคันธกุฎี ผูกแล้ว
(ซึ่งผ้ากัมพล) ผืนหนึ่ง กระทำ ให้เป็นเพดาน ในที่เป็นที่กระทำ
ซึ่งกิจด้วยภักต ของภิกษุ ผู้ฉันอยู่ในเรือน ของตน เนื่องนิตย์ ๕

อ. พระราชา เสด็จไปแล้ว สู้สำนัก ของพระศาสดา ในสมัยเป็น
ที่สิ้นไปแห่งวัน ทรงจำได้แล้ว ซึ่งผ้ากัมพล ทูลถามแล้ว ว่า
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.การบูชา อันใคร กระทำแล้ว ดังนี้
(ครั้นเมื่อพระดำรัส) ว่า (อ.การบูชา) อันพรหมณ์ชื่อว่าเอกสาฎก
(กระทำแล้ว) ดังนี้ (อันพระศาสดา) ตรัสแล้ว (ทรงดำริแล้ว) ว่า
อ.พรหมณ์ ย่อมเลื่อมใส ในที่เป็นที่เลื่อมใส ของเรา นั้นเทียว ดังนี้
(ยังราชบุรุษ ท.) ให้พระราชทานแล้ว ชื่อ ซึ่งหมวด ๔ แห่งวัตถุทั้งปวง
กระทำ ให้เป็นวัตถุ ๔ ให้เป็นวัตถุ ๔ เพียงไร แต่ร้อยแห่งวัตถุ
ทั้งปวง อย่างนี้ คือ ซึ่งข้าง ท. ๔ ซึ่งม้า ท. ๔ ซึ่งพันแห่งกหาปณะ ท.
๔ ซึ่งหญิง ท. ๔ ซึ่งทาสี ท. ๔ ซึ่งบุรุษ ท. ๔ ซึ่งบ้านส่วย ท. ๔
(แก่พรหมณ์) นั้น ๕

อ.ภิกษุ ท. ยังวาจาเป็นเครื่องกล่าว ว่า โอ อ.กรรรม
ของพรหมณ์ชื่อว่าจุกะสาฎก เป็นกรรมนำอัศจรรย์ (ย่อมเป็น)
(อ.พรหมณ์ชื่อว่าจุกะสาฎก นั้น) ได้แล้ว ซึ่งหมวดสี่แห่งวัตถุ
ทั้งปวง ลินกาลครุหนึ่งนั้นเทียว อ.ผลอันสุกพิเศษ อันกรรมอันงาม
อัน (อันพรหมณ์ชื่อว่าจุกะสาฎก นั้น) กระทำแล้ว ในที่อันเป็น
(บุญ) เขต ในกาลนี้นั้นเทียว ให้แล้ว ในวันนี้ที่นั้นเทียว ดังนี้
ให้ตั้งขึ้นพร้อมแล้ว ในโรงเป็นที่กล่าวและเป็นที่แสดงซึ่งธรรม ๕

อ.พระศาสดา เสด็จมาแล้ว ตรัสถามแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท.
(อ.เธอ ท.) เป็นผู้นั่งพร้อมแล้ว ด้วยวาจาเป็นเครื่องกล่าว อะไร
หนอ ย่อมเป็น ในกาลนี้ ดังนี้ (ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ.ข้าพระองค์ ท.
เป็นผู้นั่งพร้อมแล้ว ด้วยวาจาเป็นเครื่องกล่าว) ชื่อ นี้ (ย่อมเป็น)
ดังนี้ (อันภิกษุ ท. เหล่านั้น) กราบทูลแล้ว ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท.
ถ้าว่า (อ.พรหมณ์ชื่อว่าเอกสาฎก นี้) จักได้อาจแล้ว เพื่ออันถวายเป็น
แก่เรา ในยามที่หนึ่งไซ้ (อ.พรหมณ์ชื่อว่าเอกสาฎก นี้)
จักได้ได้แล้ว ซึ่งหมวดสิบหกแห่งวัตถุทั้งปวง ถ้าว่า (อ.พรหมณ์
ชื่อว่าเอกสาฎก) นี้ จักได้อาจแล้ว เพื่ออันถวายเป็นแก่เรา ในยาม
อันมีในท่ามกลางไซ้ อ.พรหมณ์ ชื่อว่าเอกสาฎกนี้ จักได้ได้แล้ว
ซึ่งหมวดแปดแห่งวัตถุทั้งปวง แต่ว่า อ.พรหมณ์ชื่อว่าเอกสาฎก
นี้ ได้แล้ว ซึ่งหมวดสี่แห่งวัตถุทั้งปวง เพราะความที่ (แห่งผ้าสาฎก
นั้น อันตน) ถวายแล้ว ในกาลเป็นที่ขจัดเฉพาะซึ่งความมืด
อันมีกำลัง จริงอยู่ อ.กรรรมอันงาม (อันบุคคล) ผู้เมื่อกระทำ
ยังจิตอันเกิดขึ้นแล้ว ไม่ให้เสื่อมแล้ว พึงกระทำ ในขณะนั้นนั้นเทียว,

ราชา ราชบุริเส อาณาเปสิ “ทุกกริ ภณ
พราหมณณ กตฺ, อนฺเตปุเร มม เทว กมฺพล
อาหฺราเปยฺยาถาติ. เต ตถา กริสุ. ราชา
สทฺสทฺสคฺชนน เทว กมฺพล ตสฺส ทาเปสิ.

พราหมโณ “น อิม มม สรีเร อุปโยคํ อรหฺนติ,
พฺพุทฺธาสนฺสุเสว เต อนฺจฺฉวิกาติ เอกํ กมฺพลํ
อนฺโตคนฺธกุฎิยํ สตฺถุ สยฺนสฺส อุปริ วิตานิ กตฺวา พฺนฺธิ,
เอกํ อตฺตโน ฆเร นิพฺพฺธิ ภูณฺชนฺตสฺส ภิกฺขุโน
ภตฺตทิกฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ วิตานิ กตฺวา พฺนฺธิ.

ราชา สายณฺหสมเย สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา
กมฺพลํ สญฺชานิตฺวา “ภนฺเต เกน ปุชฺชา กตฺวา
ปุจฺจิตฺวา, “เอกสาฎกนาติ วุตฺเต, “พฺราหมโณ มม
ปสาทฺฐาเนเยว ปสิทฺตีติ “จตฺตาริ หตฺถิ จตฺตาริ
อสุเส จตฺตาริ กหาปณฺสทฺสทานิ จตฺตฺสโร
อิตฺติโย จตฺตฺสโร ทาสีโย จตฺตาริ บุริเส จตฺตาริ
คามเวติ เอว ยาว สพฺพสฺตา จตฺตาริ จตฺตาริ กตฺวา
สพฺพจตฺกํ นามสฺส ทาเปสิ.

ภิกฺขุ ธมฺมสภายํ กถํ สมฺภูจฺจาเปสุ “อโห อจฺฉริยํ
จุกะสาฎกสฺส กมฺมํ, มฺหุตฺตเมว สพฺพจตฺกํ ลภิ,
อิทาเนว เขตฺตฺฐาเน กเตน กฺลฺยาณกมฺเมน อชฺเชว
วิปาโก ทินฺโนติ.

สตฺถา อาคนฺตฺวา “กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ
กถาย สนฺนินฺสิหนฺนาติ ปุจฺจิตฺวา, “อิมาย นามาติ วุตฺเต,
“ภิกฺขเว สจายํ เอกสาฎกโก ปจฺมยาเม มยฺหิ ทาตุ
อสกฺขิสฺส, สพฺพโสฬสํ อลภิสฺส; สเจ มชฺฌิมยาเม
ทาตุ อสกฺขิสฺส, สพฺพจกํ อลภิสฺส; พลวปจฺจฺจฺเส
ทินฺนตฺตา ปเนสฺ สพฺพจตฺกํ ลภิ; กฺลฺยาณกมฺมํ
กโรนฺเตน หิ อุปฺปนฺนจิตฺตํ อหาเปตฺวา ตฺขณฺญเวย
กาตพฺพ,

ด้วยว่า อ.กุศล (อ้นบุคคล) กระทำแล้ว ข้า เมื่อให้ ซึ่งสมบัติ ย่อมให้ ช้านั้นเที่ยว เพราะเหตุนั้น อ.กรรมอันงาม (อ้นบุคคล) ฟังกระทำ ในลำดับแห่งจิตตูปาทนนั้นเที่ยว ดังนี้ เมื่อ ทรงสืบต่อ ซึ่งอนุสนธิ แสดง ซึ่งธรรม ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถา นี้ว่า

อ.บุคคล ฟังรับชวนชวาย ในกรรมอันงาม ฟังห้าม ซึ่งจิต จากบาป เพราะว่า (เมื่อบุคคล) กระทำอยู่ ซึ่งบุญ ข้า อ.ใจ ย่อมยินดี ในบาป ดังนี้ ฯ

อ.อรรถ ว่า (อ.บุคคล) ฟังกระทำ ด่วน ๆ คือว่า เร็ว ๆ ดังนี้ (ในบท ท.) เหล่านั้น หนา (แห่งบท) ว่า อภิตตฺเรธา ดังนี้ ฯ จริงอยู่ (อ.กรรมอันงาม) อันคฤหัสถ์ ครั้นเมื่อจิต ว่า (อ.เรา) จักกระทำ ซึ่ง - (ในกุศล ท.) มีการถวายเป็นต้น หนา - กุศล อะไร ๆ นั้นเที่ยว ดังนี้ เกิดขึ้นแล้ว ฟังกระทำ ด่วน ๆ นั้นเที่ยว (ด้วยอันคิด) ว่า อ.เรา (จักกระทำ) ในก่อน อ.เรา (จักกระทำ) ในก่อน ดังนี้ โดย - (อ.ชุน ท.) เหล่าอื่น ย่อมไม่ได้ ซึ่งโอกาส โดยประการใด - ประการนั้น ฯ

อีกอย่างหนึ่ง (อ.กรรมอันงาม) อันบรรพชิต ผู้เมื่อกระทำ (ซึ่งวัตร ท.) มีอุปชฌายวัตรเป็นต้น ไม่ให้แล้ว ซึ่งโอกาส (แก่ภิกษุ) อื่น ฟังกระทำ ด่วน ๆ นั้นเที่ยว (ด้วยอันคิด) ว่า อ.เรา (จักกระทำ) ในก่อน อ.เรา (จักกระทำ) ในก่อน ดังนี้ ฯ (อ.อรรถ) ว่า ก็ (อ.บุคคล) ฟังห้าม ซึ่งจิต (จากกรรมอันเป็นบาป) มีกายทุจริตเป็นต้น หรือ หรือว่า จากจิตตูปาทนอันเป็นอกุศล ในที่ทั้งปวง (ดังนี้ แห่งหมวด สองแห่งบท) ว่า **ปาปา จิตฺตํ** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า ก็ อ.บุคคลใด ย่อมกระทำ ซึ่งบุญ ข้า (ด้วยอันคิด) อย่างนี้ ว่า (อ.เรา) จักถวายเป็น (อ.เรา) จักกระทำ (อ.บุญ) จักถึงพร้อม หรือ หนอ แล แก่เรา หรือว่า (อ.บุญ) จักไม่ถึงพร้อม (แก่เรา) ดังนี้ รวากะ (อ.บุคคล) ผู้ไปอยู่ โดยหนทางอันสิ้น อ.บาป (ของบุคคล) นั้น ย่อมได้ ซึ่งโอกาส รวากะ อ.พันแห่งจิตอันประกอบพร้อมแล้ว ด้วยความตระหนี่ ของพราหมณ์ชื่อว่าเอกสภาฏก ได้อยู่ ซึ่งโอกาส (ครั้นเมื่อความเป็น) อย่างนั้น (มีอยู่) อ.ใจ (ของบุคคล) นั้น ย่อมยินดี ในบาป (ดังนี้ แห่งหมวดสองแห่งบท) ว่า **ทณฺฑํ หิ กรโต** ดังนี้ ฯ (อ.อธิบาย) ว่า เพราะว่า (อ.จิต) ย่อมยินดี ในกรรมอันเป็นกุศล ในกาลเป็นที่กระทำซึ่งกรรมอันเป็นกุศลนั้นเที่ยว (อ.จิต) พันแล้ว (จากกาลเป็นที่กระทำซึ่งกรรมอันเป็นกุศล) นั้น เป็นธรรมชาติ น้อมไปแล้วในบาปนั้นเที่ยว ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งพระคาถา (อ.ชุน ท.) มาก บรรลุแล้ว (ซึ่งอริยมผล ท.) มีเสตยาปัตติผลเป็นต้น ดังนี้แล ฯ

ทณฺฑํ กตํ กุสลํ หิ สมฺปตฺตํ ททมานํ ทณฺฑเมว ททาติ; ตสฺมา จิตฺตูปฺปาทสมนฺนฺตรเมว กลฺยาณกมฺมํ กาทพฺพนฺติ วตฺวา อนุสนฺธิํ สมฺมตฺวา ธมฺมํ เทเสณฺโต อิมํ คาถมาห

“อภิตตฺเรธา กลฺยาณ, ปาปา จิตฺตํ นิวารเย, ทณฺฑํ หิ กรโต ปุญฺญํ, ปาปสมฺม รมตี มโนติ.

ตตฺถ **อภิตตฺเรธาติ:** “ตฺริตฺตฺริตํ สีสฺสีขํ กเรยฺยาติ อตฺถโก. คิหิณา หิ, “สลากภตฺตทานาทีสุ กิณฺุจิวท กุสลํ กริสฺสามีติ จิตฺเต อฺปปนฺเน, ยถา อญฺเญ โอิกาสํ น ลภนฺติ, เอวํ “ อหํ ปฺเร อหํ ปฺเรติ ตฺริตฺตฺริตเมว กาทพฺพ.

ปพฺพชิตฺเตน วา อฺปชฺฌมายวตฺตาทีนํ กโรนฺเตน อญฺเญสฺส โอิกาสํ อทฺตวา “อหํ ปฺเร อหํ ปฺเรติ ตฺริตฺตฺริตเมว กาทพฺพ. **ปาปา จิตฺตฺนฺติ:** กายทุจฺจริตาทีโต ปน ปาปกมฺมโต อฺกุสลจิตฺตูปฺปาทโต วา สพฺพญฺญาเน จิตฺตํ นิวารเย.

ทณฺฑํ หิ กรโตติ: โย ปน “ทสฺสามิ, กริสฺสามิ, สมฺปชฺชิสฺสตี นฺุ โข เม โนติ เอวํ จิกฺขลฺมคฺเคน คจฺจนฺโต วิย ทณฺฑํ ปุญฺญํ กรโตติ, ตสฺส เอกสภาฏกสฺส วิย มจฺเจรสฺสทฺสสํ ปาปํ โอิกาสํ ลภตี. อตฺสสํ ปาปสมฺม รมตี มโน. กุสลกมฺมกรณกาเลเยว หิ จิตฺตํ กุสลกมฺเม รมตี, ตโต มุจฺจิตฺวา ปาปนินฺนเมว โหตีติ.

คาถาปริโยสานे पशुं शिष्टात्पत्तिमलात्पि पापुर्णिसुति.

อ. เรื่องแห่งพราหมณ์ชื่อว่าจุกสภาฏก (จบแล้ว) ฯ

จุกสภาฏกตฺถ.

๒. อ. เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่าไสยสกะ (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ฯ

๒. เสยยสกตเถรวตถุ.

อ.พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเชตวัน ทรงปรารภ ซึ่งพระเถระชื่อว่าไสยสกะตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า **ปาปญเจ ปุริโส กยิรา** ดังนี้ เป็นต้น ฯ

ได้ยินว่า (อ.พระเถระชื่อว่าไสยสกะ) นั้น เป็นสิทธิวิหาริก ของพระเถระชื่อว่าโลพุททายี (เป็น) บอกลแล้ว ซึ่งความไม่ยินดียิ่ง แห่งตน (แก่พระเถระชื่อว่าโลพุททายี) นั้น ผู้ (อันพระเถระชื่อว่าโลพุททายี) นั้น ชักชวนแล้ว ในกรรมคือปฐมสังฆาติเสส ได้กระทำแล้ว ซึ่งกรรม นั้น ในเพราะความไม่ยินดียิ่ง อันเกิดขึ้นแล้วและเกิดขึ้นแล้ว ฯ

อ.พระศาสดา ทรงสดับแล้ว ซึ่งการกระทำ (แห่งพระเถระ ชื่อว่าไสยสกะ) นั้น (ทรงยังภิกษุ) ให้สงสัยแล้ว (ซึ่งพระเถระชื่อว่าไสยสกะ) นั้น ตรัสถามแล้ว ว่า ได้ยินว่า อ.เธอ ย่อมกระทำ อย่างนั้น หรือ ดังนี้ (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระเจ้าข้า (อ.อย่างนั้น) ดังนี้ (อันพระเถระชื่อว่าไสยสกะ) กราบทูลแล้ว (ตรัสแล้ว) ว่า (อ.เธอ) ได้กระทำแล้ว ซึ่งกรรม อันหนัก เพราะเหตุไร, คุณก่อนโมฆบุรุษ (อ.กรรมนั้น) เป็นกรรมไม่สมควร (ย่อมเป็น) ดังนี้ ทรงติเตียนแล้ว โดยประการต่าง ๆ ทรงบัญญัติแล้ว ซึ่งสิกขาบท ตรัสแล้ว ว่า ก็ อ.กรรม มีอย่างนี้เป็นรูป เป็นกรรมยังสัตว์ให้เป็น ไปพร้อมเพื่อทุกข์ แม้ในธรรมอันสัตว์เห็นแล้ว แม้ในภพเป็นที่ไป ในเบื้องหน้าพร้อม นั้นเทียว ย่อมเป็น ดังนี้ เมื่อ ทรงสืบต่อ อ.ซึ่งอนุสนธิ แสดง ซึ่งธรรม ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา นี้ ว่า

หากว่า อ.บุรุษ พึ่งกระทำ ซึ่งบาป ไชรั, อ.บุรุษ ไม่พึ่งกระทำ (ซึ่งบาป) นั้น บ่อย ๆ, อ.บุรุษ ไม่พึ่งกระทำ ซึ่งความพอใจ (ในบาป) นั้น, (เพราะว่า) อ.อันสังสมขึ้น ซึ่งบาป เป็นเหตุนำมาซึ่งทุกข์ (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

อ.เนื้อความ แห่งคำอันเป็นพระศาสดานั้น ว่า ถ้าว่า อ.บุรุษ พึ่งกระทำ ซึ่งกรรมอันลามก คราวเดียว ไชรั, อ.บุรุษ พิจารณาแล้ว ในขณะนั้นนั้นเทียว ไม่พึ่งกระทำ (ซึ่งกรรมอันลามก) นั้น บ่อย ๆ (ด้วยความคิด) ว่า (อ. กรรมอันลามก) นี้ เป็นกรรมไม่สมควร เป็นกรรมหยาบ (ย่อมเป็น) ดังนี้, อ.ความพอใจ หรือ หรือว่า อ.ความชอบใจ (ในกรรมอันลามก) นั้น แม้ใด พึ่งเกิดขึ้น, อ.บุรุษ บรรเทาแล้ว (ซึ่งความพอใจ หรือ หรือว่า ซึ่งความชอบใจ) แม่นั้น ไม่พึ่งกระทำนั้นเทียว ฯ (อ.อันถาม) ว่า (อ.บุรุษ ไม่พึ่งกระทำ ซึ่งความพอใจใน บาป) นั้น เพราะเหตุไร ? (ดังนี้) (อ.อันแก้) ว่า เพราะ ว่า อ.อันสังสมขึ้น คือว่า อ.อันพอกพูน ซึ่งบาป เป็นเหตุนำมาซึ่งทุกข์ (ย่อมเป็น) คือว่า ย่อมนำมาซึ่งทุกข์นั้นเทียว แม้ในโลกนี้ แม้ในโลกอื่น (ดังนี้) ดังนี้ (อันบัณฑิต พึงทราบ) ฯ

ในกาลเป็นที่สดลงแห่งเทศนา (อ.ชน ท.) มาก บรรลุแล้ว (ซึ่งอริยผล ท.) มีเสดาปัตติผลเป็นต้น ดังนี้แล ฯ

“**ปาปญเจ ปุริโส กยิราติ** อิมั ฐมฺมเทสนั สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต เสยยสกตเถริ อารพฺภ กเถสิ.

โส กิร โลพุททายิตฺถเรสุส สหฺวิวิหาริกอ อตฺตโน อนภริตี ตสฺส อาโรเจตฺวา เตน ปจฺมสงฺฆาติเสสกมฺเม สมาทปิโต อุปฺปนฺนุปฺปนฺนาย อนภริติยา ตั กมฺมกกาสิ.

สตุถา ตสฺส กิริยํ สตุถา ตั ปกฺโกสาเปตฺวา “เอวํ กิร ตฺวํ กโรสีติ ปุจฺจิตฺวา, “อาม ภนฺเตติ วุตฺเต, “กสฺมา ภาริยํ กมฺมํ อกาสิ, อนนฺจจฺวิกิ โมฆปุริสาติ นานปฺปการโต ครหิตฺวา สิग्ขาปทํ ปญฺญาเปตฺวา “เอวรूपิ หิ กมฺมํ ทิฏฺฐธฺมฺเมปิ สมฺปฺราเยปิ ทฺกฺขสํวตฺตนิกเมว โหตีติ วตฺวา อนุสนฺธิ ฆมฺมุตฺวา ฐมฺมํ เทเสนฺโต อิมั คาถมาห

“**ปาปญเจ ปุริโส กยิรา,** น นั กยิรา ปฺนปฺปุนิ, น ตมฺหิ ฉนฺทํ กยิราถ, ทฺกฺโข ปาปสฺส อฺจฺจโยติ.

ตสฺสสตฺโถ “สเจ ปุริโส สกึ ปาปกมฺมํ กเรยฺเย, ตัชนฺณฺเวว ปจฺจเวกฺขิตฺวา “อิทํ อปฺปฏิรูโป โอิฬาริกนฺติ น นั กยิรา ปฺนปฺปุนิ, โยปิ ตมฺหิ ฉนฺโท วา รุจฺจิ วา อุปฺปชฺชเรยฺเย, ตปิ วิโนเทตฺวา น กยิราเถว. กิการณา ? ปาปสฺส หิ อฺจฺจโย วุฑฺฒิ อិธโลเกปิ ปโรโลกิเป ทฺกฺโข ทฺกฺขเมว อวหตีติ.

เทศนาวสาเน พหุ โสตาปตฺติผลาทีนึ ปาปฺถึสูติ.

อ.เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่าไสยสกะ (จบแล้ว) ฯ

เสยยสกตเถรวตถุ.

**๓. อ. เรื่องแห่งเทพธิดาชื่อว่าลาชะ
(อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๙**

๓. ลาชะเทวีธิดาวัตถุ.

อ.พระศาสดา เมื่อประทับ อยู่ในพระเชตะวัน ทรงปรารภ
ซึ่งเทพธิดาชื่อว่าลาชะ ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ว่า
ปุณณณเจ ปุริโส กยิรา ดังนี้ เป็นต้น ๙

อ.เรื่อง ตั้งขึ้นพร้อมแล้ว ในเมืองชื่อว่าราชคฤห์ ๙

ดังจะกล่าวโดยพิสดาร อ. พระมหากัสสปะ ผู้มีอายุ อยู่ อยู่
ในถ้ำชื่อว่าปิปลิ เข้าแล้ว ซึ่งฉาน ออกแล้วในวันที่ ๗ ตรวจดูอยู่
ซึ่งที่เป็นที่เที่ยวไปเพื่ออภิษา ด้วยจักขุ อันเป็นทิพย์ เห็นแล้ว
ซึ่งหญิง ผู้รักษาซึ่งนาแห่งข้าวสาละ คนหนึ่ง ผู้ ถือเอาแล้ว
ซึ่งรวงแห่งข้าวสาละ ท. กระทำอยู่ ซึ่งข้าวตอก ท. พิจารณาแล้ว ว่า
(อ.หญิงนี้) เป็นหญิงมีศรัทธา (ยอมเป็น) หรือ หนอ แล (หรือว่า
อ.หญิงนี้) เป็นหญิงไม่มีศรัทธา (ยอมเป็น) ดังนี้ รู้แล้ว ว่า
(อ.หญิงนี้) เป็นหญิงมีศรัทธา (ยอมเป็น) ดังนี้ ใคร่ครวญอยู่ ว่า
(อ.หญิงนี้) จักอาจ เพื่ออันกระทำ ซึ่งการสงเคราะห์ แก่เรา หรือ
หนอ แล (หรือว่า) (อ.หญิงนี้) จักไม่อาจ (เพื่ออันกระทำ
ซึ่งการสงเคราะห์ แก่เรา) ดังนี้ รู้แล้ว ว่า อ.กุลธิดา ผู้แก้ลูก
จักกระทำ ซึ่งการสงเคราะห์ แก่เรา, ก็แล (อ.กุลธิดานั้น)
ครั้นกระทำแล้ว จักได้ ซึ่งสมบัติใหญ่ ดังนี้ ห่มแล้ว ซึ่งจีวร
ถือเอาแล้ว ซึ่งบาตร ได้ยื่นแล้ว ในที่ใกล้ แห่งนาแห่งข้าวสาละ ๙

อ.กุลธิดา เห็นแล้ว ซึ่งพระเถระเที่ยว มีจิตอันเลื่อมใสแล้ว
มีศีระ อันปิตีมีวรรณะ ๕ ถูกต้องแล้ว กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ท่าน
ผู้เจริญ อ. ท่าน ท. ขอจงหยุด ดังนี้ ถือเอา ซึ่งข้าวตอก ท. ไปแล้ว
โดยเร็ว เกลี่ยลงแล้ว ในบาตรของพระเถระ ไหว้แล้ว ด้วยอันตั้งไว้
เฉพาะแห่งองค์ ๕ ได้กระทำแล้ว ซึ่งความปรารถนา ว่า ข้าแต่ท่าน
ผู้เจริญ อ.ดิฉัน เป็นผู้มีส่วน แห่งธรรม อันท่าน ท. เห็นแล้ว
พึงเป็น ดังนี้ ๙ อ. พระเถระ (กล่าวแล้ว) ว่า (อ.ความปรารถนา
อันเธอปรารถนาแล้ว) อย่างนี้ จงมีเถิด ดังนี้ ได้กระทำแล้ว
ซึ่งการอนุโมทนา ๙

(อ.กุลธิดา) แม้นั้น ไหว้แล้ว ซึ่งพระเถระ นึกถึงอยู่ ซึ่งทาน อันตน
ถวายแล้ว กลับแล้ว ๙ ก็แล อ.งู ตัวมีพิษร้ายแรง ขดแล้ว ในโพรง
แห่งหนึ่ง ในหนทางเป็นที่ไป บนเขตแดน แห่งคันทา(แห่งกุลธิดา)นั้น ๙
อ.งูนั้น ไม่ได้เอาแล้ว เพื่ออันกัด ซึ่งแข้ง อันผ้ากาสาเยะ ปกปิดแล้ว
ของพระเถระ ๙ (อ. กุลธิดา) นอกนี้ นึกถึงอยู่ ซึ่งทาน กลับอยู่ ถึงแล้ว
ซึ่งประเทศ นั้น ๙ อ. งู ออกแล้ว จากโพรง กัดแล้ว(ซึ่งกุลธิดา)นั้น
(ยังกุลธิดานั้น) ให้ล้มลงแล้ว (ในที่)นั้นนั้นนึ่งเทียว ๙

อ.กุลธิดานั้น มีจิต อันเลื่อมใสแล้ว กระทำแล้ว ซึ่งกาละ
เป็นราวกะว่า หลับแล้ว ตื่นแล้ว (เป็น) บังเกิดแล้ว ด้วยทั้งอรรถภาพ
มีค่า ๓ เป็นประมาณ อันประดับเฉพาะแล้ว ด้วยเครื่องอลังการ
ทั้งปวง ในวิมานอันเป็นวิหารแห่งทอง อันประกอบแล้ว
ด้วยโยชน์ ๓๐ ในภพชื่อว่าดาวดึงส์ ๙

**“ปุณณณเจ ปุริโส กยิราติ อิมั ฆมฺมเทสนั
สตุถา เซตฺวเน วิหรนฺโต ลาชเทวธิดํ อารพฺภ กเถสิ.**

วัตถุ ราชคเห สมฺภูจิตํ.

อายุสมา หิ มหาภุสสุโป ปิปลิคุหาโย วิหรนฺโต
ฉานํ สฺมาปชฺชิตฺวา สตุตฺเต ทิวเส วุฏฺฐาย ทิพฺเพน
จกฺขุณา ภิกฺขุจาจรุจฺจัน โอลิเกนฺโต เอกํ
สลิกฺเขตฺตปาลิกํ อิตฺถิ สาลิสฺसानิ คเหตฺวา ลาเช
กฺกุमानํ ทิสฺวา “สทฺธา นุ โข อสฺสทฺธาติ วิมฺลิตฺวา
“ สทฺธาติ ฅตฺวา “สทฺธิสฺสตี นุ โข เม สงฺคหํ กาคฺตุํ นนฺติ
อุปฺภาเรนฺโต “วิสารทา กุลธิตา มม สงฺคหํ กิริสฺสตี,
กตฺวา จ ปน มหาสมฺปตฺตี ลภิสฺสตีติ ฅตฺวา จิวริ
ปารุปีตฺวา ปตฺตมาทาย สาลิกฺเขตฺตสฺส สมฺเป อญฺจาลิ.

กุลธิตา เถริ ทิสฺวาว ปสนฺนจิตฺตา ปญฺจวณฺณาย
ปีติยา ฅฎฺฐสฺสริรา “ติฏฺฐถ ฆนฺเตติ วจฺวา ลาเช
อาทาย เวเคน ฅนฺตฺวา เถรสฺส ปตฺเต อาภิริตฺวา
ปญฺจปติภฺจิตฺเตน วนฺทิตฺวา “ฆนฺเต ฅมฺเหหิ ทิฏฺฐมฺมสฺส
ภาคินิ อสฺสสนฺติ ปตฺตณฺมกาสิ. เถโร “เอวํ โหตฺตุติ
อนฺุมทนํ อกาสิ.

สาปิ เถริ วนฺทิตฺวา อดฺตนา ทินฺนทานํ อวชฺชมานา
นิวตฺติ. ตาย จ ปน เกทารมฺริยาทาย คมมมฺคฺเค
เอกสมฺมิ พิล เฆววิโส สฺปโป นิปชฺชติ. โส เถรสฺส กาสาย
ปฏฺิจฺจนฺนํ ชงฺขํ ทํสิตฺตุํ นาสกฺขิ. อิตฺรา ทานํ
อวชฺชมานา นิวตฺตุนฺตี น ปเทสํ ปาปฺปณิ. สฺปโป พิล
นิกฺขมิตฺวา ตํ ทํสิตฺวา ตตฺเถว ปาเตสิ.

สา ปสนฺเนน จิตฺเตน กาลํ กตฺวา ตาวตีสฺสวเน
ตีสโยชนิเก กนกวินฺมาเน สุตฺตปฺปพฺพุธา วิย
สพฺพาลงฺการปฏฺิมณฺฑิตฺเตน ติคฺวารุเตน อดฺตภาเว
นินฺพุตฺติ.

(อ.เทพธิดา) นั้น นุ่งแล้ว ซึ่งผ้าอันเป็นทิพย์ ผืนหนึ่ง มีศอก ๑๒ เป็นประมาณ ห่มแล้ว (ซึ่งผ้าอันเป็นทิพย์) ผืนหนึ่ง ผู้อันพันแห่งนางอัปสรแวดล้อมแล้ว ยืนแล้ว ณ ประตูแห่งวิมานอันประดับเฉพะาแล้ว ด้วยชั้นอันเป็นวิการแห่งทอง อันเต็มแล้ว ด้วยข้าวตอก อันเป็นวิการแห่งทองอันห้อยลงอยู่ เพื่ออันประกาศซึ่งกรรมในกาลก่อน ตรวจดูแล้ว ซึ่งสมบัติ ของตน ใคร่ครวญอยู่ ด้วยจักขุ อันเป็นทิพย์ ว่า อ. สมบัตินี้ อันเราได้แล้ว เพราะกระทำ (ซึ่งกรรม) อะไร หนอ แล ดังนี้ ได้รู้แล้วว่า (อ.สมบัติ นี้ อันเรา) ได้แล้ว เพราะวิบากเป็นเครื่องไหลออก (แห่งข้าวตอก) อันเราถวายเป็นแล้ว แก่พระเถระชื่อว่ามหาภัสสะ ผู้เป็นเจ้าของ ดังนี้ ฯ

อ.เทพธิดา นั้น คิดแล้ว ว่า อ.อัน อันเรา ได้แล้ว ซึ่งสมบัติอันมีอย่างนี้เป็นรูป เพราะกรรม อันนิคหน้อย อย่างนี้ประมาท ย่อมควร ในกาลนี้ หามิได้ อ.เรา กระทำแล้ว ซึ่งวัตรและวัตรตอบ แก่พระผู้เป็นเจ้าของ จักกระทำ ซึ่งสมบัตินี้ ให้เป็นสมบัติมั่นคงดังนี้ ถือเอา ซึ่งไม่กวาด อันเป็นวิการแห่งทอง ด้วยนั้นเทียว ซึ่งกระเข้า อันเป็นเครื่องทิ้งซึ่งหยากเยื่อ ด้วย ไปแล้ว ในเวลาเช้า เทียวกวาดแล้ว ซึ่งบริเวณ ของพระเถระ ยังนำอันบุคคลพึงดื่ม ยังนำอันบุคคลพึงในสอย ให้เข้าไปตั้งไว้แล้ว ฯ

อ. พระเถระ เห็นแล้ว ซึ่งวัตรนั้น กำหนดแล้วว่า อ.วัตร เป็นวัตรอันภิกษุหนุ่ม หรือ หรือว่า อันสามเณร บางรูป กระทำแล้ว จักเป็นดังนี้ ฯ (อ. เทพธิดา) นั้น ได้กระทำแล้ว อย่างนั้น แม้ในวันที่ ๒ ฯ แม้ อ.พระเถระ กำหนดแล้ว อย่างนั้นนั้นเทียว ฯ

แต่ว่า ในวันที่ ๓ อ.พระเถระ พังแล้ว ซึ่งเสียงแห่งไม้กวาดของเทพธิดานั้นด้วย เห็นแล้ว ซึ่งแสงสว่างแห่งสรีระ อันเขาไปแล้ว โดยของแห่งลูกตาล ท. ด้วย เปิดแล้ว ซึ่งประตู ถามแล้ว ว่า อ.ใครนั้น ย่อมกวาดดังนี้ ฯ (อ.เทพธิดากล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ดิฉัน เป็นลาชเทพธิดา ผู้เป็นอุปัฏฐายิกาของท่านท. (ยอมเป็น) ดังนี้ ฯ (อ. พระเถระ กล่าวแล้วว่า) ชื่อ อ.อุปัฏฐายิกา ผู้มีชื่ออย่างนี้ของเรา ย่อมไม่มี มิใช่หรือ ดังนี้ ฯ

(อ.เทพธิดา กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ.ดิฉัน รักษาอยู่ซึ่งนาแห่งข้าวสาละ ถวายแล้ว ซึ่งข้าวตอก ท. มีจิตอันเลื่อมใสแล้ว กลับอยู่ ผู้ อันงู้กัถแล้ว กระทำแล้วซึ่งกาละ เป็นผู้เกิดขึ้นแล้ว ในเทวโลกชื่อว่าดาวดึงส์ (ยอมเป็น), ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ.ดิฉัน เป็นผู้มาแล้ว (ด้วยความคิด) ว่า (อ.สมบัติ) นี้ อันเรา ได้แล้ว เพราะอาศัย ซึ่งพระผู้เป็นเจ้าของ, แม้ในกาลนี้ อ.เรากระทำแล้ว ซึ่งวัตรและวัตรตอบ แก่ท่านท. จักกระทำ ซึ่งสมบัติ ให้เป็นสมบัติมั่นคง ดังนี้ ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ

สา ทูวาทสหตถ์ เอก์ ทิพพตถ์ นิวาเสตวา เอก์ ปารุปิตวา อจจธาสหสสปริวตวา ปุพพกมมัม ปกาสนตถ์ สุวณฺณลาชกริเตน โอลมพฺนฺเตน สุวณฺณสรเกน ปฏิมณฺฑิตเ วิมานทฺวาเร จิตา อตฺตโน สมฺปตฺตี โอลเกตฺวา “กิณฺุ โข เม กตฺวา อัย สมฺปตฺตี ลทฺธาติ ทิพฺเพน จกฺขุณา อุปฺชาเรนตี “อฺยฺยสฺส เม มหากสฺสปฺตฺเถรสฺส ทินฺนลาชนิสฺสนฺเทน ลทฺธาติ อญฺญาสิ.

สา “เอวํ ปริตฺตเกน กมฺเมเน เอวรूपํ สมฺปตฺตี ลภิตฺวา นทานิ มยา ปมฺชฺชิตุํ วมฺภูติ, อฺยฺยสฺส วตฺตปฏฺิวตฺตํ กตฺวา อิมํ สมฺปตฺตี ถาวรํ กริสฺสามีติ จินฺเตตฺวา ปาโตว กนฺกมยํ สมฺมชฺชฺชนิญฺเจว กจฺจรรชฺชฺชนิกญฺจ ปจฺจึ อาทาย คนฺตฺวา เถรสฺส ปริเวณํ สมฺมชฺชิตฺวา ปานียํ ปริโกชนียํ อุปฺภูจาเปสิ.

เถโร ตํ ทิสฺวา “เกนจิ ทฺทเรน วา สามเณเรน วา วตฺตํ กตํ ภวิสฺสตีติ สลฺลกุเขสิ. สา ทฺตฺยทิวเสปิตถา อกาสิ. เถโรปิ ตเถว สลฺลกุเขสิ.

ตฺตฺยทิวเส ปน เถโร ตสฺสา สมฺมชฺชฺชนีสทฺทํ สุตฺวา ตาลจฺฉิทฺเทหิ จ ปวิภุจํ สิริโรภาสํ ทิสฺวา ทฺวารํ วิวริตฺวา “โก เอส สมฺมชฺชฺชิตฺตี ปุจฺฉิ. “อหํ ภาเน ตมฺหากํ อุปฺภูจายิกา ลาชเทวธิตาติ. “นฺนุ มยฺหํ เอวํนามิกา อุปฺภูจายิกา นาม นตฺถีติ.

“อหํ ภาเน สาสิกฺเขตฺตํ รกฺขมาณา ลาเช ทฺวา ปสนฺนุจิตฺตา นินฺตฺตฺนตี สฺปฺเปน ทฺภูจฺจา กาลํ กตฺวา ตาวตีสเทวโลเก อุปฺปนฺนา, มยา อฺยฺยํ นิสฺสาย อัย สมฺปตฺตี ลทฺธา, อิทานิปี ตมฺหากํ วตฺตปฏฺิวตฺตํ กตฺวา สมฺปตฺตี ถาวรํ กริสฺสามีติ อาคตฺมฺหิ ภาเนติ.

(อ.พระเถระ ถ้ามแล้ว) ว่า อ.ที่นั่น อันเจ้าเทียว กวาดแล้ว แม้ในวันวาน แม้ในวันวาน อ. นำ อันบุคคลพึงดื่ม อ.นำอันบุคคล พึงใช้สอย อันเจ้าเทียว ให้เข้าไปตั้งไว้แล้วหรือดังนี้ ฯ

(อ.เทพธิดา กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ เจ้าคะ (อ.อย่างนั้น) ดังนี้ ฯ (อ.พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า คุณก่อนเทพธิดา อ.เจ้า จงหลีกเลี่ยงไป, อ.วัตร อัน อัน เจ้า กระทำแล้ว เป็นวัตรอันเจ้า กระทำแล้ว จงเป็น, อ.เจ้า อย่ามาแล้ว สูที่ นี้ จำเดิม แต่กาลนี้ ดังนี้ ฯ

(อ.เทพธิดา กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ.ท่าน ท. ขอจงอย่ายังดิฉันให้ฉิบหาย, อ.ท่าน ท. ขอจงให้ เพื่ออัน กระทำแล้ว ซึ่งวัตร แก่ท่าน ท. กระทำ ซึ่งสมบัติ ของดิฉัน ให้เป็นสมบัติมั่นคง ดังนี้ ฯ

(อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า คุณก่อนเทพธิดา อ.เจ้า จงหลีกเลี่ยงไป, อ. เจ้า อย่ากระทำแล้ว ซึ่งความที่ แห่งเรา เป็นผู้ อันพระธรรมกถึก ท. ผู้นั้นจับแล้ว ซึ่งพัตอันวิจิตร พึงกล่าว ว่า ได้ยินว่า อ.เทพธิดา นางหนึ่ง มาแล้ว กระทำแล้ว ซึ่งวัตรและวัตรตอบ ยังนำอันบุคคล พึงดื่ม ยังนำอันบุคคลพึงใช้สอย ให้เข้าไปตั้งไว้อยู่ เพื่อพระเถระ ชื่อว่ามหาภัสสะปะ ดังนี้, อ.เจ้า อย่ามาแล้ว (ในที่) นี้ จำเดิม แต่กาลนี้, อ.เจ้า จงก้าวกลับ ดังนี้ ฯ

(อ.เทพธิดา) นั้น วิงวอนแล้ว บ่อย ๆ นั้นเทียว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ.ท่าน ท.) ขอจงอย่ายังดิฉันให้ฉิบหาย ดังนี้ ฯ อ. พระเถระคิดแล้ว ว่า อ. เทพธิดานี้ ย่อมพึง ซึ่งคำ ของเรา หากได้ ดังนี้ คิดแล้ว ซึ่งนิ้วมือ (มีอันให้รู้) ว่า (อ. เจ้า) ย่อมไม่รู้ ซึ่งประมาณ ของเจ้า ดังนี้ (เป็นเหตุ) ฯ

(อ.เทพธิดา) นั้น ไม่อาจอยู่ เพื่ออันดำรงอยู่ (ในที่) นั้น เหาะขึ้นไปแล้ว ในอากาศ ประคองแล้ว ซึ่งอัญชลี (กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ท่าน ท. ขอจงอย่ายังสมบัติ อันดิฉัน ได้แล้ว ให้ฉิบหาย, อ. ท่าน ท. ขอจงให้ เพื่ออันกระทำ ให้เป็นสมบัติมั่นคง ดังนี้ ได้ยื่นร้องให้อยู่แล้ว ในอากาศ ฯ

อ.พระศาสดา ประทับนั่งแล้ว ในพระคันธกุฎีเทียว ทรงสดับแล้ว ซึ่งเสียงร้องให้ (ของเทพธิดา) นั้น ทรงแผ่ไปแล้ว ซึ่งพระรัศมี ผู้ราวจะว่า ประทับนั่ง ตรัสอยู่ ในที่พร้อมหน้า ของเทพธิดา ตรัสแล้ว ว่า คุณก่อนเทพธิดา อ. อันกระทำซึ่งความ- สำรวมนั้นเทียว เป็นภาระ ของภัสสะปะ ผู้เป็นบุตร ของเรา (ย่อมเป็น), ส่วนว่า อ. อันกำหนดแล้ว ว่า อ. ภาระนี้ เป็นประโยชน์ ของเรา ท. (ย่อมเป็น) ดังนี้ กระทำ ซึ่งบุญ นั้นเทียว เป็นภาระ (ของชน ท.) ผู้มีความต้องการด้วยบุญ (ย่อมเป็น), ด้วยว่า อ. อันกระทำซึ่งบุญเป็นเหตุนำมาซึ่งสุขนั้นเทียว (ในโลก) นี้ ด้วยนั้นเทียว ในภพเป็นที่ไปในเบื้องหน้าพร้อม ด้วย (ย่อมเป็น) ดังนี้ เมื่อ ทรงสดับต่อ ซึ่งอนุสนธิ แสดง ซึ่งธรรม ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดาว่า

“ทีโยปิ ปเรปิ ตยาเวตัง จานัง สมมุชชิตัง,
ตยาเว ปานีโย ปริโภชนีโย อุกกุฏจาปีตนุตติ.

“อาม ภนุเตติ. “อเปหิ เทวธีเต, ตยา กตัง วุตตัง
กตัง โหตุ, อิตโต ปฏุจาย อิมัง จานัง มา อากมมิตติ.

“ภนุเต มา มัง นาเสถ, ตุมหากัง วุตตัง กตวา
สมุปตติ เม ทิรั กาคู เทถาติ.

“อเปหิ เทวธีเต, มา เม อนาคเต จิตตวีรชเน คเหตุวา
นินฺนุเนนนิ ธมฺมกถิกเกหิ มหาภสฺสปะตฺเถรสฺส กิร เอกา
เทวธีตา อากนฺตวา วุตตปฏิวุตต กตวา ปานีโย
ปริโภชนีโย อุกกุฏจาเปตติ วุตตพฺพตัง กิร, อิตโต ปฏุจาย
อิธ มาคมิ, ปฏิกุกมาติ.

สา “มา มัง ภนุเต นาเสถาติ ปุณฺณปุณฺณิ ยาจิเทว.
เถโร “นายัง มม วจันํ สุณาตตีติ จินฺเตตฺตวา
“ตว ปมาณัง น ชานาสีติ อจฺจรั ปหริ.

สา ตตฺถ สณฺจาคู อสฺสกุโกนฺตี อากาเส
อุปฺปตติววา อญฺชลี ปคฺคยห “ภนุเต มยา
ลทฺธสมฺปตติ มา นาเสถ, ถาวโร กาคู เทถาติ โรทฺหนฺตี
อากาเส อฏฺฐาสี.

สตถา คนฺธกุฎีโย นินฺนุโนว ตสฺสา โรทิตสทฺทัง
สุตฺวา โอบาสํ ผริตฺวา เทวธีตยา สมฺมุเช นิสีทิตฺวา
กเถนฺโต วิย “เทวธีเต มม ปุตฺตสฺส กสฺสปสฺส
สัรรกฺรณเมว ภาวโร, ปุณฺณตฺถิกานมฺปน
‘อโย โน อตฺถิเต สลฺลกเชตฺวา ปุณฺณกฺรณเมว ภาวโร,
ปุณฺณกฺรณํ หิ อิธ เจว สมฺปฺราเย จ สุขเมวาทิ วตฺวา
อนุสนฺธิ ชมฺภูตฺวา ธมฺมัง เทเสนฺโต อิมัง คาคมาห

(อ.เศรษฐีที่ชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ) มีอาหารอันบุคคลพึงกิน ในเวลาเช้าอันกระทำแล้ว (ยังบุคคล) ให้ถือเอาแล้ว ซึ่งภคัส ท. มีเนยในและเนยข้นเป็นต้น ย่อมไป, (อ.เศรษฐีที่ชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ) (ยังบุคคล) ให้ถือเอาแล้ว (ซึ่งวัตถุ ท.) มีระเบียบและของหอม และวัตถุเป็นเครื่องอุปโภคและผ้าเป็นต้น ย่อมไป สุวิหาร ในสมัย คือเวลาเย็นแห่งวัน, (อ.เศรษฐีที่ชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ) ถวายแล้ว ซึ่งทาน ย่อมรักษา ซึ่งศีล ในวัน ๆ ตลอดกาลเนื่องนิศันนเพียง ด้วยประการฉะนี้ ฯ

ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก (อ.เศรษฐีที่ชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ) นั้น ย่อมถึง ซึ่งความสิ้นไปแห่งทรัพย์ ฯ (อ. ชน ท.) แม้ผู้เข้าไปอาศัย ซึ่งการค้าขายเป็นอยู่โดยปกติ ถือเอาแล้ว ซึ่งทรัพย์มีโกฏิ ๑๘ เป็นประมาณ จากมือ (ของเศรษฐีที่ชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ)นั้น (กระทำ) ให้เป็นหนี้ ฯ อ. โกฏิแห่งเงิน ท. ๑๘ แม้อันเป็นของมีอยู่แห่งตระกูล (ของเศรษฐีที่ชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ)นั้น อันอันบุคคล ผังตั้งไว้แล้ว ที่ฝั่งแห่งแม่น้ำ, ครั้นเมื่อฝั่ง อันน้ำ เสาะแล้ว, เข้าไปแล้ว สุ่มหาสมุท ๔ อ. ทรัพย์ ของเศรษฐีที่ชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ นั้น ได้ถึงแล้ว ซึ่งความสิ้นไปรอบ โดยลำดับ ด้วยประการฉะนี้ ฯ อ. เศรษฐีที่ชื่อว่า อนาถบิณฑิกะนั้น แม้ผู้เป็นแล้วอย่างนี้ ถวายอยู่ ซึ่งทาน แก่สงฆ์ นั้นนึ่งเดียว, แต่ที่ว่า (อ.เศรษฐีที่ชื่อว่าอนาถบิณฑิกะนั้น) ย่อมไม่อาจ เพื่ออันถวายกระทำ ให้เป็นทานประณีต ฯ

ในวันหนึ่ง (อ. เศรษฐีที่ชื่อว่าอนาถบิณฑิกะนั้น , (ครั้นเมื่อพระดำรัส) ว่า ดูก่อนคฤหบดี ก็ อ. ทาน ในตระกูล อันทาน ถวายอยู่ หรือ ดังนี้ อันพระศาสดา ตรัสแล้ว, กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ทาน ในตระกูล อันข้าพระองค์ ถวายอยู่, ก็แล (อ. ทาน) นั้น เป็นข้าวปลายเกเรียน เป็นของมีน้ำผักดอกเป็นที ๒ (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว (กะเศรษฐีที่ชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ) นั้น ว่า ดูก่อนคฤหบดี อ. ทาน อย่าคิดแล้ว ว่า (อ. เรา) ย่อมถวาย ซึ่งทาน อันเศร้าหมอง ดังนี้, ด้วยว่า ครั้นเมื่อจิต ประณีตแล้ว อ. ทาน อันบุคคล ถวายแล้ว (แก่พระอริยบุคคล ท.) มีพระพุทธรเจ้า เป็นต้น ชื่อว่าเศร้าหมอง ย่อมไม่มี, ดูก่อนคฤหบดี อีกอย่างหนึ่ง อ. ทาน ถวายแล้ว ซึ่งทาน แก่พระอริยบุคคล ท. ๘; ส่วนว่า อ. เรา กระทำแล้ว ซึ่งชมพูทวีปทั้งดิน ให้เป็นทวีปมีงอนไถอันยกขึ้นแล้ว ยังทานใหญ่ ให้เป็นไปทั่วอยู่ ไม่ได้ได้แล้ว ซึ่งใคร ๆ แม้ผู้ถึงแล้ว ซึ่งสรวง ๓ ในกาลแห่งเราเป็นพราหมณ์ ชื่อว่าเวลามะ, ชื่อ อ. พระทักษิณายบุคคล ท. เป็นผู้อันบุคคลได้โดยยาก อย่างนี้ (ย่อมเป็น); เพราะเหตุนั้น (อ. ทาน) อย่าคิดแล้ว ว่า อ. ทาน ของเรา เศร้าหมอง ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งเวลามสูตร (แก่เศรษฐี) นั้น ฯ

ครั้งนั้น อ. เทวดา ผู้สิงอยู่แล้ว ที่ซุ้มแห่งประตู (ของเศรษฐี) นั้น, ครั้นเมื่อพระศาสดา ด้วย นั้นนึ่งเดียว ครั้นเมื่อพระสาวก ท. ด้วย เข้าไปอยู่ สุวีเอน, ไม่อาจอยู่ เพื่ออันดำรงอยู่ ด้วยเดช (แห่งพระศาสดาและพระสาวก ท.) เหล่านั้น (คิดแล้ว ว่า) อ. พระศาสดาและพระสาวก ท. เหล่านี้ จะไม่เข้าไป สุวีเอนนี้ โดยประการใด, อ. เราจักยุยง ซึ่งคฤหบดี โดยประการนั้น ดังนี้ แม้เป็นผู้ใคร่เพื่ออันกล่าว (แก่เศรษฐี) นั้น (เป็น) ไม่ได้แล้ว เพื่ออันกล่าว ซึ่งคำอะไร ๆ ในกาลแห่งเศรษฐีเป็นใหญ่, (คิดแล้ว) ว่า ก็ ในกาลนี้ (อ. เศรษฐี) นี้ เป็นผู้ถึงแล้วซึ่งยาก (ย่อมเป็น),

กตปাত্রาโต สปินวนีตาทีนิ เกสชชานิ
คาหาเปตวา คจฺจติ, สายณฺหสมเย มาลาคนฺธิเลปน-
วตฺถาทีนิ คาหาเปตวา วิหาริ คจฺจติ, เหวํ นิจฺจกาลเมว
ทิวเส ทิวเส ทานํ ทตฺวา สิลฺลํ ฏกฺขติ.

อปรภาเค โส ธนุขยํ คจฺจติ. โวหารุปฺชีวิโนปิสฺส
หตฺถโต อฏฺฐารสโกฏิธนํ อธิณฺ คณฺหีสฺส. กุลสนฺตกาปิสฺส
อฏฺฐารสํ หิรณฺยโกฏิโย นทีตีเร นินฺทิตฺวา จปิตา,
อุทเทน กุเล ภินฺเน, มหาสมุทฺทํ ปวิสฺสึ. เอวมสฺส
อนุปฺพุเพน ธนํ ปริกฺขยํ อคฺมาลี. โส เหวํ ฏโตปิ สงฺฆสฺส
ทานํ เทติเยว, ปถิตี ปน กตฺวา ทาตุํ น สกฺโกติ.

โส เอกทิวสํ, สตฺถารา “ทียติ ปน เต คหปติ
กุเล ทานนฺติ วุตฺเต, “ทียติ เม ฆนฺเต กุเล ทานํ,
ตญฺจ โข กณฺชาภํ พิลฺงฺคทฺติยนฺติ อาหา.

อด นํ สตฺถา “คหปติ `ลูขํ ทานํ เทมีติ มา จินฺตยิ,
จิตฺตสมฺมึ หิ ปถิเต พุทฺธาทีนํ ทินฺนทานํ ลูขํ นาม นตฺถิ,
อปิจํ ตวํ คหปติ อฏฺฐนฺนํ อริยปฺุคฺคานํ ทานํ เทสิ;
อหฺมฺปน เวลามกาลे สกฺลชฺมฺพุทฺที่ปํ อุนฺนงฺคํ กตฺวา
มหาทานํ ปวตฺตยมาโน ติสฺรณคตฺมฺปิ กญฺจิ นาลตฺถํ,
ทกฺขิณฺเยยุยา นาม เหวํ ทุลฺลภา; ตสมฺมา `ลูขํ เม ทานนฺติ
มา จินฺตยิตฺติ วตฺวา เวลามสฺตฺตมสฺส กเถสิ.

อดสฺส ทวารโกฏฺฐเก อธิวตฺถา เทวตา, สตฺถริ เจว
สาวเกสฺส จ เคหํ ปวิสฺนฺเตสฺส, เตสํ เตเชน สฺนฺจาทฺตุ
อสกฺโกนฺตติ “ยถา อิเม อิมํ เคหํ น ปวิสฺนฺติ,
ตถา คหปตี ปริกฺขินฺทิสฺสามีติ ตํ วตฺตฺกามาปิ
อิสฺสรกาลे กิณฺจิจิ วตฺตฺตุํ นาสกฺขิ, “อิทานิ ปนายํ
ทฺคฺคโต, คณฺหีสฺสติ

(อ.เศรษฐีนี้) จักถือเอา ซึ่งคำของเรา ดังนี้ เข้าไปแล้ว สู้ห้อง อันเป็นสิริ ของเศรษฐี ในส่วนแห่งราตรี ได้ยืนแล้ว ในอากาศ ฯ ครั้งนั้น อ.เศรษฐี เห็นแล้ว (ซึ่งเทวดา) นั้น ถามแล้วว่า อ.ใคร นั้น ดังนี้ ฯ

(อ.เทวดา กล่าวแล้ว) ว่า คุณอนมหาเศรษฐี อ.เรา เป็นเทวดา ผู้สิงอยู่แล้ว ที่ซุ้มแห่งประตูที่ ๔ ของท่าน (เป็น) เป็นผู้มาแล้ว เพื่อต้องการแก้อันกล่าวสอน ซึ่งท่าน (ย่อมนั้น) ดังนี้ ฯ (อ.เศรษฐีกล่าวแล้ว) ว่า คุณอนเทวดา ถ้าอย่างนั้น อ.ท่าน จงกล่าว ดังนี้ ฯ

(อ.เทวดา กล่าวแล้ว) ว่า คุณอนมหาเศรษฐี อ.ทรัพย์มาก อันท่าน ไม่แลดูแล้ว ซึ่งกาลมีในภายหลังเที่ยว เรือยรายไว้แล้ว ในศาสนา ของพระสมณะ ผู้โคดม, ในกาลนี้ อ.ท่าน เป็นผู้ถึงแล้วซึ่งยาก แม้เป็น ย่อมไม่ละ ซึ่งพระสมณะ ผู้โคดม นั้น นั้นเที่ยว, อ.ท่าน ประพฤติอยู่ อย่างนี้ จักไม่ได้ (ซึ่งวัตถุ) แม้สักว่าอาหารอันบุคคลพึงกินและผ้าเป็นเครื่องปกปิด โดยวัน เล็กน้อยนั้นเที่ยว อ.ประโยชน์อะไร ของท่าน ด้วยพระสมณะ ผู้โคดม, อ.ท่าน จงดแล้ว จากการบริจาคยัง ประกอบอยู่ ซึ่งการงาน ท. จงตั้งไว้ด้วยดี ซึ่งขุมทรัพย์ ดังนี้ ฯ

(อ.เศรษฐี ถามแล้ว) ว่า (อ.โอวาท)นี้ เป็นโอวาท อัน อันท่าน ให้แล้ว แก่เรา (ย่อมนั้น) หรือ ดังนี้ ฯ (อ. เทวดา กล่าวแล้ว) ว่า คุณอนมหาเศรษฐี เออ (อ.อย่างนั้น) ดังนี้ ฯ (อ. เศรษฐี กล่าวแล้ว) ว่า อ.ท่าน จงไป, อ.เรา เป็นผู้ แม้อันร้อย แม้อันพัน แม้อันแสน (แห่งเทวดา ท.) ผู้เช่นกับด้วยท่าน ไม่อาจ เพื่ออันให้หวั่นไหว (ย่อมนั้น), (อ. คำ) อันไม่ควรแล้วอันท่าน กล่าวแล้ว, (อ. ประโยชน์) อะไร ด้วยท่าน ผู้อยู่อยู่ ในเรือน ของเรา, อ.ท่าน จงออกไป จากเรือน ของเรา พลัน ฯ ดังนี้ ฯ

อ.เทวดานั้น ฟังแล้ว ซึ่งคำ ของพระอริยสาวก ผู้เป็นโสดาบัน ไม่อาจอยู่ เพื่ออันยืนอยู่ พาเอา ซึ่งทารก ท. ออกไปแล้ว, ก็แล (อ. เทวดานั้น) ครั้นออกไปแล้ว ไม่ได้อยู่ ซึ่งที่เป็นที่อยู่ (ในที่)อื่น คิดแล้วว่า (อ.เรา)ยังเศรษฐีให้อดโทษแล้วจักอยู่ (ในที่)นั้นนั้นเที่ยว ดังนี้ เข้าไปหาแล้ว ซึ่งเทพบุตร ผู้กำหนดถือเอาซึ่งพระนคร บอกแล้ว ซึ่งความผิดอันตนกระทำแล้ว กล่าวแล้วว่า อ.ท่าน จงมา, (อ.ท่าน) นำไปแล้ว ซึ่งเรา สู้สำนัก ของเศรษฐี ยังเศรษฐี ให้อดโทษแล้ว (ยังเศรษฐี) จงให้ให้ ซึ่งที่เป็นที่อยู่ ดังนี้ ฯ

(อ.เทพบุตร)นั้น ห้ามแล้ว (ซึ่งเทวดา) นั้น (ด้วยคำ) ว่า (อ.คำ) อันไม่ควรแล้ว อันท่าน กล่าวแล้ว, อ.เราย่อมนำไป เพื่ออันไป สู้สำนัก (ของเศรษฐี) นั้น หามิได้ ดังนี้ ฯ อ.เทวดานั้น ไปแล้ว สู้สำนัก ของท้าวมหาราชา ท. ๔ (ผู้อันท้าวมหาราชา ท. ๔) เหล่านั้น ตรัสห้ามแล้ว เข้าไปเฝ้าแล้ว ซึ่งท้าวสักกะ ผู้พระราชา แห่งเทพ กราบทูลแล้ว ซึ่งความเป็นไปทั่ว นั้น ทูลวิงวอนแล้ว ด้วยดึกว่า ว่า ข้าแต่เทพเจ้า อ.ข้าพระองค์ ไม่ได้อยู่ ซึ่งที่เป็นที่อยู่ จงแล้ว ซึ่งทารก ท. ด้วยมือ เป็นผู้ไม่มีที่พึ่ง (เป็น) ย่อมเที่ยวไป,

เม วจนุนติ รตติภาเค เสฏฐิสส สิริคพุกั ปวิสิตฺวา อากาเส อฏฺฐาสี. ธถนํ เสฏฺฐี ติสฺวา “โก เอโสติ ปุจฺฉิ.

“อหนฺเต มหาเสฏฺฐิ จตุตฺถทวารโกฏฺฐเก อธิวตฺถา เทวดา ตฺยหิ โอวาทตฺถาย อาคตาติ. “เตนหิ วเทหิ เทวเตติ.

“มหาเสฏฺฐิ ตยา ปจฺฉิมกาลํ อโนโลเกตฺวาว สมณฺสฺส โคตมฺสฺส สาสนเน พหุณฺนํ วิปฺปกิณฺณํ, อิทานิ ทฺวคฺโคโต ทฺตฺวาปิ ตํ น มนุจฺฉิเยว, เถวํ วตฺตมาโน กติปาเหเนว ฆาสาจฺฉาทนมตฺตมฺปิ น ลภิสฺสฺสสิ; กิณฺเต สมณฺเนน โคตเมน, อติปริจฺจาคโต โอรัมยิตฺวา กมฺมนฺเต ปโยเชนฺโต กุฏฺฐมฺพํ สณฺุสเปหิตี.

“อโย เม ตยา ทินฺโน โอวาทิตี. “อาม มหาเสฏฺฐีตี. “คจฺฉ, นานํ ตาทิสฺนํ สเตนปิ สทฺสเสนปิ สตฺสทฺสเสนปิ สกฺกา กมฺเปตฺตุ, อยฺยตฺตุนฺเต วุตฺตํ, กิ ตยา มม เคเห วสมานาย, สีสฺสสิเม ฆรา นิทฺขมาหิตี.

สา โสตาปนฺนสฺส อริยสาวกสฺส วจฺนํ สุตฺวา จาตุ อสฺสโกนฺตํ ทารเก อาทาย นิทฺขมิ, นิทฺขมิตฺวา จ ปน อญฺญตฺถ วสนฺภูจฺฉานํ อลภมานา “เสฏฺฐี ฆมาเปตฺวา ตตฺถเวว วสิสฺสสามิตี จินฺเตตฺวา นครปริคฺคาหํ เทวปฺุตฺตํ อฺุปสงฺกมิตฺวา อตฺตนา กตาปรารภํ อาจิกฺขิตฺวา “เอหิ, มํ เสฏฺฐิสฺส สนฺตํกํ เนตฺวา ฆมาเปตฺวา วสนฺภูจฺฉานํ ทาเปหิตี อาห.

โส “อฺยตฺตํ ตยา วุตฺตํ, นานํ ตสฺส สนฺตํกํ คนฺตุ อฺุสฺสหาเมตี ตํ ปฏิกฺขิปี. สา จตฺนุนํ มหาราชานํ สนฺตํกํ คนฺตฺวา เตหิ ปฏิกฺขิตฺวา สกฺกํ เทวราชานํ อฺุปสงฺกมิตฺวา ตํ ปวตฺตี อาจิกฺขิตฺวา “อหิ เทว วสนฺภูจฺฉานํ อลภมานา ทารเก หตฺถเนน คเหตฺวา อนาถา วิจฺจามิ,

(อ.พระองค์) ขอจงทรง (ยังเศรษฐี) ให้ให้ ซึ่งที่เป็นที่อยู่
แก่ข้าพระองค์ดังนี้ฯ ครั้งนั้น(อ.ท้าวสักกะ)นั้นตรัสแล้ว(กะเทวดา)
นั้น ว่า แม้ อ.เรา จักไม่อาจ เพื่ออันกล่าว กะเศรษฐี เพราะเหตุ
แห่งท่าน, แต่ที่ว่า (อ.เรา) จักบอก ซึ่งอุบาย อย่างหนึ่ง แก่ท่าน
ดังนี้ฯ (อ.เทวดานั้น กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นเทพเจ้า
อ. ดีละ อ. พระองค์ ขอจงตรัสบอก ดังนี้ฯ

(อ. ท้าวสักกะ ตรัสแล้ว) ว่า (อ. ท่าน) จงไป, (อ. ท่าน) ถือเอาแล้ว
ซึ่งเพศแห่งนายเสมียน ของเศรษฐี (ยังบุคคล) ให้นำมาแล้ว
ซึ่งหนังสือ จากมือ ของเศรษฐี ยังทรัพย์มีโกฏิ ๑๘ เป็นประมาณ
อัน (อันชน ท.) ผู้เข้าไปอาศัยซึ่งการค้าขายเป็นอยู่โดยปกติ
ถือนำแล้ว ให้หมดจดแล้ว ด้วยอานุภาพ ของตน ยังห้องอันเปล่า ท.
ให้เต็มแล้ว, อ.ทรัพย์มีโกฏิ ๑๘ เป็นประมาณ อันเข้าไปแล้ว
สู่มหาสมุทร มีอยู่, อ. ทรัพย์มีโกฏิ ๑๘ เป็นประมาณ อันไม่มี
เจ้าของ แม่อื่น มีอยู่ ชื่อ ในที่นั้น, รวบรวมแล้ว (ซึ่งทรัพย์)นั้น
ทั้งปวง ยังห้องอันเปล่า ท. (ของเศรษฐี)นั้น ให้เต็มแล้ว กระทำแล้ว
ซึ่งทักษกรรม ชื่อนี้ (ยังเศรษฐี) จงให้อดโทษ ดังนี้ฯ

(อ.เทวดา) นั้น (รับพร้อมแล้ว) ว่า ข้าแต่เทพ อ.ดีละ ดังนี้
กระทำแล้ว (ซึ่งกรรม) ทั้งปวง โดยนัย (อันท้าวสักกะ) ตรัสแล้วนั้นเทียว
ยังห้องอันประกอบแล้วด้วยสิริ (ของเศรษฐีชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ) นั้น
ให้สว่างอยู่ อีก ยืนแล้ว ในอากาศ (ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ.บุคคล)
นั้น คือ อ.ใคร (อ.บุคคล นั้น เป็นใคร ย่อมเป็น) ดังนี้ (อันเศรษฐี
ชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ) นั้น กล่าวแล้ว กล่าวแล้ว ว่า อ.ข้าพเจ้า
เป็นเทวดาผู้เฝ้าเพียงดั่งคนบอด ผู้สิงอยู่แล้ว ที่ซุ้มแห่งประตูที่สี่
ของท่าน (ย่อมเป็น) (อ.คำ) ไต อันข้าพเจ้ากล่าวแล้ว ในสำนัก
ของท่าน เพราะความที่ (แห่งตน) เป็นผู้เฝ้าเพียงดั่งคนบอด (อ.ท่าน)
ขอจงอดโทษ (ซึ่งคำ) นั้น แก่ข้าพเจ้า เพราะว่า อ.ทักษกรรม
(อันข้าพเจ้า) กระทำแล้ว ด้วยการ รวบรวม ซึ่งทรัพย์มีโกฏิห้า-
สิบสี่เป็นประมาณแล้วจึงยังห้องอันเปล่าให้เต็ม ตามคำ ของท้าวสักกะ
(อ.ข้าพเจ้า) ไม่ได้อยู่ ซึ่งที่เป็นที่อยู่ ย่อมลำบาก ดังนี้ฯ

อ.เศรษฐีชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ คิดแล้วว่า อ.เทวดา นี้ ย่อมกล่าว
ว่า อ.ทักษกรรม อันเรา กระทำแล้ว ดังนี้ ด้วย ย่อมรู้เฉพาะ
ซึ่งโทษ ของตน ด้วย (อ.เรา) จักแสดง (ซึ่งเทวดา)นั้น
แก่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ดังนี้ฯ

(อ.เศรษฐีชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ) นั้น นำไปแล้ว (ซึ่งเทวดา)
นั้น สู่สำนัก ของพระศาสดา กราบทูล ซึ่งกรรมอันเทวดานั้น
กระทำแล้ว ทั้งปวง ฯ อ.เทวดา หมอบลงแล้ว ด้วยเศียรเกล้า
ที่พระบาท ท. ของพระศาสดา กราบทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์-
ผู้เจริญ อ.คำ อันชั่ว ไต อันข้าพระองค์ ไม่รู้แล้ว ซึ่งคุณ ท.
ของพระองค์ กล่าวแล้ว เพราะความที่แห่งตนเป็นผู้เฝ้าเพียงดั่ง-
คนบอด (อ.พระองค์) ขอจงอดโทษ (ซึ่งคำ) นั้น แก่ข้าพระองค์
ดังนี้ฯ ยังพระศาสดา ให้อดโทษแล้ว ยังมหาเศรษฐี ให้อดโทษแล้วฯ

อ.พระศาสดา เมื่อจะทรงกล่าวสอน ซึ่งเศรษฐี ด้วยนั้น
เทียว ซึ่งเทวดา ด้วย ด้วยสามารถแห่งวิบากแห่งกรรม ท. ทั้งดี
ทั้งชั่ว นั้นเทียว ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนคฤหบดี แม่ อ.บุคคลผู้ชั่ว
(ในโลก) นี้ ย่อมเห็น (ซึ่งกรรมอันชั่ว ท.) ว่าเป็นกรรมอันเจริญ
อ.กรรมอันชั่ว ย่อมไม่เผด็จผล เพียงใด - เพียงนั้น

วสนภูจัน เม ทาเปหิติ สฎฐัตริ ยาจิ. อถ นั โส
อาห “อหมุปี ตว การณา เสฎฐี วตุตุน สกขิสสุสามิ,
เอกมปน เต อุบายั กเถสุสามิติ. [สา] “สาธุ เทว
กเถหิติ.

“คจจ, เสฎฐิโน อายุตตกเวสั คเหตุวา เสฎฐิสสุ
หตุโต ปณณั อาหราเปตวา โวหารูปชีวีหิ คหิตั
อญจารสโกฏิณั อตุตโน อานูภาเวณ โสเหตุวา
ตุจจคพพา ปุเรตวา, มหาสมุททั ปวิญจั อญจารสโกฏิณั
อตุติ, อญญมุปี อสุกญจาเน นาม อสุสามิกั
อญจารสโกฏิณั อตุติ, ตั สพพั สัหริตวา ตสุส
ตุจจคพพา ปุเรตวา อิทนุนาม ทณฺชกมมุ กตวา
ขมาเปหิติ.

สา “สาธุ เทวาติ วุตตนเยเนว สพพั กตวา ปุน
ตสุส สิริคพพา โอบาสยมานา อากาเส จตุวา,
“โก เอโสติ วุตเต, “อหนเต จตุตตทวารโกฏฐเก
อวิตุตา อญญพาลเทวตา, มยา อญญพาลตาย ยั
ตุมหากั สนฺติเก กถิตั, ตั เม ขมถ, สกุกสุส หิ เม
วจเนน จตุปณฺณาสโกฏิณั สัหริตวา ตุจจคพพา-
ปุเรถเนน ทณฺชกมมุ กตั วสนภูจัน อลภมานา
กิลมามีติ อาห.

อนาถบิณฑิกโก จินฺเตสิ “อัย เทวตา `ทณฺชกมมุ
เม กตฺนฺติ วทติ, อตุตโน จ โทสั ปฏิกานาติ,
สมฺมาสมุพฺพุตฺตสฺส นั ทสุเสสุสามิติ.

โส ตั สตุตุ สนฺติกั เนตวา ตาย กตกมมุ สพพั
อาโรเจสิ. เทวตา สตุตุ ปาเทสุ สิริสา นิปติตวา
“ภนฺเต ยั มยา อญญพาลตาย ตุมหากั คุณ
อชานิตวา ปาปกั วจัน วุตตั, ตั เม ขมถาติ สตุถารั
ขมาเปตวา มหาเสฎฐี ขมาเปสิ.

สตุถา กลฺยาณปาปกาณั กมฺมานั วิปากเวเนว
เสฎฐิณฺเจว เทวตญฺจ โอบวทฺนโต “อิห คหปติ
ปาปบุคคลิปิ, ยาว ปาปึ น ปจฺจติ, ตาว ภทฺธานิ ปสฺสติ;

แต่ว่า อ.กรรมอันชั่ว (ของบุคคลผู้ชั่ว) นั้น ย่อมแผ่ผล
ในกาลใด (อ.บุคคลผู้ชั่ว นั้น) ย่อมเห็น (ซึ่งกรรมอันชั่ว) ว่า
เป็นกรรมอันชั่วนั้นเทียว ในกาลนั้น แม้อ.บุคคลผู้เจริญ ย่อมเห็น
(ซึ่งกรรม อันเจริญ) ย่อมเห็น (ซึ่งกรรมอันเจริญ ท.) ว่าเป็น
กรรมอันชั่ว อ.กรรมอันเจริญ ย่อมไม่แผ่ผล เพียงใด -
เพียงนั้น แต่ที่ว่า อ.กรรมอันเจริญ (ของบุคคลผู้เจริญ) นั้น
ย่อมแผ่ผล ในกาลใด (อ.บุคคลผู้เจริญนั้น) ย่อมเห็น
(ซึ่งกรรมอันเจริญ) ว่าเป็นกรรมอันเจริญนั้นเทียว ในกาลนั้น ดังนี้
เมื่อจะ ทรงสืบต่อ ซึ่งอนุสนธิ แสดง ซึ่งธรรม ได้ตรัส ซึ่งพระคาถา ท.
เหล่านี้ ว่า

แม้ อ.บุคคลผู้ชั่ว ย่อมเห็น (ซึ่งกรรมอันชั่ว) ว่าเป็นกรรม
อัน เจริญ - อ.กรรมอันชั่ว ย่อมไม่แผ่ผล เพียงใด -
เพียงนั้น แต่ที่ว่า อ.กรรมอันชั่ว (ของบุคคลผู้ชั่ว นั้น)
ย่อมแผ่ผล ในกาลใด (อ.บุคคลผู้ชั่ว) ย่อมเห็น
(ซึ่งกรรมอันชั่ว ท.) ว่าเป็นกรรมอันชั่ว ในกาลนั้น
แม้ อ.บุคคลผู้เจริญ ย่อมเห็น (ซึ่งกรรมอันเจริญ)
ว่าเป็นกรรมอันชั่ว - อ.กรรมอันเจริญ ย่อมไม่แผ่ผล
เพียงใด - เพียงนั้น แต่ที่ว่า อ.กรรมอันเจริญ (ของบุคคล
ผู้เจริญนั้น) ย่อมแผ่ผล ในกาลใด (อ.บุคคล ผู้เจริญ)
ย่อมเห็น (ซึ่งกรรมอันเจริญ ท.) ว่าเป็นกรรมอันเจริญ
ในกาลนั้น ดังนี้ ฯ

อ.บุคคลผู้ประกอบแล้ว ด้วยกรรมอันลามก มีกายทุจริต
เป็นต้นชื่อว่า **บุคคลผู้ลามก** (ในพระคาถา) นั้น ฯ ก็ (อ.บุคคลผู้ลามก)
แม้นั้น เสวยอยู่ ซึ่งสุข อันบังเกิดแล้ว ด้วยอานุภาพแห่งสุจริต
อันมีในก่อน ย่อมเห็น (ซึ่งกรรมอันลามก) แม้วาเป็นกรรมอันเจริญ ฯ
(อ.อรรถ) ว่า อ.กรรมอันลามก นั้น (ของบุคคลผู้ลามก) นั้น
ย่อมไม่ให้ ซึ่งวิบาก ในกรรมอันสัตว์เห็นแล้ว หรือ หรือว่า ในภาพ
เป็นที่ไปในเบื้องหน้าพร้อม เพียงใด (อ.บุคคลผู้ลามก ย่อมเห็น
ซึ่งกรรมอันลามกว่าเป็นกรรมอันเจริญ เพียงนั้น) ฯ แต่ที่ว่า
ในกาลใด (อ.กรรมอันลามก) นั้น (ของบุคคลผู้ลามก) นั้น
ย่อมให้ ซึ่งวิบาก ในกรรมอันสัตว์เห็นแล้ว หรือ หรือว่า ในภาพ
เป็นที่ไปในเบื้องหน้าพร้อม, ในกาลนั้น อ.บุคคลผู้ลามกนั้น
ผู้เสวยอยู่ ซึ่งกรรมกรรม อันมีอย่างต่าง ๆ ในกรรมอันสัตว์เห็นแล้ว
ด้วย ซึ่งทุกขีในภาย ในภาพเป็นที่ไปในเบื้องหน้าพร้อมด้วย ย่อมเห็น
(ซึ่งกรรมอันลามก ท.) ว่าเป็นกรรมอันลามกนั้นเทียว ดังนี้
แห่งบาทแห่งพระคาถา) ว่า **ยาว ปาปํ น ปจฺจติ** ดังนี้ ฯ

(อ.อธิบาย) ในพระคาถาที่ ๒ (อันบัณฑิต พึงทราบ) ฯ
(อ. บุคคล) ผู้ประกอบแล้ว ด้วยกรรมอันเจริญ มีกายสุจริตเป็นต้น
ชื่อว่า **บุคคลผู้เจริญ** ฯ (อ. บุคคลผู้เจริญ) แม้นั้น เสวยอยู่ ซึ่งทุกขี
อันบังเกิดแล้ว ด้วยอานุภาพแห่งสุจริตอันมีในก่อน ย่อมเห็น
(ซึ่งกรรมอันเจริญ) ว่าเป็นกรรมอันลามก ฯ (อ. อรรถ) ว่า อ.กรรม
อันเจริญนั้น (ของบุคคลผู้เจริญ)นั้น ย่อมไม่ให้ ซึ่งวิบาก ในกรรม
อันสัตว์เห็นแล้ว หรือ หรือว่า ในภาพเป็นที่ไปในเบื้องหน้าพร้อม
เพียงใด (อ.บุคคลผู้เจริญ) ย่อมเห็น ซึ่งกรรมอันเจริญ ว่าเป็นกรรม
อันลามก เพียงนั้น) ฯ แต่ที่ว่า ในกาลใด (อ.กรรมอันเจริญ) นั้น
ย่อมให้ ซึ่งวิบาก;

ยथा ปนสฺส ปาปํ ปจฺจติ, ตथा ปาปเมว ปสฺสติ;
ภทฺทฺรปคฺคโลปิ, ยาว ภทฺทฺรํ น ปจฺจติ, ตาว ปาปานิ
ปสฺสติ, ยथा ปนสฺส ภทฺทฺรํ ปจฺจติ, ตथा ภทฺทฺรเมว
ปสฺสตีติ วตฺวา ออนุสนฺธิ ฆฏฺฏตฺวา ธมฺมํ เทเสฺนโต
อิมา คาถา อภาสิ

“ปาปํ ปสฺสตี ภทฺทฺรํ, ยาว ปาปํ น ปจฺจติ;
ยथा จ ปจฺจตี ปาปํ, อถ ปาปานิ ปสฺสติ;
ภทฺทฺโรปิ ปสฺสตี ปาปํ, ยาว ภทฺทฺรํ น ปจฺจติ;
ยथा จ ปจฺจตี ภทฺทฺรํ, อถ ภทฺทฺรานิ ปสฺสตีติ.

ตตฺถ **ปาปํ**: กายทุจริตาทีนา ปาปกมฺเมน
ยุตฺตปคฺคโล. โสปี हि ปรिमฺสุจฺริตานูภาเวน นิพฺพตฺตํ สุขํ
อณุภวมาโน ภทฺทฺโรปิ ปสฺสติ. **ยาว ปาปํ น ปจฺจติ**:
ยาว ตสฺส ตํ ปาปกมฺมํ ทิฏฺฐมฺเม วา สมฺปฺราเย วา
วิปากํ น เทติ. ยथा ปนสฺส ตํ ทิฏฺฐมฺเม วา
สมฺปฺราเย วา วิปากํ เทติ, อถ ทิฏฺฐมฺเม วิธิตา
กมฺมกรรณา สมฺปฺราเย จ อปายทุกฺขํ ออนุโกนฺโต
โส ปาปํ ปาปานิเยว ปสฺสติ.

ทุตฺติยคาถาย. กายสุจฺริตาทีนา ภทฺทฺรกมฺเมน ยุตฺโต
ภทฺทฺโร. โสปี ปริมฺทุจฺริตานูภาเวน นิพฺพตฺตํ ทุกฺขํ
อณุภวมาโน ปาปํ ปสฺสติ. **ยาว ภทฺทฺรํ น ปจฺจติ**:
ยาว ตสฺส ตํ ภทฺทฺรกมฺมํ ทิฏฺฐมฺเม วา สมฺปฺราเย วา
วิปากํ น เทติ. ยथा ปน ตํ วิปากํ เทติ;

ในกาลนั้น อ.บุคคลผู้เจริญ นั้น เสวยอยู่ ซึ่งสุขอันบังเกิดแล้ว จากอามิสมีลาภและสักการะเป็นต้น ในธรรมอันสัตว์เห็นแล้ว ด้วย ซึ่งสุขอันบังเกิดแล้วจากสมบัติอันเป็นทิพย์ ในภพเป็นที่ไป ในเบื้องหน้าพร้อม ด้วย ย่อมเห็น (ซึ่งกรรมอันเจริญ ท.) ว่าเป็นกรรม อันเจริญนั้นเทียว ดังนี้ (แห่งบาทแห่งพระคาถา) ว่า ยาว ภาทร น ปจจติ ดังนี้ เป็นต้น ฯ

อด ทิฏฐธมเม ลามสกุการาทิสฺขิ สมปราเย จ ทิพฺพสมฺปตฺติสฺขิ อนุภวมาโน โส ภาทร ภาทรานิเยว ปสฺสตีติ.

ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา อ. เทวดา นั้น ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในโสดาปัตติผล ฯ อ.พระธรรมเทศนา เป็นเทศนาเป็นไปกับ ด้วยวาจาที่มีประโยชน์ ได้มีแล้ว แม้แก่บริษัทผู้ถึงพร้อมแล้ว ดังนี้แล ฯ

เทศนาวิธาน สา เทวตา โสตาปัตติผล ปติฏฺฐหิ. สมฺปตฺติปริสายปิ สาตฺถิกา ธมฺมเทศนา อโหสีตี.

อ. เรื่องเศรษฐีชื่อว่าอนาถปิณฑิกะ (จบแล้ว) ฯ

อนาถปิณฑิกวัตถุ.

๕. อ. เรื่องแห่งภิกษุผู้มีบริวารอันไม่สำรวมแล้ว (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ฯ

๕. อสถุณตปริกขารภิกขุวัตถุ.

อ.พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในพระเชตวัน ทรงปรารภ ซึ่งภิกษุ ผู้มีบริวารอันไม่สำรวมแล้ว รูปหนึ่ง ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า **มวณญเณถ ปาปสฺส** ดังนี้ เป็นต้น ฯ

“มวณญเณถ ปาปสฺสชาติ อิมํ ธมฺมเทศนํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต เอกํ อสถุณตปริกขารํ ภิกขุํ อารพฺภ กเถสิ.

ได้ยินว่า อ.ภิกษุนั้น ใช้สอยแล้ว ซึ่งบริวาร มีเตียงและตั้งเป็นต้นประเภท อย่างใดอย่างหนึ่ง ในภายนอก ย่อมทิ้ง (ในที่) นั้น เป็นนันทเทียว ฯ อ. บริวาร ย่อมเสียหาย ด้วยฝนบ้าง ด้วยแดดบ้าง (ด้วยอันตราย ท.) มีตัวปลวกเป็นต้นบ้าง ฯ

โส กิร ยงฺกิลฺลิจิ มณฺญปฺปชาทิเภาทํ ปริกขารํ พหิ ปริกฺขณฺนิตฺวา ตตฺถเวว จฺจฺจฺเจติ. ปริกขารโ วสุเสณปิ อาตเปนปิ อุปฺจิกาทิหิปี วินสฺสตี.

(อ. ภิกษุ)นั้น, (ครั้งเมื่อคำ) ว่า คุณก่อนท่านผู้มีอายุ ชื่อ อ. บริวาร (อันภิกษุ) พึงเก็บ มิใช่หรือ ดังนี้ อันภิกษุ ท. กล่าวแล้ว , กล่าวแล้ว ว่า คุณก่อนท่านผู้มีอายุ ท. อ. กรรม นั้น อัน อันข้าพเจ้า กระทำแล้ว เป็นกรรมชนิดน้อย (ย่อมเป็น), อ.จิต (ของบริวาร นั้น มีอยู่) หามิได้, อ. จิต (ของบริวารนั้น) ย่อมไม่มี ดังนี้ ย่อมกระทำ ด้วยประการนั้น นั้นเทียว อีก ฯ อ. ภิกษุ ท. กราบทูลแล้ว ซึ่งการกระทำ (แห่งภิกษุ) นั้นแก่พระศาสดา ฯ

โส, ภิกขุหิ “นनु อากุโส ปริกขารโ นาม ปฏิสาเมตพฺโพติ วุตเต, “อุปฺปกํ มยา กตํ อากุโส เอตํ, น เอตสฺส จิตฺตํ อตฺถิ, นตฺถิ จิตฺตุนฺติ วตฺวา ปฺน ตเถว กโรตี. ภิกขุ ตสฺส กิริยํ สตุถุ อารโจะสุ.

อ. พระศาสดา ทรงยังภิกษุให้ร้องเรียกแล้ว ซึ่งภิกษุนั้น ตรัสถามแล้วว่า คุณก่อนภิกษุ ได้ยินว่า อ. เธอ ย่อมกระทำ อย่างนั้น จริงหรือ ดังนี้ ฯ

สตุถา ตํ ปกุโกสาเปตฺวา “ สจฺจํ กิร ตวํ ภิกขุ เอวํ กโรสีตี ปุจฺฉิ.

อ.ภิกษุนั้น แม้ผู้อันพระศาสดา ตรัสถามแล้ว ดูหมิ่นอยู่ อย่างนั้นนันทเทียว กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า (อ.กรรม อัน ข้าพระองค์กระทำแล้ว) นั้น เป็นกรรมอะไร (ย่อมเป็น), (อ. กรรม) อัน อันข้าพระองค์ กระทำแล้ว เป็นกรรมชนิดน้อย (ย่อมเป็น), อ.จิต ของบริวารนั้น มีอยู่ หามิได้, อ.จิต (ของบริวารนั้น) ย่อมไม่มี ดังนี้ ฯ

โส สตุถารา ปุจฺฉิโตปี “กิเมตํ ภควา, อุปฺปกํ มยา กตํ, นาสุส จิตฺตํ อตฺถิ, นตฺถิ จิตฺตุนฺติ ตเถว อวณญนฺโต อาห.

ครั้งนั้น อ.พระศาสดา ตรัสแล้วว่า อ.อันอัน ภิกษุ ท. กระทำ อย่างนี้ ย่อมไม่ควร, ชื่อ อ.กรรมอันลามก (อันบุคคล) ไม่พึงดูหมิ่น ว่า (อ.กรรมอันลามก น้อย ดังนี้ ; เหมือนอย่างว่า อ.ภาชนะมีปากอันเปิดแล้ว อันอันบุคคลวางไว้แล้ว ในโอกาสแจ้ง ครั้นเมื่อฝน ตกอยู่ ย่อมไม่เต็ม ด้วยหยาดน้ำหยาดหนึ่ง แม้โดยแท้, ถึงอย่างนั้น (ครั้นเมื่อฝน) ตกอยู่ บ่อย ๆ (อ.ภาชนะนั้น) ย่อมเต็มนั้นเทียว (ฉันใด) ; อ.บุคคล ผู้กระทำอยู่ ซึ่งกรรมอันลามก ชื่อว่า ย่อมมกระทำ ซึ่งกองแห่งบาปใหญ่ โดยลำดับนั้นเทียว ฉันนั้น นั้นเทียว ดังนี้ กะภิกษุ นั้น เมื่อ ทรงสืบต่อ ซึ่งอนุสนธิ แสดง ซึ่งธรรมตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา นี้ ว่า

อ.บุคคล อย่าพึงดูหมิ่น ซึ่งกรรมอันลามก ว่า (อ.กรรมอันลามก) มีประมาณน้อย จักไม่มาถึง (ดังนี้) แม้ อ. หม้อแห่งน้ำ ย่อมเต็ม ด้วยการตกลง แห่งหยาดแห่งน้ำ (ฉันใด) ; อ. ชนพาล สั่งสมอยู่ (ซึ่งกรรมอันลามก) หน้อยหนึ่ง แม้หน้อยหนึ่ง ย่อมเต็ม ด้วยการกรรมอันลามก (ฉันนั้น) ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า ไม่ควรดูหมิ่น (ดังนี้) (ในบท ท.) เหล่านั้นหนา (แห่งบท) ว่า **มามมญฺเณถ** ดังนี้ ฯ (อ.อรรถ) ว่า ซึ่งบาป (ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **ปาปสฺส** ดังนี้ ฯ

อ.อรรถ ว่า (อ.บุคคล) ไม่ควรดูหมิ่น ซึ่งบาป อย่างนี้ ว่า อ.บาป มีประมาณน้อยอันเรา กระทำแล้ว, (อ.บาป) นั้น จักเกิดผล ในกาลไร ดังนี้ ดังนี้ (แห่งบาทแห่งพระศาสดา) ว่า **น มตฺตํ มาคมิสฺสตี** ดังนี้ ฯ

อ. อรรถ ว่า อ.ภาชนะอันเป็นวิการแห่งดิน อย่างใดอย่างหนึ่ง อัน อันบุคคลเปิดแล้ว ซึ่งปาก วางไว้แล้ว ครั้นเมื่อฝน ตกอยู่ ย่อมเต็ม ด้วยการตกลง แห่งหยาดแห่งน้ำ แม้หยาดหนึ่ง ๆ โดยลำดับ ฉันใด; อ.บุคคลผู้เป็นพาล สั่งสมอยู่ คือว่า พุกพูนอยู่ ซึ่งบาป หน้อยหนึ่ง แม้หน้อยหนึ่ง ย่อมเต็ม ด้วยบาป นั้นเทียว ฉันนั้น ดังนี้ (แห่งบท) ว่า **อุทกฺมโภปี** ดังนี้ เป็นต้น ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา (อ.ชน ท.) มาก บรรลุแล้ว (ซึ่งอริยมผล ท.) มีโสดาปัตติผลเป็นต้น ฯ

แม้ อ.พระศาสดา ทรงบัญญัติแล้ว ซึ่งสิกขาบท ว่า อ.ภิกษุ ลาดแล้ว ซึ่งที่เป็นที่นอน ในโอกาสแจ้ง ไม่กระทำอยู่ ให้เป็นของ ตั้งอยู่โดยปกติ ย่อมต้อง (ซึ่งวิติกกมนะ) ชื่อ นี้ ดังนี้ ดังนี้ แล ฯ

อ.เรื่องแห่งภิกษุผู้มีบิหารอันไม่สำรวมแล้ว (จบแล้ว) ฯ

อถ นํ สตุถา “ภิกฺขุหิ เอวํ กาคฺตุํ น วฏฺฏติ, ปาปกมฺมํ นาม ‘อฺปฺปกนฺตฺติ น อวมญฺญิตพฺพํ; อชฺโฆกาเส จปีตํ หิ วิฏฺฏมุขภาชนํ เทเว วสฺสนฺตฺเต กิญฺจาปี เอกพิณฺทุนา น ปฺรติ, ปฺนปฺปฺนํ วสฺสนฺตฺเต ปน ปฺรุตฺเตว; เอวเมว ปาปกมฺมํ กโรนฺโต ปุคฺคโล อณฺุพฺพเพน มหนฺตํ ปาปฺราสี กโรติเยวาติ วตฺวา อณฺุสนฺธิ ฆมฺมุตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาคมาห

“มามมญฺเณถ ปาปสฺส ‘น มตฺตํ อาคมิสฺสตี.’
อุทกฺมโภปี เตน อุทกฺมโภปี ปฺรติ;
ปฺรติ พาลो ปาปสฺส โถกํ โถกํปี อัจฉินฺนฺติ.

ตตถ **มามมญฺเณถาติ;** น อวชาเนยฺย.
ปาปสฺสาติ; ปาปํ.

น มตฺตํ อาคมิสฺสตีติ; “อฺปฺปมตฺตํ เม ปาปํ กตํ, กทา เอตํ วิปฺจุสฺสตีติ เอวํ ปาปํ นาวชาเนยฺยาติ อตฺถเ.

อุทกฺมโภปีติ: เทเว วสฺสนฺตฺเต มุขํ วิวริตฺวา จปีตํ ยงฺกิญฺจ กุลาภภาชนํ ยถา เอกกสฺสาปี อุทกพิณฺทุโน นิปาเตน อณฺุพฺพเพน ปฺรติ; เอวํ พาลปุคฺคโล โถกํ โถกมฺปี ปาปํ อัจฉินฺนฺโต วฏฺฏเมนฺโต ปาปสฺส ปฺรติเยวาติ อตฺถเ.

เทศนาวสาเน พหุ โสตาปัตติผลาทีนิ ปาปญฺเณสุ.

สตุถาปี “อชฺโฆกาเส เสยฺยํ สนฺถริตฺวา ปฏิปากตฺกํ อกรโณโต อิทฺนฺนาม อาปชฺชตฺตีติ สิกฺขาบทํ ปญฺญาเปสฺตีติ.

อสนฺยตปฺริกฺขารภิกฺขุวตฺถ.

๖. อ. เรืองแห่งเศรษฐีชื่อว่าพิพาลปทกะ (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๙

อ.พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเชตวัน ทรงปรารภ ซึ่งเศรษฐีชื่อว่าพิพาลปทกะ ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า **มามมณเณถ ปุณฺณสุสฺส** ดังนี้ เป็นต้น ๙

ดังจะกล่าวโดยพิสดาร ในสมัยหนึ่ง (อ.ชน ท.) ผู้อยู่ในเมือง ชื่อว่าสาวัตถิโดยปกติ ย่อมถวายเป็นทาน แก่หมู่แห่งภิกษุ มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข ด้วยการผูกกันโดยความเป็นพวก ๙

ครั้งนั้น ในวันหนึ่ง อ.พระศาสดา เมื่อทรงกระทำ ซึ่งการอนุโมทนา ตรัสแล้ว อย่างนี้ ว่า ดูก่อนอุบาสกและอุบาสิกา ท. (อ.บุคคล) บางคน (ในโลก) นี้ ย่อมถวายเป็นทาน ด้วยตน, ย่อมไม่ชักชวน ซึ่งบุคคลอื่น, อ.บุคคลนั้น ย่อมได้ ซึ่งความถึงพร้อมโดยโภคะ, ย่อมไม่ได้ ซึ่งความถึงพร้อมด้วยบริวารในที่(แห่ง)ตนบังเกิดแล้วและ บังเกิดแล้ว, (อ.บุคคล) บางคน ย่อมไม่ถวายเป็นทาน ด้วยตน ย่อมชักชวน (ซึ่งบุคคล)อื่น (อ.บุคคล)นั้น ย่อมได้ ซึ่งความถึงพร้อมด้วยบริวาร, ย่อมไม่ได้ ซึ่งความถึงพร้อมแห่งโภคะ อ.บุคคล บางคน ย่อมไม่ถวายเป็นทาน ด้วยตน ด้วยย่อมไม่ชักชวน ซึ่งบุคคลอื่นด้วย, อ.บุคคลนั้น ย่อมไม่ได้ ซึ่งความถึงพร้อมด้วยโภคะ, ย่อมไม่ได้ซึ่งความถึงพร้อมด้วยบริวาร ในที่(แห่ง)ตนบังเกิดแล้วและ บังเกิดแล้ว (อ. บุคคลนั้น) เป็นผู้เคี้ยวกิน ซึ่งวัตถุอันเป็นเดน เป็น ย่อมเที่ยวไป, (อ.บุคคล) บางคน ย่อมถวายเป็นทาน ด้วยตน ด้วย ย่อมชักชวน ซึ่งบุคคลอื่น ด้วย อ.บุคคลนั้น ย่อมได้ ซึ่งความถึงพร้อมด้วยโภคะด้วย ซึ่งความถึงพร้อมด้วยบริวารด้วยในที่(แห่ง)ตนบังเกิด แล้วและบังเกิดแล้ว

ครั้งนั้น อ.บุรุษผู้ฉลาด คนหนึ่ง ฟังแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นั้น คิดแล้ว ว่า โอ อ.เหตุนี้ น่าอัศจรรย์, ในกาลนี้ อ. เรา จักกระทำ ซึ่งกรรม อันประกอบแล้วในอันยังสมบัติทั้ง ๒ ให้เป็นไปพร้อม ดังนี้ กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.พระองค์ ท. ขอจงทรงรับ ซึ่งภิกษา ของข้าพระองค์ ท. ในวันพรุ่ง ดังนี้ กะพระศาสดา ในกาลเป็นที่ เสด็จลุกขึ้นแล้ว เสด็จไป ๙

(อ.พระศาสดา ตรัสถามแล้ว) ว่า ก็ อ.ความต้องการ ด้วยภิกษา ท. มีประมาณเท่าไร (มีอยู่) แก่ท่านดังนี้ ๙ (อ.อุบาสกนั้น กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ.ความต้องการ) ด้วยภิกษา ท. ทั้งปวง (มีอยู่) แก่ข้าพระองค์) ดังนี้ ๙ อ.พระศาสดา (ทรงยังคำนินมิต) ให้ผู้นั้น ๙

(อ.อุบาสก) แม้นั้นเข้าไปแล้ว สูบ้าน เทียบป่าวร้องอยู่แล้ว ว่า เนาะแม่และพ่อ ท. อ.หมู่แห่งภิกษุ มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข อันข้าพเจ้านิมิตแล้วเพื่อภักตริวิโคธอันจะมีในวันพรุ่ง,(อ.บุคคล) โดยย่อมอาจ (เพื่ออันถวายเป็น) แก่ภิกษุ ท. มีประมาณเท่าใด, (อ. บุคคล)นั้น จงได้ถวายเป็น (ซึ่งวัตถุ ท.) มีข้าวสารเป็นต้นเพื่อประโยชน์(แก่วัตถุ ท.) มีข้าวต้มเป็นต้น (เพื่อภิกษา ท.) มีประมาณเท่านั้น,

๖. พิพาลปทกะเสฏฐิวิตถุ.

“มามมณเณถ ปุณฺณสุสฺสํ อิมํ ธมฺมเทศนํ
สตฺถา เขตฺตเว วิหรนฺโต พิพาลปทกะเสฏฐิ อารพฺภ กเถสิ.

เอกสมฺมึ ทิ สมเย สาวตฺถิวาสินอ วคฺคพฺนุเธน
พฺพุทฺธปฺมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส ทานํ เทนฺติ.

อเถกทิวสํ สตฺถา อนุโมทนํ กโรนฺโต เอวมาห
“อุปาสกา อิเธกฺจโจ อุตฺตนา ทานํ เทติ, ปรี
น สมมาทเปติ, โส นิพฺพุตฺตนิพฺพุตฺตญฺ्ञาเน โภคสมฺปทํ
ลภติ, โน ปริวารสมฺปทํ, เอกฺจโจ อุตฺตนา ทานํ
น เทติ, ปรี สมมาทเปติ, โส นิพฺพุตฺตนิพฺพุตฺตญฺ्ञาเน
ปริวารสมฺปทํ ลภติ, โน โภคสมฺปทํ; เอกฺจโจ อุตฺตนา
จ ทานํ น เทติ ปรีญจ น สมมาทเปติ, โน ปริวารสมฺปทํ;
วิฆาสาโท หุตฺวา วิจฺจติ; เอกฺจโจ อุตฺตนา จ ทานํ
เทติ ปรีญจ สมมาทเปติ; โส นิพฺพุตฺตนิพฺพุตฺตญฺ्ञาเน
โภคสมฺปทญฺ्ञจ ลภติ ปริวารสมฺปทญฺ्ञจติ.

อเถโก ปญฺฑิตฺตปรีโส ตํ ธมฺมเทศนํ สุตฺวา
“อโห อจฺฉริยมิทํ การณํ, อหนฺทานิ อญฺญสมฺปตฺติ-
สํวตฺตนิกํ กมฺมํ กริสฺสามีติ จินฺตเตตฺวา สตฺถารํ อญฺ्ञาย
คฺมณกาเล อาห “ ภาณฺเต เสว อมฺหากํ ภิกฺขุชฺคฺคณฺหธาติ.

“กิตฺตเถหิ ปน เต ภิกฺขุหิ อตฺถเถติ. “สพฺเพหิ
ภิกฺขุหิ ภาณฺเตติ. สตฺถา อธิวาเสสิ.

โสปี คามํ ปวีสิตฺวา “ อมฺมตาตา มยา สุวาตนาเย
พฺพุทฺธปฺมุโข ภิกฺขุสงฺโฆ นิมนฺโต, โย ยตฺตกาณํ
ภิกฺขุณํ สกฺโกติ, โส ตตฺตกาณํ ยาคุอาทินํ อตฺถาย
ตถฺตุลาทินํ เทตฺ;

(อ. เรา ท. ยังกันและกัน) ให้หุงต้มแล้ว ในที่ แห่งหนึ่ง จักถวาย
ซึ่งทาน ดังนี้ ๕

ครั้งนั้น อ. เศรษฐี คนหนึ่ง เห็นแล้ว ซึ่งอุบาสกนั้น
ผู้ถึงพร้อมแล้ว ซึ่งประตูแห่งร้านตลาด ของตน โกรธแล้ว
ว่า (อ.อุบาสก)นี้ ไม่นิมนต์แล้ว ซึ่งภิกษุ ท. ผู้เพียงพอ แก่ตน
ยอมเที่ยว ชักชวนอยู่ ซึ่งชาวบ้านทั้งสิน ดังนี้ (กล่าวแล้ว) ว่า
(อ.ท่าน) จงนำมา ซึ่งภานะ อันท่าน ถือเอาแล้ว ดังนี้ หยิบแล้ว
ด้วยนิ้วมือ ท. ๓ ได้ให้แล้ว ซึ่งข้าวสาร ท. หนึ่งหนึ่ง, (ได้ให้แล้ว)
ซึ่งถั่วเขียว ท. (หนึ่งหนึ่ง) เหมือนอย่างนั้น (ได้ให้แล้ว)
ซึ่งถั่วเหลือง ท. (หนึ่งหนึ่ง) เหมือนอย่างนั้น ดังนี้แล ๕

(อ. เศรษฐี)นั้น เป็นผู้เชื่อว่าพิพาลปกตเศรษฐี เกิดแล้ว จำเดิม
(แต่กาล)นั้น ๕ (อ. เศรษฐี) แม่เมื่อให้ (ซึ่งวัตถุ ท.) มีเนยใสและน้ำอ้อย
เป็นต้น ใส่เข้าแล้ว ซึ่งมุมแห่งขวด ในหม้อ กระทำแล้ว
(ซึ่งมุมแห่งขวด) นั้น โดยความเป็นอันเดียวกัน ยังหยาด ๆ
ให้ไหลออกอยู่ ได้ให้แล้ว หนึ่งหนึ่งนั้นเที่ยว ๕

อ.อุบาสก กระทำแล้ว (ซึ่งทานวัตถุ) อัน (อันชน ท.) ผู้เหลือลง
ให้แล้ว โดยความเป็นอันเดียวกัน ได้ถือเอาแล้ว (ซึ่งทานวัตถุ)
อัน (อันเศรษฐี) นี้ ให้แล้ว แยกนั้นเที่ยว ๕

อ. เศรษฐี นั้นเห็นแล้ว ซึ่งการกระทำ (แห่งอุบาสก) นั้น คิดแล้ว
ว่า (อ.อุบาสก) นั้น ย่อมถือเอา (ซึ่งทานวัตถุ) อัน อันเรา ให้แล้ว
แยก ทำไม หนอ แล ดังนี้ ส่งไปแล้ว ซึ่งจุฬปัฏฐาก คนหนึ่ง
ข้างหลัง ของอุบาสกนั้น (ด้วยคำ)ว่า อ.เจ้า จงไป, อ.อุบาสกนั้น
ยอมกระทำ (ซึ่งกรรม) ไค, (อ.เจ้า) จงรู้ (ซึ่งกรรม) นั้น ดังนี้ ๕

อ. อุบาสกนั้น ไปแล้ว (กล่าวแล้ว) ว่า อ. ผลอันใหญ่ จงมี
แก่เศรษฐี ดังนี้ ใส่เข้าแล้ว (ซึ่งข้าวสาร) ๑ เมล็ด ซึ่งข้าวสาร ท.
๒ เมล็ด เพื่อประโยชน์แก่ข้าวต้มและข้าวสวดยและขนม ท.
ใส่เข้าแล้ว แม้ซึ่งถั่วเขียวและถั่วเหลือง ท. แม้ ซึ่งหยาดแห่งวัตถุ
มีน้ำมันและน้ำอ้อยเป็นต้น ท. ในภานะทั้งปวง ท. ๕

อ. จุฬปัฏฐาก ไปแล้ว บอกแล้ว แก่เศรษฐี ๕ อ. เศรษฐี
ฟังแล้ว (ซึ่งคำ) นั้น คิดแล้ว ว่า ถ้าว่า (อ.อุบาสก)นั้น จักกล่าว
ซึ่งโทษมิใช่คุณอันบุคคลพึงพรรณ ของเรา ในท่ามกลาง
แห่งบริษัทไซ้, ครั้นเมื่อชื่อ ของเรา เป็นชื่อสักว่าอันอุบาสกนั้น
ระบุแล้วนั้นเที่ยว (มีอยู่) (อ.เรา) ประหารแล้ว ซึ่งอุบาสกนั้น
(ยังอุบาสกนั้น) จักให้ตาย ดังนี้ เหน็บแล้ว ซึ่งกฤช ในระหว่าง
แห่งผ้าเป็นเครื่องนุ่ง ไปแล้ว ได้ยื่นแล้ว ในโรงแห่งภัต ในวันรุ่งขึ้น ๕

อ. บุรุษ นั้น อังคาสแล้ว ซึ่งหมู่แห่งภิกษุ มีพระพุทธรเจ้า
เป็นประมุข กราบทูลแล้ว กะพระผู้มีพระภาคเจ้า ว่า ข้าแต่พระองค์
ผู้เจริญ อ.ทานนี้ อันข้าพระองค์ ชักชวนแล้ว ซึ่งมหาชน ถวายแล้ว,
อ. มนุษย์ ท. ผู้ อันข้าพระองค์ชักชวนแล้วในทีนั้น ได้ให้แล้ว
(ซึ่งวัตถุ ท.) มีข้าวสารเป็นต้น อันมากบ้าง อันน้อยบ้าง
ตามกำลัง ของตน

เอกสมิ จาเน ปจาเปตวา ทานํ ทสฺสามาติ
อฺคุโสนฺเษโต วิจฺฉิ.

อถ นํ เอโก เสฏฺฐี อตฺตโน อาปณฺทวาริ
สมฺปตฺติ ทิสฺวา “อโย อตฺตโน ปโหนเก ภิกฺขุ
อนิมนฺเตตฺวา สกฺลคามิ สฺมาทเปฺนฺโต วิจฺรตีติ
กฺขุเมตฺวา “ตยา คหิตฺภาชนิ อหฺรชาติ ตีหิ อญฺคฺลีหิ
คเหตฺวา โถเก ตณฺฑุเล อทาสี, ตถา มุคฺเค ตถา มาเสตี.

โส ตโต ปฏฺจาย พิพาลปกตเสฏฺฐี นาม ชาโต.
สฺบปิผาณิตาทีนํ เทนฺโตปิ กรณฺชกกณฺณิกิ กฺฎฺ
ปกฺขิปิตฺวา เอกโต นํ กตฺวา ฬินฺทุ ฬินฺทุ
ปคฺขราเปฺนฺโต โถกเมว อทาสี.

อุบาสโก อวเสเสหิ ฬินฺนํ เอกโต กตฺวา อิมินา
ฬินฺนํ วิสฺสุเยว อคฺคฺเหลสิ.

โส เสฏฺฐี ตสฺส กิริยํ ทิสฺวา “กีนุ โข เอส มยา
ฬินฺนํ วิสฺสุ คณฺหาตีติ จินฺเตตฺวา ตสฺส ปจฺจโต เอกิ
จุฬฺปัฏฺฐากิ ปหิณฺนิ “คจฺจ, ยํ เอส กโรติ, ตํ ชานาหิตี.

โส คนฺตฺวา “เสฏฺฐิสฺส มหฺปผลํ โหตุติ
ยาคุภตฺตฺวานํ อตฺถาย เอกิ เทว ตณฺฑุเล ปกฺขิปิตฺวา
มุคฺคมาเสปิ เตลผาณิตาทีฬินฺทุนิปิ สพฺพภาชนฺสุ
ปกฺขิปิ.

จุฬฺปัฏฺฐากิ คนฺตฺวา เสฏฺฐิสฺส อาโรเจสิ.
ตํ สุตฺวา เสฏฺฐี จินฺเตสิ “สเจ เม โส ปริสฺมชฺเฌ
อวณฺณํ ภาสิสฺสตี, มม นามะ คหิตมตฺเตเยว นํ
ปหฺริตฺวา มาเรสุสฺสามีติ นิवासนฺนฺตเร สุริกิ ฬนฺธิตฺวา
ปฺนทิวเส คนฺตฺวา ภตฺตคฺเค อฏฺฐาสี.

โส ปุริโส พุทฺธปฺปมฺหิ ภิกฺขุสงฺฆิ ปริวีสิตฺวา
ภควนฺตํ อห “ภนฺเต มยา มหฺชาชนํ สฺมาทเปตฺวา
อิทํ ทานํ ฬินฺนํ, ตตฺถ สฺมาทปิตา มนฺุสฺสา อตฺตโน
พฺเลน ฬนฺธิปิ โถกานิปิ ตณฺฑุลาทีนํ อทฺสุ;

อ. ผลอันใหญ่ ของจงมี (แก่มนุษย์ ท.) เหล่านั้น ทั้งปวง ดังนี้ ๔
อ. เศรษฐี พังแล้ว ซึ่งค่านัน คิดแล้ว ว่า อ. เรา มาแล้ว (ด้วยอันคิด)
ว่า ครั้นเมื่อชื่อ ของเรา เป็นชื่อสักว่า (อันบุรุษ นี้) ถือเอาแล้ว
(ด้วยอันกล่าว) ว่า (อ. วัตถุ ท.) มีข้าวสารเป็นต้น (อันเศรษฐี)
ชื่อ โนน ถือเอาแล้ว ด้วยนิวมีอ ให้แล้ว ดังนี้ มีอยู่ (อ. เรา) (ยังบุรุษ)
นี้ จักให้ตาย ดังนี้ แต่ว่า (อ. บุรุษ) นี้ กระทำแล้ว (ซึ่งวัตถุ)
ให้เป็นวัตถุมีการถือเอาพร้อมด้วยวัตถุทั้งปวง ย่อมกล่าว ว่า
(อ. วัตถุ อันชน ท.) แม่เหล่าใด ดวงแล้ว (ด้วยวัตถุ ท.) มีทะนาน
เป็นต้น ให้แล้ว (อ. วัตถุ อันชน ท.) แม่เหล่าใด ถือเอาแล้ว ด้วยนิวมีอ
ให้แล้ว อ. ผลอันใหญ่ จงมี (แก่ชน ท.) เหล่านั้น ทั้งปวง ดังนี้ ถ้าว่า
อ. เรา จักไม่ (ยังบุรุษ) ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป ให้อดโทษ ไซ้ไร อ. เทวทัณฑ์
จักตก บนกระหม่อม ของเรา ดังนี้ ๔

(อ. เศรษฐี) นั้น หมอบแล้ว ที่ใกล้แห่งเท้า (ของบุรุษ) นั้น กล่าวแล้ว
ว่า ข้าแต่ นาย (อ. ท่าน) ของจงดอดโทษ ต่อข้าพเจ้า ดังนี้ ด้วย ผู้-
(อันบุรุษ) นั้น ถ้ามแล้ว ว่า (อ. เรื่อง) นี้ อะไร ดังนี้ บอกแล้ว ซึ่งเรื่อง
อันเป็นไปทั่ว นั้น ทั้งปวง ด้วย ๔

อ. พระศาสดา ทรงเห็นแล้ว ซึ่งกิริยา นั้น ตรัสถามแล้ว ซึ่งบุรุษ
ผู้ประกอบแล้วด้วยความชวนชวายนทาน ว่า (อ. เรื่อง) นี้ อะไร
ดังนี้ ๔

(อ. บุรุษ) นั้น กราบพูลแล้ว (ซึ่งเรื่องอันเป็นไปทั่ว) นั้น ทั้งปวง
จำเดิม แต่วันอันล่วงไปแล้ว ๔ ครั้งนั้น อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว
(ซึ่งเศรษฐี) นั้น ว่า ดูก่อนเศรษฐี ได้ยินว่า อ. อย่างนั้น หรือ ดังนี้
(ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระเจ้าข้า อ. อย่างนั้น
ดังนี้ (อันเศรษฐี) นั้น กราบพูลแล้ว ตรัสแล้วว่า ดูก่อนอุบาสก ชื่อ
อ. บุญ (อันใคร ๆ) ไม่ฟังดูหมิ่น ว่า น้อย ดังนี้ (ชื่อ อ. บุญ อันใคร ๆ)
ถวายแล้ว ซึ่งทาน แก่หมู่แห่งภิกษุ ผู้มีพระพุทธานุเจ้าผู้เช่นกับ-
ด้วยเราเป็นประมุข ไม่ฟังดูหมิ่น ว่า น้อย ดังนี้ ด้วยว่า อ. บุรุษ-
ผู้เป็นบัณฑิต ท. กระทำอยู่ ซึ่งบุญ ย่อมเต็ม ด้วยบุญ โดยลำดับ
นั้น เทียว รวากะ อ. ภาชนะมีปากอันเปิดแล้ว เต็มอยู่ ด้วยน้ำ ดังนี้
เมื่อ ทรงสืบต่อ ซึ่งอนุสนธิ แสดง ซึ่งธรรม ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถา นี้ ว่า

(อ. บุคคล) อย่าฟังดูหมิ่น ซึ่งบุญ ว่า (อ. บุญ) อันมี-
ประมาณน้อย จักไม่มาถึง (ดังนี้) แม้อ. หม้อแห่งน้ำ
ย่อมเต็ม ด้วยการตกลงแห่งหยาดแห่งน้ำ ฉนั้นใด
อ. นักปราชญ์ สังสมอยู่ ซึ่งบุญ หนึ่งหนึ่งหนึ่ง แม้น้อยหนึ่ง
ย่อมเต็ม ด้วยบุญ ฉนั้นนี้ ดังนี้ ๔

อ. เนื้อความ แห่งคำอันเป็นพระคาถานั้น ว่า อ. มนุษย์ผู้ฉลาด
กระทำแล้ว ซึ่งบุญ อย่าฟังดูหมิ่น คือว่า ไม่ควรดูหมิ่น ซึ่งบุญอย่างนี้
ว่า อ. บุญ มีประมาณน้อย อันเรากระทำแล้ว, (อ. บุญ)
มีประมาณน้อย จักมาถึง ด้วยอำนาจแห่งวิบาก หามิได้,
อ. กรรม อันนิคหน้อยอย่างนี้ จักเห็น ซึ่งเรา (ในที่) ไหน หรือ หรือว่า
อ. เรา จักเห็น (ซึ่งกรรม) นั้น (ในที่) ไหน อ. กรรมนั้น จักผลัดผล
ในกาลไร ดังนี้ ๔

เตลั สพเพสั มหปผลั โหตุติ. ตั สุตวา เสฎฐี
จินเตสิ “อหิ `อสุเกน นาม อจจราย คณฺหิตฺวา
ตณฺฑลฺลาทีนึ ทินฺนानीติ มม นามเ คคิตมตฺเต อิมิ
มาเรสุสามีติ อาคโต, อยมฺปน สพฺพสงฺคาหิ กตฺวา
`เยหิปี นาฬิกาทึหิ มินิตฺวา ทินฺนํ, เยหิปี อจจราย
คเหตุวา ทินฺนํ, สพฺพเพสั มหปผลั โหตุติ วทตี, สจฺหาหิ
เอวรूपึ น ชมาเปสุสามิ, เทวทณฺโฆ เม มตฺถเก
ปติสฺสตีติ.

โส ตสฺส ปาพฺมุเล นิปฺชชิตฺวา “ชมาหิ เม สามีติ
อาห, “กิมิทฺตํ จ เตน ปุญฺโง สพฺพนฺตํ ปวตฺตี
อาโรเจสิ.

ตํ กิริยํ ทิสฺวา สตฺถา “กิมิทฺตํ ทานเวยฺยาววฺกึ
ปุจฺฉิ.

โส อตฺตทิวสโต ปุญฺจาย สพฺพิ ตํ ปวตฺตี
อาโรเจสิ. อถ นํ สตฺถา “เอวํ กิร เสฎฐีติ ปุจฺฉิตฺวา,
“อาม ภาเวตติ วุตฺเต, “อุปาสก ปุณฺณํ นาม
`อปฺปกนฺติ น อวมณฺณิตพฺพิ, มาทิสฺพทฺธปฺปมฺขสฺส
ภิกฺขุสงฺฆสฺส ทานํ ทตฺวา `อปฺปกนฺติ น อวมณฺณิตพฺพิ,
ปณฺติตฺตํ ปุริสา หิ ปุณฺณํ กโรนฺตา วิภวฺมุขภาชนํ วิย
อุทฺเทน อนุกฺกเมน ปุณฺณเณ ปุณฺณตีเยวาติ วตฺวา
อนุสนฺธิ ฆณฺฑิตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมิ คาคมาห

“ มาวมณฺเณถ ปุณฺณสฺส `น มตฺตํ อาคมิสฺสตี.’
อุทฺทินฺนุทฺตีปาเตน อุทฺทุมฺโกปปี ปุริตี,
ปุริตี ธีโร ปุณฺณสฺส โถกํ โถกํปี อาจินฺนตี.

ตสฺสตุโธ “ปณฺติตฺตมนฺสุโส ปุณฺณํ กตฺวา
`อปฺปมตฺตํ มยา ปุณฺณํ กตํ, น มตฺตํ วิปากวเสน
อาคมิสฺสตี, เอวํ ปริตฺตํ กมฺมํ กหิ มํ ทกฺขิสฺสตี,
อหิ วา ตํ กหิ ทกฺขิสฺสามิ, กทา เอตํ วิปฺจฺจิสฺสตีติ
เอวํ ปุณฺณํ มาวมณฺเณถ น อวชานเยย.

เหมือนอย่างว่า อ.ภาชนะ อันเป็นวิศวกรแห่งดิน อัน อันบุคคล
เปิดแล้ว วางไว้แล้ว ย่อมเต็ม ด้วยการตกลงแห่งหยาดแห่งน้ำ
มีระหว่างออกแล้ว ฉนั้นใด, อ.นักปราชญ์ คือว่า อ.บุรุษผู้ฉลาด
สั่งสมอยู่ ซึ่งบุญ หน้อยหนึ่ง แม้หน้อยหนึ่ง ย่อมเต็ม ด้วยบุญ
ฉนั้นนั ดั่งนี้ (อันบัณฑิต ฟังทราบ) ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา อ.เศรษฐี นั้น บรรลุแล้ว
ซึ่งโสดาปัตติผล ฯ

อ.พระธรรมเทศนา เป็นเทศนาเป็นไปกับด้วยวาจาที่มีประโยชน์
ได้มีแล้ว แม้แก่บริษัทผู้ถึงพร้อมแล้ว ดั่งนี้แล ฯ

อ. เรื่องแห่งเศรษฐีชื่อว่าพิพาลปทกะ (จบแล้ว) ฯ

๗. อ. เรื่องแห่งพ่อค้าผู้มีทรัพย์มาก (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ฯ

อ.พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเชตวัน ทรงปรารภ
ซึ่งพ่อค้าผู้มีทรัพย์มาก ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า
วาณิไชย ภัย มคค์ ดั่งนี้เป็นต้น ฯ

ได้ยินว่า อ. โจร ท. มีรอยเท้าเป็นประมาณ แสงหาอยู่ ซึ่งช่อง
ในเรือน ของพ่อค้า นั้น ไม่ได้แล้ว (ซึ่งช่อง) ฯ

โดยสมัย อื่นอีก อ.พ่อค้า นั้น ยังรอยแห่งเกวียนเท้า ท.
ให้เต็มแล้ว ด้วยภณฑะ (ยังบุคคล) ให้บอกแล้วแก่ภิกษุ ท. ว่า
อ.กระผม จะไป ซื่อ สูที่โน้น เพื่อการค้าขาย, อ.พระผู้เป็นเจ้า ท.
เหล่านี้ เป็นผู้ใคร่เพื่ออันไป สูที่ นั้น (ย่อมเป็น) (อ. พระผู้เป็นเจ้า ท.)
เหล่านี้ จงออกไป, (อ.พระผู้เป็นเจ้า ท.) จักไม่ลำบาก ด้วยภิกษา
ในหนทาง ดั่งนี้ ฯ

อ.ภิกษุ ท. มีรอยเท้าเป็นประมาณ ฟังแล้ว ซึ่งคำนั้น ดำเนินไปแล้ว
สูหนทาง กับ (ด้วยพ่อค้า) นั้น ฯ อ.โจร ท. แม้เหล่านั้น (ฟังแล้ว)
ว่า ได้ยินว่า อ. พ่อค้า นั้น ออกไปแล้ว ดั่งนี้ ได้ชุ่ม อยู่แล้ว ในดง ฯ

แม้ อ.พ่อค้า ไปแล้ว ถือเอาแล้ว ซึ่งประเทศเป็นที่อยู่อาศัย
ใกล้บ้าน บ้านหนึ่ง ที่ปากแห่งดง ย่อมจัดแจง (ซึ่งพาหนะ ท.)
มีโคและเกวียนเป็นต้น สิ้นวัน ท. สอง สาม, อนึ่ง (อ.พ่อค้า นั้น)
ย่อมถวายเป็นภิกษา แก่ภิกษุ ท. เหล่านี้ เนื่องนิตย นันเทียว ฯ

ยถา หิ นิรนต์ร อุกทพินทุนิปาเตน วิวิตฺวา จปีติ
กุลาภาชณํ ปุรติ, เหว วิโร ปณฺฑิตปุริโส โลกํ โลกมฺปิ
ปฺญญํ อาจिनฺโต ปุณฺณสุส ปุรตีติ.

เทศนาวาสนา โส เสฏฺฐี โสตาปตฺติผลํ ปาปุณฺนิ.

สมฺปตฺตปริสายปิ สาทฺติกา ฐมฺมเทศนา อโหสีติ.

พิพาลปทกเสฏฺฐิวิตฺถุ.

๗. มหาธนวาณิชาวดุ.

“วาณิไชย ภัย มคฺคนฺติ อิมํ ฐมฺมเทศนํ สตุตา
เชตวนเ วิหฺรนฺโต มหาธนวาณิขํ อารพฺภ กเถสิ.

ตสุส กิร วาณิชาสุส เคเห ปญฺจสตา โจรา โธตารํ
คเวสมานา น ลภีสุ.

อปเรณ สมเยน โส วาณิโช ปญฺจสกาฏสตานิ
ภณฺทสุส ปุเรตฺวา ภิกฺขุณฺ อโรจาเปสิ “อหํ
อสุกฺกจฺจานนฺนาม วณฺชิชาเย คจฺฉามิ, เย อญฺยา ตํ จานํ
คนฺตุกามา,เต นิภฺขมฺนฺตุ, มคฺเค ภิกฺขาเย น กิลมิสฺสนฺตีติ.

ตํ สุตฺวา ปญฺจสตา ภิกฺขุ เตน สทุธี มคฺคํ
ปฺปฏิชฺชิสฺสุ. เตปิ โจรา “โส กิร วาณิโช นิภฺขนฺโตติ
คนฺตุวา อฏฺวิยํ อฏฺจิสฺสุ.

วาณิไชยปิ คนฺตุวา อฏฺวิมฺมุเข เอกสุมี คาเม นิवासํ
คเหตฺวา เทว ตโย ทิวเส โคนฺสกาฏาทีนํ สํวิทฺติ,
เตสมฺปนฺน ภิกฺขุณฺ นิพฺพุตํ ภิกฺขุ เทติเยว.

อ.โจร ท. (ครั้นเมื่อพ่อค้า) นั้น ประพฤติซำยั้งอยู่, ส่งไปแล้ว ซึ่งบุรุษ คนหนึ่ง (ด้วยคำ) ว่า (อ.ท่าน) จงไป, (อ.ท่าน) รู้แล้ว ซึ่งวันเป็นที่ออกไป (แห่งพ่อค้า) นั้น จงมา ดังนี้ ฯ

(อ.บุรุษ) นั้น ไปแล้ว สูบ้าน นั้น ถามแล้ว ซึ่งสหาย คนหนึ่ง ว่า อ. พ่อค้า จักออกไป ในกาลไร ดังนี้ ฯ (อ. สหาย) นั้น กล่าวแล้ว ว่า (อ.พ่อค้า จักออกไป) โดยอันลวงไปแห่งวันสอง- และวันสาม ดังนี้ กล่าวแล้ว ว่า ก็ อ.ท่าน ย่อมถาม เพื่อประโยชน์ อะไร ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น (อ. บุรุษ) นั้น บอกแล้ว (แก่สหาย) นั้น ว่า อ. เจา ท. เป็นโจร มีร้อยห้าเป็นประมาณ (เป็น) เป็นผู้ซุ่มอยู่แล้ว ในดง เพื่อประโยชน์ แก่พ่อค้า นั้น (ยอมเป็น) ดังนี้ ฯ

(อ.สหาย) นอกนี้ (กล่าวแล้ว) ว่า ถ้าอย่างนั้น อ.ท่าน จงไป, อ.พ่อค้า จักออกไป พลัน ดังนี้ ส่งไปแล้ว (ซึ่งบุรุษ) นั้น คิดแล้วว่า (อ. เรา) จะห้าม ซึ่งโจร ท. หรือ หนอ แล, หรือว่า (อ.เรา จะห้าม) ซึ่งพ่อค้า ดังนี้ (คิดแล้ว) ว่า อ. ประโยชน์ อะไร ของเรา ด้วยโจร ท., อ.ภิกษุ ท. มีร้อยห้าเป็นประมาณ อาศัยแล้ว ซึ่งพ่อค้า ย่อมเป็นอยู่, (อ.เรา) จักให้ ซึ่งสัญญา แก่พ่อค้า ดังนี้ไปแล้ว สูสำนัก (ของพ่อค้า) นั้น ถามแล้ว ว่า (อ.ท่าน ท.) จักไป ในกาลไร ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ.เรา จักไป) ในวันที่ ๓ ดังนี้ (อันพ่อค้า) นั้น กล่าวแล้ว, (กล่าวแล้ว) ว่า (อ. ท่าน ท.) ขอจงกระทำ ซึ่งคำ ของข้าพเจ้า, ได้ยินว่า อ.โจร ท. มีร้อยห้าเป็นประมาณ ซุ่มอยู่แล้ว ในดง เพื่อประโยชน์ แก่ท่าน ท., (อ. ท่าน ท.) อย่าไปแล้ว ก่อน ดังนี้ ฯ (อ.พ่อค้า ถามแล้ว) ว่า อ.ท่าน ย่อมรู้ อย่างไร ดังนี้ ฯ

(อ.สหาย) นั้น กล่าวแล้ว) ว่า อ.สหาย ของข้าพเจ้า มีอยู่ ในระหว่าง (แห่งโจร ท.) เหล่านั้น, (อ.เรื่อนี้) อันข้าพเจ้า รู้แล้ว ด้วยวาจาเป็นเครื่องกล่าว (ของสหาย) นั้น ดังนี้ ฯ (อ.พ่อค้า กล่าวแล้ว) ว่า ถ้าอย่างนั้น (อ.ประโยชน์) อะไร ของข้าพเจ้า ด้วยการไป (จาก) ที่นี้, (อ. ข้าพเจ้า) กลับแล้ว จักไป สูเรือนนั้นเทียว ดังนี้ ฯ

(ครั้นเมื่อพ่อค้า) นั้น ประพฤติซำยั้งอยู่ อ.บุรุษ ผู้ อันโจร ท. เหล่านั้น ส่งไปแล้ว อีก มาแล้ว ถามแล้ว ซึ่งสหาย นั้น ฟังแล้ว ซึ่งความเป็นไปทั่ว นั้น ไปแล้ว บอกแล้ว แก่โจร ท. ว่า ได้ยินว่า (อ.พ่อค้า) กลับแล้ว จักไป สูเรือนนั้นเทียว ดังนี้ ฯ

อ. โจร ท. ฟังแล้ว (ซึ่งคำ) นั้น ออกไปแล้ว (จากดง) นั้น ได้ซุ่มอยู่แล้ว ในหนทาง นอกนี้ ฯ (ครั้นเมื่อพ่อค้า) นั้น ประพฤติซำยั้งอยู่ อ.โจร ท. เหล่านั้น ส่งไปแล้ว ซึ่งบุรุษ ในสำนัก ของสหาย แม้อีก ฯ (อ.สหาย) นั้น รู้แล้ว ซึ่งความที่ (แห่งโจร ท.) เหล่านั้น เป็นผู้ซุ่มอยู่ แล้ว (ในที่) นั้น บอกแล้ว แก่พ่อค้า อีก ฯ

โจรา, ตสมี่ อติจรายนุเต, “คจจ, ตสฺส นิกุมมนทิวสํ ฅตฺวา เอหิตี เอกํ ปุริสํ ปหิถีสฺสุ.

โส ตํ คามํ คนฺตฺวา เอกํ สหายกํ ปุจฺฉิ “กทา วาณิไซ นิกุมมิสฺสตีติ. โส “ทุริทตีหจฺเจนาตี วตฺวา “กิมตฺถมฺปน ปุจฺฉีสตี อาห.

อถสฺส โส “มยํ ปญฺจสตา โจรา เอตสฺส อตฺถาย อฏฺฐวียํ จิตาตี อาจิกฺขี.

อิตรโ “เตนหิ คจฺจ, สีสํ นิกุมมิสฺสตีติ ตํ อญฺโยเซตฺวา “กิณฺหุ ไซ โจเร วาเรมิ อฺทาหุ วาณิชนฺติ จินฺเตตฺวา “กั เม โจเรหิ, วาณิซํ นิสุสาย ปญฺจสตา ภิกฺขุ ชีวนฺติ, วาณิซสฺส สญฺญํ ทสฺสามีติ ตสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา “กทา คมิสฺสธาตี ปุจฺฉิตฺวา, “ตติยทิวเสตี วุตฺเต, “มยฺหํ วจฺนํ กโรถ, อฏฺฐวียํ กิร ตฺมฺหาภํ อตฺถาย ปญฺจสตา โจรา จิตา, มา ตาว คมิตฺถธาตี. “ตฺวํ กถํ ชานาสีตี.

“เตสํ อนฺตเร มม สหาโย อตฺถิ, ตสฺส เม กถาย ฅาตฺนฺติ. “เตนหิ กั เม เอตฺโต คเตน, นีวตฺติตฺวา เคหเมว คมิสฺสามีติ.

ตสมี่ จิรายนุเต ปุน เตหิ โจเรหิ ปหิโต ปุริโส อาคนฺตฺวา ตํ สหายกํ ปุจฺฉิตฺวา ตํ ปวตฺตี สุตฺวา “นีวตฺติตฺวา กิร เคหเมว คมิสฺสตีติ คนฺตฺวา โจรานํ อาโรเจสฺสิ.

ตํ สุตฺวา โจรา ตโต นิกุมมิตฺวา อิตรสมี่ มคฺเค อฏฺฐจฺสุ. ตสมี่ จิรายนุเต ปุนปี เต โจรา สหายกสฺส สนฺติเก ปุริสํ เปเสสฺสุ. โส เตสํ ตตฺถ จิตฺมาวํ ฅตฺวา ปุน วาณิซสฺส อาโรเจสฺสิ.

อ.พ่อคำ (คิดแล้ว) ว่า อ.ความขาดแคลน ย่อมไม่มี แก่เรา แม้ในที่นี้, (ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น) มีอยู่ (อ. เรา) จักไปโดยข้าง นั้น หามิได้, (อ. เรา จักไป) ข้างนี้ หามิได้, อ. เรา จักมี (ในที่) นี้ นั้น เทียบ ดังนี้ ไปแล้ว ผู้สำนัก ของภิกษุ ท. กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ได้ยินว่า อ.โจร ท. เป็นผู้ใคร่เพื่ออันปล้น ซึ่งกระผม (เป็น) ชุ่มอยู่แล้ว ในหนทาง พังแล้ว ว่า (อ.พ่อคำ) จักกลับ อีก ในกาลนี้ ดังนี้ ชุ่มอยู่แล้ว ในหนทาง นอกนี้, อ. กระผม ไม่ไปแล้ว โดยข้างนั้นหรือ หรือว่าโดยข้างนี้ จักมี ในที่นั้นนั้น เทียบ หน้อยหนึ่ง, อ. ท่านผู้เจริญ ท. ผู้ใคร่เพื่ออันอยู่ (ในที่) นี้ จงอยู่, (อ.ท่านผู้เจริญ ท.) ผู้ใคร่เพื่ออันไป จงไป ตามความชอบใจ แห่งตน ดังนี้ ฯ

อ.ภิกษุ ท. (กล่าวแล้ว) ว่า (ครั้นเมื่อความเป็น) อย่างนั้น มีอยู่ อ. เรา ท. จักกลับ ดังนี้ อ้อแล้ว ซึ่งพ่อคำ ไปแล้ว ผู้เมืองชื่อ ว่าสาวตติ ในวันรุ่งขึ้นถวายเป็นมงคลแล้ว ซึ่งพระศาสดา นั่งแล้ว ฯ

อ.พระศาสดา ตรัสถามแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. (อ.เธอ ท.) ไม่ไปแล้ว กับ ด้วยพ่อคำผู้มีทรัพย์มาก หรือ ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระเจ้าข้า (อ.อย่างนั้น), อ.โจร ท. ชุ่มอยู่ รอบแล้ว ในหนทาง ท. แม้ ๒ เพื่อต้องการ แก่อันปล้น ซึ่งพ่อคำ ผู้มีทรัพย์มาก, เพราะเหตุนั้น (อ.พ่อคำ) นั้น ดำรงอยู่แล้ว ในที่นั้นนั้น เทียบ,

ส่วนว่า อ. ข้าพระองค์ ท. อ้อแล้ว (ซึ่งพ่อคำ) นั้น เป็นผู้มาแล้ว (ย่อมเป็น) ดังนี้ (อันภิกษุ ท. เหล่านั้น) กราบทูลแล้ว, ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ.พ่อคำผู้มีทรัพย์มาก ย่อมเว้นรอบ ซึ่งหนทาง เพราะความที่ แห่งโจร ท. มีอยู่ (ฉันใด), อ.บุรุษ แม้ผู้ใคร่ เพื่ออันเป็นอยู่ ย่อมเว้นรอบ ซึ่งยาพิษ อันร้ายแรง (ฉันใด), อ.อัน แม้อันภิกษุ รู้แล้ว ว่า อ.ภพ ท. ๓ เป็นเช่นกับด้วยหนทาง อันโจร ท. ชุ่มอยู่รอบแล้ว (ย่อมเป็น) ดังนี้ เว้นรอบ ซึ่งบาป ย่อมควร (ฉันนั้น) ดังนี้ เมื่อ ทรงสืบต่อ ซึ่งอนุสนธิ แสดง ซึ่งธรรม ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา นี้ ว่า

(อ. ภิกษุ) พึงเว้นรอบ ซึ่งบาป ท. เพียงดัง อ. พ่อคำ ผู้มีทรัพย์มาก ผู้มีพวคน้อย (เว้นรอบอยู่) ซึ่งหนทาง อันบุคคลพึงกลัว เพียงดัง (อ.บุรุษ) ผู้ใคร่เพื่ออันเป็นอยู่ (เว้นรอบอยู่) ซึ่งยาพิษ ดังนี้ ฯ

(อ. อรรถ) ว่า อัน อันบุคคลพึงกลัว (ดังนี้ ในบท ท.) เหล่านั้นหนา (แห่งบท) ว่า ภัย ดังนี้, อ.อธิบาย ว่า อันชื่อว่าเป็นไปกับ ด้วยภัยเฉพาะ เพราะความที่ (แห่งหนทางนั้น) เป็นหนทาง อันโจร ท. ชุ่มอยู่รอบแล้ว ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถรูป) นี้ ว่า อ.พ่อคำ ผู้มีทรัพย์มาก ผู้มีพวคน้อย (ย่อมเว้นรอบ) ซึ่งหนทาง อันเป็นไปกับด้วยภัยเฉพาะ ฉันใด, (อ. บุรุษ) ผู้ใคร่เพื่ออันเป็นอยู่ ย่อมเว้นรอบ ซึ่งยาพิษ อันร้ายแรง ฉันใด,

วาณิโช “อิธปิ เม เวกขณํ นตฺถิ, เหวํ สนฺเต เนว เอตฺโต คมฺมสุทฺถมฺปิ, น อิตฺโต, อิวฺเถ ภวฺสสุทฺถมฺปิ ภูทฺถนํ สนฺตํ คุณฺตฺวา อาห “ ภนฺเต โจรา กิร มํ วิลุมฺปิ ตฺวามมคฺเค จตฺวา ” อิทานิ ปุณฺ นินฺตฺตฺสฺสตีติ สุตฺวา อิตฺรสมฺมิมคฺเค จิตฺตา, อหํ เอตฺโต วา อิตฺโต วา คุณฺตฺวา โถกํ อิวฺเถ ภวฺสสุทฺถมฺปิ; ภทฺตฺวา อิตฺ วสฺสิตฺวามม วสนฺตฺ, คุณฺตฺวามม อตฺตโน รุจฺจยา คจฺจนฺตฺตฺติ.

ภิกษุ “เอวํ สนฺเต มยํ นินฺตฺตฺสฺสามาติ วาณิขํ อปาปฺจฺจิตฺวา ปุณฺทิวเส สวตฺถิ คุณฺตฺวา สตฺถาวร วนฺทิตฺวา นิสฺสึสุ.

สตฺถา “กึ ภูทฺถเน มหฺตฺตฺวาณิเชน สทฺธิ น คมฺมิตฺถาติ ปฺจฺจิตฺวา, “ อาม ภนฺเต, มหฺตฺตฺวาณิเชน วิลุมฺปนฺตฺถาย ทฺวีสฺสปี มคฺเคสุ โจรา ปรีญฺจิสฺส, เตน โส ตตฺถเวว จิตฺ,

มยฺมฺปน ตํ อปาปฺจฺจิตฺวา อคตฺตาติ วุตฺเต, “ภิกฺขเว มหฺตฺตฺวาณิโช โจรานํ อตฺถิตาย มคฺคํ ปรีวชฺเชติ; ชีวิตฺกามาปิ ปรีโส หลาหลํ วิสํ ปรีวชฺเชติ; ภิกฺขุณาปิ ํตโย ภวา โจเรหิ ปรีญฺจิตฺตมคฺคสฺสทิสฺสตีติ ฏตฺวา ปาปํ ปรีวชฺเชตฺตํ ฏฏฺฐิตฺตีติ ฏตฺวา อนุสนฺนํ สมฺมุตฺวา ฏมฺมํ เทเสนฺตฺโต อิมํ คาคมาห

“ วาณิโช ภัย มคฺคํ อปฺปสฺตฺโต มหฺตฺตฺวาณิ วิสํ ชีวิตฺกามาปิ ปาปานิ ปรีวชฺเชติ.

ตตฺถ ภัยนฺติ: ภายิตพฺพํ, โจเรหิ ปรีญฺจิตฺตฺตฺตา สปฺปฏฺฐิภัยนฺติ อตฺถ.

อิทํ วุตฺตํ โหติ “ ยถา มหฺตฺตฺวาณิโช อปฺปสฺตฺโต สปฺปฏฺฐิภัย มคฺคํ, ยถา ชีวิตฺกามา หลาหลํ วิสํ ปรีวชฺเชติ;

อ.ภิกษุ ผู้ฉลาดฟังแว่นรอบ ซึ่งบาป ท. แม้มีประมาณน้อย ฉะนั้น นี่ เป็นคำอธิบาย (อันพระผู้มีพระภาคเจ้า) ตรัสแล้ว ย่อมเป็น ฯ

เอว ปณฺฑิต ภิภุ อปฺมตฺตกาณิปี ปาปานี ปริวัชฺชเยยฺยาคี.

ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหัต กับด้วยปฏิสัมภิทา ท. ฯ อ.พระธรรมเทศนา เป็นเทศนาเป็นไปกับด้วยวาจา มีประโยชน์ ได้มีแล้ว แม้แก่มหาชน ผู้ถึงพร้อมแล้ว ดังนี้แล ฯ

เทศนาวิสาเย เต ภิภุ สห ปฏิสัมภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปฺณิสฺส. สมฺปตฺตมหาชนสฺสาปี สาตฺถิกา ธมฺมเทศนา อโหสิตี.

๑. เรื่องแห่งพ่อค้าผู้มีทรัพย์มาก (จบแล้ว) ฯ

มหาธนวาณิชาตฺถ.

๘. อ. เรื่องแห่งนายพรานชื่อว่ากุกกุกุมิตร (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ฯ

๘. กุกกุกุมิตตวตฺถ.

อ.พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเวฬุวัน ทรงปรารภ ซึ่งนายพราน ชื่อว่ากุกกุกุมิตร ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า ปาณินฺทิจ เจ วโณ นาสฺส ดังนี้ เป็นต้น ฯ

“ปาณินฺทิจ เจ วโณ นาสฺสาคี อิมํ ธมฺมเทศนํ สตฺถา เวฬุวัน วิหรนฺโต กุกกุกุมิตฺตุนฺนาม เนสาทํ อารพฺภ กเถสิ.

ได้ยินว่า อ.ธิดาของเศรษฐี คนหนึ่ง ในเมืองชื่อว่าราชคฤห์ ผู้ถึงแล้วซึ่งวัย ผู้อันมารดาและบิดา ท. ให้แล้ว ซึ่งหญิงผู้รับใช้ ไกล่เท้า คนหนึ่ง เพื่อประโยชน์แก่อันอารักขา ให้อยู่อยู่ใน เบื้องบนแห่ง ท้องแห่งปราสาท อันประกอบแล้วด้วยชั้น ๗ แลดูอยู่ ซึ่งระหว่าง แห่งถนน โดยหน้าต่างในสมัยคือเวลาเย็นแห่งวัน ในวันหนึ่ง เห็นแล้ว ซึ่งนายพราน คนหนึ่ง ชื่อว่า กุกกุกุมิตร ผู้ ถือเอาแล้วซึ่งร้อยแห่ง บ่วง ท. ๕ ด้วย ซึ่งร้อยแห่งหลาว ท. ๕ ด้วย ฆ่าแล้ว ซึ่งเนื้อ ท. เป็นอยู่อยู่ ผู้ ยังเกี่ยวนใหญ่ ให้เต็มแล้ว ด้วยเนื้อ (ของเนื้อ ท.) เหล่านั้น นั่งแล้ว บนแอกแห่งเกี่ยวน เข้าไปอยู่ สู่พระนคร เพื่อต้องการแก่อันขาย ซึ่งเนื้อ เป็นผู้มิจิตเนื่องเฉพาะแล้ว (ในนายพราน) นั้น เป็น ให้แล้ว ซึ่งเครื่องบรรณาการ ในมือ ของหญิงผู้รับใช้ไกล่เท้า ส่งไปแล้ว (ด้วยคำ) ว่า อ. เจ้าจงไป, อ.เจ้าให้แล้ว ซึ่งเครื่องบรรณาการ (แก่นายพราน) นั้น รู้แล้ว ซึ่งกาลเป็นที่ไป จงมา ดังนี้ ฯ

ราชคเค ภิเรกา เสฏฺฐิจีตา วยปฺปตฺตา สตฺตมฺมิกสฺส ปาสาทสฺส อฺปริคฺคฺเพ อารกฺขณตฺถาย เอกํ ปริจาริกํ ทตฺวา มาตาปิตฺตฺวา วาสียมาเน อเอกทิวสํ สายณฺหสมเย วาตปาเนน อนฺตรวีถิ อโโลเกนฺติ ปญฺจ ปาสสตานิ ปญฺจ จ สุตฺสตานิ อาทาย มิเค วตฺตวา ชิวมานํ เอกํ กุกกุกุมิตฺตํ นาม เนสาทํ ปญฺจ มิคสตานิ วตฺตวา เตสํ มํเสน มหาสกฺกํ ปุเรตฺวา สกฺกฺกูเร นิสิตฺตวา มํสํ วิกฺกเณนตฺถาย นครํ ปวิสฺนุตํ ทิสฺวา ตสฺมี ปฏิพฺพทฺจิตฺตา หตฺตวา ปริจาริกาย หตฺเต ปณฺณาการํ ทตฺวา “คจฺจ, เอตสฺส ปณฺณาการํ ทตฺวา คมนกาลํ ฅตฺวา เอหิติ เปเสสิ.

(อ. หญิงผู้รับใช้ไกล่เท้า) นั้น ไปแล้ว ให้แล้ว ซึ่งเครื่องบรรณาการ (แก่นายพราน) นั้น ถ้ามแล้ว ว่า (อ.ท่าน) จักไป ในกาลไร ดังนี้ ฯ

สา คนฺตฺวา ตสฺส ปณฺณาการํ ทตฺวา ปุจฺฉิ “กทา คมิสฺสสตี.

(อ. นายพราน กล่าวแล้ว) ว่า ในวันนี้ (อ.เรา) ขายแล้ว ซึ่งเนื้อ จักออกไป ชื่อโดยประตูนั้น ในเวลาเช้าเทียว ดังนี้ ฯ (อ.หญิงผู้รับใช้ ไกล่เท้า) นั้น ฟังแล้วซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว อัน อันนายพรานนั้น กล่าวแล้ว มาแล้ว บอกแล้ว (แก่ธิดา ของเศรษฐี) นั้น ฯ

“อชฺช มํสํ วิกฺกเณนตฺวา ปาโตว อสุกฺทฺวาเรน นาม นิภฺขมิตฺวา คมิสฺสามีติ. สา เตน กถิตํ กถํ สุตฺตวา อาคนฺตฺวา ตสฺสา อาโรเจสิ.

อ.ธิดาของเศรษฐี จัดแจงแล้ว ซึ่งผ้าและเครื่องประดับอันควรแล้วแก่ความเป็นวัตถุ อันตน พึงถือเอา นุ่งแล้ว ซึ่งผ้าอันเศร้าหมอง ถือเอาแล้ว ซึ่งหม้อ เป็นราวกะว่าไปอยู่ ผู้ท่าแห่งน้ำกับ ด้วยทาสี ท. (เป็น) ออกแล้ว ในเวลาเช้า เทียว ไปแล้ว ผู้ที่ นั้นได้ยื่นแลดูอยู่แล้ว ซึ่งการมา (แห่งนายพราน)นั้น ฯ

(อ.นายพราน) แม้นั้น ขยับไปอยู่ ซึ่งเกวียน ออกไปแล้ว ในเวลาเช้าเทียว ฯ (อ.ธิดาของเศรษฐี) แม้นั้น ได้ออกไปแล้ว ข้างหลัง (ของนายพราน)นั้น ฯ (อ.นายพราน) นั้น เห็นแล้ว (ซึ่งธิดาของเศรษฐี) นั้น กล่าวแล้วว่า อ. เรา ย่อมไม่รู้ ซึ่งท่าน ว่า (อ. ท่าน) เป็นธิดา (ของตระกูล) ชื่อโน้น (ย่อมเป็น) ดังนี้, แน่ะแม่ อ. ท่านอย่าติดตามแล้ว ซึ่งเรา ดังนี้ ฯ (อ. ธิดาของเศรษฐี) กล่าวแล้วว่า อ.ท่าน ย่อมร้องเรียก ซึ่งดิฉัน หามิได้, อ.ดิฉัน ย่อมมาตามธรรมดา ของตน, อ.ท่าน เป็นผู้หนึ่ง เป็น จงขยับไป ซึ่งเกวียนของตน ดังนี้ ฯ

(อ. นายพราน) นั้น ห้ามแล้ว (ซึ่งธิดาของเศรษฐี) นั้น บ่อย ๆ นั้น เทียว ฯ ครั้งนั้น (อ.ธิดาของเศรษฐี) นั้น กล่าวแล้ว (กะนายพราน) นั้น ว่า อ. อัน (อันท่าน) ห้าม ชื่อ ซึ่งสิริ อันมาอยู่ ผู้สำนัก ของตน ย่อมไม่ควร ดังนี้ ฯ

(อ.นายพราน) นั้น รู้แล้ว ซึ่งการมาเพื่อตน (แห่งธิดาเศรษฐี) นั้น โดยความไม่มีแห่งความสงสัย ยกขึ้นแล้ว (ซึ่งธิดาของเศรษฐี) นั้น ผู้เกวียน ได้ไปแล้ว ฯ อ. มารดาและบิดา ท. (ของธิดาของเศรษฐี) นั้น ยังบุคคลให้แสวงหาแล้ว ข้างนี้ด้วย ฯ ไม่เห็นอยู่ กระทำแล้ว ซึ่งภักตร์เพื่อบุคคลผู้ตายแล้ว (ด้วยความสำคัญ) ว่า (อ.ธิดาของเรา ท.) เป็นผู้ตายแล้ว จักเป็นดังนี้ ฯ

(อ.ธิดาของเศรษฐี) แม้นั้น อาศัยแล้ว ซึ่งการอยู่พร้อม กับ (ด้วยนายพราน) นั้น คลอดแล้ว ซึ่งบุตร ท. ๗ โดยลำดับ ผูกแล้ว (ซึ่งบุตร ท.) เหล่านั้น ผู้ถึงแล้วซึ่งวัย ด้วยวัตถุเป็นเครื่องผูกเรือน ฯ

ในวันหนึ่ง อ.พระศาสดา ทรงตรวจดูอยู่ ซึ่งโลก ในสมัยอันขจัดเฉพาะซึ่งมีด ทรงเห็นแล้ว ซึ่งนายพรานชื่อว่ากุกกุกุมิตร ผู้เป็นไปกับด้วยบุตร ผู้เป็นไปกับด้วยหญิงสะไภ้ ผู้เข้าไปแล้ว ในภายในแห่งชายคือพระญาณ ของพระองค์ ทรงใคร่ตรวจดูอยู่ ว่า อ.เหตุนั้น อะไร หนอ แล ดังนี้ ทรงเห็นแล้ว ซึ่งอุปนิสัยแห่งโสดาปัตติมรรค (ของชน ท.) เหล่านั้น ทรงถือเอา ซึ่งบาตรและจีวร ได้เสด็จไปแล้ว ผู้ที่ตั้งแห่งบ่วง (ของนายพรานชื่อว่ากุกกุกุมิตร) นั้น ในเวลาเช้าเทียว ฯ ในวันนั้น แม่ อ.เนื้อตัวหนึ่ง ตัวติดแล้ว ในบ่วง ไม่ได้มีแล้ว ฯ อ.พระศาสดา ทรงแสดงแล้ว ซึ่งรอยแห่งพระบาท ในที่ใกล้แห่งบ่วง (ของนายพรานชื่อว่ากุกกุกุมิตร) นั้น ประทับนั่งแล้ว ในภายใต้แห่งเงา แห่งพุ่มไม้ พุ่มหนึ่ง ข้างหน้า ฯ อ. นายพรานชื่อว่ากุกกุกุมิตร ถือเอา ซึ่งธนู ไปแล้ว ผู้ที่ตั้งแห่งบ่วง ในเวลาเช้าเทียว ตรวจดูอยู่ ซึ่งบ่วง ท. จำเดิม แต่ต้นไม่เห็นแล้ว ซึ่งเนื้อ แม่ตัวหนึ่ง ตัวติดแล้ว ในบ่วง ได้เห็นแล้ว ซึ่งรอยแห่งพระบาท ของพระศาสดา ฯ

ครั้งนั้น (อ.ความคิด) นั้น ว่า อ.ใคร ย่อมเทียว แก้ออยู่ ซึ่งเนื้อตัวติดแล้ว ท. ของเรา ดังนี้ ได้มีแล้ว (แก่นายพรานชื่อว่ากุกกุกุมิตร) นั้น ฯ

เสฏฐิธิดา อุตตนา คเหตุพพุตตกั วตถาภรณชาติ สัทธิทิวา ปาโตว มลินวตถ์ นิวาเสตวา กุฏี อาทาย ทาสีหิ สหุธิ อุกทิตตถ์ คจจณตึ วิย นิกุมมิตวา ตังจัน คนตุวา ตสสุคคมนั โอลเณตึ อฏฐาสี.

โสปี ปาโตว สกภู ปาเชนุโต นิกุมมิ. ส่าปี ตสสุ ปจจโต ปายาสี. โส ตัง ทิสวา “อหัง ตัง อสุกสุส นาม ธีตาทิ น ชานามิ, มา มัง อนุพพุติ อมมาติ อาท. “ น มัง ตวั ปกุโกสสิ, อหัง อุตตโน ธรรมตาย อากจจามิ, ตวั ตถุณี หตุวา อุตตโน สกภู ปาเชตีติ.

โส ปุณปุณั ตัง นิวาเรสิเยว. อถ นัง ส่า อาท “สิริ นาม อุตตโน สนุติกั อากจจณตึ นิวาเรตุน วฏฐตีติ.

โส ตสสุสา นิสสุสเสน อุตตโน อากคมนั ฅตวา ตัง สกภู อาโรเปตวา อคมาสิ. ตสสุสา มาตาปีโตโร อิตโตจิตโต จ ปริเยสาเปตวา อปสุสนุตตา “มตา ภวิสสุตีติ มตภมตตัง กัริสุ.

ส่าปี เตน สหุธิ สัวาสมนุวาย ปฏิปาฏิยา สตต ปุตเต วิชายิตวา เต วยปุตเต ฆรพพุณเณน พนุธิ.

เอกทิวสั สตุถา ปจจสุสมเย โลกั โวลเณโต กุกกุกุมิตตัง สปุตตัง สสุณิสั อุตตโน ฅาณชาลสุส อนุโต ปวิฏฐัง ทิสวา “กีนุ ไซ เอตนุติ อูปะธาเรนุโต เตสุ โสตาปัตติมคคสุส อุนิสสุสยั ทิสวา ปาโตว ปตตจิวรมาทาย ตสสุ ปาสกุจัน อคมาสิ. ตังทิวสั ปาเส พนุโร เอกมิโคปี นาโหสิ. สตุถา ตสสุ ปาสมุเล ปทวลญชั ทสเสตวา ปุโรโต เอกสุส คุมพสุส เหมฐาฉายาย นิสสิทึ. กุกกุกุมิตโต ปาโตว ฅนณู อาทาย ปาสกุจัน คนตุวา อาทิตโต ปกุจาย ปาเส โอลเณตึมาโน ปาเส พุฏั เอกมุปี มีคั อทิสวา สตุถุ ปทวลญชั อททส.

อถสุส เอตทโหสิ “โก มยุหัง พุฏฐมิเค โมเจนุโต วิจเรตีติ.

(อ.นายพรานชื่อว่ากุกกุกุมิตร) นั้น ผูกแล้ว ซึ่งความอาฆาต ในพระศาสนา ไปอยู่ เห็นแล้ว ซึ่งพระศาสนา ผู้ประทับนั่งแล้ว ณ ที่ใกล้แห่งพุ่มไม้ (คิดแล้ว) ว่า อ.เนื่อ ท. ของเรา (อันสมณะ) นี้ แก่แล้ว, อ. เรา (ยังสมณะ) นั้น จักให้ตาย ดังนี้ คร่ำมาแล้ว ซึ่งธนู ๗ อ.พระศาสนา ประทานแล้ว เพื่ออันคร่ำมา ซึ่งธนู ไม่ได้ประทานแล้ว เพื่ออันยิง ๗

(อ.นายพรานชื่อว่ากุกกุกุมิตร) นั้น ไม่อาจอยู่ แม้เพื่ออันยิง ซึ่งลูกศร แม้เพื่ออันปลงลง (ซึ่งลูกศร) มีชีโครง ท. อันราวกะว่า แตกอยู่ มีน้ำลาย อันไหลออกอยู่ จากปาก มีรูปแห่งบุคคล ผู้เหน็ดเหนื่อยแล้ว ได้ยี่นแล้ว ๗

ครั้งนั้น อ. บุตร ท. (ของนายพรานชื่อว่ากุกกุกุมิตร) นั้น ไปแล้ว สู้อริเอน กล่าวแล้ว ว่า อ. บิดา ของเรา ท. ประพฤติชั่วอยู่, (อ.เหตุ) อะไร หนอ แล (จักมี) ดังนี้ ผู้ อันมารดา ส่งไปแล้ว (ด้วยคำ) ว่า แน่พ่อ ท. (อ. เจ้า ท.) จงไป สู้สำนัก ของบิดา ดังนี้ ถือเอา ซึ่งธนู ท. ไปแล้ว เห็นแล้ว ซึ่งบิดา ผู้ยี่นแล้วอย่างนั้น (คิดแล้ว) ว่า อ.สมณะนี้ เป็นปัจจามิตร แห่งบิดา ของเรา ท. (จักเป็น) ดังนี้ เป็นชน แม้ ๗ (เป็น) คร่ำมาแล้ว ซึ่งธนู ท., อ. บิดา ของชน ท. เหล่านั้น ยี่นแล้ว ฉันใด, ได้ยี่นแล้ว ฉันนั้นนั้นเทียว ด้วยอานุภาพแห่งพระพุทธรเจ้า ๗

ครั้งนั้น อ.มารดา (ของชน ท.) เหล่านั้น (คิดแล้ว) ว่า อ. บิดา อ. บุตร ท. ประพฤติชั่วอยู่ เพราะเหตุอะไร หนอ แล ดังนี้ ไปแล้ว กับ ด้วยหญิงสะไม้ ท. ๗ เห็นแล้ว (ซึ่งชน ท.) เหล่านั้น ผู้ยี่นแล้ว อย่างนั้น (คิดแล้ว) ว่า (อ. ชน ท.) เหล่านี้ ยี่นคร่ำมาแล้ว ซึ่งธนู ท. เพื่อใคร หนอ แล ดังนี้ แลดูอยู่ เห็นแล้ว ซึ่งพระศาสนา ประคองแล้ว ซึ่งแขน ท. ได้กระทำแล้ว ซึ่งเสียงใหญ่ ว่า อ.ท่าน ท. ขอจงอย่า ยังบิดาของดิฉันให้ฉิบหาย, (อ.ท่าน ท.) ขอจงอย่ายังบิดา ของดิฉันให้ฉิบหาย ดังนี้ ๗

อ.นายพรานชื่อว่ากุกกุกุมิตร ฟังแล้ว ซึ่งเสียง นั้น คิดแล้ว ว่า อ.เรา เป็นผู้ฉิบหายแล้ว หนอ ย่อมเป็น, ได้ยี่นว่า (อ. สมณะ) นั้น เป็นพ่อตา ของเรา (ย่อมเป็น), โอ อ.กรรม อันหนัก อันเรา กระทำแล้ว ดังนี้ ๗ แม้ อ. บุตร ท. (ของนายพรานชื่อว่ากุกกุกุมิตร) นั้น คิดแล้ว ว่า ได้ยี่นว่า (อ.สมณะ)นั้น เป็นตา ของเรา ท. (ย่อมเป็น), โอ อ. กรรมอันหนัก (อันเรา ท. กระทำแล้ว) ดังนี้ ๗

อ.นายพรานชื่อว่ากุกกุกุมิตร เข้าไปตั้งไว้แล้ว ซึ่งจิต อันประกอบเมตตา (ด้วยมนสิการ) ว่า (อ.สมณะนี้) เป็นพ่อตา ของเรา (ย่อมเป็น) ดังนี้ ๗ แม้ อ.บุตร (ของนายพรานชื่อว่ากุกกุกุมิตรนั้น) เข้าไปตั้งไว้แล้ว ซึ่งจิตอันประกอบด้วยเมตตา (ด้วยมนสิการ) ว่า (อ.สมณะนี้) เป็นตา ของเรา ท. (ย่อมเป็น) ดังนี้ ๗ ครั้งนั้น อ. ธิดาของเศรษฐี ผู้เป็นมารดา ของบุตร ท. เหล่านั้น กล่าวแล้ว ว่า (อ.ท่าน ท.) ทิงแล้ว ซึ่งธนู ท. พลัน ยังบิดา ของเรา จงให้ออดโทษ ดังนี้ ๗

อ.พระศาสนา ทรงทราบแล้ว ซึ่งจิตอ่อน (ของชน ท.) เหล่านั้น ได้ประทานแล้ว เพื่ออัน ยังธนู ให้ข้ามลง ๗ (อ. ชน ท.) เหล่านั้น ทั้งปวง ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสนา (กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.พระองค์ ท. ของจงทวงออดโทษ ต่อข้าพระองค์ ท. ดังนี้ ยังพระศาสนา ให้ทวงออดโทษแล้ว นั่งแล้ว ณ ที่สุดแห่งหนึ่ง ๗

โธ สตถริ อาฆาตัง พนฺธิตฺวา คจฺจนฺโต คุมฺพมุเล นิสินฺนํ สตถารํ ทิสฺวา “อิมินา มม มิคา โมจิตา, มาเรสุสํมิ นนฺติ ธนฺ อากขุสฺมิ. สตถา ธนฺ อากขุสฺมิตฺ ฺทตฺวา วิสุสฺซุเชตฺ ฺนาทาสี.

โธ สรํ วิสุสฺซุเชตฺมปิ โอโรเปตฺมปิ อสกุโกนฺโต ผาสุกาหิ ภิชฺชุนฺตีหิ วิย มุขโต เขเพน ปคฺฆรณฺเตน กิลนฺตฺรูโป อฏฺฐาสี.

อดสุส ปุตฺตา เคนฺหิ คนฺตฺวา “ปีตา โน จิรายติ ก็ นฺุโขติ วตฺวา “คจฺจถ ตาตา ปีตุ สนฺตีกนฺติ มาตรา เปสิตา ธนฺนิ อาทาย คนฺตฺวา ปีตรํ ตถาจิตํ ทิสฺวา “อัย โน ปีตุ ปจฺจามิตฺโต ภวิสฺสตีติ สตฺตปี ชนา ธนฺนิ อากขุสฺมิตฺวา พุทฺธานุภาเวณ, ยถา เนสํ ปีตา จิตฺ, ตเถว อฏฺฐัสสุ.

อด เนสํ มาตา “ก็ นฺุโข ปีตา ปุตฺตา จิรายนฺตีติ สตฺตหิ สฺถนฺสหาหิ สหฺธิ คนฺตฺวา เต ตถาจิตฺ ทิสฺวา “กสฺส นฺุ โข อิเม ธนฺนิ อากขุสฺมิตฺวา จิตาติ โอโลเกนฺตี สตฺถารํ ทิสฺวา พาหา ปคฺคยฺห “มา เม ปีตรํ นาเสถ, มา เม ปีตรํ นาเสถาติ มหาสพฺทมาสสี.

กุกกุกุมิตฺโต ตํ สทฺทํ สุตฺวา จินฺเตสึ “นฺุโจ วตฺมฺหิ, สสุโร กิร เม เอส, อโห มยา ภาริยํ กมฺมํ กตฺนฺติ. ปุตฺตาปิสฺส “อวยโย กิร โน เอส, อโห ภาริยํ กมฺมณฺติ จินฺตยีสฺสุ.

กุกกุกุมิตฺโต “อัย สสุโร เมติ เมตฺตจิตฺตํ อุกฺกุจเปสึ. ปุตฺตาปิสฺส “อวยโย โนติ เมตฺตจิตฺตํ อุกฺกุจเปสึ. อด เนสํ มาตา เสฏฺฐิธิตา “ชิปฺโป ธนฺนิ จชฺชเตตฺวา ปีตรํ เม ชมาเปเถติ อาห.

สตฺถา เตสํ มุทฺจิตฺตํ ฏตฺวา ธนฺ อิตาเรตฺ ฺอทาสี. เต สพฺเพ สตฺถารํ วนฺทิตฺวา “ชมถ โน ภาณฺเตติ ชมาเปตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสึทิสฺสุ.

ครั้งนั้น อ.พระศาสดา ตรัสแล้ว ซึ่งวาทะเป็นเครื่องกล่าว โดยลำดับ (แก่ชน ท. เหล่านั้น) ฯ ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา อ.นายพรานชื่อว่ากุกกุฏมิตร กับ ด้วยบุตร ท. ด้วยนั้นเที่ยว ด้วยหญิงสะใภ้ ท. ด้วย มีตนเป็นที่ ๑๕ ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในไสดาปัตติผล ฯ

อ.พระศาสดา เสด็จเที่ยวไปแล้ว เพื่อบิณฑุฑู ได้เสด็จไปแล้ว สู่วิหาร ในกาลภายหลังแห่งภัทร ฯ ครั้งนั้น อ.พระเถระ ชื่อว่าอานนท์ ทูลถามแล้ว (ซึ่งพระศาสดา) นั้น ว่า ข้าแต่พระองค์ ผู้เจริญ (อ. พระองค์ ท.) เสด็จไปแล้ว (ในที่) ไหน ในวันนี้ ดังนี้ ฯ (อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนอานนท์ (อ.เรา ไปแล้ว) สู่นัก ของนายพรานชื่อว่ากุกกุฏมิตร ดังนี้ ฯ (อ.พระเถระชื่อว่าอานนท์ ทูลถามแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ.นายพรานชื่อว่ากุกกุฏมิตร) (อันพระองค์ ท.) ทรงกระทำแล้ว ให้เป็นผู้ไม่กระทำ ซึ่งกรรมคือ- ปาณาติบาต หรือ ดังนี้ ฯ

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนอานนท์ เอย (อ. อย่างนั้น), (อ. นายพรานชื่อว่ากุกกุฏมิตร) นั้น มีตนเป็นที่ ๑๕ ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในศรัทธาอันไม่หวั่นไหว เป็นผู้มีความสงสัยออกแล้ว ในวัตนะ ท. ๓ เป็น เป็นผู้ไม่กระทำ ซึ่งกรรมคือปาณาติบาต เกิดแล้ว ดังนี้ ฯ

อ.ภิกษุ ท. กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ แม้อ.ภรรยา (ของนายพรานชื่อว่ากุกกุฏมิตร) นั้น มีอยู่ มิใช่หรือ ดังนี้ ฯ (อ.พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. เอย (อ. อย่างนั้น), (อ.นาง) นั้น เป็นภุมาริกาเที่ยว เป็น ในเรือนแห่งตระกูล บรรลุแล้ว ซึ่งไสดาปัตติผล ดังนี้ ฯ

อ.ภิกษุ ท. ยังวาทะเป็นเครื่องกล่าว ว่า ได้ยินว่า อ.ภรรยา ของนายพรานชื่อว่ากุกกุฏมิตร บรรลุแล้ว ซึ่งไสดาปัตติผล ในกาลแห่งนางเป็นภุมาริกานั้นเที่ยว ไปแล้ว สูเรือน (ของนายพราน) นั้น ได้แล้ว ซึ่งบุตร ท. ๗, อ.ภรณยานัน ผู้ อันสามี กล่าวอยู่ ว่า (อ.เธอ) จงนำมา ซึ่งธนู (อ.เธอ) จงนำมา ซึ่งลูกศร ท. (อ.เธอ) จงนำมา ซึ่งหอก (อ. เธอ) จงนำมา ซึ่งหาว (อ. เธอ) จงนำมา ซึ่งขลุ่ย ดังนี้ ได้ให้แล้ว (ซึ่งวัตถุเป็นเครื่องประหาร ท. มีธนูเป็นต้น) เหล่านั้น ตลอดกาล มีประมาณเท่านั้น, อ.นายพรานนั้น ถือเอา (ซึ่งวัตถุเป็นเครื่องประหาร ท.) อัน อันภรณยานัน ให้แล้ว ไปแล้ว ย่อมกระทำ ซึ่งปาณาติบาต, แม้อ.พระไสดาบัน ท. ย่อมกระทำ ซึ่งปาณาติบาต หรือ หนอ แล ดังนี้ ให้ตั้งขึ้นพร้อมแล้ว ฯ

อ.พระศาสดา เสด็จมาแล้ว ตรัสถามแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. (อ. เธอ ท.) เป็นผู้นั่งพร้อมกันแล้ว ด้วยวาทะเป็นเครื่องกล่าว อะไร หนอ ย่อมมี ในกาลนี้ ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ.ข้าพระองค์ ท. เป็นผู้นั่งพร้อมกันแล้ว ด้วยวาทะเป็นเครื่องกล่าว ชื่อนี้ (ย่อมมี ในกาลนี้) ดังนี้ (อันภิกษุ ท. เหล่านั้น) กราบทูลแล้ว, ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ.ไสดาบัน ท. ย่อมกระทำ ซึ่งปาณาติบาต หามิได้, แต่ ว่า อ.นางนั้น ได้กระทำแล้ว อย่างนั้น (ด้วยความคิด) ว่า อ.เรา ย่อมกระทำ ซึ่งคำ ของสามี ดังนี้, อ.จิต ของนางนั้น ว่า อ.สามีนั้น ถือเอา ซึ่งวัตถุเป็นเครื่องประหาร นี้ ไปแล้ว จงกระทำ ซึ่งปาณาติบาต ดังนี้ ย่อมไม่มี

อถ เนลล์ สตุถา ออนุพุพิถกั กเถสิ. เทสนาวสานเน กุกกุฏมิตรโต สหุธิ ปุตุเตหิ เจว สุนิสาหิ ๑ อตุตปญจทสโม ไสตาปัตติผล ปติฏฐหิ.

สตุถา ปิณทุทาย จริตฺวา ปจฺจามตฺตํ วิหารํ อคฺคมาสิ. อถ นํ อานนฺทุตฺเตโร ปุจฺฉิ “อชฺช ฆนฺเต กหํ คฺมิตฺถาติ. “กุกกุฏมิตรตฺสสฺส สฺนฺตํกํ อานนฺทุทาติ. “ปาณาติปาตกมฺมสฺส โว ฆนฺเต อการโก กโตติ.

“อาม อานนฺท, ไส อตุตปญจทสโม อจลสฺสทฺธาย ปติฏฺฐาย ตีสุ รตเนสฺส นิฏฺกนฺโข หุตฺวา ปาณาติปาตกมฺมสฺส อการโก ชาโตติ.

ภิกฺขุ อาหํสุ “นนฺ ฆนฺเต ภริยาปิสฺส อตุถิติ. “อาม ภิกฺขเว, สภา กุลเคเห กุมาริกาว หุตฺวา ไสตาปัตติผล ปตุตฺตาติ.

ภิกฺขุ กถํ สมฺภูจาเปสุ “ กุกกุฏมิตรตฺสสฺส กิร ภริยา กุมาริกาลเเยว ไสตาปัตติผล ปตุตฺวา ตสฺส เคหํ คนฺตุวา สตุต ปุตุเต ลภิ, สภา เอตุตํ กาลํ สามิเกน ํธฺนุ อหาร สเร อหาร สตุตี อหาร สฺลล อหาร ชาล อหาราติ วุจฺจมานา ตานิ อหาสิ, ไส ตาย ทินฺนานิ อาทาย คนฺตุวา ปาณาติปาตํ กโรติ, กิ นฺ โข ไสตาปนฺนาปิ ปาณาติปาตํ กโรนฺตีติ.

สตุถา อาคนฺตุวา “ กาย นฺตุถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สฺนฺนินฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา, “อิมาย นามมาติ วุตฺเต, “น ภิกฺขเว ไสตาปนฺนา ปาณาติปาตํ กโรนฺตี, สภา ปน “สามิกสฺส วจฺนํ กโรมีติ ตถา อกาสิ, ํอิทํ คเหตุวา เอส คนฺตุวา ปาณาติปาตํ กโรตฺตุติ ตสฺสา จิตฺตํ นตฺถิ;

เหมือนอย่างว่า ครั้นเมื่อแผล ไม่มีอยู่ บนพื้นแห่งฝ่ามือ (เมื่อบุคคล) จับอยู่ ซึ่งยาพิษ อ.ยาพิษ นั้น ย่อมไม่อาจเพื่ออันตามเผา (ฉันใด), ชื่อ อ.บาป ย่อมไม่มี (แก่บุคคล) ผู้ไม่กระทำอยู่ ซึ่งบาป แม้ผู้ นำออกแล้ว (ซึ่งวัตถุเป็นเครื่องประหาร ท.) มีฐานะเป็นต้น ให้อยู่ เพราะความไม่มี แห่งเจตนาอันเป็นอกุศล ฉะนั้นนั่นเทียว ดังนี้ เมื่อ ทรงสืบต่อ ซึ่งอนุสนธิ แสดง ซึ่งธรรม ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถา นี้ว่า

หากว่า อ. แผล ไม่พืงมี บนฝ่ามือไซ้, (อ.บุคคล) พืงนำไป ซึ่งยาพิษ ด้วยฝ่ามือ, (เพราะว่า) อ. ยาพิษ ย่อมไม่ไปตาม (ซึ่งฝ่ามือ) อันไม่มีแผล (ฉันใด), อ.บาป ย่อมไม่มี (แก่บุคคล) ผู้ไม่กระทำอยู่ (ฉันนั้น) ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า ไม่พืงมี (ดังนี้) (ในบท ท.) เหล่านั้นหนา (แห่งบท) ว่า **นาสส** ดังนี้ ฯ (อ. อรรถ) ว่า พืงอาจ เพื่ออันนำไป (ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **หเรยฺย** ดังนี้ ฯ (อ. อันถาม) ว่า (อ.บุคคล พืงอาจ เพื่ออันนำไป ซึ่งยาพิษ) เพราะเหตุใด ? (ดังนี้) (อ.อันแก่) ว่า อ.ยาพิษ ย่อมไม่ไปตาม (ซึ่งฝ่ามือ) อันไม่มีแผล เหตุใด (เพราะเหตุอัน อ. บุคคล พืงอาจ เพื่ออันนำไป ซึ่งยาพิษ ดังนี้) ฯ

(อ. อธิบาย) ว่า เหมือนอย่างว่า อ. ยาพิษ ย่อมไม่อาจ เพื่ออัน ไปตาม (ซึ่งฝ่ามือ) อันไม่มีแผล (ฉันใด) ชื่อ อ.บาป ย่อมไม่มี (แก่บุคคล) ผู้ไม่กระทำอยู่ ซึ่งบาป เพราะความไม่มี แห่งเจตนา อันเป็นอกุศล แม้ผู้ นำออกแล้ว (ซึ่งวัตถุเป็นเครื่องประหาร ท.) มีฐานะเป็นต้น ให้อยู่ ฉะนั้นนั่นเทียว, เพราะอ.บาป ย่อมไม่ไป ตามซึ่งจิต (ของบุคคล) นั้น รวากะ อ. ยาพิษ (ไม่ไปตามอยู่) ซึ่งฝ่ามือ อันไม่มีแผล ดังนี้ ฯ

ในกาลเป็นที่สุดแห่งเทศนา (อ.ชน ท.) มาก บรรลุแล้ว (ซึ่งอริยมผล ท.) มีโสดาปัตติผลเป็นต้น ฯ

โดยสมัย อื่นอีก อ.ภิกษุ ท. ยังวจาเป็นเครื่องกล่าว ว่า อ.อะไร หนอ แล เป็นอุปนิสัยแห่งโสดาปัตติมรรค ของนายพราน ชื่อว่ากุกกุฏมิตร ผู้เป็นไปกับด้วยบุตร ผู้เป็นไปกับด้วยหญิงสะไ้ (ย่อมเป็น), อ.นายพรานชื่อว่ากุกกุฏมิตร นั้น บังเกิดแล้ว ในตระกูลแห่งนายพราน เพราะเหตุ อะไร ดังนี้ ให้ตั้งขึ้นพร้อมแล้ว ฯ

อ.พระศาสดา เสด็จมาแล้ว ตรัสถามแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. (อ. เธอ ท.) เป็นผู้นั่งพร้อมกันแล้ว ด้วยวจาเป็นเครื่องกล่าว อะไร หนอ ย่อมมี ในกาลนี้ ดังนี้ (ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ.ข้าพระองค์ ท. เป็นผู้นั่งพร้อมกันแล้ว ด้วยวจาเป็นเครื่องกล่าว) ชื่อ นี้ (ย่อมมี ในกาลนี้) ดังนี้ (อันภิกษุ ท. เหล่านั้น) กราบทูลแล้ว, (ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. ในกาลอันล่วงไปแล้ว (อ. ชน ท.) จัดแจงอยู่ ซึ่งเจดีย์เป็นที่บรรจุซึ่งพระธาตุ ของพระทศพลนามว่ากัสสปะ กล่าวแล้ว อย่างนี้ ว่า อ. อะไร หนอ แล เป็นดินเหนียว แห่งเจดีย์นี้ จักเป็น, อ.อะไร เป็นน้ำ (แห่งเจดีย์นี้ จักเป็น) ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น (อ. ความคิด) นั้นว่า อ. หรตลและมโนสิลาเป็นดินเหนียว จักเป็น, อ. นำมันอันระคนแล้วด้วยงา เป็นน้ำ (จักเป็น) ดังนี้ ได้มีแล้ว (แก่ชน ท.) เหล่านั้น ฯ (อ.ชน ท.) เหล่านั้น ทบแล้ว ซึ่งหรตลและมโนสิลา ท. ผสมแล้ว ด้วยน้ำมันอันระคนแล้วด้วยงา สืบต่อแล้ว ด้วยอิฐ เคลือบแล้ว ด้วยทอง ก่อแล้ว ในภายใน ฯ

ปาณิตลสมฺหิ วิวณ อสตี วิสํ คณฺหุตสฺส ตํ วิสํ อนุทฺทิตุํ น สกฺโกติ; เหวเมว อกุสลเจตนา ย อภาเวน ปาปํ อภิโรตสฺส อนุทฺทิตินิ นีหริตฺวา ททโตปิ ปาปํ นาม น โหตีติ วตฺวา อนุสนฺธิ สมฺญตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาท

“ปาณิมฺหิ เหวณ นาสส, หเรยฺย ปาณินา วิสํ, นาพพณฺ วิสมนฺเวติ นตฺถิ ปาปํ อุกุพฺพโตติ.

ตตฺถ **นาสฺสาติ:** น ภเวยฺย. **หเรยฺยาติ:** หริตุํ สกฺกุณฺเวยฺย. กีการณา ? ยสฺมา นาพพณฺ วิสมนฺเวติ.

อพพณฺ หิ ปาณิ วิสํ อนุเวตุํ น สกฺโกติ; เหวเมว อนุทฺทิตินิ นีหริตฺวา เทนฺตสฺสาปี อกุสลเจตนา ย อภาเวน ปาปํ อุกุพฺพโต ปาปํ นาม นตฺถิ, อพพณฺ หิ ปาณิ วิสํ วิย นาสส จิตฺตํ ปาปํ อนุคฺจจฺจตีติ.

เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตฺติผลาทีนินิ ปาปฺถนีสุ.

อปรเณ สมเยน ภิกฺขุ กถํ สมฺภูจาเปสุํ “โก นฺ ไซ กุกกุฏมิตฺตสฺส สปุตฺตสฺส สสุณิสฺสสฺส โสตาปตฺติมคฺคสฺส อุปนิสฺสโย, เกน การณฺเณ เอส เนสาทฺกุลเณ นิพฺพตฺโตติ.

สตุถา อาคณฺตุวา “กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สมนฺนิสินฺนาติ ปุจฺจิตฺวา, “อิมาย นามาติ วุตฺเต, “ภิกฺขเว อตีเต กสฺสปทสฺพลสฺส ธาตุเจตฺยํ สิวินฺหุตฺตา เหวมาหฺสุ กิ นฺ ไซ อิมสฺส เจตฺยสฺส มตฺติกา ภวิสฺสตี, กิ อุกทกฺขตี.

อถ เนสํ เอตฺทโหสิ `หริตฺลมนฺสิลา มตฺติกา ภวิสฺสตี, ติลเตลลํ อุกทกฺขตี. เต หริตฺลมนฺสิลา โภฏฺฏวตฺวา ติลเตเลน สํสนฺทิตฺวา อิกฺกุสกาย สมฺญตฺวา สุวณฺเณน ขจิตฺวา อนุโต จินฺนํ.

ก็ อ.แผ่นอิฐอันเป็นวิหารแห่งทองมีแท่งที่บอันเดียว ท. เทียว ได้มีแล้ว ในภายนอกแห่งหน้ามุข ฯ (อ. แผ่นอิฐอันเป็นวิหารแห่งทอง) แผ่นหนึ่ง ๆ เป็นของมีค่าแสนหนึ่ง ได้เป็นแล้ว ฯ (อ. ชน ท.) เหล่านั้น, ครั้นเมื่อเจดีย์ สำเร็จแล้ว เพียงใด แต่การบรรจุซึ่งพระธาตุ, คิดกันแล้วว่า อ.ความต้องการ ด้วยทรัพย์ อันมาก (ย่อมมี) ในกาลเป็นที่บรรจุพระธาตุ อ.เรา ท. จะกระทำ ซึ่งใคร หนอแล ให้เป็นผู้เจริญที่สุด ดังนี้ ฯ ครั้งนั้น อ.เศรษฐีผู้อยู่ในบ้านโคกปติ คนหนึ่ง (กล่าวแล้ว) ว่า อ.ข้าพเจ้า เป็นผู้เจริญที่สุด จักเป็น ดังนี้ ใส่เข้าแล้ว ซึ่งโกฏิแห่งเงิน โกฏิหนึ่ง ในที่เป็นที่บรรจุซึ่งพระธาตุ ฯ

(อ. ชน ท.) ผู้อยู่ในแคว้นแคว้นโดยปกติ เห็นแล้ว (ซึ่งกิริยา) นั้น ยกโทษแล้ว ว่า อ. เศรษฐีผู้อยู่ในพระนคร นี้ ย่อมรวบรวม ซึ่งทรัพย์ นั้นเทียว, ย่อมไม่อาจ เพื่ออัน เป็นผู้เจริญที่สุดในเจดีย์ มีอย่างนี้ เป็นรูป เป็น, ส่วนว่า (อ.เศรษฐี) ผู้อยู่ในบ้านโดยปกติ ใส่เข้าแล้ว ซึ่งทรัพย์มีโกฏิเป็นประมาณ เป็นผู้เจริญที่สุดเทียว เกิดแล้ว ดังนี้ ฯ (อ.เศรษฐีผู้อยู่ในพระนคร) นั้น ฟังแล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว (ของชน ท.) เหล่านั้น (คิดแล้ว) ว่า อ. เรา ให้แล้ว ซึ่งโกฏิ ท. ๒ เป็นผู้เจริญ จักเป็น ดังนี้ ได้ให้แล้ว ซึ่งโกฏิ ท. ๒ ฯ

อ.เศรษฐีผู้อยู่ในบ้านโดยปกติ นอกนี้ (คิดแล้ว) ว่า อ.เรา นั้นเทียว เป็นผู้เจริญที่สุด จักเป็น ดังนี้ ได้ให้แล้ว ซึ่งโกฏิ ท. ๓ ฯ (อ. เศรษฐี ท. ๒ ยงทรัพย์) ให้เจริญแล้ว อย่างนี้, (อ. เศรษฐี) ผู้อยู่ในพระนครโดยปกติ ได้ให้แล้ว ซึ่งโกฏิ ท. ๘ ฯ

ส่วนว่า อ.ทรัพย์มีโกฏิ ๙ เป็นประมาณนั้นเทียว มีอยู่ในเรือน (ของเศรษฐี) ผู้อยู่ในบ้านโดยปกติ, อ. ทรัพย์มีโกฏิ ๔๐ เป็นประมาณ (มีอยู่ในเรือน ของเศรษฐี) ผู้อยู่ในพระนครโดยปกติ, เพราะเหตุนั้น (อ. เศรษฐี) ผู้อยู่ในบ้านโดยปกติ คิดแล้ว ว่า ถ้าว่า อ.เรา จักให้ ซึ่งโกฏิ ท. ๙ ไซ้, (อ. เศรษฐี) นี้ จักกล่าว ว่า (อ. เรา) จักให้ ซึ่งโกฏิ ท. ๑๐ ดังนี้, (ครั้นเมื่อความเป็น) อย่างนั้น (มีอยู่) อ.ความที่ แห่งเรา เป็นผู้มั่งมีทรัพย์ออกแล้ว จักปรากฏ ดังนี้ ฯ

(อ.เศรษฐีผู้อยู่ในบ้านโดยปกติ) นั้น กล่าวแล้ว อย่างนี้ ว่า อ. เรา จักให้ ซึ่งทรัพย์ มีประมาณเท่านี้, อนึ่ง อ. เรา ผู้เป็นไปกับ ด้วยลูกและเมีย เป็นทาส ของเจดีย์ จักเป็น ดังนี้ พาเอาแล้ว ซึ่งบุตร ท.๗ ด้วย ซึ่งหญิงสะใภ้ ท. ๗ ด้วย ซึ่งภรรยาด้วย มอบถวายแล้ว แก่เจดีย์กับ ด้วยตน ฯ (อ. ชน ท.) ผู้อยู่ในแคว้นแคว้น โดยปกติ (กล่าวแล้ว) ว่า ชื่อ อ. ทรัพย์ (อันใคร ๆ) อาจ เพื่ออันเกิดขึ้นได้, แต่ว่า อ. เศรษฐีผู้อยู่ในบ้านโดยปกติ นี้ เป็นผู้ไปกับด้วยลูกและเมีย มอบให้แล้ว ซึ่งตน, อ.เศรษฐีผู้อยู่ในบ้านโดยปกตินี้ นั้นเทียว เป็นผู้เจริญที่สุด จงเป็น ดังนี้ กระทำแล้ว (ซึ่งเศรษฐีผู้อยู่ในบ้าน โดยปกติ) นั้น ให้เป็นผู้เจริญที่สุด ฯ

อ.ชน ท. แม่ ๑๖ เหล่านั้น เป็นทาส ของเจดีย์ ได้เป็นแล้ว ด้วยประการฉะนี้ ฯ แต่ว่า (อ.ชน ท.) ผู้อยู่ในแคว้นแคว้นโดยปกติ กระทำแล้ว ซึ่งชน ท. เหล่านั้น ให้เป็นไท ฯ

พหิมุข ปน เอกชนสุวรรณภูมิภูคาว อเหตุ. เอกกา สดสหัสศคฺชนิกา อโหสิ.เต,ยาว ธาตุนิธานา เจติเย นิภูจิต, จินตยีสฺส `ธตฺตนิธานกาเล พหุณา ธเนน อตฺถิ, กนฺนุ โข เขฏฺฐกํ กโรมาติ. อถโก คามวาสี เสฏฺฐี `อหํ เขฏฺฐโก ภาวีสฺสามีติ ธาตุนิธานภูจฺจาเน เอกํ หิรณฺญโกฏี ปกฺขิปี.

ตํ ทิสฺวา ภูจฺจวาสินอ `อญํ นครเสฏฺฐี ธนเมว สํหริติ, เอวรูป เจติเย เขฏฺฐโก ภาวิตํ น สกฺโกติ, คามวาสี ปน โกฏิธนํ ปกฺขิปีตฺวา เขฏฺฐโกว ชาโตติ อชฺฐมายีสฺส. โส เตสํ กถํ สุตฺวา `อหํ เทว โกฏิโย ทตฺวา เขฏฺฐโก ภาวีสฺสามีติ เทว โกฏิโย อทาสี.

อิตโร `อหเมว เขฏฺฐโก ภาวีสฺสามีติ ติสฺโส โกฏิโย อทาสี. เอว วทฺตเมตฺวา, นครวาสี อฏฺฐ โกฏิโย อทาสี.

คามวาสินอ ปน เคเห นวโกฏิธนเมว อตฺถิ, นครวาสินอ จตฺตวาฬิสโกฏิธนํ; ตสฺมา คามวาสี จินตยีสฺส `สจฺจํ นว โกฏิโย ทสฺสามิ, อญํ `ทส โกฏิโย ทสฺสามีติ วทฺชติ, อถ เม นินฺทณฺภาโว ปญฺญายิสฺสตีติ.

โส เอวมาห `อหํ เอตฺตํ ธนํ ทสฺสามิ, สปุตฺตทาโร จ เจติยสฺส ทาโส ภาวีสฺสามีติ สตฺต ปุตฺเต สตฺต สุนิสายิ ภริยญฺจ คเหตุวา อตฺตนา สทฺธิ เจติยสฺส นินฺญาเทสิ. ภูจฺจวาสินอ `ธนํ นาม สกฺกา อปุปาเทตฺ, อยมฺปน สปุตฺตทาโร อตฺตานํ นินฺญาเทสิ, อยมว เขฏฺฐโก โหตุตี ตํ เขฏฺฐกํ กโรสุ.

อิตติ เต โสฬสปี ชนา เจติยสฺส ทาสา อเหตุ. ภูจฺจวาสินอ ปน เต ภุชิสฺเส กโรสุ.

(ครั้นเมื่อความเป็น) อย่างนั้น แม่มียอยู่ (อ. ชน ท. เหล่านั้น) ปฏิบัติแล้ว ซึ่งเจตีย์นั้นเพียว ดำรงอยู่แล้ว ลินการกำหนดเพียง โดแห่งอายุ เคลื่อนแล้ว (จากอัตรภาพ) นั้น บังเกิดแล้ว ในเทวโลก ฯ

เอวี่ สุนเตปี เจตียเมว ปฏิชคคิตวา ยาวตายุกำ จตุวา ตโต จตุตา เทวโลก นิพพตตีสสุ.

(ครั้นเมื่อ ชน ท.) เหล่านั้น อยู่อยู่ในเทวโลก ลินพุทธานดรหนึ่ง อ.ภรรยา เคลื่อนแล้ว (จากเทวโลก) นั้น เป็นธิดาของเศรษฐี ในเมืองชื่อว่าราชคฤห์ เป็น บังเกิดแล้ว ในกาลเป็นที่เสด็จ-อุบัติแห่งพระพุทเจ้า นี้ ฯ

เตสฺส เอกิ พุทฺธนฺตรํ เทวโลกเว สุนเตสฺส อิมสฺมี พุทฺธปุปาเท ภริยา ตโต จวิตฺวา ราชคเ เสฏฺฐิโน ธีตา หุตฺวา นิพพตฺติ.

(อ.ธิดาของเศรษฐี) นั้น เป็นกุมาริกาเพียว เป็น บรรรลุแล้ว ซึ่งโสดาปัตติผล ฯ ก็ ชื่อ อ. ปฏิสนธิ (ของสัตว์) ผู้มีสังขจะอันไม่เห็นแล้ว เป็นธรรมชาติหยาบ (ย่อมเป็น) เพราะเหตุนั้น อ.สามี (ของธิดาของเศรษฐี) นั้น เป็นไปรอบพร้อมอยู่ ไปแล้ว บังเกิดแล้ว ในตระกูลแห่งนายพราน อ.ความรักในกาลก่อน ท่วมทับแล้ว ซึ่งธิดาของเศรษฐี พร้อม ด้วยการเห็น (ซึ่งนายพรานชื่อว่ากุกกุมิตร) นั้น นั้นเพียว ฯ

สา กุมาริกา หุตฺวา โสตาปัตติผลํ ปาปุณฺนิ. อทฺทิจฺจจฺจสฺส ปน ปฏิสนฺธิ นาม ภาริยาติ ตสฺสา สามีโก สมฺปริวตฺตมาโน คนฺตฺวา เนสาทกุลเ นิพพตฺติ. ตสฺส สห ทสฺสเนเนว เสฏฺฐิจีตฺรํ ปุพฺพสิเนโ อชฺุโณตฺถริ.

จริงอยู่ (อ. พระดำรัส) แม่นั้น ว่า

วุตฺตมฺปิ เจตํ

อ. ดอกอุบลหรือ (หรือว่า อ. ดอกไม้อันเกิดในน้ำ อันเหลือ อาศัยแล้ว ซึ่งเหตุ ท. ๒ คือซึ่งนำด้วยนั้นเพียว คือซึ่งเปือกตมด้วย ย่อมเกิด) ในน้ำ ฉนั้นใด อ. ความรัก นั้น ย่อมเกิด (ด้วยเหตุ ท. ๒) คือ ด้วยการอยู่ร่วมกัน ในกาลก่อนหรือ หรือว่า คือด้วยความเกื้อกูล อันเกิดขึ้นเฉพาะแล้ว ฉนั้นนั้น ดังนี้

“ปุพฺพเพว สุนฺนิวาเสน ปจฺจุปปนฺนหิตฺเตน วา เอวนฺตํ ชายเต เปมํ อฺปปปลํ ยโถทเกติ.

(อันพระผู้มีพระภาคเจ้า) ตรัสแล้ว ฯ

(อ. ธิดาของเศรษฐี) นั้น ได้ไปแล้ว สูตระกูลแห่งนายพราน ด้วยความรักในกาลก่อนฯ แม้อ. บุตร ท. (ของธิดาของเศรษฐี)นั้น เคลื่อนแล้วจากเทวโลก ถือเอาแล้ว ซึ่งปฏิสนธิ ในท้อง ของเศรษฐี นั้น นั้นเพียว ฯ แม้อ.หญิงสะไ้ ท. ของธิดาของเศรษฐีนั้น บังเกิดแล้ว (ในที่) นั้น ฯ ผู้ถึงแล้วซึ่งวัย ได้ไปแล้ว สูเรือน ของชน ท. เหล่านั้น นั้นเพียว ฯ (อ. ชน ท.) เหล่านั้น แม้ทั้งปวง ปฏิบัติแล้ว ซึ่งเจตีย์ ในกาลนั้น บรรรลุแล้ว ซึ่งโสดาปัตติผล ด้วยอานภาพ แห่งกรรม นั้น ด้วยประการฉะนี้ ดังนี้แล ฯ

สา ปุพฺพสิเนเนน เนสาทกุลํ อคมาสิ. ปุตฺตาปิสฺสา เทวโลกา จวิตฺวา ตสฺสาเอว กุจฺฉิมฺหิ ปฏิสนฺธิ คณฺหิสฺสุ. สฺถนิสาโยปิสฺสา ตตฺถ ตตฺถ นิพพตฺติตฺวา วยฺปฺปตฺตา เตสฺเยว เคหํ อคฺมฺสฺ. เอวี่ เต สพฺเพปิ ตทา เจตียํ ปฏิชคคิตฺวา ตสฺส กมฺมฺสฺसानุภาเวเน โสตาปัตติผลํ ปตฺตาติ.

อ. เรื่องแห่งนายพรานชื่อว่ากุกกุมิตร (จบแล้ว) ฯ

กุกกุมิตตวตฺตฺตุ.

**๙.๑.เรื่องแห่งนายพรานผู้เลี้ยงซึ่งสุนัขชื่อว่าโกกะ
(อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๑**

๙. โลกสุนขลุททกวตถุ.

๑. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในพระเชตวัน ทรงปรารภ
ซึ่งนายพรานผู้เลี้ยงซึ่งสุนัข ชื่อว่าโกกะ ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรม
เทศนา นี้ ว่า โย อปปทฏฐสส นรสฺส ทุสฺสติติ ดังนี้ เป็นต้น ๑

ได้ยินว่า ในวันหนึ่ง (๑.นายพราน) นั้น ถือเอาแล้ว ซึ่งธนู
ผู้อันสุนัขแวดล้อมแล้ว ไปอยู่ สูป่า ในสมัยคือเบื้องต้นแห่งวัน
เห็นแล้ว ซึ่งภิกษุ ผู้มีอันเที่ยวไปเพื่อก่อนข้าวเป็นวัตร รูปหนึ่ง
ผู้เที่ยวไปอยู่ เพื่อก่อนข้าว ในระหว่างแห่งหนทาง โกรธแล้ว
คิดอยู่ว่า ๑. คนกาฬกัณฐิ์ อันเรา เห็นแล้ว ในวันนี้ ๑.เรา จักไม่ได้
(ซึ่งวัตถุ) อะไรๆ ดังนี้ หลีกไปแล้ว ๑

แม้ ๑.พระเถระ เที่ยวไปแล้ว เพื่อก่อนข้าว ในบ้าน ผู้มีกิจ-
ด้วยภตฺรอันกระทำแล้ว ได้ออกไปแล้ว สูวิหาร อีก ๑ (๑.นายพราน)
แม่นอกนี้ เที่ยวไปแล้ว ในป่า ไม่ได้แล้วซึ่งวัตถุอะไรๆ กลับมาอยู่
เห็นแล้ว ซึ่งพระเถระ อีก (คิดแล้ว) ว่า ในวันนี้ ๑.เรา เห็นแล้ว
ซึ่งคนกาฬกัณฐิ์ นี้ ไปแล้ว สูป่า ไม่ได้แล้วซึ่งวัตถุอะไรๆ ในกาลนี้
(๑.คนกาฬกัณฐิ์ นี้) เป็นผู้มีหน้าเฉพาะ ต่อเรา เกิดแล้ว แม้อีก,
๑. เรา ยังสุนัข ท. จักให้เคียวกิน ซึ่งคนกาฬกัณฐิ์นั้น ดังนี้ ให้แล้ว
ซึ่งสัญญา ปล่อยแล้ว ซึ่งสุนัข ท. ๑

๑.พระเถระ อ้อนวอนแล้วว่า ดูก่อนอุบาสก ๑.ท่าน
อย่ากระทำแล้ว อย่างนี้ ดังนี้ ๑ ๑.นายพรานนั้น กล่าวแล้ว ว่า
ในวันนี้ ๑.เรา ไม่ได้ได้แล้ว (ซึ่งวัตถุ) อะไร ๑ เพราะความที่
แห่งท่าน เป็นผู้มีความพร้อมเป็นแล้ว, (๑.ท่าน) เป็นผู้มาแล้ว
สู่ความเป็นแห่งบุคคลผู้มีความพร้อม ต่อเรา ย่อมเป็น แม้อีก, ๑. เรา
(ยังสุนัข ท.) จักให้เคียวกิน ซึ่งท่าน ดังนี้ ส่งไปแล้ว ซึ่งสุนัข ท. ๑
๑.พระเถระ ขึ้นเฉพาะแล้ว สูต้นไม้ ต้นหนึ่ง โดยเร็ว นั่งแล้ว
ในที่ มีบรุษเป็นประมาณ ๑

๑.สุนัข ท. แวดล้อมแล้ว ซึ่งต้นไม้ ๑ ๑.นายพราน
ชื่อว่าโกกะ ไปแล้ว (กล่าวแล้ว) ว่า ๑.ความพิน ย่อมไม่มี แก่ท่าน
แม้ผู้ขึ้นเฉพาะอยู่ สูต้นไม้ ดังนี้ แหวงแล้ว ที่พื้นแห่งเท้า ของพระเถระ
ด้วยปลายแห่งลูกศร ๑

๑.พระเถระ อ้อนวอนแล้วนั้นเที่ยว ว่า (๑.ท่าน) ขอจงอย่ากระทำ
อย่างนี้ ดังนี้ ๑ (๑.นายพรานชื่อว่าโกกะ) นอกนี้ ไม่เอื้อเพื่อแล้ว
ซึ่งอันอ้อนวอน (แห่งพระเถระ) นั้น แหวงแล้ว บ่อย ๑ นั้นเที่ยว ๑

๑.พระเถระ, ครั้นเมื่อพื้นแห่งเท้า หนึ่ง (อันนายพรานชื่อว่าโกกะ)
แห่งอยู่, ยกขึ้นแล้ว (ซึ่งพื้นแห่งเท้า) นั้น ย่อมห้อยลง (ซึ่งพื้น
แห่งเท้า) ที่ ๒ ๑ (ครั้นเมื่อพื้นแห่งเท้า) แม้นั้น (อันนายพรานชื่อ
ว่าโกกะ) แห่งอยู่ (๑.พระเถระ) ย่อมยกขึ้น ซึ่งพื้นแห่งเท้า นั้น ๑
๑.นายพรานชื่อว่าโกกะ นั้น ไม่เอื้อเพื่อแล้ว ซึ่งอันอ้อนวอน
แห่งพระเถระนั้น แหวงแล้ว ซึ่งพื้น แห่งเท้าท. แม้ ๒ ด้วยประการฉะนี้ ๑

“โย อปปทฏฐสส นรสฺส ทุสฺสติติ อิมํ ธมฺมเทสนํ
สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต โภกนฺนาม สุนขลุททกํ
อารพฺก กเถสิ.

โส กิร เอกทิวสํ ปุพฺพณฺหสมเย ธนุํ อาทาย
สุนขปริวฺโต อรณฺณํ คจฺจนฺโต อนฺตรามคฺเค เอกํ
ปิณฺฑทจาริกํ ภิกฺขุํ ปิณฺฑทาย จรณฺตํ ทิสฺวา กุชฺฌิตฺวา
“กาฬกัณฐิ์ เม ทิฏฺฐโส, อชฺช กิณฺฑจิ น ลภิสฺสามิตี
จินฺเตนฺโต ปกฺกามิ.

เถโรปิ คาเม ปิณฺฑทาย จริตฺวา กตฺมตฺตกิจุโจ
ปนฺ วิหารํ ปายาสิ. อิตโรปิ อรณฺณเณ วิจริตฺวา
กิณฺฑจิ อลภิตฺวา ปจฺจาคจฺจนฺโต ปนฺ เถรํ ทิสฺวา
“อชฺชชาหํ อิมํ กาฬกัณฐิ์ ทิสฺวา อรณฺณํ คโต กิณฺฑจิ
น ลภิ, อิทานิ เม ปุณฺปิ อภิมุโข ชาโต, สุนเขหิ นํ
ชาทาเปสฺสามิตี สณฺณํ ทตฺวา สุนเข วิสฺสชฺเชสิ.

เถโร “มา เหวํ กิริ อฺปาสกาติ ยาจิ. โส “อชฺชชาหํ
ตว สมฺมุขิภูตตฺตา กิณฺฑจि นาลตฺถิ, ปุณฺปิ เม สมฺมุขิภาวํ
อาคโตสิ, ชาทาเปสฺสามิ ตนฺตติ วตฺวา สุนเข อญฺโยเชสิ.
เถโร เวเคน เอกํ รุกฺขํ อภิริทิตฺวา บุริสฺปฺปมาเถน จาเน
นีสิทิ.

สุนฺชา รุกฺขํ ปริวารยีสฺ. โภโก คนฺตฺวา “rukฺขํ
อภิริทิตฺปิ เต โมกโข นตฺถิติ สรตฺถุณฺเฑน เถรสฺส
ปาทตเล วิชฺฌมิ.

เถโร “มา เหวํ กโรหิติ ยาจิเยว. อิตโร ตสฺส
ยาจัน อนาทยิตฺวา ปุณฺปุณฺนํ วิชฺฌมิเยว.

เถโร, เอกสมฺมิ ปาทตเล วิชฺฌมิเยว, ตํ อุกฺขิปิตฺวา
ทุตฺย โอลมฺเพติ. ตสมฺมิปิ วิชฺฌมิเยว, ตํ อุกฺขิปิติ,
เอวมสฺส โส ยาจัน อนาทยิตฺวา เทวปี ปาทตลานิ
วิชฺฌมิเยว.

อ.สรีระ ของพระเถระ เป็นราวกะว่า อันคบบเพลิง ท. ติดทั่วแล้ว ได้เป็นแล้ว ๆ อ.พระเถระนั้น เป็นผู้เป็นไปตามซึ่งเวทนา เป็น ไม่ได้เอาแล้ว เพื่ออัน ยังสติ ให้เข้าไปตั้งไว้เฉพาะ ไม่กำหนดแล้ว ซึ่งจิวร อันตนหม้มแล้ว แม้อันตกไปอยู่ ๆ

อ.จิวร นั้น เมื่อตก ตกแล้ว คลุมอยู่ ซึ่งนายพรานชื่อว่าโกกะ จำเดิม แต่ศัวรรษนั้นเทียว ๆ อ.สุนัข ท. เข้าไปแล้ว สู่ระหว่างแห่ง จิวร ด้วยความสำคัญ ว่า อ.พระเถระ ตกแล้ว ดังนี้ ยี่อแยงเคียว กินอยู่ ซึ่งเจ้าของ ของตน กระทำแล้ว ให้เป็นอวัยวะสักว่ากระดูก อันเหลือลง ๆ อ.สุนัข ท. ออกไปแล้ว จากระหว่างแห่งจิวร ได้ยื่นแล้ว ในภายนอก ๆ ครั้นนั้น อ.พระเถระหักแล้ว ซึ่งท่อนไม้ อันหนึ่ง ท่อนหนึ่ง โยนไปแล้ว (แก่สุนัข ท.) เหล่านั้น ๆ

อ.สุนัข ท. เห็นแล้ว ซึ่งพระเถระ รู้แล้ว ว่า อ.เจ้าของเทียว อันเรา ท. เคียวกินแล้ว ดังนี้ เข้าไปแล้ว สู่ป่า ๆ อ.พระเถระ ยังความสงสัย ว่า (อ.บรูษ) นั้น เข้าไปแล้ว สู่ระหว่างแห่งจิวร ของเรา ฉิบหายแล้ว อ.ศีล ของเรา เป็นคุณชาติไม่มีโรค (ย่อมเป็น) หรือหนอ แล ดังนี้ ให้เกิดขึ้นแล้ว ๆ

(อ.พระเถระ) นั้น ข้ามลงแล้ว จากต้นไม้ ไปแล้ว สู่สำนัก ของพระศาสดา กราบพูลแล้ว ซึ่งความเป็นไปทั่ว นั้น จำเดิม แต่ต้น พูลถามแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.อุบาสก นั้น อาศัยแล้ว ซึ่งจิวร ของข้าพระองค์ ฉิบหายแล้ว, อ.ศีล ของข้าพระองค์ เป็นคุณชาติไม่มีโรค (ย่อมเป็น) แลหรือ, อ.ความเป็นแห่งสมณะ ของข้าพระองค์ มีอยู่ แลหรือ ดังนี้ ๆ

อ.พระศาสดา ทรงสดับแล้ว ซึ่งคำ ของพระเถระนั้น ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ อ.ศีล ของเธอ เป็นคุณชาติไม่มีโรค (ย่อมเป็น), อ. ความเป็นแห่งสมณะ ของเธอ มีอยู่ อ.อุบาสกนั้น ประทุษร้ายแล้ว (ต่อบุคคล) ผู้ไม่ประทุษร้ายแล้ว ถึงแล้ว ซึ่งความพินาศ, อนึ่ง (อ.อุบาสกนั้น ประทุษร้ายแล้ว ต่อบุคคลผู้ไม่ประทุษร้ายแล้ว ถึงแล้ว ซึ่งความพินาศ) ในกาลนั้นนั้นเทียว อย่างเดียว หามิได้, อ.อุบาสกนั้น ประทุษร้ายแล้ว (ต่อบุคคล ท.) ผู้ไม่ประทุษร้ายแล้ว ถึงแล้ว ซึ่งความพินาศนั้นเทียว แม้อีกในกาลอันล่วงไปแล้ว ดังนี้ เมื่อทรงประกาศซึ่งเนื้อความนั้นทรงนำมาแล้วซึ่งเรื่องอันล่วงไปแล้วว่า

ได้ยินว่าในกาลอันล่วงไปแล้ว อ.หมอ คนหนึ่ง เทียวไปแล้ว สู่บ้าน เพื่อประโยชน์แก่เวชกรรม ไม่ได้แล้ว ซึ่งกรรม อะไร ๆ ผู้อันความหิวแผดเผาแล้ว ออกไปแล้ว เห็นแล้ว (ซึ่งเด็ก ท.) ผู้มากพร้อม ผู้เล่นอยู่ ใกล้ประตูแห่งบ้าน (คิดแล้ว) ว่า อ.เรา ยังงู ให้กัดแล้ว (ซึ่งเด็ก ท.) เหล่านี้ เยียวยาแล้ว จักได้ ซึ่งอาหาร ดังนี้แสดงแล้ว ซึ่งงู ตัวนอนนำออกแล้ว ซึ่งศัวรรษ ในโพรงแห่งต้นไม้ โพรงหนึ่ง กล่าวแล้ว ว่า แน่ะเด็ก ท. ผู้เจริญ อ.สัตว์ นั้น เป็นนกลสาธิกาผู้ลูกน้อย (ย่อมเป็น), (อ.เจ้าท.) จงจับ ซึ่งนกลสาธิกา ผู้ลูกน้อย นั้น ดังนี้ ๆ

เถรสฺส สรีริ อุกกาหิ อาทิตฺตํ วยิ อโหสิ. โส เวทนานนฺวตฺติ หุตฺวา สตี ปจฺจุปฺภูจฺจาเปตฺตํ นาสกฺขิ; ปารุตฺตจิวริ ภาสุสนฺตปิ น สลฺลภฺกฺเขสิ.

ตํ ปตฺมานํ โกกํ สีสโต ปฏฺฐาย ปริกฺขิปนฺตเมว ปติ. สุนฺขา “เถโร ปติโตติ สญฺญาย จิวรฺนฺตรํ ปวิสิตฺวา อตฺตโน สามิกํ ลฺลภฺจิตฺวา ขาพฺนฺตา อญฺจิมตฺตาวเสสิ กริสุ. สุนฺขา จิวรฺนฺตรโต นิภฺขมิตฺวา พหิ อญฺจิสฺส. อถ เนสิ เถโร เอกํ สุกฺขทณฺฑกํ ภณฺขิตฺวา ชิปี.

สฺนฺขา เถริ ทิสฺวา “สามิโกว อมฺเหหิ ขาทิโตติ ฅตฺวา อรณฺญํ ปวิสิสฺส. เถโร กุกฺกุจฺจํ อปฺปาเทสิ “มม จิวรฺนฺตรํ ปวิสิตฺวา เอส นฺนฺจฺ, อโรคํ นฺ โข เม สีลนฺติ.

โส รุกฺขา โอตฺริตฺวา สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา อาทิตฺโต ปฏฺฐาย ตํ ปวตฺตติ อาโรเจตฺวา“ ภนฺเต มม จิวริ นิสุสฺยาโย โส อฺปาสโก นฺนฺจฺ, กจฺจิ เม อโรคํ สีลํ, กจฺจิ เม อตฺถิ สมณฺภาโวติ ปฺจฺจฺ.

สฺตฺถา ตสฺส วจฺนํ สุตฺวา “ภิกฺขุ อโรคํ ตว สีลํ, อตฺถิ เต สมณฺภาโว: โส อปฺปพฺภุจฺจสฺส ปทฺฐสิตฺวา วินาสํ ปตฺโต, น เกวลญฺจ อิทาเนว, อตีเตปิ อปฺปพฺภุจฺจํ ปทฺฐสิตฺวา วินาสํ ปตฺโตเยวาทิ วตฺวา ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต อตีตํ อาหริ:

“อตีเต กิร เอโก เวชฺชิตฺวา เวชฺชกมฺมตฺถาย คามํ วิจฺริตฺวา กิณฺจิกมฺมํ อลภิตฺวา ฅาตฺตชฺเชตฺโต นิภฺขมิตฺวา คามทฺวาเร สมฺพหฺลฺล กุมารเก กิพฺนฺเต ทิสฺวา ‘อิมํ สปฺเปน ทํสาเปตฺวา ติกิจฺจิตฺวา อาหารํ ลภิสฺสามิตี เอกสฺมี รุกฺขพิเล สีลํ นิหริตฺวา นิปนฺนํ สปฺปํ ทสฺเสตฺวา ‘อมฺโภ กุมารกา เอส สาลิกิโปตโก, คณฺหฺน นนฺติ อาห.

ครั้งนั้น อ. เด็ก คนหนึ่ง จับแล้ว ซึ่งงู ที่คอ มัน นำออกแล้ว รู้แล้ว ซึ่งความที่ (แห่งสัตว์) นั้น เป็นงู ร้องอยู่ โยนไปแล้ว บนกระหม่อม ของหมอ ผู้ยื่นแล้ว ในที่อันไม่ไกล ๕

อ.งู รวบรวมแล้ว ซึ่งกระดูกแห่งคอ ของหมอ กัดแล้ว มัน (ยังหมอ) ให้ถึงแล้ว ซึ่งความสิ้นไปแห่งชีวิต (ในที่) นั้นนั้นเที่ยว ๕ (อ.นายพรานผู้เลี้ยงซึ่งสุนัข ชื่อว่าโกกะ) นั้น ประทุษร้ายแล้ว (ต่อบุคคล) ผู้ไม่ประทุษร้ายแล้ว ถึงแล้ว ซึ่งความพินาศ นั้นเที่ยว แม้ในกาลก่อน ด้วยประการฉะนี้ ดังนี้ ๕

อ.พระศาสดา ครั้นทรงนำมาแล้ว ซึ่งเรื่องอันล่วงไปแล้ว นี้ เมื่อ ทรงสืบต่อ ซึ่งอนุสนธิ แสดง ซึ่งธรรม ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา นี้ว่า

(อ.บุคคล)ใด ย่อมประทุษร้าย ต่อนระ ผู้ไม่ประทุษร้ายแล้ว ผู้หมดจดแล้ว ผู้อันบุคคลพึงเลียดดู ผู้ไม่มีกิเลสเพียงดั่งเนิน
อ.บาป ย่อมกลับมา (สู่บุคคล) นั้น นั้นเที่ยว ผู้เป็นพาลเพียงดั่ง
อ.อริอันละเอียด อัน อันบุคคลขัดไปแล้ว ผู้ที่ทวนแก่ลม (กลับมาอยู่ สู่บุคคล นั้น) ดังนี้ ๕

(อ.อรรถ) ว่า ผู้ไม่ประทุษร้ายแล้ว ต่อดน หรือ หรือว่า ต่อดสัตว์ ทั้งปวง ท. (ดังนี้) (ในบท ท.) เหล่านั้นหนา (แห่งบท) ว่า **อปฺปทฺฏจฺจสฺส** ดังนี้ ๕

(อ.อรรถ) ว่า ต่อดสัตว์ (ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **นรฺสฺส** ดังนี้ ๕

(อ.อรรถ) ว่า ย่อมผิด (ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **ทฺสฺสตี** ดังนี้ ๕
(อ.อรรถ) ว่า ผู้มีความผิดออกแล้ว นั้นเที่ยว (ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **สฺทฺทฺสฺส** ดังนี้ ๕ (อ. คำ) แม้นี้ ว่า **โปสฺสส** ดังนี้ เป็นชื่อของสัตว์ โดยอาการ อื่นอีกนั้นเที่ยว (ย่อมเป็น) ๕ (อ. อรรถ) ว่า ผู้มีกิเลสออกแล้ว (ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **อนฺงคฺณสฺส** ดังนี้ ๕ (อ.อรรถ) ว่า ย่อมกลับมา (ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **ปจฺเจตี** ดังนี้ ๕

(อ.อรรถ) ว่า อ.อริ อันละเอียด อัน อันบุรุษ คนหนึ่ง ขัดไปแล้ว เพราะความที่ (แห่งตน) เป็นผู้ใคร่เพื่อประหาร (ซึ่งบุคคล) ผู้ยื่นแล้ว ในที่ทวนแก่ลม ย่อมกลับมา สู่บุรุษนั้น นั้นเที่ยว คือว่า ย่อมตกไป ในเบื้องบน (แห่งบุรุษ) นั้นนั้นเที่ยว ฉนฺได
อ. บุคคล ใด ให้อยู่ (ซึ่งการประหาร ท.) มีการประหารด้วยฝ่ามือ เป็นต้น ชื่อว่าย่อมประทุษร้าย ต่อบุรุษ ผู้ไม่ประทุษร้ายแล้ว
อ.บาป นั้น อันผลัดผลอยู่ ในธรรม อันสัตว์เห็นแล้วเที่ยว หรือ หรือว่า (ในอบาย ท.) มีนรกเป็นต้น ในภพเป็นที่ไปในเบื้องหน้า พร้อม ชื่อว่าย่อมกลับมา (สู่บุคคล) นั้นนั้นเที่ยว ผู้เป็นพาล ด้วยสามารถแห่งทุกขอันเป็นวิบาก ฉนฺนนั้นเที่ยว ดังนี้ (แห่งบท) ว่า **ปฏิวาตํ** ดังนี้ เป็นต้น ๕

อเถโก กุมารโก สบฺปี คีวายํ ทพฺหิ คเหตุวา นีหริตฺวา ตสฺส สบฺปกาวิ ฅตฺวา วิรวนฺโต อวิทุเร จิตฺตสฺส เวชฺชสฺส มตฺถเก ชิปี.

สบฺไป เวชฺชสฺส ขนฺธฏฺจิกิ ปริกฺขิปิตฺวา ทพฺหิ ทฺลิตฺวา ตตฺเถว ชิวิตฺกฺขยิ ปาเปสิ. เอวเมส [โกโก สุนฺชลุทฺทโก] ปุพฺเพปิ อปฺปทฺฏจฺจสฺส ปทฺสฺสตีวา วินาสํ ปตฺโตยฺเววาติ.

สตฺถา อิมิ อตีตํ อหริตฺวา อนฺุสนฺธิ ฃมฺมุตฺวา ฃมฺมํ เทเสนฺโต อิมิ คาคมาห

“โย อปฺปทฺฏจฺจสฺส นรฺสฺส ทฺสฺสตี สฺทฺทฺสฺส โปสฺสส อนฺงคฺณสฺส, ตเมว พาลํ ปจฺเจตี ปาปํ สุขุโม รโช ปฏิวาตํ ชิตฺโตติ.

ตตฺถ **อปฺปทฺฏจฺจสฺส**ตี อตฺตโน วา สพฺพสตฺตานํ วา อปฺปทฺฏจฺจสฺส.

นรฺสฺสตี: สตฺตสฺส.

ทฺสฺสตีตี: อปรฺชฺมตี. **สฺทฺทฺสฺส**ตี: นิรฺปราชฺสฺเสว. **โปสฺส**ตี: อิทฺมปิ อปเรนากาเรน สตฺตาทิวจฺนเมว. **อนฺงคฺณสฺส**ตี: นิกฺกิลเสสฺส. **ปจฺเจตี**ตี: ปฏฺเฑตี.

ปฏิวาตฺนตี: ยถา เอเกน บุริเสน ปฏิวาเต จิตฺตํ ปหริตฺกามตฺยา ชิตฺโต สุขุโม รโช ตเมว บุริสํ ปจฺเจตี ตสฺเสว อฺปฺริ ปตฺติ; เอวเมว โย ปุคฺคโล อปฺปทฺฏจฺจสฺส บุริสฺสส ปาณิปฺปหาราทินิ ททฺนฺโต ปทฺสฺสตี ตเมว พาลํ ทิฏฺฐเว ฃมฺเม สมฺปฺราเย วา นิรฺยาทีสุ วิปจฺจมาณํ ตํ ปาปํ วิปากทฺกฺขวเสน ปจฺเจตีตี อตฺถโล.

ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา อ. ภิกษุ นั้น ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว
ในพระอรหันต์ ๙ อ.พระธรรมเทศนา เป็นเทศนาเป็นไปกับด้วยวาจา
มีประโยชน์ได้มีแล้ว แม้แก่บริษัทผู้ถึงพร้อมแล้ว ดังนี้แล ๙

เทศนาวิธาน โส ภิกษุ อรหันต์ ปติภูจฺหิ.
สมฺปตฺตปริสสายปิ สาคตฺติกา ธมฺมเทศนา อโหสิตี.

อ. เรื่องแห่งนายพรานผู้เลี้ยงซึ่งสุนัขชื่อว่าโกกะ (จบแล้ว) ๙

โกกสนฺขลฺลททวตฺต.

๑๐. อ. เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่าติสสะผู้เข้าถึงซึ่งตระกูล ของบุรุษผู้กระทำซึ่งแก้วมณี (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๙

๑๐. มณิการกุลุปกติสฺสตุเถรวตฺต.

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในพระเชตวัน ทรงปรารภ
ซึ่งพระเถระชื่อว่าติสสะ ผู้เข้าถึงซึ่งตระกูลของบุรุษผู้กระทำ
ซึ่งแก้วมณี ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า
คพฺภเมเก อุปฺปชฺชนฺตฺติ ดังนี้ เป็นต้น ๙

“คพฺภเมเก อุปฺปชฺชนฺตฺติ อิมํ ธมฺมเทศนํ สตุธา
เชตวนเณ วิหฺรณฺโต มณิการกุลุปกํ ติสฺสตุเถรํ
อารพฺภ กเถสิ.

ได้ยินว่า อ. พระเถระนั้น ฉันทแล้ว ในตระกูล ของบุรุษ
ผู้กระทำซึ่งแก้วมณี ผู้หนึ่ง สิ้นปี ท. ๑๒ ๙ อ. เมียและผัว ท.
ในตระกูล นั้น ตั้งอยู่แล้ว ในตำแหน่งเพียงดังตำแหน่งแห่งมารดา
และบิดา ปฏิบัติแล้ว ซึ่งพระเถระ ๙

โส กิโร เถโร เอกสฺส มณิการสฺส กุเล ทฺวาทส
วสุสานิ ภูฏฺชิ. ตสฺมี กุเล ชายปติกา มาตาปิตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
จตุวา เถรํ ปฏิชฺคฺคฺสิ.

ครั้งนั้น ในวันหนึ่ง อ. บุรุษผู้กระทำซึ่งแก้วมณี (นั้น) เป็นผู้
ตั้งอยู่แล้ว ซึ่งเนื้อ ข้างหน้า ของพระเถระ ย่อมเป็น ๙ ในขณะนั้น
อ. พระราชา พระนามว่าปเสนทิโกศล ทรงส่งไปแล้ว ซึ่งรัตน
คือแก้วมณี ดวงหนึ่ง ด้วยพระดำรัส ว่า (อ. บุรุษผู้กระทำซึ่งแก้วมณี)
ซัดแล้ว เจียรไนแล้ว (ซึ่งรัตนคือแก้วมณี) จงส่งไป ดังนี้ ๙

อเอกทิวสํ [โส] มณิกาโร เถรสฺส ปฺรโต มํสํ
ฉินฺทฺทฺโต นิสินฺโน โหติ. ตสฺมี ขณเณ ราชา
ปเสนทิโกสโล เอกํ มณิรตนํ “อิมํ ไรฺวิตฺวา วิชฺฌิตฺวา
ปหิณฺตฺติ เปเสสิ.

อ. บุรุษผู้กระทำซึ่งแก้วมณี รับเฉพาะแล้ว (ซึ่งรัตนคือแก้วมณี)
นั้น ด้วยมือ อันเป็นไปกับด้วยเลือดนั้นเทียว วางไว้แล้ว ในเบื้องบน
แห่งเขียง ได้เข้าไปแล้ว ในภายใน เพื่ออันล้าง ซึ่งมี ๙ ก็
อ. นกกระเรียนตัวควรแก่อันเลี้ยงดู มีอยู่ ในเรือน นั้น ๙

มณิกาโร สโลหิตเณว หตฺเถน ตํ ปฏิคฺคฺเหตฺวา
เปฬาย อุปฺริ จเปตฺวา หตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ตสฺมี ปน เคเห โปสวานิยโกญจสฺสกุณฺเณ อตฺถิ.

อ. นกกระเรียนนั้น, เมื่อพระเถระ เห็นอยู่นั้นเทียว, กลืนกินแล้ว
ซึ่งแก้วมณี นั้น ด้วยความสำคัญว่าเนื้อ เพราะกลืนแห่งเลือด ๙
อ. บุรุษผู้กระทำซึ่งแก้วมณี มาแล้ว ไม่เห็นอยู่ซึ่งแก้วมณี ถ้ามแล้ว
ซึ่งภรรยา ด้วย ซึ่งธิดา ด้วย ซึ่งบุตร ด้วย ตามลำดับ ว่า อ. แก้วมณี
อันท่าน ท. ถือเอาแล้ว หรือ ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ. เรา ท.)
ย่อมไม่ถือเอา ดังนี้ (อันชน ท.) เหล่านั้น กล่าวแล้ว, คิดแล้ว ว่า
(อ. แก้วมณี) เป็นแก้ว อันพระเถระ ถือเอาแล้ว จักเป็น ดังนี้
ปริกษาแล้ว กับ ด้วยภรรยา ว่า (อ. แก้วมณี) เป็นแก้ว อันพระเถระ
ถือเอาแล้ว จักเป็น ดังนี้ ๙

โส โลหิตคฺนฺเถน มํสสฺสญฺญาย ตํ มณี, เถรสฺส
ปฺสฺสนฺตฺสเสว, คฺสิ. มณิกาโร อาคฺนฺตฺวา มณี
อุปฺสฺสนฺโต “มณี โว คหิโตติ ภริยญฺจ ธีตฺตฺตฺต
ปฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
วฺตฺเต, “เถเรน คหิโต ภริยสฺสตีติ จินฺเตตฺตฺวา ภริยาย
สทฺธิ มนฺเตสิ “เถเรน คหิโต ภริยสฺสตีติ.

(อ. ภรรยา กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย (อ. ท่าน) อย่าได้กล่าวแล้ว
อย่างนี้, อ. โทษ อะไร ๙ ของพระเถระ เป็นโทษ อันดิฉัน ไม่เคย
เห็นแล้ว ตลอดกาล ประมาณเท่านี้ (ย่อมเป็น), (อ. พระเถระ) นั้น
ย่อมถือเอา ซึ่งแก้วมณี หามิได้ ดังนี้ ๙

“สํมิ มา เอวํ อวจ, เอตฺตํ กาลํ มยา เถรสฺส
กิลฺจฺจิ วชฺชํ น ทิฏฺฐปฺพุพฺพํ, น โส มณี คณฺหาตีติ.

อ.บุรุษผู้กระทำซึ่งแก้วมณี ถ้ามแล้ว ซึ่งพระเถระ ว่า
ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ.รัตนะคือแก้วมณี ในที่นี้ อันท่าน ท.
ถือเอาแล้ว หรือ ดังนี้ ๕ (อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนอุบาสก
(อ.เรา) ย่อมไม่ถือเอา ดังนี้ ๕ (อ.บุรุษผู้กระทำซึ่งแก้วมณี
กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ.บุรุษผู้กระทำซึ่งแก้วมณี
(อ.แก้วมณี) เป็นแก้วมณี อันท่าน ท. นั้นเที่ยว ถือเอาแล้ว จักเป็น
อ.ท่าน ท. ขอจงให้ ซึ่งรัตนะคือแก้วมณี แก่กระผม ดังนี้ ๕

(อ.บุรุษผู้กระทำซึ่งแก้วมณี) นั้น, (ครั้นเมื่อพระเถระ) นั้น
ไม่รับพร้อมอยู่, กล่าวแล้ว กะภรรยา อีก ว่า อ.แก้วมณี
อันพระเถระนั้นเที่ยว ถือเอาแล้ว, อ.เรา บิบบันแล้ว จักถ้าม
(ซึ่งพระเถระ) นั้น ดังนี้ ๕ (อ.ภรรยา กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่าน
ขอจงอย่า ยังเรา ท. ให้ฉิบหาย, อ.อัน อันเรา ท. เข้าถึง ซึ่งความ
เป็นแห่งทาส เป็นกิริยาประเสริฐ (ยอมเป็น), ก็ อ.อัน (อันเรา ท.)
กล่าวกะพระเถระ ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป (เป็นกิริยาประเสริฐ ย่อมเป็น)
หามีได้ ดังนี้ ๕

(อ.บุรุษผู้กระทำซึ่งแก้วมณี) นั้น (กล่าวแล้ว) ว่า อ.เรา ท.
ทั้งปวงเที่ยว เข้าถึงอยู่ ซึ่งความเป็นแห่งทาส ย่อมไม่ถึงค่า
ซึ่งแก้วมณี ดังนี้ถือเอาแล้ว ซึ่งเชือกพันแล้ว ซึ่งศีระชะ ของพระเถระ
เคาะแล้ว ด้วยท่อนไม้ ๕ อ.เลือด ไหลออกแล้ว จากศีระชะ
ด้วย จากหูและจมูก ท.ด้วย ของพระเถระ ๕ อ.นัยน์ตา ท. เป็นอวัยวะ
ถึงแล้วซึ่งอาการคืออันถลนออก ได้เป็นแล้ว ๕

(อ.พระเถระ) นั้น เป็นผู้ถึงแล้วซึ่งเวทนา (เป็น) ล้มแล้ว
บนภาคพื้น ๕ อ.นกกะเรียน มาแล้ว เพราะกลืนแห่งเลือด
ยอมดื่มกิน ซึ่งเลือด ๕ ครั้งนั้น อ. บุรุษผู้กระทำซึ่งแก้วมณี เตะแล้ว
ซึ่งนกกะเรียนนั้น ด้วยเท้า เชียไปแล้ว (ด้วยอันกล่าว) ว่า อ. เจ้า
จะกระทำ ซึ่งอะไร ดังนี้ ด้วยกำลังแห่งความโกรธอันเกิดขึ้นแล้ว
ในพระเถระ ๕

(อ.นกกะเรียนนั้น) ตายแล้วด้วยการประหารครั้งเดียว
นั้นเที่ยว เป็นไปรอบอยู่ ล้มแล้ว ๕ อ.พระเถระ เห็นแล้ว ซึ่งเหตุ
นั้น (กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนอุบาสก อ.ท่าน กระทำแล้ว ซึ่งเชือก
เป็นเครื่องพันซึ่งศีระชะ ของเรา ให้เป็นของหย่อน ก่อน จงตรวจดู
ซึ่งนกกะเรียน นี้, (อ.นกกะเรียนนั้น) ตายแล้ว หรือ หรือว่า ไม่ตายแล้ว
ดังนี้ ๕

ครั้งนั้น (อ.บุรุษผู้กระทำซึ่งแก้วมณี) นั้น กล่าวแล้ว (กะพระเถระ)
นั้น ว่า แม่ อ.ท่าน จักตาย รวากะ อ.นกกะเรียนนั้น ดังนี้ ๕
(อ.พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนอุบาสก อ.แก้วมณี (นั้น)
อันนกกะเรียนนี้ กลืนกินแล้ว, ถ้าว่า (อ.นกกะเรียน) นี้ จักไม่ตาย
ไซ้, อ.เรา แม่ตายอยู่ จักบอก ซึ่งแก้วมณี แก่ท่าน หามีได้ ดังนี้ ๕
(อ.บุรุษผู้กระทำซึ่งแก้วมณี) นั้น ผ่านแล้ว ซึ่งท้อง (ของนกกะเรียน)
นั้น เห็นแล้ว ซึ่งแก้วมณี สันอยู่ มีใจอันสลดแล้ว หมอบลงแล้ว
ณ ที่ใกล้แห่งเท้า ของพระเถระ กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ
(อ.ท่าน ท.) ขอจงอดโทษ ต่อกระผม, (อ.กรรม) อันกระผม
ผู้ไม่รู้อยู่ กระทำแล้ว ดังนี้ ๕

มณิกาโร เถร์ ปุจฺฉิ “ภนฺเต อิมสฺมึ จาเน มณฺริตฺนํ
ตุมุเหติ คหิตฺตฺนฺติ. “น คณฺหามิ อุปาสกกาติ.
“ภนฺเต อธิ อญฺโฆ นตฺถิ, ตฺมุเหติเยว คหิตฺโต ภวิสฺสุตฺติ,
เทถ เม มณฺริตฺนฺนฺติ.

โส, ตสฺมึ อสฺมฺปฏิจฺจนฺเต, ปุณฺ ภริยํ อาท
“เถเรเนว มณฺริ คหิตฺโต, ปิเพตฺวา นํ ปุจฺฉิสฺสามิติ.
“สามิ มา โน นาเสหิ, วรํ อมุเหติ ทาสพฺยํ อุปคฺนฺตุํ,
น จ เหวรูปํ เถร์ วตฺตฺนฺติ.

โส “สพฺเพว มยํ ทาสพฺยํ อุปคฺจฺจนฺตา มณฺริ
น อคฺขามาติ รชฺชช คเหตุวา เถรสฺส สีสํ เวเสตฺวา
ทณฺฑเกน สมฺภวฺสฺสิ. เถรสฺส สีสฺโต จ กณฺณนาสาหิ จ
โลหิตํ ปคฺขริ. อุกฺขินิ นิกุชฺฌนาการปฺตฺตฺตานิ อหฺลํ.

โส เวทนาปฺตฺโต ภูมิมํ ปติ.โกณฺโจ
โลหิตคฺนฺเถน อาคฺนฺตฺวา โลหิตํ ปิวติ.
อถ นํ มณฺิกาโร เถเร อุปฺปนฺนโกธเวเคน “ตฺวํ กิ
กโรสฺสิติ ปาเทน ปหฺริตฺวา ชิปี.

โส เอกปฺปหาเรเนว มริตฺวา ปริวตฺตฺมาโน ปติ.
เถโร ตํ ทิสฺวา “ อุปาสก สีสฺเวสนํ ตาว เม สิลฺลํ กตฺวา
อิมํ โภณฺจํ ไอลเกหิ, มโต วา โน วาติ.

อถ นํ โส อาท “เอโส วิย ตฺวํปี มริสฺสฺสิติ.
“ อุปาสก อิมินา [โส] มณฺริ คหิตฺโต, สเจ อยํ น มริสฺสฺสติ,
น เต อหํ มรณฺโตปี มณฺริ อาจิกฺขิสฺสนฺติ. โสตฺสฺสฺสฺ อูพรํ
ผาเลตฺวา มณฺริ ทิสฺวา ปเวธฺนฺโต สํวิคฺคฺมานโส เถรสฺส
ปาทฺมุเล นิปฺชฺชิตฺวา “ขมถ เม ภนฺเต, อชานนฺเตน
มยา กตฺนฺติ อาท.

(อ.พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนอุบาสก อ.โทษ ของท่าน มีอยู่ หามิได้นั้นเทียว, (อ.โทษ) ของเรา (มีอยู่) หามิได้, อ.โทษ ของวิภูษณันท์เทียว (มีอยู่), อ.เรา ย่อมอดโทษ ต่อท่าน ดังนี้ (อ.บุรุษผู้กระทำซึ่งแก้แวมณี กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ.ท่าน ท. ย่อมอดโทษ ต่อกระผมไซ้, อ. ท่าน ท. นั่งแล้ว ในเรือน ของกระผม ขอจงรับซึ่งภิกษา ตามทำนองโดยปกตินี้เทียว ดังนี้ ฯ

(อ.พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนอุบาสก (อ.เรา) จักเข้าไป สู่ภายในแห่งชายคา แห่งเรือน (ของชน ท.) เหล่าอื่น จำเดิม แต่กาลนี้ หามิได้, เพราะว่า อ.โทษ นี้ เป็นโทษ ของการเข้าไป สู่ภายในแห่งเรือนนั้นเทียว (ย่อมเป็น), (อ.เรา) ครั้นเมื่อเท้า ท. นำไปอยู่ ยืนแล้ว ไกล่ประตุแห่งเรือนเทียว จักรับ ซึ่งภิกษา จำเดิม (แต่กาล) นี้ ดังนี้ สมทานแล้ว ซึ่งอุตงค์ กล่าวแล้ว ซึ่งคาถา นี้ ว่า

อ.ภักตร์ หน้อยหนึ่ง ๆ ในตระกูล (อันบุคคล) ย่อมมุ่ง
เพื่อมุนี, อ. เรา จักเทียวไป ด้วยปลีแข้ง, อ. กำลังแห่ง-
แข้ง ของเรา มีอยู่ ดังนี้ ฯ

ก็ แล อ.พระเถระ ครั้นกล่าวแล้ว (ซึ่งคาถา) นี้ ปรินิพพานแล้ว ด้วยพยาธิ นั้นนั้นเทียว ต่อกาลไม่นานนั้นเทียว ฯ อ.นกกะเรียน ถู้อเอาแล้ว ซึ่งปฏิสนธิ ในท้อง ของภรรยา ของผู้บุรุษผู้กระทำ- ซึ่งแก้แวมณี ฯ

อ.บุรุษผู้กระทำซึ่งแก้แวมณี กระทำแล้ว ซึ่งกาละ บังเกิดแล้ว ในนรก ฯ อ.ภรรยา ของบุรุษผู้กระทำ ซึ่งแก้แวมณี กระทำแล้ว ซึ่งกาละ บังเกิดแล้ว ในเทวโลก เพราะความที่(แห่งตน) เป็นผู้มิจิตอ่อน ในพระเถระ ฯ

อ.ภิกษุ ท. ทูลถามแล้ว ซึ่งภพเป็นที่ไปในเบื้องหน้าพร้อม เฉพาะ (ของชน ท.) เหล่านั้น กะพระศาสดา ฯ อ.พระศาสดา ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. (อ.สัตว์ ท.) บางพวก (ในโลก) นี้ ย่อมบังเกิด ในครรรค์, (อ.สัตว์ ท.) บางพวก ผู้กระทำซึ่งบาป โดยปกติ ย่อมบังเกิด ในนรก, (อ. สัตว์ ท.) บางพวก ผู้มีกรรมอัน งามอันกระทำแล้ว ย่อมบังเกิด ในเทวโลก, ส่วนว่า (อ. สัตว์ ท.) ผู้ไม่มีอาสวะ ย่อมปรินิพพาน ดังนี้ เมื่อ ทรงสืบต่อ ซึ่งอนุสนธิ แสดง ซึ่งธรรม ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถา นี้ ว่า

(อ. สัตว์ ท.) พวกหนึ่ง ย่อมเข้าถึง ซึ่งครรรค์, (อ. สัตว์ ท.)
ผู้มีกรรมอันลามก (ย่อมเข้าถึง) ซึ่งนรก, (อ. สัตว์ ท.)
ผู้มีคติดี ย่อมไป สู่วรรค์, (อ. สัตว์ ท.) ผู้ไม่มีอาสวะ
ย่อมปรินิพพาน ดังนี้ ฯ

อ.ครรรค์ของมนุษย์เทียว (อันพระผู้มีพระภาคเจ้า) ทรงประสงค์เอาแล้ว (ในบท ท.) เหล่านั้นหนา (ในบท) นี้ ว่า **คพุก** ดังนี้ ฯ (อ. คำ) อันเหลือ (ในพระคาถา) นี้ เป็นคำมีเนื้อความง่าย นั้นเทียว (ย่อมเป็น) ดังนี้แล ฯ

“อุปาสก เนว ตฺยหิ โทโส อตฺถิ, น มยฺหิ, วฏฺฐสฺสเสว โทโส, ขมามิ เตติ. “ภนฺเต สเจ เม ขมถ, ปกตินิยามเนว เม เคเห นิสิติตฺวา ภิกฺขุ คณฺหเถธาติ.

“อุปาสก นทานาหิ อิตฺ ปฏฺจาย ปเรสฺส เคหสฺส อนฺโตจทฺถนํ ปวิสิสฺสสามิ, อนฺโตเคหปฺปเวสนสฺสเสว หิ อยํ โทโส, อิตฺ ปฏฺจาย ปาเทสฺส วหนฺเตสฺส เคหฺวาเร จิตฺวา ภิกฺขุ คณฺหิสฺสสามิตี วตฺวา ฐตฺถคํ สมาทาย อิมํ คาคมาห

“ปจฺจติ มุนิโน ภาตฺตํ โสกํ โสกํ กุเล กุเล,
ปิณฺฑติกาย จริสฺสสามิ, อตฺถิ ชงฺขพฺลํ มมาติ.

อิมญจ ปน วตฺวา เถโร เตเนว พฺยาธินา นจิสฺสเสว ปรินิพฺพายิ. โภญฺโจ มณิการสฺส ภริยาย กุจฺฉิสฺสมี ปฏฺิสฺสนฺธิ คณฺหิ.

มณิกาโร กาลํ กตฺวา นิรเย นิพฺพตฺติ. มณิการสฺส ภริยา เถโร มุฑฺจิตฺตตาย กาลํ กตฺวา เทวโลเก นิพฺพตฺติ.

ภิกฺขู สตฺถารํ เตสํ อภิสมฺปรายํ ปุจฺฉิสฺส สตฺถา “ภิกฺขเว อีถกฺจเจ คพฺเภ นิพฺพตฺตฺนฺติ, เอกฺจเจ ปาปการิโน นิรเย นิพฺพตฺตฺนฺติ, เอกฺจเจ กตฺกถฺยาณา เทวโลเก นิพฺพตฺตฺนฺติ, อนาสวา ปน ปรินิพฺพายนฺตีติ วตฺวา อนุสฺสนฺธิ ขมฺภูตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาคมาห

“คพฺภเมเก อุปฺปชฺชนฺติ, นิรยํ ปาปกมฺมิโน,
สคฺคํ สุกฺคิโน ยนฺติ, ปรินิพฺพนฺติ อนาสวาติ.

ตตฺถ **คพฺภนฺติ**: อธิ มนุสฺสคพฺภโว อธิปฺเปโต. เสสเมตฺถ อุตฺตานตฺถเมวาติ.

ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา (อ.ชน.ท.) มาก บรรลุแล้ว (ซึ่งอริยมผล.ท.) มีโศดาปัตติผลเป็นต้น ดังนี้แล ฯ

เทศนาว่าสาเน พหู โสตาปัตติผลาทีนิ ปาปุณีสสูติ.

อ. เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่าติสสะผู้เข้าถึงซึ่งตระกูล ของบุรุษผู้กระทำซึ่งแก้วมณี (จบแล้ว) ฯ

มณิการกุลุปกตีสสุดเถรวตถุ.

๑๑. เรื่องแห่งชน ๓ คน (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ฯ

๑๑. ตโยชนวตถุ.

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในพระเชตวัน ทรงปรารภ
ซึ่งชน ๓ คน ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า
น อนุตติกุเข น สมุททมชฺเณ ดังนี้เป็นต้น ฯ

“น อนุตติกุเข น สมุททมชฺเณติ อิมं
ธมฺมเทศนํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต ตโย ชเน
อารพฺภา กเถสิ.

ได้ยินว่า ครั้นเมื่อพระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในพระเชตวัน
อ. ภิกษุ ๓. ผู้มากพร้อม มาอยู่ เพื่อต้องการแก้อันเฝ้า
ซึ่งพระศาสดา เข้าไปแล้ว สูบ้าน หมูหนึ่ง เพื่อก่อนข้าว ฯ

สตุถิริ กิร เขตวเน วิหรนฺเต สมุพฺพลา ภิกฺขุ สตุถ
ทสฺสนตฺถาย อาคจฺจนฺตา เอกํ คามํ ปิณฺฑทาย ปวิสิสฺสุ.

(อ. ชน.ท.) ผู้อยู่ในบ้านโดยปกติรับแล้วซึ่งบาตร (ของภิกษุ ๓.)
เหล่านั้น (ยังภิกษุ ๓.) ให้นำแล้ว ในโรงเป็นที่นั่งถวายเป็นที่ซึ่งข้าวต้ม
และของอันบุคคลพึงเคี้ยว ยังเวลาแห่งหารบิณฑบาต ให้มาอยู่
นั่งฟังอยู่แล้ว ซึ่งธรรม ฯ

คามวาสีโน เตสํ ปตฺเต อาทาย อาสนสาลาเย
นิสีทาเปตฺวา ยาคุชฺชกํ ทตฺวา ปิณฺฑปาตเวลล์
อาคมยมาณา ธมฺมํ สฺกณฺนตา นิสีทิสฺสุ.

ในขณะนั้น อ. เปลวแห่งไฟ ลุกขึ้นแล้ว จากเตา ของหญิง
คนหนึ่ง ผู้หุงแล้ว ซึ่งข้าวสวย ต้มอยู่ ซึ่งแกงและกับ ท. จับแล้ว
ซึ่งชายคา ฯ อ. เสวียนอันเป็นวิหารแห่งหญ้า อันหนึ่ง ตั้งขึ้นแล้ว
(จากชายคา) นั้น (อันไฟ) ไหม้อยู่ แล่นไปแล้ว สูอากาศ ฯ

ตสมฺมึ ชเน ภตฺตํ ปจิตฺวา สฺอุปฺพยุญฺชเน
ปจฺมานาย เอกิสฺสา อิตฺถิยา อุทฺธนโต อคฺคิชาลา
อุฏฺฐหิตฺวา ฉทนํ คณฺหิ. ตโต เอกํ ตินฺนกรพฺป์ อุฏฺฐหิตฺวา
ฌายมาณํ อากาสํ ปกฺกชนฺทิ.

ในขณะ นั้น อ. ก. ตัวหนึ่ง ไปอยู่ โดยอากาศ ยังคอบ ให้เข้าไปแล้ว
ในเสวียนอันเป็นวิหารแห่งหญ้านั้น อันเกลียวแห่งหญ้าพัวพันแล้ว
ไหม้แล้ว ตกลงแล้ว ในท่ามกลางแห่งบ้าน ฯ

ตสมฺมึ ชเน เอกิ กากิ อากาเสน คจฺจนฺโต
ตตฺถ คิวํ ปเวเสตฺวา ตินฺนวลฺลิลิเวจฺจิตฺโต ฌายิตฺวา
คามมชฺเณ ปติ.

อ. ภิกษุ ๓. เห็นแล้ว (ซึ่งเหตุ) นั้น คิดแล้ว ว่า โอ อ. กรรมหนัก,
ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท. อ. ท่าน ท. จงเห็น ซึ่งประการอันแปลก
อัน อันกา ถึงแล้ว, อ. ใคร เว้น จากพระศาสดา จักรู้ ซึ่งกรรม
(อันกา) นี้ กระทำแล้ว, (อ. เรา ท.) จักทูลถาม ซึ่งกรรม (ของกา) นั้น
กะพระศาสดา ดังนี้ หลีกไปแล้ว ฯ เมื่อภิกษุ ๓. เหล่าอื่นอีก ขึ้นเฉพาะแล้ว
สู่เรือ ไปอยู่ เพื่อต้องการแก้อันเฝ้า ซึ่งพระศาสดา อ. เรือ
เป็นธรรมชาติมีอันไหวออกแล้วเที่ยว (เป็น) ได้ตั้งอยู่แล้ว
ในท่ามกลางแห่งทะเล ฯ

ภิกฺขุ ตํ ทิสฺวา “อโห ภาริยํ กมฺมํ, ปสฺสเถวฺโส
กาเกน ปตฺตํ วิปฺปการํ, อิมินา กตฺตมฺมํ อญฺญตฺร
สตุถารวา โโก ชานิสฺสตี, สตุถารมสฺส กมฺมํ
ปฺจฺฉิสฺสามาตี จินฺเตตฺวา ปกฺกมฺมึสฺสุ. อปเรสํ ภิกฺขุณฺ
สตุถุ ทสฺสนตฺถาย นาวิ อภิรฺยฺห คจฺจนฺตานํ นาว่า
สมุทฺทมชฺเณ นิจฺจลา ว อุฏฺฐาสิ.

อ.มนุษย์ ท. (คิดแล้ว) ว่า อันคน กาทักถณิน พึงมี ในวัยที่ ๑ เป็นหญิงควรแก่อันเห็น (ย่อมเป็น) , อ.สลาก ถึงแล้ว แก่หญิงนั้น ๙ อ.มนุษย์ ท. กล่าวแล้ว ว่า อ.ท่าน ท. ยังสลากจงให้เที่ยวไป อีก ดังนี้ (ยังสลากให้เที่ยวไปแล้ว กำหนดเพียงใดแห่งวาระที่ ๓ ๙

(อ.สลาก) ถึงแล้ว (แก่หญิง) นั้นนั่นเที่ยว แม่ ๓ ครั้ง ๙ อ.มนุษย์ ท. แลดูแล้ว ซึ่งหน้า ของบุคคลผู้ข้ามด้วยเรือ (มีอันให้รู้) ว่า ข้าแต่ นาย อ. อะไร ดังนี้ (เป็นเหตุ) ๙

อ.บุคคลผู้ข้าม ด้วยเรือ กล่าวแล้ว ว่า (อันเรา) ไม่อาจ เพื่ออัน (ยังมหาชน) ให้ฉิบหาย เพื่อประโยชน์ แก่หญิงนั้น, อ. ท่าน ท. จงโยนไป (ซึ่งหญิง) นั้น ในน้ำ ดังนี้ ๙

(อ.หญิง) นั้น ผู้อันมนุษย์ ท. จับแล้วโยนไปอยู่ในน้ำ ผู้อันภักย์-แต่ความตายคุกคามแล้ว ได้กระทำแล้วซึ่งการร้องใหญ่ ๙

อ.บุคคลผู้ข้ามด้วยเรือ พังแล้ว (ซึ่งเสียง) นี้ (กล่าวแล้ว) ว่า อ.ประโยชน์ อะไร ด้วยเครื่องอาภรณ์ ท. (ของหญิง) นี้ อันฉิบหายแล้ว, (อ.ท่าน ท.) เปลื้องแล้ว ซึ่งเครื่องอาภรณ์ทั้งปวง ท. (ยังหญิงนั้น) ให้นำแล้ว ซึ่งผ้าเก่า ผืนหนึ่ง จงทิ้ง ซึ่งหญิงนั้น, อนึ่ง (อ.เรา) จักไม่อาจ เพื่ออันเห็น (ซึ่งหญิง) นั้น ผู้ลอยอยู่ บนหลังแห่งน้ำ, เพราะเหตุนั้น อ.เรา จะไม่เห็น (ซึ่งหญิง) นั้น โดยประการใด, อ. ท่าน ท. ผูกแล้ว ซึ่งหม้ออันเต็มแล้วด้วยทราย ที่คอ จงโยนไป ในทะเล โดยประการนั้น ดังนี้ ๙

(อ.มนุษย์ ท.) เหล่านั้น กระทำแล้ว อย่างนั้น ๙ อ.ปลา และเต่า ท. ยื้อแย่งแล้ว (ซึ่งหญิง) แม่นั้น ในที่ (แห่งหญิงนั้น) ตกไปแล้ว นั้นเที่ยว ๙ อ. ภิกษุ ท. พังแล้ว ซึ่งความเป็นไปทั่ว นั้น (คิดแล้ว) ว่า อ.ใคร อื่นเว้น ซึ่งพระศาสดา จักรู้ ซึ่งกรรม ของหญิง นั้น, อ. เรา ท. จักทูลถาม ซึ่งกรรม (ของหญิง) นั้น กะพระศาสดา ดังนี้ ถึงแล้ว ซึ่งที่ (อันตน) ปรารถนาแล้ว ลงแล้ว จากเรือ หลีกไปแล้ว ๙

อ.ภิกษุ ท. ๗ แม่เหล่าอื่นอีก ไปอยู่ เพื่อต้องการแก่อันเฝ้า ซึ่งพระศาสดา จากประเทศอันเป็นที่สุดเฉพาะ เข้าไปแล้ว สู่วิหาร แห่งหนึ่ง ในเวลาเย็น ทามแล้ว ซึ่งที่เป็นที่อยู่ ๙

ก็ อ. เตียง ท. ๗ ย่อมมี ในถ้ำ แห่งหนึ่ง, (เมื่อภิกษุ ท.) เหล่านั้น ได้แล้ว (ซึ่งถ้ำ) นั้นนั่นเที่ยว นอนแล้ว (ในถ้ำ) นั้น, อ.แผ่นดิน มีเรือนอันประกอบแล้วด้วยยอดเป็นประมาณ กลิ้งไปอยู่ มาแล้ว ปิดแล้ว ซึ่งประตูแห่งถ้ำ ในส่วนแห่งราตรี ๙

อ.ภิกษุ ท. ผู้ประกอบแล้วในประเทศเป็นที่อยู่เนื่องนิตย์ (กล่าวแล้ว) ว่า อ.เรา ท. ยังถ้ำ นี้ ให้ถึงแล้ว แก่ภิกษุผู้จรรยา ท.

มนุษย์สา “กาฬกณณินา เอตถ ภวิตพพุนติ สลากิ วิชาเรสุ. นาวิกิสฺส จ ภริยา ปจฺจเว จิตา ทสฺสนียา, สลากา ตสฺสา ปาปฺถนิ. “สลากิ ปุณ วิชาเรธาติ วตฺวา ยาวตติยํ วิชาเรยฺสุ.

ติกขตฺตุมฺปิ ตสฺสาเยว ปาปฺถนิ. มนุสฺสา “ กิ สามิตี นาวิกิสฺส มุขํ โอลิเกสุ.

นาวิกิ “น สกฺกา เตติสฺสา อตฺถาย มหาชนํ นาเสตุํ, อุทเก นํ ชิปฺถาติ อาห.

สา คเหตุวา อุทเก ชิปิยมาณา มรณภยตฺตฺชิตา มหาวิรวมกาสิ.

ติ สุตฺวา นาวิกิ “ โก อตฺถิ อิมิสฺสา อภรณเณหิ นฺภูเจหิ, สพฺพภรณานิ โอมฺภูจิตฺวา เอกํ ปีโลตฺกํ นิวาสาเปตฺวา จฺจฺเขตฺถ นํ, อหฺมฺปนเตํ อุทกปิฏฺเจ ปลวฺมานํ ทฏฺฐํ น สกฺขิสฺสสามิ; ตสฺมา ยถา นํ อหํ น ปสฺสามิ; เอวํ วาลุกฺกุฏํ คิวายํ พนฺธิตฺวา สมฺมุเท ชิปฺถาติ.

เต ตถา กรีสุ. ตมฺปิ ปติตฺตฺทฺสาเนเยว มจฺจกฺจฺปา วิสฺมุปีสุ. ภิกฺขุ ติ ปวตฺตี สุตฺวา “สตฺถาริ จเปตฺวา โก อญฺเญ เตติสฺสา อิตฺถิยา กมฺมํ ชานิสฺสตี, สตฺถารมสฺสา กมฺมํ ปุจฺฉิสฺสามาติ อิจฺฉิตฺตฺทฺสาณํ ปตฺวา นาวาโต โอรุยฺห ปกฺกมฺีสุ.

อปเรปิ สตฺต ภิกฺขุ ปจฺจนฺตฺโต สตฺถาริ ทสฺสนตฺถาย คจฺจนฺตา สายํ เอกํ วิหารํ ปวิสิตฺวา วสนฺนฺทฺสาณํ ปุจฺฉิสฺสุ.

เอกสมฺมิญฺจ เลณ สตฺต มนฺจา โหฺนฺติ, เตสํ ตเทว ลภิตฺวา ตตฺถ นิปฺนฺนานํ, รตฺติภาเค กฺฎาการมตฺโต ปาสาถฺน ปวฏฺฐมาโน อาคนฺตฺวา เลณทฺวารํ ปีหิ.

เนวาลิกา ภิกฺขุ “มยํ อิมํ เลณํ อาคนฺตฺกภิกฺขุณํ ปาปิยมฺหา,

ก็ อ.แผ่นดินใหญ่ นี้ ได้ตั้งปิดอยู่แล้ว ซึ่งประตูแห่งถ้ำ, อ.เรา ท. จักนำไปปราศ (ซึ่งแผ่นดินใหญ่) นั้น ดังนี้ ยังมีมนุษย์ ท. จากบ้าน ท. ๗ โดยรอบ ให้ประทุมกันแล้ว แม้พยายามอยู่ ไม่ได้โอกาสแล้ว เพื่ออัน (ยังแผ่นดินใหญ่) นั้น ให้เคลื่อน ๔ แม้ อ.ภิกษุผู้เข้าไปแล้ว ในภายใน ท. พยายามแล้วนั้นเที่ยว ๔

(ครั้นเมื่อความเป็น) อย่างนั้น แม้มืออยู่ (อ.ชนท.) ไม่ได้โอกาสแล้ว เพื่ออัน ยังแผ่นดินให้เคลื่อน ตลอดวัน ๗ ๔ อ. ภิกษุ ท. ผู้จรมหาผู้อันความหิวแผดเผาแล้ว เสวยแล้ว ซึ่งทุกข์ใหญ่ ตลอดวัน ๗ ๔

ในวัน ที่ ๗ อ.แผ่นดิน กลิ้งไปปราศแล้ว เองนั้นเที่ยว ๔ อ.ภิกษุ ท. ออกไปแล้ว คิดแล้ว ว่า อ.ใคร เว้นจาก พระศาสดา จักรู้ ซึ่งกรรมอันลามก นี้ ของเรา ท., อ.เรา ท. จักทูลถาม ซึ่งพระศาสดา ดังนี้ หลีกไปแล้ว ๔

(อ.ภิกษุ ท.) เหล่านั้น มาพร้อมกันแล้ว กับ (ด้วยภิกษุ ท.) ผู้มีในก่อน ในระหว่างแห่งหนทาง ทั้งปวง เข้าไปเฝ้าแล้ว ซึ่งพระศาสดา โดยความเป็นอันเดียวกันเที่ยว ถวายบังคมแล้ว นั่งแล้ว ณ ที่สุดแห่งหนึ่ง ผู้มีปฏิสันถารอันพระศาสดา ทรงกระทำแล้ว ทูลถามแล้ว ซึ่งเหตุ ท. อัน ๆ ตนทั้งเห็นแล้ว ทั้งเสวยแล้ว ตามลำดับ ๔

แม้ อ.พระศาสดา ทรงพยากรณ์แล้ว (แก่ภิกษุ ท.) เหล่านั้น ตามลำดับ อย่างนี้ ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. กา นั้น เสวยแล้ว ซึ่งกรรมอันตน กระทำแล้วนั้นเที่ยว ก่อน ๔ ดังจะกล่าวโดยย่อ ในกาลอันล่วงไปแล้ว อ.ชาวนา คนหนึ่ง ในเมืองชื่อว่าพาราณสี ฝึกอยู่ ซึ่งโค ด้วยตน ไม่ได้โอกาสแล้ว เพื่ออันฝึก ๔

ด้วยว่า อ.โค นั้น (ของชาวนา) นั้น ไปแล้ว หนึ่ง นอนแล้ว แม้อันชาวนาโบยแล้วให้ลุกขึ้นแล้ว ไปแล้วหนึ่ง นอนแล้ว อย่างนั้นนั้นเที่ยว แม้อีก ๔

(อ.ชาวนา)นั้น แม้พยายามแล้ว ไม่อาจอยู่ เพื่ออันฝึก (ซึ่งโค) นั้น เป็นผู้อันความโกรธครอบงำแล้ว เป็น (กล่าวแล้ว) ว่า (อ.เจ้า) จักนอน สบาย จำเดิม (แต่กาล) นี้ ดังนี้ กระทำอยู่ (ซึ่งโค) นั้น ให้เป็นราวกะพอนแห่งฟาง พันแล้ว ซึ่งคอ ของโคนั้น ด้วยฟาง ได้ให้แล้ว ซึ่งไฟ ๔

อ.โค ไหม้ ตายแล้ว ในที่ นั้นนั้นเที่ยว ๔ ดูก่อนภิกษุ ท. อ. กรรมอันลามก นั้น อันกา นั้น กระทำแล้ว, (อ. กา) นั้น ไหม้แล้ว ในนรก สิ้นกาลนาน เพราะวิบาก (ของกรรมอันลามก) นั้น (บังเกิดแล้วในกำเนิดแห่งกา ๗ ครั้ง ไหม้ ตายแล้ว ในอากาศ อย่างนั้นนั้นเที่ยว ด้วยวิบากอันเหลือลง ดังนี้ ๔

อญญ มหาปาสาณ เลณทวาริ ปิหนุโต อญฺจาสสิ, อปเนสฺสาม นนฺติ สมฺมุตฺตา สตฺตฺติ คาเมหิ มนุสฺเส สนนฺิปาเตตฺวา ตํ วายมนุตาปิ จานา จาเลตฺตุนาสกฺขีสุ. อนฺโต ปวิญฺจภิกฺขุปี วายมฺิสฺสเยว.

เอวฺ สนนฺเตปิ สตฺตฺตาหํ ปาสาณํ จาเลตฺตุนาสกฺขีสุ. อาคนฺตุกา ภิกฺขุ สตฺตฺตาหํ ฉาตฺตฺตฺตฺตา มหาทฺฏฺหิ อนฺุภิวฺสุ.

สตฺตฺตเม ทิวเส ปาสาณํ สยเมว ปวญฺญิตฺวา อปคฺโต. ภิกฺขุ นิคมิตฺวา “อมฺหากํ อิมํ ปาปํ อญฺญตฺร สตฺตฺตารา โภ ชานิสฺสฺสติ, สตฺตฺตารํ ปุจฺฉิสฺสฺสามาติ จินฺตเตตฺวา ปกฺกมฺิสฺสุ.

เต บุริเมหิ สทฺธิ อนฺุตฺรามคฺเค สมากนฺตุวา สพฺเพ เอกโตว สตฺตฺตารํ อฺปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสินฺนา สตฺตฺตารา กตฺปฏิสฺนฺตฺตารา อตฺตนา ทิฏฺฐานฺุฏฺฏานิ การณานิ ปฏิปาฏิยา ปุจฺฉิสฺสุ.

สตฺตฺตปิ เตสํ ปฏิปาฏิยา เอวํ พฺยาภาสิ: “ภิกฺขเว โส ตาว กาโก อตฺตนา กตฺกมฺเมว อนฺุภิสฺ. อตีเต หิ พาราณสียํ เอโก กสโก อตฺตนา โคณํ ทเมนฺโต ทเมตฺตุนาสกฺขี.

โส หิสฺส โคโณ โกกํ คนฺตุวา นิปฺชฺชิตฺ, โปเถตฺวา อญฺจาสฺปิโตปิ โกกํ คนฺตุวา ปฺนฺปิ ตเถว นิปฺชฺชิตฺ.

โส วายมิตฺวาปิ ตํ ทเมตฺตุนาสกฺโกนฺโต โกธาภิกฺภูโต หุตฺวา ‘อิโตทานิ ปฏฺฐาย สฺขํ นิปฺชฺชิสฺสฺสฺสติ ตํ ปลาลปิณฺฑํ วิย กโรนฺโต ปลาลเณ ตสฺส คิวํ ปลิวเจตฺวา อคฺคิ อทาสี.

โคโณ ตตฺเถว ฉายิตฺวา มโต. ตทา ภิกฺขเว เตน กากเณ ตํ ปาปกมฺมํ กตฺ, โส ตสฺส วิปาเกน ทิฆรตฺตํ นิรเย ปจิตฺวา วิปากาวเสเสน สตฺตฺกฺขตฺตฺตฺกโยนิยํ นิพฺพตฺติตฺวา เอวเมว อากาเส ฉายิตฺวา มโตติ.

(อ.พระศาสดา ทรงพยากรณ์แล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ.หญิง
แม้นั้น เสวยแล้ว ซึ่งกรรม อันตน กระทำแล้วนั้นเทียว ฯ

ดังจะกล่าว โดยพิสดาร ในกาลอันล่วงไปแล้ว (อ.หญิง) นั้น
เป็นภรรยา ของคฤหบดี คนหนึ่ง ในเมืองชื่อว่าพาราณสี (เป็น)
ได้กระทำแล้ว ซึ่งกิจทั้งปวง ท. มีการนำมาซึ่งน้ำและการดำ
และการหุงเป็นต้น ด้วยมือของตนนั้นเทียว ฯ

อ.สุนัข ตัวหนึ่ง (ของหญิง) นั้น นั่งแลดูอยู่แล้ว (ซึ่งหญิง) นั้น
ผู้กระทำอยู่ ซึ่งกิจทั้งปวง ท. ในเรือน ฯ (เมื่อหญิงนั้น) นำไปอยู่
ซึ่งข้าวสวดย ในนา หรือ หรือว่า ไปอยู่ สู่ป่า เพื่อประโยชน์
(แก้วัตถุท.) มีฟันและผักเป็นต้น(อ.สุนัข) นั้นย่อมนำไปกับ(ด้วยหญิง)
นั้น นั้นเทียว ฯ

อ.มนุษย์หนุ่ม ท. เห็นแล้ว (ซึ่งหญิง) นั้น ย่อมเยาะเย้ย
ว่า แนะท่านผู้เจริญ ท. อ.นายพราหมณ์ผู้เลี้ยงซึ่งสุนัข ออกไปแล้ว,
ในวันนี้ อ.เรา ท. จักบริโภค ด้วยเนื้อ ดังนี้ ฯ (อ.หญิง) นั้น เป็นผู้แก้
เป็น เพราะวาจาเป็นเครื่องกล่าว (ของมนุษย์หนุ่ม ท.) เหล่านั้น ดีแล้ว
ซึ่งสุนัข (ด้วยวัตถุ ท.) มีก่อนดินและก่อนไม้เป็นต้น (ยังสุนัข)
ให้หนีไปแล้ว ฯ อ.สุนัข กลับแล้ว ติดตามแล้ว อีก ฯ

ได้ยินว่า (อ.สุนัข) นั้น เป็นสามี (ของหญิง) นั้น ได้เป็นแล้ว
ในอิตถภาพ ที่ ๓, เพราะเหตุนั้น (อ.สุนัข) นั้น ย่อมไม่อาจ
เพื่ออันตัด ซึ่งความรัก ฯ

จริงอยู่ (อ.บุคคล) ชื่อว่า ผู้ไม่เคยเป็นเมียหรือ หรือว่าเป็น
ผู้ เป็นแล้ว ย่อมไม่มี ในสงสาร มีที่สุดและเบื้องต้นอันบุคคล
ผู้ไปตามอยู่ไม่รู้แล้ว แม้โดยแท้ ถึงอย่างนั้น อ.ความรัก
มีประมาณยิ่ง ในญาติ ท. ย่อมมี ในอิตถภาพ อันไม่ไกล
เพราะเหตุนี้ อ.สุนัขนั้น ย่อมไม่อาจ เพื่ออันละ (ซึ่งหญิง) นั้น ฯ

(อ.หญิง) นั้น โกรธแล้ว (ต่อสุนัข) นั้น เมื่อนำไป ซึ่งข้าวต้ม
เพื่อสามี ในนา เหน็บแล้ว ซึ่งเชือก ที่ชายพก ได้ไปแล้ว ฯ
อ.สุนัข ไปแล้ว กับ (ด้วยหญิง) นั้นนั้นเทียว ฯ

(อ.หญิง) นั้น ให้แล้ว ซึ่งข้าวต้ม แก่สามี ถือเอาซึ่งหม้ออันเปล่า
ไปแล้ว สู่ที่แห่งน้ำ แห่งหนึ่ง ยังหม้อ ให้เต็มแล้ว ด้วยทราย
ได้กระทำแล้ว ซึ่งเสียง แก่สุนัข ด้วยยืนแลดูแล้ว ในที่ใกล้ ฯ

อ.สุนัข (คิดแล้ว) ว่า ในวันนี้ อ.วาจาเป็นเครื่องกล่าว
อันไพเราะ อันเรา ได้แล้ว ลิ่นกาลนาน หนอ ดังนี้ ยังหา ให้ไหวอยู่
เข้าไปหาแล้ว (ซึ่งหญิง) นั้น ฯ

(อ.หญิง) นั้น จับแล้ว (ซึ่งสุนัข) นั้น ที่คอ มัน ผูกแล้ว ซึ่งหม้อ
ด้วยปลายแห่งเชือก ข้างหนึ่ง ผูกแล้ว ซึ่งปลายแห่งเชือก ข้างหนึ่ง
ที่คอ ของสุนัข ยังหม้อให้กลิ้งไปแล้ว สู่ที่มีหน้าเฉพาะต่อน้ำ ฯ
อ.สุนัข แล่นตามไปอยู่ ซึ่งหม้อ ตกไปแล้ว ในแม่น้ำ ได้กระทำแล้ว
ซึ่งกาลละ (ในที่) นั้นนั้นเทียว ฯ

“สาปี ภิกษเว อิตถี อุตตนา กตมมเมว
อนุโภสิ.

สา หิ อตีเต พาราณสียํ เอกสุส คหปติกสุส ภริยา
อุทกาทรณโกฏฏานปนจนาทีนิ สพพกิจจานิ สหตุเถเนว
อกาสิ.

ตสุสา เอโก สุนโข ตํ เคเห สพพกิจจานิ กุรัมานํ
โไอเลนุโต นิสีทิ. เขตเตเต ภาตตํ หรณุตติยา
ทารูปณฺณาทินํ วา อุตถาย อรณฺณํ คจฺจนุตติยา
โส ตาย สทุธิเยว คจฺจติ.

ตํ ทิสฺวา ทหรมนฺสุสา `อมฺโห นิคุขนฺโต
สุนฺชลุทโก, อชฺช มยํ มํเสน ภูณฺชิสฺสามาติ
อุปฺผณฺฑเทนฺติ. สา เตสํ กถาย มงฺกุ หุตฺวา สุนฺชํ
เลทุทฺททฺทาทินํ ปหริตฺวา ปลาเปสิ. สุนโข นิวตฺติตฺวา
ปนฺ อนุพฺนุชฺ.

โส กิร ตสุสา ตติเย อุตตภาเว สามิโก อโหสิ;
ตสุมา สิเนหํ ฉินฺทิตฺตํ นสฺกุโกติ.

ภิกฺขวาปี หิ อนมตฺตคฺเค สํสาเร ชายา วา ปติ วา
อภฺยตฺตปฺพุโพ นาม นตฺติ, อวิทุเร ปน อุตตภาเว ภาตเกสุ
อหิมตฺโต สิเนโห โหติ; ตสุมา โส ตํ วิชฺทิตฺตํ นสฺกุโกติ.

สา ตสุส กุชฺฌิตฺวา เขตเตเต สามิกสุส
ยาคุํ หรมานา ราชฺฐํ อุจฺจนฺเค จเปตฺวา อคมาสิ.
สุนโข ตายเวว สทุธิ คโต.

สา สามิกสุส ยาคุํ ทตฺวา ตฺวจฺจนฺภู อาทาย เอกํ
อุทกฺกฺจานํ คนฺตฺวา ภูฏํ วาสุกาย ปฺปุเรตฺวา สมฺเป
โไอเลนฺตฺวา จิตฺตฺส สุนฺชสฺส สทุทมกาสิ.

สุนโข จิรฺสฺสํ วต เม อชฺช มธุรฺกถา ลพฺธาติ
นงฺคุฏฺจํ จาเลนฺโต ตํ อุปฺสงฺกมิ.

สา ตํ คีวายํ ทพฺหํ คเหตุวา เอกาย ราชฺฐโกฏฺฐิยา
ภูฏํ พนฺธิตฺวา เอกํ ราชฺฐโกฏฺฐิ สุนฺชสฺส คีวายํ พนฺธิตฺวา
ภูฏํ อุทกาภิมฺขํ ปวฏฺฏาสิ. สุนโข ภูฏํ อนุพฺนุชฺนฺโต
อุทเก ปติตฺวา ตตฺเตว กาลมกาสิ.

อ.หญิงนั้น ไหม้แล้ว ในนรก สิ้นกาลนาน เพราะวิบากแห่งกรรม นั้น ผู้ (อันบุคคล) ผูกแล้ว ซึ่งหม้อ แห่งทราย ที่คโยนไปแล้ว ในน้ำ ในร้อยแห่งอรรถภาพ ได้กระทำแล้ว ซึ่งกาลละด้วยวิบาก อันเหลือลง ดังนี้ ฯ

(อ. พระศาสดา ทรงพยากรณ์แล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. กรรมอันตน กระทำแล้ว นั้นเทียว แม้อันเธอท. เสวยแล้ว ฯ

ดังจะกล่าวโดยพิสดาร ในกาลอันล่วงไปแล้ว อ. เด็กผู้เลี้ยงซึ่งโค ท. ๗ ผู้อยู่ในเมืองชื่อว่าพาราณสีโดยปกติ ยังแม่โค ท. ให้เทียวไปอยู่ ตามวาระแห่งวัน ๗ ในประเทศใกล้เคียง แห่งหนึ่งยังแม่โค ท. ให้เทียวไปแล้ว มาอยู่ เห็นแล้ว ซึ่งเหยี่ยวใหญ่ ตัวหนึ่งติดตามแล้ว ในวันหนึ่ง ฯ

อ.เหยี่ยว หนีไปแล้ว ได้เข้าไปแล้ว สู่จอมปลวก แห่งหนึ่ง ฯ ก็ อ.ชอง ท. ๗ ของจอมปลวก นั้น (มีอยู่) ฯ อ.เด็ก ท. (ปรึกษากันแล้ว) ว่า อ. เรา ท. จักไม่อาจ เพ้ออันจับเอา ในกาลนี้, (อ. เรา ท.) มาแล้ว จักจับเอา ในวันพรุ่ง ดังนี้ (อ. เด็ก) คนหนึ่ง ๆ ถือเอาแล้ว ซึ่งกำแห่งรุกขาวัยวะอันบุคคลพึงหักคือกิ่งไม้ กำหนึ่ง ๆ เป็นชน แม่ ๗ (เป็น) ปิดแล้ว ซึ่งชอง ท. ๗ หลีกไปแล้ว ฯ

ในวันรุ่งขึ้น (อ.เด็ก ท.) เหล่านั้น ไม่กระทำไว้ในใจแล้ว ซึ่งเหยี่ยว นั้น ยังแม่โค ท. ให้เทียวไปแล้ว ในประเทศ อื่น พาเอาซึ่งแม่โค ท. ไปอยู่ ในวัน ที่ ๗ เห็นแล้ว ซึ่งจอมปลวก นั้น กุลได้แล้ว ซึ่งสติ (กล่าวแล้ว) ว่า อ. ความเป็นไปทั่ว แห่งเหยี่ยว นั้น อย่างไรหนอ แล ดังนี้ เปิดแล้ว ซึ่งชอง ท. อัน อันตน ฯ ปิดแล้ว ฯ

อ.เหยี่ยว เป็นสัตว์มีความอาลัย ในชีวิต ออกแล้ว เป็น ตัวมีกระดูกและหนังอันเหลือลงสันอยู่ออกไปแล้ว (อ.เด็กท.) เหล่านั้น เห็นแล้ว (ซึ่งเหยี่ยว) นั้น กระทำแล้ว ซึ่งความเอ็นดู (กล่าวแล้ว) ว่า (อ. ท่านท. ขอจงอย่า (ยังเหยี่ยว) นั้น ให้ตาย, (อ. เหยี่ยว) เป็นสัตว์มีภักตรขาดแล้ว สิ้นวัน ๗ เกิดแล้ว ดังนี้ ลูบคลำแล้ว ซึ่งหลัง (ของเหยี่ยว) นั้น ปล่อยไปแล้ว (ด้วยคำ) ว่า (อ.เจ้า) จงไป ตามสบาย ดังนี้ ฯ

(อ. เด็ก ท.) เหล่านั้น ไหม้แล้ว ในนรก ก่อน เพราะความที่แห่งเหยี่ยว เป็นสัตว์ อันตน ไม่ให้ตายแล้ว ฯ

แต่ว่า อ.ชน ท. ๗ เหล่านั้น เป็น โดยความเป็นอันเดียวกัน เป็นผู้มิภักตรขาดแล้ว สิ้นวัน ท. เจ็ด ฯ ได้เป็นแล้ว ในอรรถภาพ ท. ๑๔ ฯ ดูก่อนภิกษุ ท. อ.กรรม นั้น อันเธอ ท. เป็นเด็กผู้เลี้ยงซึ่งโค ๗ เป็น กระทำแล้ว ในกาลนั้น ดังนี้ ฯ

อ.พระศาสดา ทรงพยากรณ์แล้ว ซึ่งปัญหา อัน (อันภิกษุ ท.) เหล่านั้น ทั้งทูลถามแล้ว ด้วยประการฉะนี้ ฯ

สา ตสฺส กมฺมสฺส วิปาเกน ที่มรตฺตํ นิรเย ปจิตฺวา วิปาภาวเสเสน อตฺตภาวสเส วาลุกาย ภูมฺมํ คีวํยํ พนฺธิตฺวา อุกฺเก ปกฺขิตฺตา กาลมกาสิตี.

“ตุมุเหหิปี ภิกฺขเว อตฺตนา กตกมฺมเมว อณฺฏตํ.

อตีตสุมี หิ พาราณสีวาสิโน สตฺต โคपालทารกา เอกสุมี อฏฺวิปฺเทศ สตฺตทาวาเรน คาวิโย วิจาเรนฺตา เอกทิวสํ คาวิโย วิจาเรตฺวา อาคฺจณฺดา เอกํ มหาโคธํ ทิสฺวา อณฺพนฺธิสุ.

โคธา ปลายิตฺวา เอกํ วมฺมิกํ ปาวิสฺสิ. ตสฺส ปน วมฺมิกสฺส สตฺต ฉิทฺทานิ. ทารกา “มยํ อิทานิ คเหตฺน สกฺขิสฺสาม, เสว อาคนฺตฺวา คณฺหิสฺสามาติ เอเกโกเอเกกํ สาขางฺคฺมฺภูจิมาทาย สตฺตปี ชนา สตฺต ฉิทฺทานิ ปิทิตฺวา ปกฺกมีสุ.

เต ปฺนทิวเส ตํ โคธํ อมนสิกริตฺวา อณฺฏสุมี ปเทศ คาวิโย วิจาเรตฺวา สตฺตเม ทิวเส คาวิโย อาทาย คจฺจณฺดา ตํ วมฺมิกํ ทิสฺวา สตี ปฏฺิลภิตฺวา “กา นฺุ โข ตสฺสา โคธาย ปวตฺตตี อตฺตนา อตฺตนา ปิทิตานิ ฉิทฺทานิ วิวริสุ.

โคธา ชีวิตฺวา นิราลยา หุตฺวา อฏฺจิมฺมาวเสสา ปเวรฺมานา นิภฺขมิ. เต ตํ ทิสฺวา อณฺกมฺปํ กตฺวา ‘มา นํ มาเรถ, สตฺตทาหํ ฉินฺนภตฺตา ชาตาทิ ตสฺสา ปิฏฺฐี ปริมฺชฺชิตฺวา ‘สุเขน คจฺจณฺหิติ วิสฺสชฺเชสุ.

เต โคธาย อมาริตฺตฺตา นิรเย ตาว น ปจฺจีสฺสุ.

เต ปน สตฺต ชนา เอกโต หุตฺวา จฺทฺทสฺสุ อตฺตภาวเส สตฺต สตฺต ทิวสานิ ฉินฺนภตฺตา อเหสุ. ตทา ภิกฺขเว ตุมฺเหหิ สตฺตหิ โคपालเกหิ หุตฺวา ตํ กมฺมํ กตฺนฺติ.

เอวํ สตฺถา เตหิ ปฏฺฐปฏฺฐจํ ปญฺหํ พฺยาภาสิ.

ครั้งนั้น อ.ภิกษุ รูปหนึ่ง กราบทูลแล้ว กะพระศาสดา ว่า
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็ อ.ความฝัน ย่อมไม่มี (แก่สัตว์)
ผู้กระทำแล้ว ซึ่งกรรมอันลามก เหาะขึ้นไปแล้ว ในอากาศ ก็ดี
ผู้เล่นไปแล้ว สู่ทะเล ก็ดี ผู้เข้าไปแล้ว สู่ระหว่างแห่งภูเขา ก็ดี หรือ ดังนี้ ฯ

อ.พระศาสดา ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อย่างนั้นนั่นเทียว,
(อ.บุคคล) ยืนแล้ว (ในประเทศหนึ่ง) ไต ฟุ้งฝัน จากกรรม
อันลามก (ในประเทศ ท.) แม้มีอากาศเป็นต้นหนา แม้ อ. ประเทศ
หนึ่ง (นั้น) ย่อมไม่มี ดังนี้ เมื่อ ทรงสืบต่อ ซึ่งอนุสนธิ แสดง ซึ่งธรรม
ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถา นี้ ว่า

(อ.บุคคล ยืนแล้ว) ในอากาศเป็นที่เห็นซึ่งรูปในระหว่าง
(ฟุ้งฝัน จากกรรมอันลามก) หามิได้, (อ. บุคคล ยืนแล้ว)
ในท่ามกลางแห่งทะเล (ฟุ้งฝันจากกรรมอันลามก) หามิได้,
(อ.บุคคล) เข้าไปแล้วสู่ช่อง แห่งภูเขา ท. (ยืนแล้ว)
(ฟุ้งฝัน จากกรรมอันลามก) หามิได้, (อ.บุคคล) ยืนแล้ว
(ในประเทศแห่งแผ่นดิน) ไต ฟุ้งฝัน จากกรรมอันลามก
อ. ประเทศแห่งแผ่นดิน นั้น ย่อมไม่มี ดังนี้ ฯ

อ. เนื้อความ (แห่งคำอันเป็นพระคาถา) นั้น ว่า ก็ ถ้าวว่า อ. ใคร ๆ
(คิดแล้ว) ว่า อ. เรา จักฝัน จากกรรม อันลามก ด้วยอุบาย นี้ ดังนี้
ฟุ้งฝัน ในอากาศเป็นที่เห็นซึ่งรูปในระหว่าง หรือ, หรือว่า ฟุ้งเข้าไป
สู่มหาสมุทร อันลึกโดยพันแห่งโยชน์ ๘๔, หรือว่า ฟุ้งฝัน ในระหว่าง
แห่งภูเขาไซรั, (อ.บุคคลนั้น) ฟุ้งฝัน จากกรรมอันลามก หามิได้
นั่นเทียว ฯ

ด้วยว่า (อ.บุคคล) ยืนแล้ว (ในโอกาส) ไต ฟุ้งอาจ เพื่ออันฝัน
จากกรรมอันลามก ในประเทศแห่งแผ่นดิน ท. คือว่า ในส่วน
แห่งปฐพี ท. มีส่วนอันตั้งอยู่ ในเบื้องหน้าเป็นต้นหนา อ.โอกาส นั้น
แม้มีปลายแห่งชนทรายเป็นประมาณ มีอยู่ หามิได้ ดังนี้
(อันบัณฑิต ฟุ้งทราบ) ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น บรรลุแล้ว
(ซึ่งอริยมผล ท.) มีโสดาปัตติผลเป็นต้น ฯ

อ.พระธรรมเทศนา เป็นเทศนาเป็นไปกับด้วยวาจา
มีประโยชน์ ได้มีแล้ว แม้แก่มหาชนผู้ถึงพร้อมแล้ว ดังนี้แล ฯ

อเถโก ภิกษุ สตถาริ อาห “ กิ ปน ภนฺเต ปาปกมฺมํ
กตฺวา อากาเส อุปฺปตฺติสฺสาปิ สมฺมทํ ปกฺขนฺตฺสฺสาปิ
ปพฺพตฺนฺตรํ ปวิฏฺฐสฺสาปิ โมกฺโข นตฺถิติ.

สตถา “เอวเมว ภิกฺขเว, อากาสาทิสฺสาปิ เอกปฺเทสฺสปี
นตฺถิ, ยตฺร จิตฺตํ ปาปกมฺมโต มุจฺเจยฺยาติ วตฺวา อนุสนฺธิ
สมฺมุตฺตฺวา ฆมฺมํ เทเสฺนฺโต อิมํ คาถมาห

“ น อนุตฺตฺลิเก, น สมฺมุตฺตฺมชฺเช, น
ปพฺพตฺตานํ วิวรํ ปวิสฺส, น
วิชฺชเต โส ชคฺติปฺปเทโส, ยตฺรภูจฺจิตฺตํ มุจฺเจยฺย ปาปกมฺมาติ.

ตสฺสสตฺถโธ “สเจ ทิ โกจิ อิมินา อุปาเยน
ปาปกมฺมโต มุจฺจิสฺสามิตี อนุตฺตฺลิเก วา นิสฺสีเทยฺย,
จตฺราสฺตีโยชนสฺสสฺสคฺคฺมกิริ มหาสมฺมทํ วา ปวิเสยฺย,
ปพฺพตฺนฺตฺเร วา นิสฺสีเทยฺย, เวน ปาปกมฺมโต มุจฺเจยฺย.

ปฺรตฺตฺติมาทิสฺส ทิ ชคฺติปฺปเทเสสฺส ปจฺวีภาเคสฺส น โส
วาลคฺคฺมตฺตฺตฺปิ โอกาโส อตฺถิ, ยตฺถ จิตฺตํ ปาปกมฺมโต
มุจฺจิจฺจํ สกฺกฺกฺเณยฺยาติ.

เทสนาวสาเน เต ภิกฺขุ โสตาปตฺติผลาทินิ
ปาปฺถิสฺส.

สมฺมปฺตฺตฺมมหาชนสฺสาปิ สาทฺถิกา ฆมฺมเทสนา
อโหสฺสิติ.

อ. เรื่องแห่งชน ๓ คน (จบแล้ว) ฯ

ตโยชนวตฺถ.

๑๒. อ.เรื่องแห่งศากยะพระนามว่าสุปปพุทธะ (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๕

อ.พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในนิโครธาราม ทรงปรารภ ซึ่งเจ้าศากยะ พระนามว่าสุปปพุทธะ ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ว่า **น อนตฺติกฺเข น สมฺมุตฺตมฺมชฺเช** ดังนี้ เป็นต้น ๕

ได้ยินว่า (อ.เจ้าศากยะ พระนามว่าสุปปพุทธะ) นั้น ทรงผูกแล้ว ซึ่งความอาฆาต ในพระศาสดา ด้วยเหตุ ท. ๒ เหล่านี้ คือ (อ.พระสมณะผู้โคดม) นี้ ทิ้งแล้ว ซึ่งธิดา ของเรา เสด็จออกแล้ว ด้วย ยังบุตร ของเราให้บวชแล้ว ตั้งอยู่แล้ว ในฐานะแห่งบุคคล ผู้มีเวร (ของบุตรของเรา) นั้น ด้วย (ทรงดำริแล้ว) ว่า (อ.เรา) จักไม่ให้ เพื่ออันเสด็จไป สู่ที่เป็นที่นิมนต์แล้ว จึงเสวย (แก่พระสมณะ ผู้โคดม) นั้น ในกาลนี้ ดังนี้ ทรงปิดแล้ว ซึ่งหนทาง เป็นที่เสด็จไปประทับนั่ง ตั้งอยู่ แล้ว ซึ่งสุธา ในระหว่างแห่งถนน ในวันหนึ่ง ๕ ครั้นนั้น ครั้นเมื่อพระศาสดา ผู้อันหมู่แห่งภิกษุ แวดล้อมแล้ว เสด็จมาแล้ว สู่ที่ นั้น (อ. ราชบุรุษ ท.) กราบทูลแล้วว่า อ.พระศาสดา เสด็จมาแล้ว ดังนี้ (แก่เจ้าศากยะ พระนามว่า-สุปปพุทธะ) นั้น ๕

(อ.เจ้าศากยะ พระนามว่าสุปปพุทธะ) นั้น ตรัสแล้ว ว่า (อ.ท่าน ท.) จงไป ข้างหน้า (อ.ท่าน ท.) จงกราบทูล ว่า (อ.พระสมณะผู้โคดม) นี้ เป็นผู้แก่กว่า กว่าเรา (ย่อมเป็น) หามิได้ ดังนี้ (แก่พระสมณะผู้โคดม) นั้น (อ.เรา) จักไม่ให้ ซึ่งหนทาง (แก่พระสมณะ ผู้โคดม) นั้น ดังนี้ แม้ ผู้อันราชบุรุษ ท. กราบทูลอยู่ บ่อย ๆ ประทับนั่งตรัสแล้ว เหมือนอย่างนั้นนั้นเทียว ๕ อ.พระศาสดา ไม่ทรงได้แล้ว ซึ่งหนทาง จากสำนัก ของพระเจ้าลูก เสด็จกลับแล้ว (จากที่) นั้น ๕

(อ.เจ้าศากยะ พระนามว่าสุปปพุทธะ) แม้นั้น ทรงส่งไปแล้ว ซึ่งบุรุษผู้เทียวไป คนหนึ่ง (ด้วยพระดำรัส) ว่า (อ.ท่าน) จงไป (อ.ท่าน) ฟังแล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว (ของพระสมณะ ผู้โคดม) นั้น จงมา ดังนี้ ๕ แม้ อ. พระศาสดา เมื่อเสด็จกลับ ทรงกระทำแล้ว ซึ่งการเยี่ยม ผู้อันพระเถระชื่อว่าอานนท ทูลถามแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.อะไรหนอแล เป็นปัจจัย แห่งอันกระทำซึ่งการเยี่ยมให้ปรากฏ (ย่อมเป็น) ดังนี้ ตรัสแล้ว ว่าดูก่อนอานนท (อ. เถอ) ย่อมเห็น ซึ่งเจ้าศากยะ พระนามว่าสุปปพุทธะ หรือ ดังนี้ ๕

(อ.พระเถระชื่อว่าอานนท กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์-ผู้เจริญ (อ. ข้าพระองค์) ย่อมเห็น ดังนี้ ๕ (อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า อ. กรรม อันหนัก (อันเจ้าศากยะ พระนามว่าสุปปพุทธะ) นั้น ผู้ไม่ทรงให้อยู่ ซึ่งหนทางแก่พระพุทธเจ้า ผู้เช่นกับด้วยเรา กระทำแล้ว (อ.เจ้าศากยะ พระนามว่าสุปปพุทธะ) นั้น จักเข้าไป สู่แผ่นดิน ในที่ใกล้-แห่งเชิงแห่งนั้นใด ในภายได้แห่งปราสาท ในวัน ที่ ๗ (แต่วัน) นี้ ดังนี้ ๕

อ. บุรุษผู้เทียวไป ฟังแล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว นั้น ไปแล้ว สู่สำนัก ของเจ้าศากยะพระนามว่าสุปปพุทธะ ผู้ (อันเจ้าศากยะ-พระนามว่าสุปปพุทธะนั้น) ตรัสถามแล้ว ว่า (อ.คำ) อะไรอันหลาน ของเรา ผู้เมื่อกลับไป ตรัสแล้ว ดังนี้ กราบทูลแล้ว (ซึ่งคำ) อัน อันตนฟังแล้วอย่างไร ๕

๑๒. สุปปพุทธสกกวดถุ.

“**น อนตฺติกฺเข น สมฺมุตฺตมฺมชฺเช** อิมํ ฐมฺมเทสนํ สตุถา นิโครธาราเม วิหฺรณฺโต สุปปพุทฺธํ สกฺกํ อารพฺภ กเถสิ.

โส กิร “อัย มม ธีตรํ อฑฺฑเตตฺวา นิฏฺชนฺโต มม ปุตฺตํ ปพฺพาเซตฺวา ตสฺส เวริฏฺฐาเน จิตฺต จาติ อิมฺหิ ทฺวิหิ การเณหิ สตุถฺริ อาฆาตํ พนฺธิตฺวา เอกทิวสํ “นทานิสฺส นิมนฺตฺนญฺจานํ คนฺตฺวา ญฺญชิตฺตุํ ทสฺสามีติ คมฺมมคฺคํ ปิพฺพิตฺวา อนฺตรวិถิยํ สุรํ ปิวฺนฺโต นิสฺสิทฺติ. อถสฺส, สตุถฺริ ภิภฺชฺสงฺขปริวฺเต ตํ จานํ อาคเต, “สตุถา อาคเตติ อาโรเจสฺสุ.

โส อาห “ปุโรโต คจฺจถ, ตสฺส วเทถ ‘นายํ มยา มหฺลลกตโรติ นาสฺส มคฺคํ ทสฺสามีติ, ปฺนปฺปฺนํ วุจฺจมาโนปิ ตเถว วตฺวา นิสฺสิทฺติ. สตุถา มาตุลสฺส สนฺติกา มคฺคํ อลภิตฺวา ตโต นิวตฺติ.

โสปิ เอกํ จารุริสํ เปเสสิ “คจฺจ, ตสฺส กถํ สุตฺวา เอหิตี. สตุถาปิ นิวตฺตฺนฺโต สิตํ กตฺวา อานนฺทเตเถเน “โก นุ โข ญฺญเต สิตปาตฺกมฺมสฺส ปจฺจโยติ ปญฺโญ อาห “ปสฺสสิ อานนฺท สุปปพุทฺธนฺติ.

“ปสฺสามิ ญฺญเตติ. “ภาริยํ เตเน กมฺมํ กตํ มาทิสฺสสฺส พุทฺธสฺส มคฺคํ อเทเนเตเน, อิตฺต สตุตฺเต ทิวเส เญจฺจาปาสาเท โสปาถปาทญฺญเต ปจฺวี ปวิสิสฺสตีติ.

จารุริโส ตํ กถํ สุตฺวา สุปปพุทฺธสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา “ กิ เม ภาคิเนยฺเยเน นิวตฺตฺนฺเตเน วุตฺตฺนฺติ ปญฺโญ ยถาสฺสํ อาโรเจสิ.

(อ.เจ้าศากยะพระนามว่าสุปปพุทธะ) นั้น ทรงสดับแล้ว ซึ่งคำ (ของบุรุษผู้เที่ยวไป) นั้น (ตรัสแล้ว) ว่า ในกาลนี้ อ.โทษ-
แห่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว ของหลาน ของเรา มีอยู่ หามิได้,
(อ.หลาน ของเรา) นั้น ย่อมตรัส (ซึ่งคำ) ไต, (อ.คำ) นั้น ย่อมเป็น
อย่างนั้นนั่นเที่ยว แน่แท้ (ครั้นเมื่อความเป็น) อย่างนั้น แม้มืออยู่
(อ.เรา) จักข่ม (ซึ่งหลาน ของเรา) นั้น ด้วยการกล่าวเท็จ ในกาลนี้,
เพราะว่า (อ.หลาน ของเรา) นั้น ไม่ตรัสถึงแล้ว ซึ่งเราโดยไม่กำหนดว่า
(อ. เจ้าศากยะพระนามว่าสุปปพุทธะ) จักเสด็จเข้าไป สู่ม้วนดินใน
วัน ที่ ๗ ดังนี้ ตรัสแล้ว ว่า (อ.เจ้าศากยะพระนามว่าสุปปพุทธะ)
จักเสด็จเข้าไป สู่ม้วนดิน ณ ที่ใกล้แห่งเชิงแห่งบันได ในภายได้
แห่งปราสาท ดังนี้, (อ.เรา) จักไม่ไป สู่นั้น จำเดิม (แต่วัน) นี้ ในกาลนี้,
(ครั้นเมื่อความเป็น) อย่างนั้น (มีอยู่) (อ.เรา) ไม่เข้าไปแล้ว สู่ม้วนดิน
ในที่ นั้น จักข่ม ซึ่งหลาน ของเรา นั้น ด้วยการกล่าวเท็จ ดังนี้ ฯ

อ.เจ้าศากยะพระนามว่าสุปปพุทธะนั้น ทรงยังราชบุรุษ
ให้ยกขึ้นแล้ว ซึ่งเครื่องอุปโภค ของพระองค์ ทั้งปวง ในเบื้องบน
แห่งปราสาท อันประกอบแล้วด้วยชั้น ๗ ทรงยังราชบุรุษให้นำไป
แล้ว ซึ่งบันได ทรงยังราชบุรุษให้ปิดแล้ว ซึ่งประตู ทรงตั้งไว้แล้ว
ซึ่งคนปล้ำ ท. สอง ๆ ณ ประตู ๆ หนึ่ง ๆ ตรัสแล้ว ว่า ถ้าว่า อ. เรา
เป็นผู้ใคร่เพื่ออันลง ในภายได้ ด้วยความพลั้งเผลอ ย่อมเป็นไซ้,
อ. เจ้า ท. พึงห้าม ซึ่งเรา ดังนี้ ประทับนั่งแล้ว ในห้องอันเป็นสิริ
ที่พื้นแห่งปราสาท ที่ ๗ ฯ

อ.พระศาสดา ทรงสดับแล้ว ซึ่งความเป็นไปทั่ว นั้น ตรัสแล้ว
ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. เจ้าศากยะพระนามว่าสุปปพุทธะ (จงประทับนั่ง)
ที่พื้นแห่งปราสาท อย่างเดียว หามิได้, อ.เจ้าศากยะพระนามว่า-
สุปปพุทธะนั้น ทรงเหาะขึ้นไปแล้ว สู้อุ้งฟ้า จงประทับนั่ง
ในอากาศหรือ, หรือว่า จงทรงเล่นไป สู่ม้วนดิน ด้วยเรือ, หรือว่า
จงเสด็จเข้าไป สู่ม้วนดินแห่งภูเขา, ชื่อ อ.ความเป็นโดยส่วน
๒ แห่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว ของพระพุทธเจ้า ท. ย่อมไม่มี,
อ. เจ้า ศากยะพระนามว่าสุปปพุทธะนั้น จักเสด็จเข้าไป สู่ม้วนดิน
ในที่ อันเรา กล่าวแล้วนั้นเที่ยว ดังนี้ เมื่อ ทรงสืบต่อ ซึ่งอนุสนธิ
แสดง ซึ่งธรรม ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา นี้ว่า

(อ.บุคคล ยืนแล้ว) ในอากาศเป็นที่เห็นซึ่งรูปในระหว่าง
(พึงเห็น จากมัจจุ) หามิได้ (อ.บุคคล ยืนแล้ว) ในท่าม
กลางแห่งทะเล (พึงเห็น จากมัจจุ) หามิได้, (อ.บุคคล)
เข้าไปแล้ว สู้อุ้งแห่งภูเขา ท. (พึงเห็น จากมัจจุ)
หามิได้, อ.มัจจุ ไม่พึงรังควาน (ซึ่งบุคคล) ผู้ยืนแล้ว
(ในประเทศแห่งแผ่นดิน) ไต (อ. ประเทศแห่งแผ่นดิน)
นั้น ย่อมไม่มี ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า อ.มรณะ ไม่พึงรังควาน คือว่า ไม่พึงครอบงำ
(ซึ่งบุคคล) ผู้ยืนแล้ว ในประเทศ ไต, อ.ประเทศแห่งแผ่นดิน
นั้น แม้มือปลายแห่งผมเป็นประมาณ ย่อมไม่มี (ดังนี้ ในบท ท.)
เหล่านั้นหนา (แห่งหมวดสองแห่งบท) ว่า **นปฺปสเหยย มจฺจติ**
ดังนี้ เป็นต้น ฯ

โส ตสฺส วจันํ สุตฺวา “ นทานิ มม ภาคินเญยฺยสฺส
กถาโทโส อตฺถิ, อทฺธา ยํ โส วทตี ตํ ตเถว โหติ, เหวํ
สนฺเตปิ นํ อิทานิ มุสาวาเทน นิคฺคณฺหิสฺสามิ,
โส หิ มํ สุตฺตเม ทิวเส ปจฺวี ปวิสฺสตีติ อนิยเมน
อวตฺวา เหมจฺจาปาสาเท โสปาณปาทมฺมุเล ปจฺวี
ปวิสฺสตีติ อาห อิตทานิ ปฏฺจายาหํ ตํ จานํ
น คมิสฺสามิ, อถ นํ ตสมฺมึ จาเน ปจฺวี อปวิสฺติวา
มุสาวาเทน นิคฺคณฺหิสฺสามีติ.

โส อตฺตโน อูปโกชชาติ สพฺพํ สุตฺตมฺมิกสฺส
ปาสาทสฺส อูปริ อาโรเปตฺวา โสปาณํ หราเปตฺวา
ทวารํ ปิททาเปตฺวา เอเกกสมฺมึ ทฺวาเร เทว เทว
มฺมุเล จเปตฺวา “ สจฺหาปฺมาเทน เหมจฺจา อโรหิตฺตุกาโม
โหมิ; นิวาเรยฺยถ มนฺตฺติ วตฺวา สุตฺตเม ปาสาทตฺเต
สิริคฺพฺภา นิสฺสีทิ.

สตฺถา ตํ ปวตฺตี สุตฺวา “ ภิกฺขเว สุปปพุทฺโธ
น เกวลํ ปาสาทตฺเต, เวหาสํ อูปฺปัตติวา อากาเส วา
นิสฺสีทฺตุ, นาวาย วา สมฺพุทฺถํ ปกฺขนฺนทฺตุ, ปพฺพตฺนตฺริ
วา ปวิสฺตุ; พุทฺธานํ กถาย ทฺวิธาภาโว นาม นตฺถิ,
มยา วุตฺตมฺจฺจาเนยฺว โส ปจฺวี ปวิสฺสตีติ วตฺวา
อนุสนฺธิ สมฺมุตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

“ น อนฺตฺลิกฺเข, น สมฺพุทฺทมฺชฺเช,
น ปพฺพตฺตานํ วิวริํ ปวิสฺส,
น วิชฺชเต โส ชคฺติปฺปเทโส,
ยตฺตมฺจฺจิตฺตํ นปฺปสเหยย มจฺจติ.

ตตฺถ **นปฺปสเหยย มจฺจติ**: ยสมฺมึ ปเทเส จิตฺตํ มรณํ
นปฺปสเหยย นาทิกฺกเวยฺย, เกสคฺคฺมตฺตปิ โส
ปจฺวีปฺปเทโส นตฺถิ.

(อ.คำ) อันเหลือ เป็นเช่นกับด้วยคำมีในก่อนนั้นเที่ยว (ย่อมเป็น) ดังนี้แล ฯ

เสถ์ บุริมสทิสเมวาติ.

ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งการเทศนา (อ.ชน ท.) มาก บรรลุแล้ว (ซึ่งอริยผล ท.) มีโศดาปัตติผลเป็นต้น ดังนี้แล ฯ

เทศนาวิธาน พหู โสตาปัตติผลาทีนิ ปาปุณีสสูติ.

ในวันที่ ๗ อ.ม้าตัวเป็นมงคล ของเจ้าศากยะพระนามว่า สุปปพุทธะ ในภายได้แห่งปราสาท เป็นสัตว์คณอง เป็น กระเทกแล้ว ซึ่งฝา นั้น ๆ ในเวลา แห่งหนทางเป็นที่เที่ยวไป เพื่อภิกษา ของพระศาสดา (อันเจ้าศากยะพระนามว่าสุปปพุทธะ) ทรงปิดแล้ว ฯ

สตตเม ทิวเส สตถุ ภิกขาจารมคคสุต นิรุทธเวลาเย เภฏจาปาสาเท สุปปพุทธสุต มงคคสุโส อุททาโม หุตวา ตํ ตํ ภิตุตี ปหริ.

(อ.เจ้าศากยะพระนามว่าสุปปพุทธะ) นั้น ประทับนั่งแล้ว ในเบื้องบน เที่ยว ทรงสดับแล้ว ซึ่งเสียง (ของม้าตัวเป็นมงคล) นั้น ตรัสถามแล้ว ว่า อ.เสียง นั้น อะไร ดังนี้ ฯ (อ.ราชบุรุษ ท. กราบทูลแล้ว) ว่า อ.ม้าตัวเป็นมงคล เป็นสัตว์คณอง (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ ก็ อ.ม้า นั้น เห็นแล้ว ซึ่งเจ้าศากยะพระนามว่าสุปปพุทธะ เที่ยว ย่อมสงบ ฯ ครั้งนั้น (อ.เจ้าศากยะพระนามว่าสุปปพุทธะ) นั้น เป็นผู้ทรงพระประสงค์เพื่ออันทรงจับ (ซึ่งม้าตัวเป็นมงคล) นั้น เป็น เสตัจจุลกขึ้นแล้ว จากที่แห่งพระองค์ประทับนั่งแล้ว เป็นผู้มิพระพักตร์เฉพาะต่อประตู ได้เป็นแล้ว ฯ

โส อุปริ นิสินฺโนวสุส สทฺทํ สุตฺวา “กึ เอตฺตุนฺติ ปุจฺฉิ. “มงคคสุโส อุททาโมติ. โส ปนฺสุโส สุปปพุทธํ ทิสฺสุวา สนฺนีสึทติ. อถ นํ โส คณฺหิตฺตกาโม หุตฺวา นิสินฺนญฺจานา อญฺจาย ทฺวารากิมฺโข อโหสิ.

อ.ประตู ท. เปิดแล้ว เองนั้นเที่ยว, อ. บันได ตั้งอยู่แล้ว ในที่อันเป็นของตนนั้นเที่ยว ฯ อ. คนปล้ำ ท. ผู้ยืนแล้ว ณ ประตู จับแล้ว (ซึ่งเจ้าศากยะพระนามว่าสุปปพุทธะ) นั้น ที่พระศอ โยนไปแล้ว (กระทำ) ให้เป็นผู้มิพระพักตร์เฉพาะต่อภายใต้ ฯ อ.ประตู ท. ที่พื้น ท. แม่ ๗ เปิดแล้ว เองนั้นเที่ยว โดยอุบาย นั้น, อ. บันได ท. ตั้งอยู่แล้ว ในที่อย่างไร ท. ฯ

ทฺวารานิ สยเมว วิวฺวานิ, โสปาณํ สกฺกฺขานเยว จิตฺ. ทฺวาเร จิตา มลฺลา ตํ คีวายํ คเหตุวา เภฏจาภิมุขํ ชิปีสุ. เอเตนฺปาเยน สตฺตสุปี ตเลสุ ทฺวารานิ สยเมว วิวฺวานิ, โสปาณานิ ยถาจาเนสุ จิตานิ.

อ.คนปล้ำ ท. ในที่นั้น ๆ จับแล้ว (ซึ่งเจ้าศากยะพระนามว่าสุปปพุทธะ) นั้น ที่พระศอนั้นเที่ยว โยนไปแล้ว (กระทำ) ให้เป็นผู้มิพระพักตร์เฉพาะต่อภายใต้ ฯ ครั้งนั้น อ. แผ่นดินใหญ่ เปิดอยู่ แยกแล้ว รับพร้อมแล้ว (ซึ่งเจ้าศากยะพระนามว่าสุปปพุทธะ) นั้น ผู้ทรงถึงพร้อมแล้ว ซึ่งที่ใกล้ที่เชิงแห่งบันได ในภายได้แห่ง ปราสาท นั้นเที่ยว ฯ (อ.เจ้าศากยะพระนามว่าสุปปพุทธะ) นั้น เสตัจไปแล้ว ทรงบังเกิดแล้ว ในนรกชื่อว่าอเวจี ดังนี้แล ฯ

ตตถ ตตถ มลฺลา ตํ คีวายเมว คเหตุวา เภฏจาภิมุขํ ชิปีสุ. อถ นํ เภฏจาปาสาเท โสปาณปาทมุลํ สมฺปตฺตเมว มหาปจฺวี วิวฺรมานา ภิชฺชิตฺวา สมฺปฏฺิจฺฉิ. โส คนฺตฺวา อวิจิมฺหิ นิพฺพตฺตตีติ.

อ.เรื่องแห่งเจ้าศากยะพระนามว่าสุปปพุทธะ (จบแล้ว) ฯ

สุปปพุทธสกุทตถุ.

อ.กถาเป็นเครื่องพรรณนาซึ่งเนื้อความแห่งวรรค อันบัณฑิตกำหนดแล้วด้วยบาป จบแล้ว ฯ

ปาปวคฺคณฺณนา นิฏฺจิตา.

อ.วรรค ที่ ๙ (จบแล้ว) ฯ

นวมวคฺโค

๑๐. อ.ภกตาเป็นเครื่องพรรณนา ซึ่งเนื้อความแห่งวรรค
อันบัณฑิตกำหนดแล้วด้วยอาชญา
(อันข้าพเจ้า จะกล่าว)

๑๐. ทณฺฑทวคฺคตฺตณฺฑนา

๑. อ.เรื่องแห่งภิกษุผู้หนีบเบื้องแล้งในพวก ๖
(อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๕

๑. จพฺพคฺคิยภิกฺขุวตฺตถุ.

อ.พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเชตวัน ทรงปรารภ
ซึ่งภิกษุ ท. ผู้หนีบเบื้องแล้ง ในพวก ๖ ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา
นี้ ว่า **สพฺเพ ตสนฺตติ** ดังนี้ เป็นต้น ๕

“ **สพฺเพ ตสนฺตติ** อิมํ ธมฺมเทสนํ สตุถา เขตวเน
วิหรนฺโต จพฺพคฺคิย ภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ.

ดังจะกล่าวโดยพิสดาร ในสมัย หนึ่ง, ครั้นเมื่อเสนาสนะ
(อันภิกษุ ท.) ผู้หนีบเบื้องแล้งในพวก ๑๗ ปฏิบัติแล้ว, อ.ภิกษุ ท.
ผู้หนีบเบื้องแล้งในพวก ๖ กล่าวแล้ว ว่า (อ.ท่าน ท.) จงออกไป
อ.เราท. เป็นผู้แก่กว่า (ย่อมเป็น), (อ.เสนาสนะ) นั้น ย่อมถึงแก่เรา
ท. ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า อ. เราท. จักให้ หามิได้, (อ.เสนาสนะนั้น)
อันเรา ท. ปฏิบัติแล้ว ก่อน ดังนี้ (อันภิกษุ ท.) เหล่านั้น
กล่าวแล้ว, ประหารแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. เหล่านั้น ๕

เอกสมฺมึ หิ สมเย, สตุตฺตรสวคฺคิเยหิ เสนาสเน
ปฏิชคฺคิตะ, จพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ “นิฏฺฆมถ, มยฺ
มหลฺลทฺตรา, อมฺหากํ เอตํ ปาปฺญาตํตีติ วตฺวา, เตหิ
“น มยฺ ทสฺสาม, อมฺเหหิ ปจฺมํ ปฏิชคฺคิตนฺตติ
วตฺเต, เต ภิกฺขุ ปหริสฺสุ.

(อ.ภิกษุ ท.) ผู้หนีบเบื้องแล้งในพวก ๑๗ ผู้อันภัยแต่ความ-
ตายคุกคามแล้ว ร้องแล้ว ร้องใหญ่ ๕ อ. พระศาสดา ทรงสดับแล้ว
ซึ่งเสียง (ของภิกษุ ท.) เหล่านั้น ตรัสถามแล้วว่า (อ.เหตุ) นี้ อะไร
ดังนี้ (ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ.เหตุ) ชื่อ นี้ ดังนี้ (อันภิกษุ ท. เหล่านั้น)
กราบทูลแล้ว (ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. (อ.กรรม) อย่างนี้
ชื่อ อันภิกษุ ไม่พึงกระทำ จำเดิม (แต่กาล) นี้ (อ.ภิกษุ) ใด
ย่อมกระทำ (อ. ภิกษุ นั้น) ย่อมต้อง (ซึ่งวิติกกมณะ) ชื่อ นี้ ดังนี้
ทรงบัญญัติแล้ว ซึ่งปหารทานสิกขาบท ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท.
(อ.สัตว์) อื่น ชื่อ อันภิกษุ รู้แล้ว ว่า อ.เรา (ย่อมสะดุ้ง ต่ออาชญา
ย่อมกลัว ต่อความตาย) ฉันทฺ (อ.สัตว์ ท.) แม้เหล่าอื่น ย่อมสะดุ้ง
ต่ออาชญา ย่อมกลัว ต่อความตาย ฉันทฺนั้นนึ่งเทียว ดังนี้
ไม่พึงประหาร ไม่พึง (ยังบุคคล อื่น) ให้ฆ่า ดังนี้ เมื่อ ทรงสืบต่อ
ซึ่งอนุสนธิ แสดง ซึ่งธรรม ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา นี้ ว่า

สตุตฺตรสวคฺคิยา มรณภยตฺตชฺชิตา มหาวีรํ วิรวิสฺสุ.
สตุถา เตสํ สทฺทํ สุตฺวา “กึ อิทนฺตติ ปุจฺฉิตฺวา,
“อิทนฺนามาติ อารโหจิตะ, “น ภิกฺขเว อิตฺโต ปฏฺฐาย
ภิกฺขุณา นาม เอวํ กตฺตพฺพํ, โย กโรติ, อิทนฺนาม
อาปชฺชตีติ ปหารทานสิกฺขาปาปํ ปญฺญาเปตฺวา
“ ภิกฺขเว ภิกฺขุณา นาม ฺยถา อหํ; ตเถว อญฺเณปิ
ทณฺฑทฺสฺส ตสนฺตติ มจฺจุโน ภายนฺตติ ญตฺวา
ปโร น ปหริตฺพโพ น สฺมาเตตฺพโพติ วตฺวา อนุสนฺธิ
สมฺภูตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

(อ.สัตว์ ท.) ทั้งปวง ย่อมสะดุ้ง ต่ออาชญา (อ.สัตว์ ท.)
ทั้งปวง ย่อมกลัว ต่อความตาย (อ.บุคคล) กระทำแล้ว
ซึ่งตน ให้เป็นเครื่องเปรียบ ไม่พึงฆ่า ไม่พึง (ยังบุคคล อื่น)
ให้ฆ่า ดังนี้ ๕

“ **สพฺเพ ตสนฺตติ** ทณฺฑทฺสฺส, **สพฺเพ** ภายนฺตติ มจฺจุโน,
อตฺตานํ อุปมํ กตฺวา น หนฺเยยฺน สฺมาเตยฺติ.

(อ.อรรถ) ว่า อ. สัตว์ ท. แม้ทั้งปวง ครั้นเมื่ออาชญา ตกไปอยู่
ในตน ย่อมสะดุ้ง ต่ออาชญา นั้น ดังนี้ (แห่ง- ในบท ท.) เหล่านั้น
หนา – (หมวดสองแห่งบท) ว่า **สพฺเพ ตสนฺตติ** ดังนี้ ๕

ตตฺถ **สพฺเพ ตสนฺตติ**: **สพฺเพ**ปิ สตุถา,
อตฺตนิ ทณฺฑเท ปตฺนฺเต, ตสฺส ทณฺฑทฺสฺส ตสนฺตติ.

(อ.อรรถ) ว่า ย่อมกลัว แม้ต่อความตายนั้นเทียว (ดังนี้ แห่งบท)
ว่า **มจฺจุโน** ดังนี้ ๕

มจฺจุโน: มรณสฺสาปิ ภายนฺตียะว.

ก็ อ.พยัญชนะ แห่งพระเทศนา นี้ เป็นคำมีส่วนเหลือลงออกแล้ว (ย่อมเป็น) ส่วนว่า อ.เนื้อความ เป็นไปกับด้วยส่วนเหลือลง (ย่อมเป็น) ฯ

อิมิสฺสา จ เทสนาย พุญฺญชนํ นิรวเสสํ, อตุโถ ปน สาวเสโส.

เหมือนอย่างว่า ครั้นเมื่อกลอง อันพระราช (ทรงยังราชบุรุษ ท.) ให้เที่ยวไปแล้ว (มีอันให้รู้) ว่า (อ. ชน ท.) ทั้งปวง จงประชุมกัน ดังนี้ (เป็นเหตุ) (อ.ชน ท.) ผู้เหลือ เว้น ซึ่งพระราชและมหาอำมาตย์ ท. ย่อมประชุมกัน ฉนใด (ครั้นเมื่อพระดำรัส) ว่า (อ. สัตว์ ท.) ทั้งปวง ย่อมสะดุ้ง ดังนี้ (อันพระผู้มีพระภาคเจ้า) แม้ตรัสแล้ว (อ. สัตว์ ท.) ผู้เหลือลง เว้น (ซึ่งสัตว์และบุคคลผู้วิเศษ ท. ๔) เหล่านี้ คือ อ.ช้างผู้อาชาไนย อ.ม้าผู้อาชาไนย อ.โคผู้อาชาไนย อ.พระชีณาสพ (อันบัณฑิต) ฟังทราบ ว่า ย่อมสะดุ้ง ดังนี้ ฉนนัน นั้นเทียว ฯ

ยถา हि रणुणा “सपुपे सनुनिपतनुत्ति गेरिया जारापिताय राखमहामतुते जपेत्तुवा सेसा सनुनिपतनुत्ति; เอवमेव “सपुपे तसनुत्ति वुत्तेปิ, “हतुठाखाเนयो อสุสาखाเนयो อสุสาखाเนयो ชีณาสโวติ อิมे จตุตาโร जपेत्तुवा अवसेसा तसनुत्ति वेतिपुपा.

จริงอยู่ อ.- (ในสัตว์และบุคคลผู้วิเศษ ท.) เหล่านี้ หนา - พระชีณาสพ ไม่เห็นอยู่ ซึ่งสัตว์ผู้จะไม่ตาย ชื่อว่าย่อมไม่กลัว เพราะความที่แห่งสักกายทิฎฐิ เป็นธรรมชาติอันตนละได้แล้ว (อ. สัตว์ผู้วิเศษ ท.) ๓ นอกนี้ ไม่เห็นอยู่ ซึ่งสัตว์ ผู้เป็นข้าศึก ต่อตน เป็นแล้ว เพราะความที่ แห่งสักกายทิฎฐิ เป็นธรรมชาติมีกำลัง ชื่อว่าย่อมไม่กลัว ฯ (อ.อรรถ) ว่า อ.บุคคล รู้แล้ว ว่า อ.เรา (ย่อมสะดุ้ง ต่ออาชญา ย่อมกลัว ต่อความตาย) ฉนใด อ. สัตว์ ท. แม้เหล่าอื่น (ย่อมสะดุ้ง ต่ออาชญา ย่อมกลัว ต่อความตาย) ฉนนัน ดังนี้ ไม่ฟังฆ่า ไม่ฟัง (ยังบุคคล อื่น) ให้ฆ่า (ซึ่งสัตว์) อื่น ดังนี้ (แห่งบาทแห่งพระคาถา) ว่า **น หนะยฺย น ฆาตเย** ดังนี้ ฯ

อิมेषु हि चीणसवो सकुทายทิฏ्ठिया ปहींตुता मरुणसत्तํ अपसुसनुโต न गायति, อितरे तोโย सकुทาย तिฏ्ठिया พลवตุตา อตุตโน ปฏิปกุขภูत् สตุत् अपसुसनुตา न गायनुति. **น หนะยฺย น ฆาตเย**: ยถา อห; เอव อणुणेปิ สตุตาติ न परि หนะยฺย น หนาเปยฺยาติ อตุโถ.

ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา (อ.ชน ท.) มาก บรรลุแล้ว (ซึ่งอริยมผล ท.) มีโสดาปัตติผลเป็นต้น ดังนี้แล ฯ

เทสนาวसानะ พนุ โสตาปตฺติผลาทีนึ ปาปฺถึสูติ.

อ.เรื่องแห่งภิกษุผู้บ่นเฝ้าแล้วในพวก ๖ (จบแล้ว) ฯ

จพฺพคฺคิยภิกฺขุวตฺถุ.

๒. อ. เรื่องแห่งภิกษุผู้บ่นเฝ้าแล้วใน ๖ (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ฯ

๒. จพฺพคฺคิยภิกฺขุวตฺถุ.

อ.พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในพระเชตวัน ทรงปรารภ ซึ่ง ภิกษุ ท. ผู้บ่นเฝ้าแล้วในพวก ๖ ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า **สพฺเพ ตสฺนตฺติ** ดังนี้ เป็นต้น ฯ

“**สพฺเพ ตสฺนตฺติ** อิมิ อมฺมเทสนํ สตุธา เชตวนะ วิหรนฺโต จพฺพคฺคิเย ภิกฺขุ อารพฺกา กเถสิ.

ดังจะกล่าวโดยย่อ ในสมัยหนึ่ง (อ.ภิกษุ ท. ผู้บ่นเฝ้าแล้ว ในพวก ๖) ประหารแล้ว (ซึ่งภิกษุ ท.) ผู้บ่นเฝ้าในพวก ๑๗ ในสิกขาบท อันมีในก่อน ด้วยเหตุ นั้นนั่นเทียว ฯ (อ. ภิกษุ ท. ผู้บ่นเฝ้าแล้ว ในพวก ๖) เจียดเจียดแล้ว ซึ่งหอกคือฝ่ามือ (แก่ภิกษุ ท. ผู้บ่นเฝ้าแล้ว ในพวก ๑๗) เหล่านั้น ด้วยเหตุ นั้นนั่นเทียว ฯ

เอกสมิ์ हि समये तेनेव गारणेन परिमसिखापते सत्तुत्तरसवुकिये पहिसु. तेनेव गारणेन तेसं तलसत्तिकं अकुत्तिसु.

อ.พระศาสดา ทรงสดับแล้ว ซึ่งเสียง (ของภิกษุ ท.) เหล่านั้น ตรัสถามแล้ว ว่า อ.เรื่อง นี้ อะไร ดังนี้, (ครั้นเมื่อเนื้อความ) ว่า (อ.เรื่อง) ชื่อ นี้ ดังนี้ (อันภิกษุ ท. เหล่านั้น) กราบทูลแล้ว, (ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. (อ.กรรม) อย่างนี้ ชื่อ อันภิกษุ ไม่พึงกระทำ จำเดิม (แต่กาล) นี้, (อ. ภิกษุ) ไດ ย่อมกระทำ, (อ. ภิกษุนั้น) ย่อมต้อง (ซึ่งวิติกมณะ) ชื่อ นี้ ดังนี้ ทรงบัญญัติแล้ว ซึ่งตลสตัดติกสิกขาบท ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. (อ.บุคคล) อันชื่อ อันภิกษุ รู้แล้ว ว่า อ.เรา (ย่อมสะดุ้ง ต่ออาชญา) ฉันท; อ.สัตว์ ท. แม้เหล่าอื่น ย่อมสะดุ้ง ต่ออาชญา ฉันทนั้นนึ่ง เทียว; อนึ่ง (อ.ชีวิต เป็นธรรมชาติเป็นที่รัก) ของเรา (ย่อมเป็น) ฉันท; อ.ชีวิต เป็นธรรมชาติเป็นที่รัก ของสัตว์ ท. เหล่านั้น (ย่อมเป็น) ฉันทนั้นนึ่งเทียว ดังนี้ ไม่พึงประหาร ไม่พึง (ยังบุคคลอื่น) ให้ฆ่า ดังนี้ เมื่อ ทรงสืบต่อ ซึ่งอนุสนธิ แสดง ซึ่งธรรม ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา นี้ ว่า

(อ.สัตว์ ท.) ทั้งปวง ย่อมสะดุ้ง ต่ออาชญา, อ. ชีวิต เป็นธรรมชาติที่รัก (ของสัตว์ ท.) ทั้งปวง (ย่อมเป็น), (อ. บุคคล) กระทำแล้ว ซึ่งตน ให้เป็นเครื่องเบียดเบียน ไม่พึงฆ่า ไม่พึง (ยังบุคคล) ให้ฆ่า ดังนี้ ในเรื่อง แม่นี่ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า อ.ชีวิต เป็นธรรมชาติเป็นที่รักกว่า ของสัตว์ ผู้เหลือท. เว้น ซึ่งพระชีณาสพ (ย่อมเป็น), ส่วนว่า อ. พระชีณาสพ เป็นผู้วางเฉย ในชีวิต หรือ หรือว่า ในมรณะ เทียว ย่อมเป็น (ดังนี้ ในบท ท.) เหล่านี้หนา (แห่งบาทแห่งพระศาสดา) ว่า **สพเพสฺส ชีวิตํ ปิยํ** ดังนี้ ฯ อ.คำอันเหลือ เป็นเช่นกับ- ด้วยคำมีในก่อนนั้นเทียว (ย่อมเป็น) ดังนี้แล ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา (อ.ชน ท.) มาก บรรลุแล้ว (ซึ่งอริยมผล ท.) มีโสดาปัตติผลเป็นต้น ดังนี้แล ฯ

๒. เรื่องแห่งภิกษุผู้นับเนื่องแล้วในพวก ๖ (จบแล้ว) ฯ

๓. เรื่องแห่งเด็กผู้มากพร้อม (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ฯ

อ.พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในพระเชตวัน ทรงปรารภ ซึ่งเด็ก ท. ผู้มากพร้อม ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า **สุขกามานิ ภูตานิ** ดังนี้เป็นต้น ฯ

ดังจะกล่าวโดยย่อ ในวัน หนึ่ง อ.พระศาสดา เสด็จเข้าไปอยู่ เพื่อบิณฑชะ ในเมืองชื่อว่าสาวัตถี

อิธาปิ สตุถา เตสฺส สหฺมํ สุตฺวา “กัอิทนฺติ ปุจฺจิตฺวา, “อิทนฺนามาติ อาโรจิตะ, “น ภิกฺขเว อิโต ปญฺญา ย ภิกฺขุณา นาม เหว กตฺตพฺพํ, โย กโรติ, อิทนฺนาม อาปชฺชตีติ ตลสตัดติกสิกขาปทํ ปญฺญาเปตฺวา “ ภิกฺขเว ภิกฺขุณา นาม ‘ยถา อหํ; ตเถว อญฺเญปิ ทณฺทสฺส ตสฺนฺติ; ยถา จ มยฺหํ; ตเถว เนสฺส ชีวิตํ ปิยนฺติ ฅตฺวา ปโร น ปหริตพฺโพ น สฺมาตตพฺโพติ วตฺวา ออนุสนฺธิ ฆมฺเฏตฺวา ธมฺมํ เทเสฺนฺโต อิมํ คาถมาห

“สพเพ ตสฺนฺติ ทณฺทสฺส, สพเพสฺส ชีวิตํ ปิยํ, ฅตฺตานํ อูปมํ กตฺวา น หนฺเยย น สฺมาตเตติ.

ตตฺถ **สพเพสฺส ชีวิตํ ปิยนฺติ**: ชีณาสวํ จเปตฺวา เสสสตุตฺตานํ ชีวิตํ ปิยตฺรํ, ชีณาสโว ปน ชีวเต วา มรเณ วา อูปเมกฺขโกว โหติ, เสสฺสํ ปุริมทิสเมวาติ.

เทศนาวิธาน พุทฺโธ โสตาปัตติผลาทินิ ปาปญฺญีสฺสูติ.

ฉพพคคิยภิกฺขุวตฺถุ.

๓. สมพพหุลกุมารกตฺถุ.

“สุขกามานิ ภูตานีติ อิมํ ธมฺมเทสนํ สตุถา เชตวเน วิหรนฺโต สมพพหุเล กุมารเก อารพฺภ กเถสิ.

เอกสฺมี นิ ทิวเส สตุถา สวตฺถุติยํ ปิณฺฑาย ปวิสนฺโต

ทรงเห็นแล้ว ซึ่งเด็ก ท. ผู้มากพร้อม ผู้ที่อยู่ ซึ่งงู ตัวมีชาติ
แห่งงูไม่ร้อนตัวหนึ่ง ด้วยท่อนไม้ ในระหว่างแห่งหนทาง ตรัสถามแล้ว ว่า
คุณก่อนเด็ก ท. (อ. เรอ ท.) ย่อมกระทำ ซึ่งอะไร ดังนี้,
(ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.ข้าพระองค์ ท. ย่อมตี
ซึ่งงู ด้วยท่อนไม้ ดังนี้ (อันเด็ก ท. เหล่านั้น) กราบทูลแล้ว,
ตรัสแล้ว อีก ว่า (อ.เรอ ท. ย่อมตี ซึ่งงู ด้วยท่อนไม้)
เพราะเหตุอะไร ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
(อ.ข้าพระองค์ ท. ย่อมตี ซึ่งงู ด้วยท่อนไม้) เพราะความกลัวแต่
การกัด ดังนี้ (อันเด็ก ท. เหล่านั้น) กราบทูลแล้ว, ตรัสแล้ว ว่า
อ.เรอ ท. ตีอยู่ ซึ่งงู นี้ (ด้วยความคิด) ว่า อ.เรา ท. จักกระทำ
ซึ่งความสุข แก่ตน ดังนี้ เป็นผู้ได้ซึ่งสุขโดยปกติ จักไม่เป็น
ในที่ (แห่งตน) บังเกิดแล้วและบังเกิดแล้ว, จริงอยู่ อ.อัน
(อันบุคคล) ผู้ปรารถนาอยู่ ซึ่งสุข แก่ตน ประหาร (ซึ่งบุคคล) อื่น
ย่อมไม่ควร ดังนี้ เมื่อ ทรงสืบต่อ ซึ่งอนุสนธิ แสดง ซึ่งธรรม ได้
ตรัสแล้ว ซึ่งคาถา ท. เหล่านี้ ว่า

อ. บุคคล ได แสงงหาอยู่ ซึ่งสุข เพื่อตน ย่อมเบียด
เบียน ซึ่งสัตว์ ท. ผู้ใคร่ซึ่งสุขด้วยท่อนไม้, (อ.บุคคล) นั้น
ละไปแล้ว ย่อมไม่ได้ ซึ่งสุข ฯ อ.บุคคลใด แสดงหาอยู่
ซึ่งสุข เพื่อตน ย่อมไม่เบียดเบียน ซึ่งสัตว์ ท. ผู้ใคร่ซึ่งสุข
ด้วยท่อนไม้, (อ. บุคคล) นั้น ละไปแล้ว ย่อมได้ ซึ่งสุข ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า อ.บุคคลใด ย่อมเบียดเบียน ด้วยท่อนไม้
หรือ หรือว่า (ด้วยวัตถุ ท.) มีก่อนดินเป็นต้น (ดังนี้ ในบท ท.)
เหล่านั้นหนา (แห่งหมวดสองแห่งบท) ว่า โย ทณฺฑน ดังนี้ ฯ
(อ. อรรถ) ว่า อ. บุคคล นั้น ย่อมไม่ได้ ซึ่งสุขในมนุษย์ หรือ หรือว่า
ซึ่งสุขอันเป็นทิพย์ หรือว่า ซึ่งสุขคือพระนิพพาน อันเป็นประโยชน์
อย่างยิ่งเป็นแล้ว ในโลกอื่น (ดังนี้ แห่งบาทแห่งพระคาถา) ว่า
เปจฺจ โส น ลภเต สุขํ ดังนี้ ฯ

(อ.เนื้อความ) ในพระคาถาที่ ๒ (อันบัณฑิต พึงทราบ) ฯ
อ.อรรถ ว่า อ.บุคคล นั้น ย่อมได้ ซึ่งสุข แม้มีอย่าง ๓
มีประการอันข้าพเจ้ากล่าวแล้ว ในโลกอื่น ดังนี้ (แห่งบท ท.) ว่า
เปจฺจ โส ลภเต ดังนี้ ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา อ.เด็ก ท. เหล่านั้น แม้มือย่ำ
เป็นประมาณ ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในโสดาปัตติผล ดังนี้แล ฯ

อ. เรื่องแห่งเด็กผู้มากพร้อม
(จบแล้ว) ฯ

อนุตรามคฺเค สมฺพหุเล กุมารเก เอกํ
ฆรสฺสปรชาติกํ อหิ ทณฺฑนเกน ปหฺรณฺเต ทิสฺวา
“กุมารกา ก็ กโรธาติ ปุจฺฉิตฺวา, “อหิ ภาต
ทณฺฑน ปหฺรามาติ วุตฺเต, “ก็ การณาติ ปุ
ปุจฺฉิตฺวา, “ทำสนภเยน ภาตเตติ วุตฺเต, “ตุมเห
อตุตโน สุขํ กิริสฺสามาติ อิมํ ปหฺรณฺตา
นิพฺพตฺตนิพฺพตฺตญฺจาเน สุขลาภิน น ภวิสฺส,
อตุตโน สุขํ ปตฺตเนตฺเตน หิ ปริ ปหฺริตุํ น วญฺญตีติ วตฺวา
อนุสนฺธิ ฆฏฺฏตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมา คาถา อภาสิ

“ สุขกามานิ ภูตานิ โย ทณฺฑน วิหีสฺติ
อตุตโน สุขเมसान, เปจฺจ โส น ลภเต สุขํ.
สุขกามานิ ภูตานิ โย ทณฺฑน น หีสฺติ
อตุตโน สุขเมसान, เปจฺจ โส ลภเต สุขนฺติ.

ตตฺถ โย ทณฺฑนนาติ: โย ปุคฺคโล ทณฺฑน วา
เลทฺทฺทฺวาทีหิ วา วิหเสติ. เปจฺจ โส น ลภเต สุขนฺติ:
โส ปุคฺคโล ปฺรโลเก มนุสฺสสุขํ วา ทิพฺพสุขํ วา
ปฺรมตฺตญฺตํ นิพฺพานสุขํ วา น ลภติ.

ทุตฺยคาถาย. เปจฺจ โส ลภเตติ: โส ปุคฺคโล
ปฺรโลเก วุตฺตปฺปการํ ติวริปฺปํ สุขํ ลภเตติ อตุตฺถ.

เทศนาวสานे ปญฺจสตปิ เต กุมารกา
โสดาปัตติผลे पटिगुञ्जिस्सुति.

สมพหุลกุมารกตถุ.

๔. เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่าโกณฑธาน (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๕

๑. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเชตวัน ทรงปรารภ ซึ่งพระเถระชื่อว่าโกณฑธาน ครั้นแล้วซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า **มาโวจ ฆรุตฺถิ กญฺจติ** ดังนี้ เป็นต้น ๕

ได้ยินว่า อ.รูปแห่งหญิง รูปหนึ่ง ย่อมเที่ยวไป กับ ด้วยพระเถระ จำเดิม แต่วัน (แห่งพระเถระ) นั้น บวชแล้ว ๕ อ. พระเถระ ย่อมไม่เห็น (ซึ่งรูปแห่งหญิง) นั้น, แต่ว่า อ. มหาชน ย่อมเห็น ๕ อ. มนุษย์ ท. ถวายแล้ว ซึ่งภิกษา ทัพพีหนึ่ง (แก่พระเถระ) นั้น แม้ผู้เที่ยวไปอยู่ สู่ภายในแห่งบ้าน เพื่อบิณฑชะ กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ.ส่วนนี้ จงมี แก่ท่าน ท., ส่วนว่า อ. ส่วนนี้ (จงมี) แก่หญิงสหาย ของท่าน ท. ดังนี้ ย่อมถวาย (ซึ่งภิกษา) แม้ครั้งที่ ๒ ๕ (อ. อันถาม) ว่า อ. กรรมในกาลก่อน ของเถระนั้น อย่างไร ดังนี้ ๕

(อ.อันแก่) ว่า ได้ยินว่า อ.ภิกษุ ท. ผู้เป็นสหายกัน ๒ รูป เป็นผู้เช่นกับด้วยบุตรผู้ออกแล้ว จากท้องของมารดาคนเดียวกัน เป็นผู้พร้อมเพรียง เกินเปรียบ ได้มีแล้ว ในกาลแห่งพระพุทธเจ้า-พระนามว่ากัสสปะ ๕

ก็ ในกาลแห่งพระพุทธเจ้าผู้ทรงมีพระชนมายุยืน อ.ภิกษุ ท. ย่อมประชุมกัน เพื่อประโยชน์แก่อันกระทำซึ่งอุโบสถ ตลอดปี ตามลำดับ หรือ หรือว่า ตลอดเดือน ๖ ตามลำดับ, เพราะเหตุนั้น (อ.ภิกษุ ท.) แม้เหล่านั้น ออกแล้ว จากที่เป็นที่อยู่ (ด้วยความคิด) ว่า (อ.เรา ท.) จักไป สู่วังแห่งอุโบสถ ดังนี้ ๕

๑. เทวดาผู้บังเกิดแล้ว ในภพชื่อว่าดาวดึงส์ ตนหนึ่ง เห็นแล้ว (ซึ่งภิกษุ ท. ๒) เหล่านี้ คิดแล้ว ว่า อ.ภิกษุ ท. เหล่านี้ เป็นผู้พร้อมเพรียงกัน เกินเปรียบ (ย่อมเป็น), (อันเรา) อาจ หรือ หนอ แล เพื่ออันทำลาย (ซึ่งภิกษุ ท.) เหล่านี้ ดังนี้ มาแล้ว ในลำดับ เหตุอันตนคิดแล้วนั้นเที่ยว เพราะความที่ แห่งตน เป็นพาล, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ดูก่อนท่านผู้เฒ่าอายุ (อ.ท่าน) ขอจงยังกาลครู่หนึ่ง ให้มา, (อ.เรา) เป็นผู้มีความต้องการ ด้วยกิจในสรีระ ย่อมเป็น ดังนี้ (ในภิกษุ ท. ๒) เหล่านี้หนา อันภิกษุรูปหนึ่ง กล่าวแล้ว, เนมิตแล้ว ซึ่งเพศแห่งหญิงผู้เป็นมนุษย์ คนหนึ่ง ยังกำแห่งผม (ให้ตั้งอยู่ดีอยู่) ด้วยมือ ข้างหนึ่ง ยังผ้าเป็นเครื่องนุ่ง ให้ตั้งอยู่ดีอยู่ (ด้วยมือ) ข้างหนึ่ง ออกไปแล้ว ข้างหลัง (ของพระเถระ) นั้น ในกาลเป็นที่ เข้าไปแล้ว สู่วังแห่งกอไม้ ออกไป แห่งพระเถระ ๕

๑. พระเถระนั้น ย่อมไม่เห็น ซึ่งหญิงนั้น แต่ว่า อ.ภิกษุ ผู้ยืนแล้ว ข้างหน้า ผู้ยังพระเถระนั้นให้มาอยู่ กลับแล้ว แลดูอยู่ เห็นแล้ว ซึ่งหญิงนั้น ผู้กระทำแล้ว อย่างนั้น ออกไปอยู่ ๕ (อ.เทวดา) นั้น รู้แล้ว ซึ่งความที่ (แห่งการกระทำ) เป็นภิกษา อันภิกษุนั้น เห็นแล้ว หายไปแล้ว ๕

๕. โกณฑธานตเถรวตฺถุ.

“**มาโวจ ฆรุตฺถิ กญฺจติ** อิมํ ธมฺมเทสนํ สตุธา เขตฺวเน วิหรนฺโต โกณฑธานตเถโร อารพฺภ กเถสิ.

ตสฺส กิร ปพฺพชิตทิวสโต ปฏฺจาย เอกํ อิตฺถีรูปํ เถเรน สทุธิ วิจฺรติ. ตํ เถโร น ปสฺสติ, มหาชน ปน ปสฺสติ. อนฺโตคามํ ปิณฺฑทาย จโรตฺปิสฺส มนุสฺสา เอกํ ภิกฺขุํ ทตฺวา “ ภาเน อยํ ตุมฺหากํ โหตุ, อยํ ปน ตุมฺหากํ สหายิกายาติ วตฺวา พุติยมฺปิ เทนฺติ.” ก็ ตสฺส ปุพฺพกมฺมุนฺติ.

กสฺสปพฺพทกฺกาเล กิร เทว สหายกา ภิกฺขุ เอกมาตฺตุกฺจฺจโต นิฏฺชนตสฺสทิสฺสา อติวिय สมคฺคา อเหตุ.

ที่มายุกพุกทกาเล ๑ อนฺตฺวจฺจํ วา อนฺจฺจมาสิ วา ภิกฺขุ อุโปสฺสตุตฺถาย สนฺนิปตฺตุนฺติ; ตสฺมา เตปิ “อุโปสฺสคฺคํ คมิสฺสามาติ วสนฺนฺจนา นิฏฺชนมิสฺสุ.

เต เอกา ตาวตีสฺสวเน นิพฺพตฺตเทวตา ทิสฺวา “ อิเม ภิกฺขุ อติวिय สมคฺคา, สกฺกา นฺโช อิเม ภินฺทิตฺตุนฺติ จินฺตเตวาทตฺตโนพาลตาย จินฺติตฺตสมนฺตรมว อาคนตฺวา, เตสุ เอเกน “ อาวุโส มุหุตฺตํ อากเมหิ, สรีริกฺจเจนมฺหิ อตฺถิโกติ วุตฺเต, [สา เทวตา] เอกํ มนุสฺสิตฺถิวณฺณํ มาเปตฺวา เถรสฺส คจฺจนฺตรํ ปวิสิตฺวา นิฏฺชนกฺกาเล เอเกน หตฺเถน เกสฺสกาปํ เอเกน นิวาสนํ สณฺจายมาเน ตสฺส ปิฏฺจิจฺจโต นิฏฺชนมิ.

โส ตํ น ปสฺสติ ตํ อากมยมาเน ปน ปฺรโต จิตฺตภิกฺขุ นินฺตติตฺวา โอลกยมาเน ตํ ตถา กตฺวา นิฏฺชนมฺหํ ปสฺสิ. สา เตน ภิฏฺจภาวํ ฅตฺวา อนฺตรธายิ.

(อ.ภิกษุ) นอกนี้ กล่าวแล้ว กะภิกษุนั้น ในกาล (แห่งภิกษุนั้น) มาแล้ว ผู้ล่านัก ของตน ว่า คุณก่อนท่านผู้มีอายุ อ.ศีล ของท่าน ขาดแล้ว ดังนี้ ฯ (อ.ภิกษุนั้น กล่าวแล้ว) ว่า คุณก่อนท่านผู้มีอายุ (อ.การกระทำ) มีอย่างนี้เป็นรูป แห่งเรา ย่อมไม่มี ดังนี้ ฯ (อ.ภิกษุ นอกนี้ กล่าวแล้ว) ว่า อ.หญิงรุ่นสาว กระทำอยู่ (ซึ่งกิริยา) ชื่อนี้ ออกไปอยู่ ข้างหลัง ของท่าน อันเรา เห็นแล้ว ในกาลนั้นนั้นเทียว อ. ท่าน กล่าวแล้ว ว่า (อ. การกระทำ) มีอย่างนี้เป็นรูป แห่งเรา ย่อมไม่มี ดังนี้ ดังนี้ ฯ

(อ.ภิกษุ) นั้น เป็นราวกะ อันสายฟ้า ฟาดลงแล้ว บนกระหม่อม (เป็น กล่าวแล้ว) ว่า คุณก่อนท่านผู้มีอายุ อ.ท่านขอจงอย่า ยังเราให้ฉิบหาย, (อ.การกระทำ) มีอย่างนี้เป็นรูป แห่งเรา ย่อมไม่มีนั้นนั้นเทียว ดังนี้ ฯ อ.ภิกษุ นอกนี้ (กล่าวแล้ว) ว่า (อ.กิริยานั้น) อันเรา เห็นแล้ว ด้วยนัยนิตา ท. เอง (อ.เรา) จักเชื่อ ต่อท่าน ทำไม ดังนี้ แดกกันแล้ว ราวกะ อ. ท่อนไม้ หลีกไปแล้ว, นั้นแล้ว แม้ในโรงแห่งอุโบสถ (ด้วยความคิด) ว่า อ.เรา จักไม่กระทำ ซึ่งอุโบสถ กับ ด้วยภิกษุนี้ ดังนี้ ฯ

อ. ภิกษุ นอกนี้ บอกแล้ว แก่ภิกษุ ท. ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ.ความดำมั่งมีเมื่อดังมาเป็นประมาณ ในศีล ของกระผม ย่อมไม่มี ดังนี้ ฯ อ.ภิกษุแม้นั้น กล่าวแล้ว ว่า (อ.กิริยานั้น) อันเรา เห็นแล้ว เอง ดังนี้ ฯ

อ. เทวดา เห็นแล้ว (ซึ่งภิกษุ) นั้น ผู้ไม่ปรารถนาอยู่ เพื่ออันกระทำ ซึ่งอุโบสถ กับ (ด้วยภิกษุ) นั้น คิดแล้ว ว่า อ.กรรม อันหนัก อันเรา กระทำแล้ว ดังนี้ กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ.ความขาด แห่งศีล ของพระผู้เป็นเจ้า ของข้าพเจ้า ย่อมไม่มี, แต่ ว่า อ.กรรม นั้น อันข้าพเจ้า กระทำแล้ว ด้วยความสามารถแห่งอันทดลอง, อ. ท่าน ท. ขอจงกระทำ ซึ่งอุโบสถ กับ (ด้วยพระผู้เป็นเจ้า) นั้น ดังนี้ ฯ

(อ.ภิกษุ) นั้น เชื่อแล้ว (ต่อเทวดา) นั้น ผู้ยืนบอกอยู่ในอากาศ ได้กระทำแล้ว ซึ่งอุโบสถ, แต่ ว่า (อ.ภิกษุนั้น) เป็นผู้มิเจตต์ก่อน ในพระเถระ ราวกะว่า (เป็นผู้มิเจตต์ก่อน) ในกาลก่อน (มีอยู่) ได้เป็นแล้ว หามิได้ (ดังนี้) ฯ ก็ ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งอายุ อ. พระเถระ ท. เหล่านั้น บังเกิดแล้ว ในเทวโลก ตามความสุขออย่างไร ฯ

อ. เทวดา บังเกิดแล้ว ในนรกชื่อว่าอเวจี ใหม่แล้ว (ในนรกชื่อว่าอเวจี) นั้น สิ้นพุทธานดร หนึ่ง บังเกิดแล้ว ในเมืองชื่อว่าสาวตติ ในกาลเป็นที่เสด็จอุบัติแห่งพระพุทธานดรนี้ อาศัยแล้ว ซึ่งความเจริญ บวชแล้ว ในพระศาสนา ได้แล้ว ซึ่งการอุปสมบท ฯ อ. รูปแห่งหญิง นั้น ปรากฏแล้ว อย่างนั้นนั้นเทียว จำเดิม แต่วัน (แห่งพระเถระ) นั้น บวชแล้ว ฯ

เพราะเหตุนี้ นั้นนั้นเทียว อ.ภิกษุ ท. กระทำแล้ว (ซึ่งคำ) ว่า อ.โกณฑธาน ดังนี้ ให้เป็นชื่อ ของพระเถระนั้น ฯ อ.ภิกษุ ท. เห็นแล้ว ซึ่งพระเถระนั้น ผู้เทียวไปอยู่ อย่างนั้น กล่าวแล้ว กะเศรษฐีชื่อว่าอนาถปิณฑิกะ ว่า คุณก่อนเศรษฐี อ. ท่าน จงนำออก (ซึ่งภิกษุ) ผู้มีศีลอันโทษประทุษร้ายแล้ว นี้ จากวิหาร ของท่าน,

อิตโร ตัม ภิกขุ อุตตโน สนนฺตีกิ อาคตกาเล อาห “อาวสุ สึลํ เต ภินฺนุนฺตึ. “นตฺถาวสุ มยฺหํ เอวรูปฺนฺตึ. “อิทาเนว เต มยา ปจฺจโต นิกฺขมมานา ตฺรณฺตฺตึ อิทฺทนาม กโรนฺตึ ทิฏฺฐา, ตวํ นตฺถิ มยฺหํ เอวรูปฺนฺตึ วเทสึตึ.

โส อสนิยา มตฺถเก อวตฺถโฏ วีย “มา มํ อาวสุ นาสฺสึ, นตฺถเวว มยฺหํ เอวรูปฺนฺตึ. อิตโร “มยา สามํ อุกฺขีหิ ทิฏฺฐํ, ก็ ตว สทฺทหิสฺสามีตึ ทถฺสทโก วีย ภิชฺชิตฺวา ปุกฺกามิ, อุโปสถคฺเคปิ “นาหํ อิมินา สทฺธิ อุโปสถํ กิริสฺสามีตึ นิสึทึ.

อิตโร “มยฺหํ ภาเนต สึเล ติลมตฺตปิ กาทํกํ นตฺถิตฺติ ภิกฺขุณฺ กเถสิ. โสปี “มยา สามํ ทิฏฺฐนฺตึ อาห.

เทวดา ตัม เตน สทฺธิ อุโปสถํ กาทุ อธิจฺจนฺตํ ทิสฺวา “ภาริยํ เม กมฺมํ กตฺนฺตึ จินฺตเตว “ภาเนต มยฺหํ อยฺยสุส สึลเภาโท นตฺถิ, มยา ปน วิมฺสนวเสเนตํ กตํ, กโรตฺ เตน สทฺธิ อุโปสถนฺตึ อาห.

โส ตสฺสา อากาเส จตฺวา กเถนฺตึยา สทฺทหิตฺวา อุโปสถํ อากาสึ, น ปน เถเร ปุพฺเพ วีย มุทฺจิตฺโต อโหสิ. เอตฺตํกํ เทวตฺย ปุพฺพกมฺมํ. อายุหปริโยसानเ ปน เต เถรา ยถาสฺสํ เทวโลเก นิพฺพตฺตึสฺ.

เทวดา อวิจฺมฺหิ นิพฺพตฺติตฺวา เอกํ พุทฺธนฺตรํ ตตฺถ ปจิตฺวา อิมฺสมึ พุทฺธูปฺปาเท สาวตฺถิยํ นิพฺพตฺติตฺวา วุทฺธมิมฺนุวาย สาสเน ปุพฺพชิตฺวา อุปสมฺพทํ ลภึ. ตสฺส ปุพฺพชิตฺวสโต ปฏฺฐาย ตํ อิตฺถึรูปํ ตเถว ปญฺญาปิ.

เตเนวสุส “โกณฑธานนฺตึ นามํ กิริสฺ. ตํ ตถา วิจฺจนฺตํ ทิสฺวา ภิกฺขุ อนาถปิณฑิกํ อาหํสุ “เสฏฺฐิ อิมํ ทสฺสึลํ ตว วิหารา นึหร,

เพราะว่า อ. โทษมิใช่ยศจะเกิดขึ้น แก่ภิกษุผู้เหลือท. เพราะอาศัย (ซึ่งภิกษุ) นี้ ดังนี้ ๙ (อ. เศรษฐี กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ก็ อ. พระศาสดา ย่อมไม่มี ในวิหาร หรือ ดังนี้ ๙ (อ. ภิกษุ ท. กล่าวแล้ว) ว่า คุณก่อนเศรษฐี อ. พระศาสดา มีอยู่ ดังนี้ ๙ (อ. เศรษฐี กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ถ้าอย่างนั้น อ. พระศาสดา เทียบ จักทรงทราบ ดังนี้ ๙

อ. ภิกษุ ท. ไปแล้ว บอกแล้ว แม้นางวิสาขา อย่างนั้นนั่นเทียว ๙ อ. นางวิสาขาแม้นั้น ได้ให้แล้ว ซึ่งคำตอบแก่ภิกษุ ท. เหล่านั้น อย่างนั้นนั่นเทียว ๙ แม้ อ. ภิกษุ ท. ผู้มีคำ (อันชน ท.) เหล่านั้น ไม่รับพร้อมแล้ว ทูลแล้ว แก่พระราชา ว่า คุณอนมหาบพิตร อ. ภิกษุ ชื่อว่าโกณฑธาน พาเอา ซึ่งหญิง คนหนึ่ง เทียวไปอยู่ ย่อมยังโทษมิใช่ยศ ให้เกิดขึ้น แก่ภิกษุ ท. ทั้งปวง, อ. พระองค์ ท. ขอ ทรงจงนำออก (ซึ่งภิกษุ) นั้น จากแวนแคว้น ของพระองค์ ท. ดังนี้ ๙

(อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่าข้าแต่ท่านผู้เจริญ ก็ (อ. ภิกษุ) นั้น (ยอมอยู่) (ในที่) ไหน ดังนี้ ๙ (อ. ภิกษุ ท. ทูลแล้ว) ว่า คุณอนมหาบพิตร (อ. ภิกษุ) นั้น (ยอมอยู่) ในวิหาร ดังนี้ ๙ (อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า (อ. ภิกษุ) นั้น (ยอมอยู่) ในเสนาสนะ หลังไหน ดังนี้ ๙ (อ. ภิกษุ ท. ทูลแล้ว) ว่า (อ. ภิกษุ) นั้น (ยอมอยู่) ในเสนาสนะ) ชื่อไหน ดังนี้ ๙ (อ. พระราชา ตรัสแล้ว) ว่า ถ้าอย่างนั้น อ. ท่าน ท. จงไป, อ. ข้าพเจ้า (ยังราชบุรุษ) จักให้จับ (ซึ่งภิกษุ) นั้น ดังนี้ ๙

(อ. พระราชา) นั้น เสด็จไปแล้ว สุวิหาร ในสมัยคือเวลาเย็นแห่งวัน ทรงยังบุรุษ ท. ให้ล้อมรอบแล้ว ซึ่งเสนาสนะ นั้น เป็นผู้มิใช่พระพักตร์- เฉพาะต่อที่เป็นอยู่ ของพระเถระ (เป็น) ได้เสด็จไปแล้ว ๙ อ. พระเถระ ฟังแล้ว ซึ่งเสียงใหญ่ ออกไปแล้ว จากวิหาร ได้ยืนแล้ว ที่หน้ามุข ๙ อ. พระราชา ได้ทรงเห็นแล้ว ซึ่งรูปแห่งหญิง แม้นั้น อันยืนแล้ว ที่ข้างแห่งหลัง (ของพระเถระ) นั้น ๙ อ. พระเถระ รู้แล้ว ซึ่งการเสด็จมา แห่งพระราชา ขึ้นเฉพาะแล้ว สุวิหาร นั่งแล้ว ๙

อ. พระราชา ไม่ทรงไหว้แล้ว ซึ่งพระเถระ, ไม่ได้ทรงเห็นแล้ว ซึ่งหญิง แม้นั้น ๙ อ. พระราชานั้น ทรงตรวจดูอยู่ แม้นในระหว่าง- แห่งประตู แม้นในภายได้แห่งเตียง ไม่ทรงเห็นแล้ว เทียว ตรัสแล้ว กะพระเถระ ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ข้าพเจ้า ได้เห็นแล้ว ซึ่งหญิง คนหนึ่ง ในที่ นี้, อ. หญิงนั้น (ไปแล้ว) ณ ที่ไหน ดังนี้ ๙ (อ. พระเถระ ทูลแล้ว) ว่า คุณอนมหาบพิตร อ. อาตมภาพ ย่อมไม่เห็น ดังนี้ ๙ (ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ. หญิง) ผู้ยืนแล้ว ยืนแล้ว ข้างหลัง ของท่าน ท. อันข้าพเจ้า เห็นแล้ว ในกาลนี้ ดังนี้ (อันพระราชา) แม้ตรัสแล้ว, (อ. พระเถระ ทูลแล้ว) ว่า คุณอนมหาบพิตร อ. อาตมภาพ ย่อมไม่เห็น ดังนี้ ๙ อ. พระราชา ทรงพระดำริแล้ว ว่า (อ. เหตุ) นั้น อะไร หนอ แล ดังนี้ ตรัสแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ท่าน ท. ขอจงออกไป จากที่นี่ ก่อน ดังนี้, ครั้นเมื่อพระเถระ ออกไปแล้ว (จากที่) นั้น ยืนแล้ว ที่หน้ามุข, (อ. หญิง) นั้น ได้ยืนแล้ว ที่ข้างแห่งหลัง ของพระเถระ อีก ๙ อ. พระราชา ทรงเห็นแล้ว (ซึ่งหญิง) นั้น เสด็จขึ้นเฉพาะแล้ว สูพื้น ในเบื้องบน อีก ๙ อ. พระเถระ รู้แล้ว ซึ่งความที่ (แห่งพระราชานั้น) เป็นผู้เสด็จมาแล้ว นั่งแล้ว ๙

อิมํ หิ นิสุสาย เสสภิกขุณํ อยโส ออุปฺปชฺชตีติ.
“ก็ ปน ภานฺเต สตฺถา วิหาเร นตฺถีติ. “อตุถิ เสฏฺฐีติ.
“เตนหิ ภานฺเต สตฺถาว ชานิสฺสุสตีติ.

ภิกขุ คนฺตฺวา วิสาขายปิ ตเถว กเถสฺส. สปิ เตสํ ตเถว ปภฺวจฺนํ อทาสิ. ภิกขุปี เตหิ อสมฺภฺยจฺฉิตฺตวจนารุญฺโถ อาโรจยฺสึ “มหาราช โภทฺถาโน ภิกขุ เอกํ อิตฺถิ คเหตุวา วิจฺรฺนโต สพฺเพสํ อยสํ ออุปฺปาเทติ, ตํ ตุมฺหากํ วิชิตฺวา นีหฺรธาติ.

“กํ ปน โส ภานฺเตติ. “วิหาเร มหาราชชาติ.
“กตรสฺมี เสนาสเน วิหฺรตีติ. “อสุกฺสฺมี นามาติ.
“เตนหิ คจฺจถ, อหนฺตํ คณฺหาเปสฺสามีติ.

โส สายณฺุสมเย วิหารํ คนฺตฺวา ตํ เสนาสนํ บุริเสหิ ปริกฺขิปาเปตฺวา เถรสฺส วสนญฺานาภิมุโข อคมาสิ. เถโร มหาสทฺทํ สุตฺวา วิหารา นิกฺขมิตฺวา ปมุเช อญฺจาสิ. ตํปิสฺส อิตฺถิรูปํ ปิฏฺฐิปสฺเส จิตฺ ราชานิทฺทส. เถโร รุญฺโถ อาคมนํ ญตฺวา วิหารํ อภฺริหิตฺวานิสฺสีติ.

ราชา เถโร น วฺนฺติ, ตมฺปิ อิตฺถิ นาทุส. โส ทวารนฺตเรปิ เหมจฺสามญฺเจปิ โยโลเกนฺโต อทิสฺวา ว เถโร อาห “ภานฺเต อิมสฺมี จาเน เอกํ อิตฺถิ อทฺทสํ, กํ สาคิ. “น ปสฺสามิ มหาราชชาติ. “อิทานิ มยา ตุมฺหากํ ปิฏฺฐิปสฺเส จิตา ทิฏฺฐาติ วุตฺเตปิ, “อหํ น ปสฺสามิ มหาราชชาติ. ราชานิทฺทส “ กิณฺุ โข เอตฺนฺตฺติ จินฺเตตฺวา “ ภานฺเต อิตฺโต ตาว นิกฺขมฺเถวาวตฺวา, เถเร ตโต นิกฺขมิตฺวา ปมุเช จิตฺ ปุณฺ สาท เถรสฺส ปิฏฺฐิปสฺเส อญฺจาสิ. ราชานิทฺทส ตํ ทิสฺวา ปุณฺ ออุปฺริตลํ อภฺริหิ. ตสฺส อาคตฺภาวํ ญตฺวา เถโร นิสฺสีติ.

อ.พระราชฯ แม่ทรงตรวจดูอยู่ (ซึ่งหญิง) นั้น ในที่ทั้งปวง ท. อีกไม่ทรงเห็นแล้ว ตรัสถามแล้ว ซึ่งพระเถระ แม่อีก ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ.หญิง) นั้น (ไปแล้ว) ณ ที่ไหน ดังนี้ ฯ (อ.พระเถระ ทูลแล้ว) ว่า ดูก่อนมหาบพิตร อ.อาตมภาพ ย่อมไม่เห็น ดังนี้ ฯ (อ.พระราชฯ ตรัสแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ.ท่านท. ขอจงบอก, อ.หญิง อันข้าพเจ้า เห็นแล้ว ที่ข้างแห่งหลัง ของท่าน ท. ในกาลนี้นั้นเทียว ดังนี้ ฯ (อ.พระเถระ ทูลแล้ว) ว่า ดูก่อนมหาบพิตร ขอถวายพระพร (อ.อย่างนั้น) แม่ อ.มหาชน ย่อมกล่าว ว่า อ.หญิง ย่อมเทียวไป ข้างหลังของอาตมภาพ ดังนี้, แต่ ว่า อ.อาตมภาพ ย่อมไม่เห็น ดังนี้ ฯ อ.พระราชฯ ทรงกำหนดแล้ว ว่า (อันรูปนั้น) เป็นรูปเปรียบ พึงเป็น ดังนี้ กล่าวแล้ว กะพระเถระ อีก ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ.ท่านท. ขอจงข้ามลง (จากที่) นี้ ก่อน ดังนี้, ครั้นเมื่อพระเถระ ข้ามลงแล้ว ยืนแล้ว ที่หน้ามุข, เห็นแล้ว (ซึ่งหญิง) นั้น ผู้ยืนแล้ว ที่ข้างแห่งหลัง (ของพระเถระ) นั้น อีกขึ้นเฉพาะแล้ว ผู้พินในเบื้องบน ไม่ได้เห็นแล้ว อีก ฯ

(อ.พระราชฯ) นั้น ตรัสถามแล้ว ซึ่งพระเถระ อีก, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ.อาตมภาพ) ย่อมไม่เห็น ดังนี้ (อันพระเถระ) นั้น ทูลแล้ว, ทรงถึงแล้ว ซึ่งความตกลง ว่า (อ.รูป) นั้น เป็นรูปเปรียบ นั้นเทียว (พึงเป็น) ดังนี้ ตรัสแล้วกะพระเถระ ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ครั้นเมื่อความเศร้าหมองพร้อม มีอย่างนี้เป็นรูป เทียวไปอยู่ ข้างหลัง ของท่าน ท. อ.ใครๆ อื่นจักไม่ถวาย ซึ่งภิกษา แก่ท่าน ท. อ.ท่านท. ขอจงเข้าไปสู่วง ของข้าพเจ้า เนื่องนิตย, อ.ข้าพเจ้านั้นเทียว จักบำรุง ด้วยปัจจัย ท. ๔ ดังนี้ ทรงนิมนต์แล้ว ซึ่งพระเถระ เสด็จหลีกไปแล้ว ฯ

อ.ภิกษุ ท. ยกโทษแล้ว ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท. อ.ท่านท. จงดู ซึ่งภิกษา ของพระราชฯผู้ลามก, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า อ. พระองค์ ขอจงทรง นำออก (ซึ่งภิกษา) นั้น จากวิหาร ดังนี้ (อันเรา ท.) กล่าวแล้ว, อ.พระราชฯ นั้น เสด็จมาแล้ว ทรงนิมนต์ ด้วยปัจจัย ท. ๔ เสด็จไปแล้ว ดังนี้ ฯ อ.ภิกษุ ท. กล่าวแล้ว กะพระเถระ แม่นั้น ว่า แน่ะท่านผู้ทูลผู้เจริญ ไกลสนี่ อ.พระราชฯ เป็นคนชั่ว เกิดแล้ว ดังนี้แม่ อ.พระเถระนั้น ไม่อาจอยู่ เพื่ออันกล่าว (ซึ่งคำ) อะไรๆ กะภิกษุท. ในกาลก่อน กล่าวแล้วว่า อ.ท่านท. เป็นคนทูล (ย่อมเป็น), อ. ท่าน ท. เป็นคนชั่ว (ย่อมเป็น), อ.ท่าน ท. ย่อมพาเอา ซึ่งหญิง เทียวไป ดังนี้ ในกาลนี้ ฯ

(อ.ภิกษุ ท.) เหล่านั้น ไปแล้ว กราบทูลแล้ว แก่พระศาสดา ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. พระโกณฑธาน ผู้อันข้าพระองค์ ท. กล่าวแล้ว กล่าวแล้ว (ซึ่งคำ ท.) มีคำ ว่า แม่ อ.ท่าน ท. เป็นผู้ทูล (ย่อมเป็น) ดังนี้เป็นต้น ต่ำอยู่ ดังนี้ ฯ อ. พระศาสดา (ทรงยังภิกษุ) ให้ร้องเรียกแล้ว (ซึ่งพระเถระ) นั้น ตรัสถามแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ได้ยินว่า อ.เธอ กล่าวแล้ว อย่างนั้น จริงหรือ ดังนี้ ฯ

(อ.พระเถระ กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. ข้าพระองค์ กล่าวแล้ว อย่างนั้น) จริง ดังนี้ ฯ (อ.พระศาสดา ตรัสถามแล้ว) ว่า (อ.เธอ กล่าวแล้ว อย่างนั้น) เพราะเหตุไร ดังนี้ ฯ (อ.พระเถระ กราบทูลแล้ว) ว่า (อ.ข้าพระองค์ กล่าวแล้ว) เพราะเหตุ (แห่งคำ อันภิกษุ ท. เหล่านั้น) กล่าวแล้ว กับ ด้วยข้าพระองค์ ดังนี้ ฯ (อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. แม่ อ.เธอ ท. ย่อมกล่าว กับ (ด้วยภิกษุ) นี้ เพราะเหตุไร ดังนี้ ฯ (อ.ภิกษุ ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ.ข้าพระองค์ ท. ย่อมกล่าว กับ ด้วยภิกษุ) นี้ เพราะเห็น ซึ่งหญิง ผู้เทียวไปอยู่ ข้างหลัง (ของภิกษุ) นี้ ดังนี้ ฯ

ปุณ ราชฯ ตั สัพพัญญาเนสุ โอลิเกนุโตปิ อทิสวา "ภนฺเต กหฺ สา อิตฺถิตฺติ ปุณฺปิ เถรํ ปุจฺฉิ. "นาหํ ปสฺสสามิ มหาราชาติ. "กเถถ ภาณฺเต, มยา อิทาเนว อิตฺถิตฺติ ตุมหากํ ปิฏฺฐิปสฺเส ทิฏฺฐาติ. "อาม มหาราช, มหาชนปิ เม ปจฺจโต อิตฺถิตฺติ วิจรฺติตฺติ วทติ, อหํ ปน น ปสฺสสามิตฺติ. ราชฯ "ปฏิรูปฺเพน ภวิตพฺพนฺตติ สลฺลภฺเขตฺวา ปุณ เถรํ " ภาณฺเต อิตฺโต ตาว โอตฺรธาติ วตฺวา, เถเร โอตฺริตฺวา ปมุเข จิตฺเต, ปุณ ตํ ตสฺส ปิฏฺฐิปสฺเส จิตฺติ ทิสฺวา อฺปริตลฺลํ อภิวิตฺวา ปุณ นาทุทฺส.

โส ปุณ เถรํ ปุจฺฉิตฺวา, เตน "น ปสฺสสามิตฺติ วุตฺเต, "ปฏิรูปฺปกเมเวตฺนฺตติ นิฏฺฐํ คนฺตฺวา เถรํ อาห " ภาณฺเต เอวฺรุเป สงฺกิเลเส ตุมหากํ ปิฏฺฐิตฺโต วิจรฺนฺเต, อญฺเวย โภจฺจि ตุมหากํ ภิกฺขํ น ทสฺสตี, นิพฺพุตฺติ มม เคหํ ปวิสฺส, อหเมว จตฺุหิ ปจฺจเยหิ อฺปฏฺฐหิสฺสามิตฺติ เถรํ นิมนฺเตตฺวา ปกฺกามิ.

ภิกฺขุ "ปสฺสธฺวาสุ โส ปาปรณฺญโอย กิริยํ, 'เอตฺติ วิหารโต นีหฺราติ วุตฺเต, อาคนฺตฺวา จตฺุหิ ปจฺจเยหิ นิมนฺเตตฺวา คโตติ อฺขุณฺณายีสุ. ตมฺปิ เถรํ อาหฺสุ "อมฺโห ทสฺสตีล อิทานิ ราชฯ โภณฺนฺทฺวา ชาโตติ. โสปิ ปุพฺเพ ภิกฺขุ ทิฏฺฐิตฺติ วตฺตุ อสฺสโกณฺโต อิทานิ " ตุมฺเห ทสฺสตีลา, ตุมฺเห โภณฺนฺทา, ตุมฺเห อิตฺถิตฺติ คนฺตฺวา วิจรฺธาติ อาห.

เต คนฺตฺวา สตฺถุ อาโรเจสุ "ภาณฺเต โภณฺนฺทฺวาโน อมฺเหหิ วุตฺโต 'ตุมฺเหปิ ทสฺสตีลาติ อาทินิ วตฺวา อุกฺโกสตีติ. สตฺถา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา ปุจฺฉิ "สจฺจํ กิรฺ ตวํ ภิกฺขุ เอวํ วเทสตีติ.

"สจฺจํ ภาณฺเตติ. "กึการณฺนาติ. "มยา สพุทฺธิ กถิตการณฺนาติ. "ตุมฺเหปิ ภิกฺขเว อิมินา สพุทฺธิ กสฺมา กเถธาติ. "อิมสฺส ปจฺจโต อิตฺถิตฺติ วิจรฺนฺตติ ทิสฺวา ภาณฺเตติ.

(อ.พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ได้ยินว่า (อ.ภิกษุ ท.) เหล่านี้ เห็นแล้ว ซึ่งหญิง ผู้เที่ยวไปอยู่ กับ ด้วยเธอ ย่อมกล่าวว, อ.เธอไม่เห็นแล้ว เที่ยว กล่าวแล้ว กับ ด้วยภิกษุ ท. เหล่านี้ เพราะเหตุไร ? (อ.ผล) นี้ เกิดแล้ว เพราะอาศัย ซึ่งทิฏฐิ อันลามก ของเธอ ในกาลก่อน มิใช่หรือ, ในกาลนี้ (อ.เธอ) ย่อมถือเอา ซึ่งทิฏฐิ อันลามก อีก เพราะเหตุไร ดังนี้ ฯ อ.ภิกษุ ท. ทูลถามแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์-ผู้เจริญก็(อ.กรรม) อะไร(อันภิกษุ)นี้กระทำแล้ว ในกาลก่อนดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ.พระศาสดา ตรัสแล้ว ซึ่งกรรมในกาลก่อน ของพระเถระนั้น แก่ภิกษุ ท. เหล่านี้ ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ อ. เธอ อาศัยแล้ว ซึ่งกรรมอันลามก นี้ เป็นผู้ถึงแล้ว ซึ่งประการอัน แปลกนี้ (ย่อมเป็น) ในกาลนี้ อ.อันเธอ ถือเอา ซึ่งทิฏฐิ อันลามก มีอย่างนั้นเป็นรูป อีกไม่ควรแล้ว, อ.เธอ อย่างกล่าวแล้ว ซึ่งคำอะไร ๆ กับ ด้วยภิกษุ ท. อีก, อ.เธอเป็นผู้มีเสียงออกแล้ว เป็นผู้เช่นกับ- ด้วยกัสดาลอันบุคคลตัดแล้ว ที่ขอบแห่งปาก จงเป็น, (อ.เธอ) กระทำอยู่ อย่างนี้ ชื่อว่า เป็นผู้ถึงแล้ว ซึ่งพระนิพพาน จักเป็น ดังนี้ เมื่อ ทรงสืบต่อ ซึ่งอนุสนธิ แสดง ซึ่งธรรม ได้ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถา ท. เหล่านี้ ว่า

(อ. เธอ) อย่างได้กล่าวแล้ว ซึ่งคำหยาบ ใดๆ, (อ. ชน ท.) ผู้อันเธอกล่าวแล้ว ฟังกล่าวตอบ ซึ่งเธอ, เพราะว่า อ. วาจาเป็นเครื่องกล่าวอันเป็นไปกับด้วยความริเริ่ม เป็นกถานำมาซึ่งทุกข์ (ย่อมเป็น), อ. อาชญาตอบ ท. ฟังถูกต้อง ซึ่งเธอ, ถ้าว่า (อ. เธอ) จะ ยังตน ไม่ให้วันไหน รวากะ อ. กัสดาล อันบุคคลเข้าไปขจัดแล้วไซ้, (อ. เธอ) นั้น เป็นผู้ถึงแล้ว ซึ่งนิพพาน ย่อมเป็น, (อ. วาทะ) อันเป็นไป กับด้วยความริเริ่ม จะไม่มี แก่เธอ ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า (อ.เธอ) อย่างได้กล่าวแล้ว ซึ่งคำหยาบ ใดๆ คือว่า แม้กะบุคคลคนหนึ่ง (ดังนี้ ในบท ท.) เหล่านี้หนนา (แห่งบท) ว่า **กญฺจิ** ดังนี้ ฯ (อ.อรรถ) ว่า (อ. ชน ท.) เหล่าอื่น ผู้ อันเธอ กล่าวแล้ว ว่า (อ. เจ้า ท.) เป็นผู้ทุศีล (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฟังกล่าวตอบ แม้เธอ อย่างนั้นเที่ยว (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **วุตฺตา** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า ชื่อ อ.กถาเป็นเครื่องถือเอาซึ่งคู่อันยิ่งกว่าเหตุ นั้น เป็นกถานำมาซึ่งทุกข์ (ย่อมเป็น) (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **สารมฺภกกาธา** ดังนี้ ฯ (อ.อรรถ) ว่า (เมื่อเธอ) ประหารอยู่ ซึ่งบุคคล อื่น (ด้วยอาชญา ท.) มีอาชญาเกิดแล้วจากกายเป็นต้น อ.อาชญาตอบ ท. อันเช่นนั้นเที่ยว ฟังตกลง บนกระหม่อม ของเธอ (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **ปฎิทฺฐา** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า ถ้าว่า (อ.เธอ) จักอาจ เพื่ออันกระทำ ซึ่งตน ให้เป็นผู้มีอันไหวออกแล้ว ไช้ (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **สเจ เนเรสี** ดังนี้ ฯ (อ.อรรถ) ว่า รวากะ อ.กัสดาล อันบุคคล ตัดแล้ว ที่ขอบแห่งปาก กระทำแล้ว ให้เป็นวัตถุสูงกว่าพื้น วางไว้แล้ว ฯ

“อิมะ กิระ ตยา สทฺธิ อิตฺถิ วิจฺจุนฺตี ทิสฺวา วทฺตฺติ,ตฺวํ อทิสฺวา ว อิมะหิ สทฺธิ กสฺมา กเถสิ ? นนุ ปุพฺเพ ตว ปาปิกํ ทิฏฺฐิ นิสฺสาย อิทํ ชาตํ, อิทานิ กสฺมา ปุน ปาปิกํ ทิฏฺฐิ คณฺหาสีติ. ภิกฺขุ “กิมฺปน ภาเน อิมินา ปุพฺเพ กตฺนฺติ ปุจฺฉิสฺสุ.

อด เนลฺลํ สตุถา ตสฺส ปุพฺพกมฺมํ กเถตุวา “ภิกฺขุ อิทํ ปาปกมฺมํ นิสฺสาย ตฺวํ อิมํ วิปฺปการํ ปตฺโต, อิทานิ เต ปุน ตถารูปํ ปาปิกํ ทิฏฺฐิ คเหตุํ อยฺยตฺตํ, มา ปุน ภิกฺขุหิ สทฺธิ กิณฺจ กเถสิ, นิสฺสทฺโท มุขวภูฏิยํ ฉินฺนํกัสดาลสทฺธิโส โหหิ, เหวํ กโรนฺโต นิพฺพานํ ปตฺโต นาม ภวิสฺสสีติ วตฺวา อนุสนฺนํ ฆมฺเมตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมา คาธา อภาสิ

“มาโวจ ฆรฺสํ กญฺจิ, วุตฺตา ปฎิเวทยฺย ตํ, ทุกฺขา หิ สารมฺภกกา, ปฎิทฺฐา มุเสยฺย ตํ, สเจ เนเรสี อุตฺตานํ กัโส อูปฺหโต ยธา, เอส ปตฺโตสิ นิพฺพานํ, สารมฺภ เต น วิชฺชตีติ.

ตตฺถ **กญฺจิติ**: กญฺจิ เอกปุคฺคสมฺปิ ฆรฺสํ มา อโวจ. **วุตฺตาติ**: ตยา ปเร “ทุสฺสีลาติ วุตฺตา ตมฺปิ ตเถว ปฎิเวทยฺย.

สารมฺภกกาติ: เอสา การณฺตุตฺตฺรยฺคคฺคาทกา นาม ทุกฺขา. **ปฎิทฺฐาติ**: กายทณฺฐาทิหิ ปรั ปหฺรณฺตสฺส ตาทิสฺวา ปฎิทฺฐา ตว มตฺถเก ปเตยฺย.

สเจ เนเรสีติ: สเจ อุตฺตานํ นิจฺจลฺลํ กาทุ สกฺขิสฺสสี. **กัโส อูปฺหโต ยธาติ**: มุขวภูฏิยํ ฉินฺนํทฺวา ตลมตฺตํ กตฺวา จปิ ตกัสดาลํ วิย.

จริงอยู่ (อ.กัณฐดา) อันเช่นนั้น แม้อันบุคคล เคาะแล้ว ด้วยมือและเท้า ท. หรือ หรือว่า ด้วยท่อนไม้ ย่อมไม่กระทำ ซึ่งเสียง (ดังนี้ แห่งบาทแห่งพระคาถา) ว่า **กัโธ อุพหโต ยถา** ดังนี้ ฯ (อ.อรรถ) ว่า ถ้าว่า (อ.เธอ) จักอาจ เพื่ออันเป็นผู้มี อย่างนี้เป็นรูป เป็นไซ้, (อ.เธอ) นั้น ยังปฏิบัติทา นี้ ให้เต็มอยู่ เป็นผู้ไม่ประมาทแล้ว ในกาลนี้ ชื่อว่า เป็นผู้ถึงแล้ว ซึ่งนิพพาน ย่อมเป็น (ดังนี้ แห่งหมวดสองแห่งบท) ว่า **เอโส ปตฺโตสิ** ดังนี้ ฯ อ. อรรถ ว่า ก็ (ครั้นเมื่อความเป็น) อย่างนั้น มีอยู่ (อ.วาทะ) แม้อันเป็นไปกับด้วยควมริเริ่ม มีวาจาเป็นเครื่องกระทำให้ยังเป็น ลักษณะ อันเป็นต้น อย่างนี้ ว่า อ.เจ้า เป็นผู้ทูล (ยอมเป็น) ดังนี้ ว่า อ.เจ้า ท. เป็นผู้ทูล (ยอมเป็น) ดังนี้ จะไม่มี คือว่า จักไม่มี แก่เธอ นั้นเทียว ดังนี้ (แห่งบาทแห่งพระคาถา) ว่า **สารมโภ เต น วิชฺชติ** ดังนี้ ฯ

ในกาลเป็นที่สุดแห่งเทศนา (อ. ชน ท.) มาก บรรลุแล้ว (ซึ่งอริยมผล ท.) มีพระโสดาปัตติผลเป็นต้น ฯ แม้อ. พระเถระ ชื่อว่าโกณฑธาน ตั้งอยู่แล้ว ในโอวาท อันพระศาสดาประทานแล้ว บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหัต, เหาะขึ้นไปแล้ว ในอากาศ จับแล้ว ซึ่งสลากที่ ๑ , ต่อกาลไม่นานนั้นเทียว ดังนี้แล ฯ

อ.เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่าโกณฑธาน (จบแล้ว) ฯ

โกณฑธานตเถรวตฺถุ.

๕. อ.เรื่องแห่งกรรมคือการรักษาซึ่งอุโบสถ (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ฯ

๕. อุโปสถกมฺมวตฺถุ.

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในบุพพาราม ทรงปรารภนา ซึ่งกรรมคือการรักษาซึ่งอุโบสถ แห่งอุปาสิกามีนางวิสาขาเป็นต้น ตรัสแล้ว ซึ่งธรรมเทศนา นี้ ว่า **ยถา หนฺเตน โคปาโล** ดังนี้ เป็นต้น ฯ

ได้ยินว่า อ. หนิง ท. มีรอยเท้าเป็นประมาณ ในเมืองชื่อว่าสาวัตถี เป็นผู้รักษาซึ่งอุโบสถ เป็น ได้ไปแล้ว สุวิหาร ในวันเป็นที่รักษา ซึ่งอุโบสถ วันหนึ่ง ฯ อ. นางวิสาขา เข้าไปหาแล้ว ในหนิง ท. เหล่านั้นหนา ซึ่งหนิงผู้แก่ ท. ทถามแล้ว ว่า แน่ะแม่ ท. อ. ท่าน ท. เป็นผู้รักษาซึ่งอุโบสถ เป็นผู้เกิดแล้ว ย่อมเป็น เพื่อประโยชน์อะไร ดังนี้. (ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ.ดิฉัน ท.) ปรารภมาแล้ว ซึ่งสมบัติอันเป็นทิพย์ (เป็นผู้รักษาซึ่งอุโบสถ เป็นผู้เกิดแล้ว ย่อมเป็น) ดังนี้ (อันหนิงผู้แก่ ท.) เหล่านั้น กล่าวแล้ว. ทถามแล้ว ซึ่งหนิงผู้มีในท่ามกลาง ท. , (ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ.ดิฉัน ท. เป็นผู้รักษาซึ่งอุโบสถ เป็นผู้เกิดแล้ว ย่อมเป็น) เพื่อต้องการแก้ อันพ้นจากการอยู่ด้วยหนิงผู้เป็นไปกับด้วยผัว ดังนี้ (อันหนิงผู้มีในท่ามกลาง ท.) เหล่านั้น กล่าวแล้ว, ทถามแล้วซึ่งหนิงสาว ท., (ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ. ดิฉัน ท. เป็นผู้รักษาซึ่งอุโบสถ เป็นผู้เกิดแล้ว ย่อมเป็น) เพื่อต้องการแก้อันได้เฉพาะซึ่งลูกชาย ในครรภ์ที่ ๑ ดังนี้ อันหนิงสาว ท. เหล่านั้น กล่าวแล้ว, ทถามแล้ว ซึ่งเด็กหนิง ท. ,

ตาทิสณฺหิ หตฺถปาเทหิ วา ทณฺเฑน วา ปหตฺตปี สทฺทํ น กโรติ. **เอโส ปตฺโตสิ**: สเจ เอวฺวโรโป ภวิตฺถํ สกฺขิสฺสสิ, อิมํ ปฏิปตฺติํ ปุรฺยมาโน อิทานิ อปฺปมตฺโตสิ เอโส นิพฺพานมฺปตฺโต นาม. **สารมโภ เต น วิชฺชติ**: เหวํ สนฺเต ปน เต “ตฺวํ ทุสฺสีโลติ “ตฺมฺเห ทุสฺสีลาติ เอวมาทิกโก อุตฺตริกฺกณ วาจาลกฺขณฺโณ สารมโภปี น วิชฺชติ, น ภวิสฺสติเยวาทิ อตฺถเ.

เทศนาว่าสาเน พหุ โสตาปตฺติผลาทีนิ ปาปฺถึสุ. โกณฑธานตเถโรปิ สตฺถารา ทินฺเน โอวาทে จตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺถึ, นจิรสฺเสว อากาเส อูปตฺติวฺวา ปจฺมํ สลากํ คณฺหีติ.

“ **ยถา ทณฺเฑน โคปาโล**ติ อิมํ ฆมฺมเทสนํ สตฺถา ปุพฺพารามे วิหรนฺโต วิสาขาทีนํ อุปาสิกานํ อุโปสถกมฺมํ อารพฺภ กเถสิ.

สาวตฺถิยํ กิเรกสมฺมํ อุโปสถทิวเส ปญฺจสทฺมตฺตา อิตฺถิโย อุโปสถิกา หุตฺวา วิหารํ อคฺมฺสุ. วิสาขา ตาสฺ มหุลลกิตฺถิโย อุปสงฺกมิตฺวา ปุจฺฉิ “อมฺมา กิมตฺถํ อุโปสถิกา ชาตฺตถาติ, ตาหิ “ทิพฺพสมฺปตฺตี ปตฺเตตฺวาติ วุตฺเต, มชฺฌิมิตฺถิโย ปุจฺฉิ, ตาหิ “สฺปตฺติวสา มุจฺจนตฺถายาติ วุตฺเต, ตฺรณิตฺถิโย ปุจฺฉิ, ตาหิ “ปจฺมคพฺภา ปุตฺตปฏิลาภตฺถายาติ วุตฺเต, กุมาริกายิ ปุจฺฉิ,

(ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ.ดิฉัน ท. เป็นผู้รักษาซึ่งอุโบสถ เป็นผู้เกิดแล้ว ย่อมเป็น เพื่อดองการแก้อันไป สู่ตระกูลแห่งผัว ในความเป็น แห่งหญิงสาวนั้นเทียว ดังนี้ (อันเด็กหญิง ท.) เหล่านั้น กล่าวแล้ว ฟังแล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว นั้น แม่ทั้งปวง (ของหญิง ท.) เหล่านั้น พาเอา (ซึ่งหญิง ท.) เหล่านั้น ไปแล้ว สู่สำนัก ของพระศาสดา กราบทูลแล้ว ตามลำดับ ฯ

อ.พระศาสดาทรงสดับแล้ว (ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว) นั้น ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนวิสาขา ชื่อ (อ.สภาวธรรม ท.) มีชาติเป็นต้น ของสัตว์ ท. เหล่านี้ เป็นสภาพเช่นกับด้วยบุคคลผู้เลี้ยงซึ่งโค ผู้มีท่อนไม้ในมือ (ยอมเป็น), อ.ชาติ ส่งไปแล้ว สู่สำนัก ของชรา, อ.ชรา (ส่งเป็นแล้ว) สู่สำนัก ของพยาธิ, อ.พยาธิ (ส่งไปแล้ว) สู่สำนัก ของมรณะ , อ.มรณะ ย่อมตัด ซึ่งชีวิต รวากะ (อ.ชน. ท.) ผู้ตัดอยู่ (ซึ่งต้นไม้) ด้วยขวาน, (ครั้นเมื่อ ความเป็น) อย่างนั้น แม่มีอยู่ (อ.ชน. ท.) ชื่อว่าผู้ปรารถนาอยู่ ซึ่งพระนิพพานมีวิภูฏะไปปราศแล้ว ย่อมไม่มี, แต่ที่ อ. ชน ท. ย่อมปรารถนา ซึ่งวิภูฏะนั้นเทียว ดังนี้ เมื่อ ทรงสืบต่อ ซึ่งอนุสนธิ แสดง ซึ่งธรรม ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถา นี้ ว่า

อ. บุคคลผู้เลี้ยงซึ่งโค ย่อมต้อนไป ซึ่งโค ท. สู่ที่หากิน ด้วยท่อนไม้ ฉนั้นโค, อ.ชรา ด้วย อ.มัจจุ ด้วย ย่อมต้อนไป ซึ่งอายุ ของสัตว์ผู้มีลมปราณ ท. ฉนั้นน ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า อ.บุคคลผู้เลี้ยงซึ่งโค ผู้ฉลาด ห้ามแล้ว ซึ่งโค ท. ตัวเข้าไปอยู่ระหว่างแห่งคันทา ด้วยท่อนไม้ โบายอยู่ (ด้วยท่อนไม้) นั้นนั้นเทียว ย่อมนำไป ชื่อว่ายอมต้อนไป สู่ที่หากิน มีหญ้าและน้ำอันบุคคลได้โดยง่าย (ดังนี้ ในบท ท.) เหล่านั้น หนา (แห่งบท) ว่า **ปาเซติ** ดังนี้ ฯ (อ. อรรถ) ว่า ย่อมตัด ซึ่งอินทรีย์คือชีวิต คือว่า ย่อม (ยังอินทรีย์คือชีวิต) ให้สิ้นไป (ดังนี้ แห่งหมวดสองแห่งบท) ว่า **อายุ ปาเชนติ** ดังนี้ ฯ

อ.คำเป็นเครื่องยังความเป็นแห่งอุปมาให้ถึงเฉพาะ (ในพระคาถา) นี้ นี้ ว่า ก็ อ.ชรา ด้วย อ.มัจจุ ด้วย รวากะ อ.บุคคลผู้เลี้ยงซึ่งโค, อ.อินทรีย์คือชีวิต รวากะ อ.ฝูงแห่งโค, อ.มรณะ รวากะ อ.แผ่นดินเป็นที่หากิน (ในสภาวธรรม ท.) เหล่านั้นหนา อ.ชาติ ส่งไปแล้ว ซึ่งอินทรีย์คือชีวิต ของสัตว์ ท. สู่สำนัก ของชรา ก่อน, อ.ชรา (ส่งไปแล้วซึ่งอินทรีย์คือชีวิต- ของสัตว์ ท.) สู่สำนักของพยาธิ, อ.พยาธิ (ส่งไปแล้ว - ซึ่งอินทรีย์คือชีวิต ของสัตว์ ท.) สู่สำนัก ของมรณะ ฯ อ.มรณะ นั้นนั้นเทียว ย่อมตัด (ซึ่งอินทรีย์คือชีวิตของสัตว์ ท.) ไป รวากะ (อ.บุคคล) ผู้ตัดอยู่ (ซึ่งต้นไม้) ด้วยขวาน ดังนี้ (อันบัณฑิต ฟังทราบ) ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา (อ.ชน ท.) มาก บรรลุแล้ว (ซึ่งอริยมผล ท.) มีโสดาปัตติผลเป็นต้น ดังนี้แล ฯ

ตาทิ “ตรุณภาเวเยว ปติกุลั คมนตถายาติ วุตเต, ตั สพพมปิ ตาสั ถั สุตวา ตา อาทาย สตุถุ สนฺติกั คนฺตวา ปฏิปาฏิยา อาโรเจสิ.

ตัม สุตวา สตุถา “วิสาเซ อิมสั สตุตานุ ชาติอาทโย นาม ทณฺทเหตุโคปาลกสทิสสา, ชาติ ชราย สนฺติกั เปเสตฺวา, ชรา พฺยาธินอ สนฺติกั, พฺยาธิ มรณสฺส สนฺติกั, มรณั กุธาธิยา ฉินฺทนฺตา วิย ชีวิทั ฉินฺทติ; เอว สฺนฺเตปิ วิภูฏั ปตฺเตนฺตา นาม นตฺติ, วภูฏเมว ปน ปตฺเตนฺตีตี วตฺวา อนุสนฺตี ฆณฺตฺวา ธมฺมึ เทเสนฺโต อิมิ คาคมาห

“ยถา ทณฺเทน โคปาโล คาวो ปาเซติ โคจรั, เอวํ ชรา จ มัจจุ จ อายุ ปาเชนติ ปาณินฺนฺติ.

ตตฺถ **ปาเซตีติ**: เณโก โคปาลโก เกทารนฺตรํ ปวิสนฺติโย คาวो ทณฺเทน นินฺวาเรตฺวา เตเนว โปเถนฺโต สฺลภตีเณทกั โคจรั เนติ ปาเซติ. **อายุ ปาเชนตีติ**: ชีวิทินฺทริยํ ฉินฺทนฺติ เขเปนฺติ.

โคปาลโก วิย ทิ ชรา จ มัจจุ จ, โคโคณ วิย ชีวิทินฺทริยํ, โคจรมฺมิ วิย มรณั. ตตฺถ ชาติ ตาว สตุตานุ ชีวิทินฺทริยํ ชราย สนฺติกั เปเสสิ, ชรา พฺยาธินอ สนฺติกั, พฺยาธิ มรณสฺส สนฺติกั. ตเมว มรณั กุธาธิยา เขทํ วิย ฉินฺทิตฺวา คจฺจตีตี อิทเมตฺถ โอปมฺมปฏิปาทนั.

เทศนาวสานะ พหุ โสตาปตฺติผลาทีนึ ปาปฺณีสฺสูติ.

อ. เรื่องแห่งกรรมคือการรักษาซึ่งอุโบสถ (จบแล้ว) ฯ

อุโปสถกมฺมวตฺตุ.

๖. อ. เรื่องแห่งเปรตมีอัตภาพเพียงดังอัตภาพแห่งภูเขลิอม (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ฯ

๖. อชครเปตวตถุ.

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเวฬุวัน ทรงปรารภ ซึ่งเปรตมีอัตภาพเพียงดังอัตภาพแห่งภูเขลิอม ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า **อถ ปาปานิ กมฺมานิ** ดังนี้ เป็นต้น ฯ

ดังจะกล่าวโดยพิสดาร ในสมัย หนึ่ง อ. พระเถระชื่อ ว่ามหาโมคคัลลานะ ข้ามลงอยู่ จากภูเขาชื่อว่าคิฆณภูฏ กับ ด้วยพระเถระชื่อว่าลักขณะ ได้เห็นแล้ว ชื่อซึ่งอชครเปต ตนประกอบแล้วด้วยโยชุนี ๒๕ ด้วยจักขุ อันเป็นทิพย์ ฯ

อ. เปลวแห่งไฟ ท. ตั้งขึ้นแล้ว จากศิระษะ (ของเปรต) นั้น ย่อมไป สู่ที่สุตฺรอบ, ตั้งขึ้นแล้ว จากที่สุตฺรอบ ย่อมไป สู่ศิระษะ, ตั้งขึ้นแล้ว (จากข้าง) ทั้ง ๒ ย่อมประจุมลง ในท่ามกลาง ฯ

อ. พระเถระ เห็นแล้ว (ซึ่งเปรต) นั้น กระทำแล้ว ซึ่งการแยม ผู้อันพระเถระชื่อว่าลักขณะ ถามแล้ว ซึ่งเหตุแห่งการแยม กล่าวแล้ว ว่า คุณก่อนท่านผู้มีอายุ (อ. กาลนี) เป็นสมัยมิใช่กาล เพื่ออันพยากรณ์ ซึ่งปัญหา นี้ (ย่อมเป็น), อ. ท่าน พึงถาม ซึ่งเรา ในสำนัก ของพระศาสดา ดังนี้ เทียวไปแล้ว เพื่อบิณฑชะ ในเมืองชื่อว่าราชคฤห์ ผู้ อันพระเถระชื่อว่าลักขณะ ถามแล้ว ในกาล (แห่งตน) ไปแล้ว ผู้สำนัก ของพระศาสดา กล่าวแล้ว ว่า คุณก่อนท่านผู้มีอายุ อ. เรา ได้เห็นแล้ว ซึ่งเปรต ตนหนึ่ง (ในที่) นั้น, อ. อัตภาพ (ของเปรต) นั้น ชื่อมีอย่างนี้เป็นรูป, อ. เรา ครันเห็นแล้ว (ซึ่งเปรต) นั้น ได้กระทำ ซึ่งการแยม ให้ปรากฏแล้ว (ด้วยความคิด) ว่า อ. อัตภาพ มีอย่างนี้เป็นรูป เป็น อัตภาพ อันเรา เคยเห็นแล้ว (ย่อมเป็น) หามิได้ หนอ ดังนี้ ดังนี้ ฯ

อ. พระศาสดา ตรัสอยู่ (ซึ่งพระดำรัส ท.) มีคำ ว่า คุณก่อนภิกษุ ท. อ. สาวกท. ของเรา เป็นผู้จักขุเป็นแล้ว หนอ (เป็น) ย่อมอยู่ ดังนี้ เป็นต้น ทรงยังวาจาเป็นเครื่องกล่าว ของพระเถระ ให้ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ตรัสแล้ว ว่า คุณก่อนภิกษุ ท. อ. เปรต นั้น แม้อันเรา เห็นแล้ว ที่ควงแห่งต้นไม้เป็นที่ตรัสรู้ที่นั่นเทียว, อ. เรา ไม่กล่าวแล้ว (ด้วยความคิด) ว่า ก็แล (อ. ชน ท.) เหล่าใด ไม่พึงเชื่อ ซึ่งคำ ของเรา, (อ. ความไม่เชื่อ) นั้น พึงมี เพื่อความ ไม่เกื้อกูล (แก่ชน ท.) เหล่านั้น ดังนี้, ในกาลนี้ (อ. เรา) ได้แล้ว ซึ่งโมคคัลลานะ (กระทำ) ให้เป็นพยานย่อมกล่าว ดังนี้ ผู้อันภิกษุ ท. ทูลถามแล้ว ซึ่งกรรมในกาลก่อน (ของเปรต) นั้น ทรง พยากรณ์แล้ว ว่าได้ยินว่า ในกาลแห่งพระพุทฺธเจ้าพระนามว่า กัสสปะ ชื่อ อ. เศรษฐีชื่อว่าสุมณฑล ปลูกแล้ว ที่ภาคพื้น ด้วยแผ่นอิฐอันเป็นวิหารแห่งทอง ท. (ยังบุคคล) ให้กระทำแล้ว ซึ่งวิหาร ด้วยทรัพย์ มีประมาณเท่านั้นนั่นเทียว ในที่มีอุสภะ ๒๐ เป็นประมาณ (ยังบุคคล) ให้กระทำแล้ว ซึ่งการฉลอง ซึ่งวิหาร (ด้วยทรัพย์) มีประมาณเท่านั้นนั่นเทียว ฯ

“**อถ ปาปานิ กมฺมานิ** อิมํ ฆมฺมเทสนํ สตุถา เวฬุเน วิหฺรนฺโต อชฺครเปตํ อารพฺภ กเถสิ.

เอกสมฺมึ หิ สมเย มหาโมคฺคัลลานตฺเถโร ลกฺขณตฺเถเรน สหฺมึ คิฆณภูฏปพฺพตา โอตฺรนฺโต ทิพฺพเพน จกฺขุณา ปญฺจวีสติโยชนิกํ อชฺครเปตํ นาม อทฺทส.

ตสฺส สีสโต อคฺคิขลา อญฺจหิตฺวา ปริยนฺตํ คจฺจนฺติ, ปริยนฺตโต อญฺจหิตฺวา สีสํ คจฺจนฺติ, อญฺจโต อญฺจหิตฺวา มชฺฌเม โอสฺรนฺติ.

เถโร ตํ ทิสฺวา สิตํ กตฺวา ลกฺขณตฺเถเรน สิตการณํ ปฏฺฐโง “อกาโล อวฺุโส อิมสฺส ปญฺหสฺส พฺยากรณาย, สตุถุ สนฺติเก มํ ปุจฺเจยฺยาสีติ วตฺวา ราชคฺเห ปิณฺฑาย จริตฺวา สตุถุ สนฺติเก คตฺกाले ลกฺขณตฺเถเรน ปฏฺฐโง อหา “ตฺตฺราหํ อวฺุโส เอกํ เปตํ อทฺทสํ, ตสฺส เอรุโงไป นาม อตฺตภาโว, อหนฺตํ ทิสฺวา ํน วต เม เอรุโงไป อตฺตภาโว ทิฏฺฐปฺพุพฺพิติ สิตํ ปาตฺวากาสินฺติ.

สตุถา “จกฺขุภูตฺตา วต เม ภิกฺขเว สาวกา วิหฺรนฺตีตฺตาทีนํ วทฺนฺโต เถรสฺส กถํ ปติฏฺฐาเปตฺวา “มยาเปส ภิกฺขเว เปโต โฟธิมณฺฑเทยฺว ทิฏฺฐโง, ํเย จ ปน เม วจฺนํ น สหฺทฺเทยฺย, เตสนฺตํ อหิตฺตาย อสฺสาตี น กเถสิ, อิทานิ โมคฺคัลลานํ สกฺขี ลภิตฺวา กเถมีติ วตฺวา ภิกฺขุหิ ตสฺส ปุพฺพกมฺมํ ปฏฺฐโง พฺยาภาสิ: “กสฺส ปุพฺพทฺธกาเล กิร สุมฺจฺคลเสฏฺฐี นาม สฺวณฺณนิฏฺฐกาหิ ภูมิมิํ ปตฺตฺริตฺวา วีสติอุสภฺภาจเน ตตฺตเถเนว ฆเนน วิหารํ กาเรตฺวา ตาวตเถเนว วิหารมํ กาเรสิ.

ในวันหนึ่ง (อ.เศรษฐี) นั้น ไปอยู่ สู่นัก ของพระศาสดา ในเวลาเช้า เทียว เห็นแล้ว ซึ่งใจร คนหนึ่ง ผู้ ด้วยทั้งเท่า ท. อันเป็อนแล้วด้วยเป็อกตม นอนคลุมแล้ว (ซึ่งอวัยวะ) อันเป็นไป- กับด้วยศีระชะ ด้วยผ้ากาสาวะ ในศาลา หลังหนึ่ง ไก่ล้ประตุ- แห่งเม็อง กล่าวแล้ว ว่า (อ.บุรุษ) นี้ มีเท่าอันเป็อนแล้ว ด้วยเป็อกตม เป็นมนุษย์ ผู้ เทียวไปแล้ว ในเวลากลางคืน นอนแล้ว จักเป็น ดังนี้ ๕

อ.ใจร เปิดแล้ว ซึ่งหน้า เห็นแล้ว ซึ่งเศรษฐี (คิดแล้ว) ว่า (อ. คำอันท่านกล่าวแล้ว) จงมีเถิด, อ. เรา จักรู้ (ซึ่งกรรม) อันเรา ฟังกระทำ แก่ท่าน ดังนี้ ผูกแล้ว ซึ่งความอาฆาต ยังนา ให้ใหม่แล้ว ๗ ครั้ง, ตัดแล้ว ซึ่งเท่า ท. ของโคท. ในคอก ๗ ครั้ง, ยังเร็อน ให้ใหม่แล้ว ๗ ครั้ง ๕

(อ.ใจร) นั้น ไม่อาจอยู่ เพื่ออัน ยังความโกรธ ให้ดับ (ด้วยเหตุ) แม้มีประมาณเท่านี้ กระทำแล้ว ซึ่งความสนิทสนมด้วยสามารถ แห่งมิตร กับ ด้วยจุพัญญูกราก (ของเศรษฐี) นั้น ถามแล้ว ว่า (อ. วัตถุ) อะไรเป็นของเป็นที่รัก ของเศรษฐี ของท่าน (ยอมเป็น) ดังนี้ ฟังแล้ว ว่า (อ. วัตถุ) อันเป็นที่รักกว่า ของเศรษฐีนั้น อัน จากพระคันธกุฎี ย่อมไม่มี ดังนี้ (คิดแล้ว) ว่า (อ. เหตุนี้) จงมีเถิด, (อ. เรา) ยังพระคันธกุฎี ให้ใหม่แล้ว ยังความโกรธ จักให้ดับ ดังนี้, ครั้งเมื่อพระศาสดา เสด็จเข้าไปแล้ว เพื่อบิณฑะ, ทำลายแล้ว ซึ่งหม้อแห่งน้ำอันบุคคลพึงดื่มและน้ำอันบุคคล พึงใช้สอย ท. ได้ให้แล้ว ซึ่งไฟ ในพระคันธกุฎี ๕

อ.เศรษฐี ฟังแล้ว ว่า ได้ยินว่า อ.พระคันธกุฎี (อันไฟ) ใหม่อยู่ ดังนี้ เมื่อมา มาแล้ว ในกาล (แห่งพระคันธกุฎี อันไฟ) ใหม่แล้ว แลดูอยู่ ซึ่งพระคันธกุฎี อันไฟใหม่แล้ว ไม่กระทำแล้ว ซึ่งความโทมนัส แม้มีปลายแห่งขนทรายเป็นประมาณ คู่เข้าแล้ว ซึ่งแขนข้างซ้าย ปรบแล้วปรบใหญ่ ด้วยมือ ข้างขวา ๕

ครั้งนั้น (อ. ขน ท.) ผู้ยืนแล้ว ในที่ใกล้ ถามแล้ว (ซึ่งเศรษฐี) นั้น ว่า ข้าแต่ นาย (อ. ท่าน) ปรบแล้วในกาล แห่งพระคันธกุฎี อัน อันท่าน สละวิเศษแล้ว ซึ่งทรัพย์ มีประมาณเท่านี้ กระทำแล้ว อันไฟใหม่แล้ว เพราะเหตุไร ดังนี้ ๕

(อ.เศรษฐี) นั้น กล่าวแล้ว ว่า แนะแม่และพ่อ ท. อ. ทรัพย์ อันข้าพเจ้า กระทำแล้ว ซึ่งกรรม มีประมาณเท่านี้ ได้แล้ว เพื่ออันฝังไว้ ในพระพุทธานุศาสนนา อันไม่ทั่วไป (แก่อันตราย ท.) มีไฟเป็นต้น, (อ. ข้าพเจ้า) มีใจอันยินดีแล้ว ปรบแล้ว (ด้วยความคิด) ว่า อ. เรา จักได้ เพื่ออัน สละวิเศษแล้ว (ซึ่งทรัพย์) มีประมาณเท่านี้ กระทำ ซึ่งพระคันธกุฎี แก่พระศาสดา แม้อีก ดังนี้ ดังนี้ ๕

(อ.เศรษฐี) นั้น สละวิเศษแล้ว ซึ่งทรัพย์ มีประมาณเท่านี้ (ยังบุคคล) ให้กระทำแล้ว ซึ่งพระคันธกุฎี อีก ได้ถวายแล้ว ซึ่งทาน แก่พระศาสดา ผู้มีภิกษุสองหมื่นรูปเป็นบริวาร ๕

โส เอกทิวส์ ปาโตว สตถุ สนฺติกั คจฺจนฺโต นครทวเว เอกิสฺสา สาลาเย กาสาเวเน สลีสั ปารุปีตวา กลลฺมกฺขิตฺเทหิ ปาเทหิ นิปนฺนํ เอกํ ใจฺร ทิสฺวา “อํยํ กลลฺมกฺขิตฺปาโท รตฺตี วิจฺริตฺวา นิปนฺน- มนฺสุโส ภวิสฺสตีติ อาห.

ใจโร มุขิวิวริตฺวา เสฏฺฐิ ทิสฺวา “โหตุ, ชานิสฺสุสามิ เต กตฺตพฺพนฺติ อาฆาตํ พฺนฺติตฺวา สตฺตกฺขตฺตุํ เขตฺตํ ฌาเปสิ. สตฺตกฺขตฺตุํ วเช คุณฺณํ ปาเท ฌินฺทิ, สตฺตกฺขตฺตุํ เคหิ ฌาเปสิ.

โส เอตฺตเกนาปิ โกปํ นิพฺพาเปตฺตุํ อสฺสโกนฺโต ตสฺส จุพฺพุญฺญาเกเน สทฺธิ มิตฺตสนฺถํ กตฺวา “กิณฺเต เสฏฺฐิโน ปิยนฺติ ปุจฺฉิตฺวา “คณฺธกุฎีโต อณฺณํ ตสฺส ปิยตรํ นตฺถิติ สุตฺวา “โหตุ, คณฺธกุฎี ฌาเปตฺวา โกปํ นิพฺพาเปสฺสามิติ, สตฺถริ ปิณฺฑทาย ปวิญฺเจ, ปานีเยปรโกชนิยฆฺเณ ภินฺทิตฺวา คณฺธกุฎียํ อคฺคิ อทาสิ.

เสฏฺฐิ “คณฺธกุฎี กิร ฌายตีติ สุตฺวา อาคจฺจนฺโต ฌามกาเล อาคณฺตฺวา คณฺธกุฎี ฌามํ โอลิเกนฺโต วาลคฺคฺมตฺตมฺปิ โทมนสฺสํ อกตฺวา วามพาหุํ สมฺมิถฺชิตฺวา ทกฺขิณฺเนน หตฺถेเนน มหาอฺปฺโยจิกิ อปฺโปเจสิ.

อถ นํ สมิเป จิตา ปุจฺฉิสฺสุ “กสฺมา สามิ เอตฺตํ ฌนํ วิสฺสชฺเชตฺวา กตฺยา คณฺธกุฎียา ฌามกาเล อปฺโปเจสิตี.

โส อาห “เอตฺตํ เม กมฺมํ กตฺวา ตาตา อคฺคิอาทินํ อสฺสาธาเรณ พุทฺธสฺสเน ฌนํ นิทฺทิตฺตุํ ลทฺถํ, ‘ปฺนฺปิ เอตฺตํ วิสฺสชฺเชตฺวา สตฺถุ คณฺธกุฎี กาคฺตุํ ลภิสฺสามิติ ตฺวญฺจมานโส อปฺโปเจสินฺติ.

โส ปุณฺ ตตฺตํ ฌนํ วิสฺสชฺเชตฺวา คณฺธกุฎี กาทฺเตวา วิสฺติสฺสทฺสภิกฺขุปริวารสฺส สตฺถุโน ทานํ อทาสิ.

อ.โจร เห็นแล้ว ซึ่งกิริยานั้น คิดแล้ว ว่า อ.เรา ไม่(ยังเศรษฐี) นี้ให้ตายแล้ว จักไม่อาจเพื่ออันกระทำให้เป็นผู้แก้, (อ. เหตุนั้น) จึงมีเกิด, (อ.เรา) (ยังเศรษฐี) นั้น จักให้ตาย ดังนี้ เหน็บแล้วซึ่งกฤช ในระหว่างแห่งผ้าเป็นเครื่องนุ่ง แม้เที่ยวไปอยู่ในวิหาร ตลอดวัน ๗ ไม่ได้แล้ว ซึ่งโอกาส ๕

แม่ อ.มหาเศรษฐี ถวายแล้ว ซึ่งทาน แก่หมู่แห่งภิกษุ มีพระพุทเจ้าเป็นประมุข ตลอดวัน ท. ๗ ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. นา ของข้าพระองค์ อันบุรุษ คนหนึ่ง ให้ใหม่แล้ว ๗ ครั้ง, อ. ท้า ท. ของโค ท. ไนคอก (อันบุรุษนั้น) ตัดแล้ว ๗ ครั้ง, อ. เรือ น (อันบุรุษ นั้น) ให้ใหม่แล้ว ๗ ครั้ง, ในกาลนี้ แม่ อ. พระคณฤฎี เป็นสถานที่ (อันบุรุษ) นั้นนั้นเที่ยว ให้ใหม่แล้ว จักเป็น ; อ. ข้าพระองค์ จะให้ ซึ่งส่วนบุญ ที่ ๑ ในทาน นี้ (แก่บุรุษนั้น) ดังนี้ ๕

อ. โจร ฟังแล้ว (ซึ่งคำ) นั้น (คิดแล้ว)ว่า อ. กรรมอันหนัก หนอ อันเรา กระทำแล้ว, (อ. เหตุ) แม้สักว่าความโกรธ ในเรา ผู้กระทำ ซึ่งความผิดอย่างนี้ ย่อมไม่มี (แก่เศรษฐี) นี้, (อ. เศรษฐี) นี้ ย่อมให้ ซึ่งส่วนบุญ ที่ ๑ ในทานนี้ แก่เรานั้นเที่ยว ; อ. เรา ย่อมประทุษร้าย (ในเศรษฐี) นี้, แม่ อ. อาชญาของเทพ ฟังตกลง บนกระต้อม ของเรา ผู้ไม่ ยังบุรุษ ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป ให้อดโทษอยู่ ดังนี้ ไปแล้ว หมอบลงแล้ว ณ ที่ใกล้แห่งเท้า ของเศรษฐี กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ นาย (อ. ท่าน) ขอจงอดโทษ (ต่อกรรม) เกิดดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ. เรือ น) อะไรดังนี้ (อันเศรษฐี) กล่าวแล้ว, กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ นาย อ. กรรม มีประมาณเท่านั้น อันกรรม กระทำแล้ว, (อ. ท่าน) ขอจงอดโทษ ต่อกรรม นั้น ดังนี้ ๕

ครั้งนั้น อ. เศรษฐี ถวายแล้ว (ซึ่งเรื่อง) ทั้งปวง ว่า (อ. กรรม) มีประมาณเท่านั้น นี้ด้วย ๕ อันเจ้า กระทำแล้ว แก่เรา หรือ ดังนี้ (กะโจร) นั้น (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ขอรับ (อ. กรรมนั้น) อันกรรม กระทำแล้ว ดังนี้ (อันโจรนั้น) กล่าวแล้ว, ถวายแล้ว ว่า อ. เจ้า เป็นผู้อันเราไม่เคยเห็นแล้ว (ย่อมเป็น), อ. เจ้า โกรธแล้ว ได้กระทำแล้ว อย่างนี้ แก่เรา เพราะเหตุไร ดังนี้ ๕

อ. โจรนั้น ยังเศรษฐีให้ระลึกถึงแล้ว ซึ่งคำ อัน อันเศรษฐีนั้น ผู้ออกไปแล้ว จากเมือง กล่าวแล้ว ในวันหนึ่ง กล่าวแล้ว ว่า อ. โกรธ อันกรรม ให้เกิดขึ้นแล้ว ด้วยเหตุ นี้ ดังนี้ ๕

อ. เศรษฐี ระลึกได้แล้ว ซึ่งความที่ (แห่งคำนั้น) เป็นคำ อันตน กล่าวแล้ว, (กล่าวแล้ว) ว่า แน่ะพ่อ อ. (อ. คำนั้น) อัน เรา กล่าวแล้ว, อ. เจ้า จงอดโทษ ซึ่งคำนั้น ต่อเราเกิด ดังนี้ ยังโจร ให้อดโทษแล้ว กล่าวแล้ว ว่า แน่ะพ่อ อ. เจ้า จงลุกขึ้นเกิด, อ. เรา ย่อมอดโทษ ต่อเจ้า, อ. เจ้า จงไปเกิด ดังนี้ ๕

(อ. โจร กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย ถ้าว่า อ. ท่าน ย่อมอดโทษ ต่อกรรมไม่ไซ้, อ. ท่าน ขอจงกระทำ ซึ่งกรรม ผู้เป็นไปกับ ด้วยลูกและเมีย ให้เป็นทาส ในเรือของท่าน ดังนี้ ๕ (อ. เศรษฐี กล่าวแล้ว) ว่า แน่ะพ่อ อ. เจ้า, ครั้นเมื่อคำ มีประมาณเท่านั้นอันเรา กล่าวแล้ว,

ต้ ทิสวา โจโร จินตลิตี “อหิ อิมิ อมาเรตวา มงฺกุกาตุ น สกฺขิสฺสสามิ, โหตุ, มาเรสุสามิ นนฺติ นิวาสนนฺตเร ฉฺฉริกั พนฺธิตฺวา สตฺตาทหิ วิหาเร วิจรนฺโตปิ โลกาสั น ลภิ.

มหาเสฏฐีปี สตฺต ทิวสานิ พุทฺธปฺมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส ทานั ทตฺวา สตฺตารั วนฺธิตฺวา อาห “ ภาเนต มม เอตฺถน ปุริเสน สตฺตกฺขตฺตํ เขตฺตํ ฉาปิ ตํ, สตฺตกฺขตฺตํ วเซ คุณุเน ปาธา จินฺนา, สตฺตกฺขตฺตํ เคหํ ฉาปิ ตํ, อิทานิ คนฺธกฺฎีปิ เตเนว ฉาปิ ตา ภวิสฺสตี; อหิ อิมิสฺมิ ทาเน ปจฺมํ ปตฺตี ตสฺส ทมฺมตี.

ต้ สุตฺวา โจโร “ภาริยํ วต เม กมฺมํ กตฺ, เหว อปราถการเก มยิ อิมิสฺส โกปมตฺตมฺปิ นตฺติ, อิมิสฺมิ ทาเน มยฺหเมว ปจฺมํ ปตฺตี เทติ; อหิ อิมิสฺมิ ทุพฺภามิ, เหวรูป เม ปุริสํ อกฺขมาเปนฺตสฺส เทวทฺนุเจปิ มตฺตเก ปเตยฺยาตี คนฺตฺวา เสฏฐิสฺส ปาทมฺลเ นิปฺพิชิตฺวา “ขมาหิ เม สามีตี วตฺวา, “กั อิทนฺติ วุตฺเต, “ สามิ เอตฺเต เอตฺตํ กมฺมํ มยา กตฺ, ตสฺส เม ขมาหิติ อาห.

อด นั เสฏฐี “ตยา เม อิทนฺติทฺตฺวา เอตฺตํ กตฺนฺติ สพฺพํ ปุจฺจิตฺวา, “อาม มยา กตฺนฺติ วุตฺเต, “ตฺวํ มยา น ทิฏฺฐปฺพุโพ, กสฺมา เม กุชฺฌิตฺวา เหวมกาสิตี ปุจฺจติ.

โล เอกทิวสั นครา นิกฺขนฺเตน เตน วุตฺตํ วจันฺ สาเรตฺวา “อิมินา เม การเถน โกโป อฺปปาตีโตติ อาห.

เสฏฐี อตฺตนา วุตฺตภาวํ สริตฺวา “อาม ตาต มยา วุตฺตํ, ตํ เม ขมาหิติ โจโร ขมาเปตฺวา “อฺภูเสหิ ตาต, ขมาหิ เต คจฺจตาตี อาห.

“สเจ เม สามิ ขมตี, สฺปฺตฺตทวาริ มํ ตว เคเห ทาสั กโรหิติ. “ ตาต ตฺวํ, มยา เอตฺตเก กเถติ,

ได้กระทำแล้ว ซึ่งการตัด มีอย่างนี้เป็นรูป, ก็ (อันเรา) ไม่อาจ เพื่ออันกล่าวซึ่งคำอะไร กับ (ด้วยเจ้า) ผู้ที่อยู่ ในเรือน อ.กิจ ด้วยเจ้า ผู้ที่อยู่ ในเรือน มีอยู่ แก่เรา หามิได้, (อ.เรา) ย่อมอดโทษ ต่อเจ้า, แน่พื่อ อ.เจ้า จงไป ดังนี้ ๗ อ.โจร ครั้นกระทำแล้ว ซึ่งกรรม นั้น บังเกิดแล้ว ในนรกชื่อว่าอเวจี ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งอายุ ใหม้แล้ว ในนรกชื่อว่าอเวจีนั้น สิ้นกาลนาน เป็นอชครเปต เป็น (อันไฟ) ใหม้ที่อยู่ ที่ภูเขาคือว่า-คิษณภูมิ ในกาลนี้ ด้วยวิบากอันเหลือลง ดังนี้ ๗

อ. พระศาสดา ครั้นตรัสแล้ว ซึ่งกรรมในกาลก่อน (ของเปรต) นั้น อย่างนี้ ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. ชื่อ อ.คนพาล ท. กระทำอยู่ ซึ่งกรรม ท. อันลามก ย่อมไม่รู้สึกรู้หาย, แต่ว่า อ. คนพาล ท. เหล่านั้น หมกใหม่อยู่ เพราะกรรม อันตน กระทำแล้ว ท. เป็นผู้เช่นกับด้วยไฟอันใหม่ซึ่งป่า ย่อมมีแก่ตน ด้วยตน เทียว ในภายหลัง ดังนี้ เมื่อ ทรงสืบต่อ ซึ่งอนุสนธิ แสดง ซึ่งธรรม ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา นี้ ว่า

เออ ก็ อ. คนพาล กระทำอยู่ ซึ่งกรรม ท. อันลามก ย่อมไม่รู้สึกรู้หาย, อ. บุคคล ผู้มีปัญญาอันโทษประทุษร้ายแล้ว ย่อมเดือดร้อน เพราะกรรม ท. อันเป็นของตน เพียงดัง (อ.บุคคล) ผู้อันไฟใหม้แล้ว ดังนี้ ๗

อ.อรรถ ว่า อ. คนพาล ย่อมกระทำ ซึ่งบาป ท. ด้วยสามารถ แห่งความโกรธ อย่างเดียว หามิได้, (อ. คนพาลนั้น) แม้กระทำอยู่ ย่อมไม่รู้สึกรู้หาย ดังนี้ (ในบท ท.) เหล่านั้นหนา (แห่งบท) ว่า **อถ ปาปานิ** ดังนี้ ๗

ก็ (อ.คนพาล) เมื่อกระทำ ซึ่งบาป ชื่อว่า ผู้ไม่รู้ ว่า (อ.เรา) กระทำอยู่ ซึ่งบาป ดังนี้ ย่อมไม่มี, (อ.คำ) ว่า ย่อมไม่รู้สึกรู้หาย ดังนี้ (อันพระผู้มีพระภาคเจ้า) ตรัสแล้ว เพราะความเป็นคืออันไม่รู้ ว่า อ.วิบาก ของกรรม นี้ นี้ เป็นวิบากชื่อมีอย่างนี้เป็นรูป (ย่อมเป็น) ดังนี้ ๗

(อ.อรรถ) ว่า เพราะกรรม ท. อันเป็นของมีอยู่ ของตน เหล่านั้น (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **เสหิ** ดังนี้ ๗ อ.อรรถ ว่า อ. บุคคล ผู้มีปัญญาอันโทษประทุษร้ายแล้ว บังเกิดแล้ว ในนรก ย่อมเดือดร้อน เพียงดัง (อ.บุคคล) ผู้อันไฟใหม้แล้ว ดังนี้ (แห่งบท) ว่า **ทุมเมโธ** ดังนี้ ๗

ในกาลเป็นที่สุดแห่งเทศนา (อ.ชน ท.) มาก บรรลุแล้ว (ซึ่งอริยมผล ท.) มีโสดาปัตติผลเป็นต้น ดังนี้แล ๗

เอวรูปุ เจทนมกาสี, เคเห วสนุเตน ปน สทุธิ น สกุกา กิถุจิ กเถตุ, น เม ตยา เคเห วสนุเตน กิจจํ อตฺถิ, ขมามี เต, คจฺจ ตาตาติ. โจโร ตํ กมฺมํ กตฺวา อายุปริโยसानเ อวีจิมฺหิ นิพฺพตฺโต ที่สมรตฺตํ ตตฺถ ปจิตฺวา วิปាកาวเสเสน อิทานิ คิษณภูมิพฺพเต อชครเปโต หุตฺวา ปจฺจตีติ.

เอวํ สตุถา ตสฺส ปุพฺพกมฺมํ กเถตุวา “ ภิกฺขเว พาลา นาม ปาปานิ กมฺมานิ กโรนฺตา น พุชฺฌนฺติ, ปจฺจนา ปน อตฺตนา กตมฺเมหิ พฺยหฺนฺตา อตฺตนา ว อตฺตโน ทาวคฺคิสฺสทิสสา โหนฺตีติ วุตฺวา อนุสนฺธิ ฆณฺฑิตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

“ อถ ปาปานิ กมฺมานิ กรํ พาลो น พุชฺฌนฺติ; เสหิ กมฺเมหิ ทุมเมโธ อคฺคิทฺทฺโฆว ตปฺปตีติ.

ตตฺถ **อถ ปาปานิ**: น เกวลํ พาลो โภจฺวเสน ปาปานิ กริตฺติ, กโรนฺโตปปี น พุชฺฌนฺตีติ อตฺถโถ.

ปาปํ กโรนฺโต จ “ปาปํ กริมิตฺติ อพุชฺฌนโก นาม นตฺถิ, “อิมสฺส กมฺมสฺส เอวรูปุ นาม วิปาโกติ อชานนตฺยา “น พุชฺฌนฺตีติ วุตฺตํ.

เสหิตฺติ: เตหิ อตฺตโน สนฺตเกหิ กมฺเมหิ. **ทุมเมโธ**: ทปฺปญฺญโย ปุคฺคโล นิริเย นิพฺพตฺติตฺวา อคฺคิทฺทฺโฆว ตปฺปตีติ อตฺถโถ.

เทสนาวसान พหู โสตาปตฺติผลาทีนึ ปาปญฺญีสฺสูติ.

อ.เรื่องแห่งเปรตมีอัตภาพเพียงดังอัตภาพแห่งงูเหลือม (จบแล้ว) ๗

อชครเปตวตฺถุ.

๗. อ.เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่ามหาโมคคัลลานะ (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๕

อ.พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในพระเวฬุวัน ทรงปรารภ ซึ่งพระเถระชื่อว่ามหาโมคคัลลานะตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า โย ทณฺฑเทน อหณฺฑเทส ดังนี้ เป็นต้น ๕

ดังจะกล่าวโดยพิสดาร ในสมัย หนึ่ง อ.เดียรถีย์ ท. ประชุมกันแล้ว คิดกันแล้ว ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท. (อ.ท่าน ท.) จงรู้เถิด, อ.ลามและสักการะ ของพระสมณะ ผู้โคดม เป็นลามใหญ่ เป็น บังเกิดแล้ว เพราะเหตุ อะไร ดังนี้ ๕ (อ.เดียรถีย์ ท. บางพวก กล่าวแล้ว) ว่า อ.เรา ท. ย่อมไม่รู้, ก็ อ.ท่าน ท. ย่อมรู้ หรือ ดังนี้ ๕

(อ.เดียรถีย์ ท. บางพวก กล่าวแล้ว) ว่า เออ (อ.เรา ท.) ย่อมรู้, (อ. ลามและสักการะ) เกิดขึ้นแล้ว เพราะอาศัยซึ่งพระเถระรูปหนึ่ง ชื่อว่ามหาโมคคัลลานะ, เพราะว่า (อ.พระเถระ) นั้น ไปแล้ว สูทเวโลก ถามแล้ว ซึ่งกรรม อันเทวดา ท. กระทำแล้ว มาแล้ว บอกแล้ว แก่มนุษย์ ท. ว่า (อ.เทวดา ท.) กระทำแล้ว (ซึ่งกรรม) ชื่อนี้ ย่อมไม่ได้ ซึ่งสมบัติ มีอย่างนี้เป็นรูป ดังนี้, ไปแล้ว แม้สูนรก ถามแล้ว ซึ่งกรรม (ของสัตว์ ท.) แม้ผู้บังเกิดแล้ว ในนรก มาแล้ว บอกแล้ว แก่มนุษย์ ท. ว่า (อ.สัตว์ ท. ผู้บังเกิดแล้ว ในนรก) กระทำแล้ว (ซึ่งกรรม) ชื่อนี้ ย่อมเสวย ซึ่งทุกข์ มีอย่างนี้เป็นรูป ดังนี้, อ. มนุษย์ ท. ฟังแล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว (ของพระเถระ) นั้น ย่อมนำไปเฉพา ซึ่งลามและสักการะ อันใหญ่; ถ้าว่า (อ. เรา ท.) จักอาจ เพื่ออัน (ยังพระเถระ) นั้น ให้ตายไขว้, อ.ลามและสักการะ นั้น จักบังเกิด แก่เรา ท. ดังนี้ ๕

(อ.เดียรถีย์ ท.) เหล่านั้น (รับพร้อมแล้ว) ว่า อ.อุบายนั้น มีอยู่ ดังนี้ ทั้งปวง เป็นผู้มิฉะนั้นเดียวกัน เป็น (ปรึกษากันแล้ว) ว่า (อ.เรา ท.) กระทำแล้ว (ซึ่งกรรม) อย่างไรอย่างหนึ่ง จัก (ยังพระเถระ) นั้น ให้ตาย ดังนี้ ชักชวนแล้ว ซึ่งอุปัฏฐาก ท. ของตน ได้แล้ว ซึ่งพันแห่งทรัพย์ (ยังบุคคล) ให้ร้องเรียกแล้ว ซึ่งโจร ท. ผู้ เทียว กระทำอยู่ ซึ่งกรรมแห่งบุคคลผู้ฆ่าซึ่งบุรุษ (กล่าวแล้ว) ว่า ชื่อ อ. พระเถระชื่อว่ามหาโมคคัลลานะ ย่อมอยู่ที่กาฬิสลา, (อ. เจ้า ท.) ไปแล้ว (ในที่) นั้น จง (ยังพระเถระ) นั้น ให้ตาย ดังนี้ ได้ให้แล้ว ซึ่งกหาปณะ ท. ๕

อ.โจร ท. รับพร้อมแล้ว เพราะความโลภในทรัพย์ (กล่าวแล้ว) ว่า (อ. เรา ท.) จัก ยังพระเถระ ให้ตาย ดังนี้ ไปแล้ว แวดล้อมแล้ว ซึ่งที่เป็นที่อยู่ (ของพระเถระ) นั้น ๕ อ. พระเถระ รู้แล้ว ซึ่งความที่ (แห่งตน) เป็นผู้ (อันโจร ท.) เหล่านั้น ล้อมรอบแล้ว ออกแล้ว โดยช่องแห่งกุญแจ เหล็กไปแล้ว ๕

๗. มหาโมคคัลลานตุเถรวตฺถุ.

“โย ทณฺฑเทน อหณฺฑเทสฺส อิมํ ฆมฺมํเทสนํ สตุถา เวฬุเวเน วิหรนฺโต มหาโมคคัลลานตุเถโร อารพฺภ กเถสิ.

เอกสมฺมึ หิ สมเย ติตฺติยา สนนฺิปตฺติวา จินฺเตสฺสุ “ชานาถาธุโส เกน การเณน สมณสฺส โคตมสฺส ลามสกุภาโร มหา หุตฺวา นิพฺพตฺโตติ. “มยํ น ชานาม, ตุมฺเห ปน ชานาถาติ.

“อาม ชานาม, มหาโมคคัลลานนฺนาม เอกํ นิสฺสาย อุปฺปนฺโน, โส หิ เทวโลกํ คนฺตุวา เทวตาหิ กตกมฺมํ ปุจฺจิตฺวา อาคนฺตุวา มนุสฺसानํ กเถสิ “อิทํ นาม กตฺวา เอวรูปํ สมฺปตฺตี ลภนฺตีติ, นิริยํปี คนฺตุวา นิริเย นิพฺพตฺตานมฺปิ กมฺมํ ปุจฺจิตฺวา อาคนฺตุวา มนุสฺसानํ กเถสิ “อิทํ นาม กตฺวา เอวรูปํ ทุกฺขํ อนฺภวานฺตีติ; มนุสฺสา ตสฺส กถํ สุตฺวา มหฺนตฺติ ลามสกุภาโร อภิหรนฺติ; สเจ ตํ มาเรตฺถุ สกุขิสฺสาม, โส ลามสกุภาโร อมฺหากํ นิพฺพตฺติสฺสตีติ.

เต “อตฺเถโส อุปฺปาโยติ สพฺเพ เอกจฺจนฺทา หุตฺวา “ยงฺกิณฺเจ กตฺวา ตํ มารฺาเปสฺสามาติ อตฺตโน อุปฺภูจฺจาถ สมฺมาทเปตฺวา สหสฺสํ ลภิตฺวา ปุริสฺฆาตกมฺมํ กตฺวา จรฺนเต โจโร ปกุโกสาเปตฺวา “มหาโมคคัลลานตุเถโร นาม กาฬิสฺลายนํ วสตี, ตตฺถ คนฺตุวา ตํ มาเรถาติ กหาปเณ อทฺถุ.

โจรา ธนฺโลภาน สมฺปฺปฏิจฺจิตฺวา “เถโร มาเรสฺสามาติ คนฺตุวา ตสฺส วสนฺภูจฺจานํ ปริวารสฺสุ. เถโร เตหิ ปริกฺขิตฺตภาวํ ฅตฺวา กุณฺเจกจฺจิตฺเทเน นิกุมฺมิตฺวา ปกุคามิ.

(อ.โจร ท.) เหล่านั้น ไม่เห็นแล้ว ซึ่งพระเถระ ในวันนั้น ไปแล้ว ล้อมรอบแล้ว ในวันหนึ่งอีก ๙ อ.พระเถระ รู้แล้ว ทำลายแล้ว ซึ่งมณฑลแห่งช่อฟ้า เหาะไปแล้ว สู้อากาศ ๙ (อ.โจร ท.) เหล่านั้น ไม่ได้เอาแล้ว เพื่ออันจับ แม้ในเดือนที่ ๑ แม้ในเดือนมี ไนมท่ามกลาง ด้วยประการฉะนี้ ๙ แต่ว่า ครั้นเมื่อเดือนมีในภายหลัง ถึงพร้อมแล้ว อ.พระเถระ รู้แล้ว ซึ่งความเป็นคืออันคร่ำมา แห่งกรรม อันตน กระทำแล้ว ไม่หลีกไปแล้ว ๙ อ.โจร ท. ไปแล้ว จับแล้ว ซึ่งพระเถระ ทำลายแล้ว ซึ่งกระดูก ท. (ของพระเถระ) นั้น กระทำอยู่ ให้เป็นสักว่าปลายแห่งข้าวสาร ๙ ครั้งนั้น (อ.โจร ท.) เหล่านั้น โยนไปแล้ว (ซึ่งพระเถระ) นั้น ที่หลังแห่งพุ่มไม้ แห่งหนึ่ง ด้วยความสำคัญ ว่า (อ. พระเถระ) ตายแล้ว ดังนี้ หลีกไปแล้ว ๙

อ.พระเถระ (คิดแล้ว) ว่า (อ.เรา) ฝ่าแล้ว ซึ่งพระศาสดา เทียว จักปรินิพพาน ดังนี้ ประสานแล้ว ซึ่งอัฐภาพ ด้วยฉาน อันเป็นเครื่องประสาน กระทำแล้ว ให้เป็นกายมั่นคง ไปแล้ว สู้อากาศ ของพระศาสดา โดยอากาศ ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา กราบพูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. ข้าพระองค์) จักปรินิพพาน ดังนี้ ๙ (อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว) ว่า คุณอนโมคคัลลานะ (อ.เธอ) จักปรินิพพาน หรือ ดังนี้ ๙ (อ.พระเถระ กราบพูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระเจ้าข้า (อ.อย่างนั้น) ดังนี้ ๙ (อ.พระศาสดา ตรัสถามแล้ว) ว่า (อ.เธอ) ไปแล้ว ในที่ไหน (จักปรินิพพาน) ดังนี้ ๙ (อ. พระเถระ กราบพูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ.ข้าพระองค์) ไปแล้ว สูประเทศชื่อว่า กาลสิลา (จักปรินิพพาน) ดังนี้ ๙ (อ.พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า คุณอนโมคคัลลานะ ถ้าอย่างนั้น (อ.เธอ) กล่าวแล้ว ซึ่งธรรม แก่เรา จงไป, เพราะว่า อ. อันเห็น ซึ่งสาวก ผู้เช่นกับด้วยเธอ จะไม่มี แก่เรา ในกาลนี้ ดังนี้ ๙

(อ.พระเถระ) นั้น (กราบพูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ.ข้าพระองค์) จักกระทำ อย่างนั้น ดังนี้ ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา เหาะขึ้นไปแล้ว ในอากาศ กระทำแล้ว ซึ่งฤทธิ ท. มีประการต่าง ๆ รวากะ อ.พระเถระชื่อว่าสารีบุตร (กระทำอยู่ ซึ่งฤทธิ ท. มีประการต่าง ๆ) ในวันเป็นที่ปรินิพพาน กล่าวแล้ว ซึ่งธรรม ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา ไปแล้ว สู่อุทเทสิลา ปรินิพพานแล้ว ๙ อ.วาจาเป็นเครื่องกล่าว แม้นี้ ว่า ได้ยินว่า อ. โจร ท. ยังพระเถระ ให้ตายแล้ว ดังนี้ แม้ไปแล้ว สู่มหัพพทวีป ทั้งสิ้น ๙

อ.พระราชา พระนามว่าอชาตศัตรู ทรงประกอบแล้ว ซึ่งบุรุษผู้เที่ยวไป ท. เพื่อต้องการแก้อันแสวงหา ซึ่งโจร ท. ๙ ในโจร ท. แม้เหล่านั้น ผู้ติ่มอยู่ ซึ่งสุรา ในที่เป็นที่ติ่มซึ่งสุรา หนา (อ. โจร) คนหนึ่ง ติ่มแล้ว ซึ่งหลัง (ของโจร) คนหนึ่ง (ยังโจรนั้น) ให้ล้มลงแล้ว ๙ อ. โจรนั้น คุณคามด้วยดีแล้ว (ซึ่งโจร) นั้น กล่าวแล้ว ว่า แน่โจรผู้อันบุคคลแนะนำได้โดยยากแล้ว ผู้เจริญ อ. เจ้า โบายแล้ว ซึ่งหลัง ของเรา เพราะเหตุไร ดังนี้ ๙ (อ.โจรนั้น กล่าวแล้ว) ว่า แน่โจรผู้อันโทษประทุษร้ายแล้ว ะยัย ก็อ. พระมหาโมคคัลลานะ อันเจ้า ติ่มแล้ว ก่อน หรือ ดังนี้ ๙ (อ.โจรนั้น) กล่าวแล้ว) ว่า ก็ อ. เจ้า ย่อมไม่รู้ ซึ่งความที่ (แห่งพระมหาโมคคัลลานะ) เป็นผู้ อันเรา ติ่มแล้ว หรือ ดังนี้ ๙

เต ตัณฑิวิส เถโร อทิสฺวา ปุเนกทิวสฺส คนฺตุวา ปริภุชิสฺสฺ. เถโร ฅตฺวา กณฺณิกามณฺฑลํ ภินฺทิตฺวา อากาสํ ปกฺขนฺทิตฺ. เหว เต ปสมฺมาเสปี มชฺฐิมฺมาเสปี เถโร คเหตุํ นาสกฺขิสฺสฺ. ปจฺฉิมฺมาเส ปน สมฺปตฺเต เถโร อตฺตนา กตฺกมฺมสฺส อากทฺตณฺณภาวํ ฅตฺวา น อปคฺจฺฉิ. โจรา คนฺตุวา เถโร คเหตุวา ตณฺฑลฺกณ- มตฺตานิสฺส อฏฺฐินิ กโรนฺตา ภินฺทิสฺ. อถ นํ “ มโตติ สลฺยาย เอกสฺมี คุมฺพปิฏฺเจ ชิปิตฺวา ปกฺกมฺิสฺ. ”

เถโร “สตุถาริํ ปสฺสิตฺวา ว ปรินิพฺพายิสฺส สามีติ อตฺตภาวํ ฉานเวจฺจนน เวเจตฺวา ติริ กตฺวา อากาเสน สตุถุ สนฺติกิ คนฺตุวา สตุถาริํ วนฺทิตฺวา “ภนฺเต ปรินิพฺพายิสฺส สามีติ อาห. “ปรินิพฺพายิสฺส สิมคฺคฺลลานาติ. “อาม ภนฺเตติ. “กตฺถ คนฺตุวาติ. “กาฬสิลาปเทสํ ภนฺเตติ. “เตนหิ โมคฺคฺลลาน มยฺหํ ธมฺมํ กเถตฺวา ยาหิ, ตาทิสฺสฺส หิ เม สาวกสฺส อิทานิ ทสฺสนํ นตฺถิติติ. ”

โส “เอวํ กิริสฺส สามี ภนฺเตติ สตุถาริํ วนฺทิตฺวา อากาเส อุปฺปตฺติวา ปรินิพฺพานทิวเส สาริปุตฺตเตโร วิย นานปฺปการา อิทฺธิโย กตฺวา ธมฺมํ กเถตฺวา สตุถาริํ วนฺทิตฺวา กาฬสิลาเย อฏฺฐิวํ คนฺตุวา ปรินิพฺพายิ. “เถโร กิริ โจรา มาเรสนฺนุติ อยฺปิ กถา สกถมฺพทูปิ ปตฺถริ. ”

ราชา อชาตสตุถุ โจเร ปรีเยสนตฺถาย จารปฺริเส ปโยเชสิ. เตสฺสปี โจเรสุ สุราปาเน สุริํ ปิวนฺเตสุ เอโก เอกสฺส ปิฏฺฐิํ ปหริตฺวา ปาเตสิ. โส ตํ สนฺตชฺเชตฺวา “อมฺโภา ทฺพพินฺตี ตฺวํ กสมฺมา เม ปิฏฺฐิํ โปเถสิตี อาห. “กิมฺปน หเร ทฺพจฺโจเร ตยา มหาโมคฺคฺลลान ปสมํ ปหโตติ. “ กิมฺปน มยา ปหตภาวํ ตฺวํ น ชานาสีติ. ”

(เมื่อโจร ท.) เหล่านั้น กล่าวอยู่ ว่า (อ. พระมหาโมคคัลลานะ) อันเรา ตีแล้ว (อ.พระมหาโมคคัลลานะ) อันเรา ตีแล้ว ดังนี้ ด้วยประการฉะนี้ อ. บุรุษผู้เที่ยวไป ท. เหล่านั้น ฟังแล้ว จับแล้ว ซึ่งโจร ท. เหล่านั้น ทั้งปวง แสดงแล้ว แก่พระราชา ๫ อ. พระราชา ทรงยังราชบุรุษ ให้ร้องเรียกแล้ว ซึ่งโจร ท. ตรัสถามแล้ว ว่า อ. พระเถระ อันเจ้า ท. ให้ตายแล้ว หรือ ดังนี้ ๫ (อ.โจร ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ พระเจ้าข้า (อ. อย่างนั้น) ดังนี้ ๫ (อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า อ. เจ้า ท. เป็นผู้ อันใคร ส่งไปแล้ว (ยอมเป็น) ดังนี้ ๫ (อ. โจร ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ.ข้าพระองค์ ท.) เป็นผู้ อันสมณะเปลือย ท. (ส่งไปแล้ว ยอมเป็น) ดังนี้ ๫

อ. พระราชา (ทรงยังราชบุรุษ) ให้จับแล้ว ซึ่งสมณะเปลือย ท. มีรอยเท้าเป็นประมาณ (ทรงยังราชบุรุษ) ให้ฝังแล้วในหลุม ท. มีสะดือเป็นประมาณ ที่เนินของพระราชา กับ ด้วยโจร ท. มีรอยเท้าเป็นประมาณ (ทรงยังราชบุรุษ) ให้ปกปิดแล้ว ด้วยฟาง ท. (ทรงยังราชบุรุษ) ให้ให้แล้ว ซึ่งไฟ, ครั้งนั้น (อ.พระราชา) ทรงทราบแล้ว ซึ่งความที่ (แห่งชน ท.) เหล่านั้น เป็นผู้ฉ้อโกงไฟไหม้แล้ว (ทรงยังราชบุรุษ) ให้ไถแล้ว ด้วยไถอันเป็นวิการแห่งเหล็ก ท. (ทรงยังราชบุรุษ) ให้กระทำแล้ว (ซึ่งชน ท.) ทั้งปวง ให้เป็นก่อน และก่อนอันเจริญ (ทรงยังราชบุรุษ) ให้กระทำแล้ว ซึ่งอันยกขึ้นสู่หลาว ในเพราะโจร ท. ๔ ๫

อ. ภิกษุ ท. ยังวาทาเป็นเครื่องกล่าว ว่า โอ ! อ. พระเถระชื่อว่ามหาโมคคัลลานะ ถึงแล้ว ซึ่งความตาย อันไม่สมควร แก่ตน ดังนี้ ให้ตั้งขึ้นพร้อมแล้ว ในโรงเป็นที่กล่าวกับด้วยการ แสดงซึ่งธรรม ๫ อ. พระศาสดา เสด็จมาแล้ว ตรัสถามแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. เรอ ท. เป็นผู้นั่งพร้อมกันแล้ว ด้วยวาทาเป็นเครื่องกล่าว อะไร หนอ ย่อมมี ในกาลนี้ ดังนี้, (ครั้งเมื่อคำ) ว่า (อ.ข้าพระองค์ ท. เป็นผู้นั่งพร้อมกันแล้ว ด้วยวาทาเป็นเครื่องกล่าว) ชื่อนี้ (ยอมมีในกาลนี้) ดังนี้ (อันภิกษุ ท. เหล่านั้น) กราบทูลแล้ว, ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. ความตาย อันไม่สมควร แก่อัตภาพ นั้นนัยเดียว ถึงแล้ว, แต่ ว่า อ. ความตาย อันสมควร แก่กรรม อัน อันโมคคัลลานะนั้น กระทำแล้ว ในกาลก่อน นั้นนัยเดียว (อันโมคคัลลานะนั้น) ถึงแล้ว ดังนี้ ผู้ (อันภิกษุ ท. เหล่านั้น) ทูลถามแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็ อ. กรรมในกาลก่อน (ของพระเถระชื่อว่ามหาโมคคัลลานะ) นั้น อย่างไร ดังนี้ ตรัสให้พิสดารแล้ว ว่า:

ได้ยินว่า ในกาลอันล่วงไปแล้ว อ. กุลบุตร คนหนึ่ง ผู้อยู่ในเมืองชื่อว่าพาราณสีโดยปกติ กระทำอยู่ (ซึ่งกิจ ท.) มีการดำและการหุงเป็นต้น เองนั้นเดียว ปฏิบัติแล้ว ซึ่งมารดาและบิดา ท. ๫ ครั้งนั้น อ. มารดาและบิดา ท. ของกุลบุตรนั้น กล่าวแล้ว (แก่กุลบุตร) นั้น ว่า แน่พ้อ (อ.เจ้า) ผู้เดียวเดียว กระทำอยู่ ซึ่งการงาน ในเรือน ด้วย ในป่า ด้วย ย่อมลำบาก, (อ.เรา ท.) จักนำมา ซึ่งกุมาริกา คนหนึ่ง เพื่อเจ้า ดังนี้ ผู้ (อันกุลบุตร) นั้น ห้ามแล้ว ว่า ข้าแต่แม่และพ้อ ท. อ. ความต้องการ ด้วยกุมาริกา ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป (มีอยู่) แก่ข้าพเจ้า หามิได้, (อ. ท่าน ท.) ย่อมเป็นอยู่ เพียงใด,

อิตติ เนลล์ “มยา ปหโต มยา ปหโตติ วนุตตานัง สุตฺวา เต จารุปริสา เต สพฺเพ โจเร คเหตุวา รญฺเอบ อาโรเจสฺสุ, ราชชา โจเร ปกฺโกสาเปตฺวา ปุจฺฉิ “ตุเมเหหิ เถโร มาริตฺติ. “อาม เทวาทิ. “เกน ตุมฺเห อญฺเอยิตฺตาทิ. “นคฺคสมณเกหิ เทวาทิ.

ราชา ปญฺจสเต นคฺคสมณเก คาหาเปตฺวา ปญฺจสเตหิ โจเรหิ สทฺธิ ราชจฺกณเณ นาภิปุมาเนสฺสุ อาวาณฺณสฺสุ นิฏฺขนาเปตฺวา ปลาเลหิ ปฏิจฺฉาทาเปตฺวา อคฺคิ ทาเปสิ, อถ เนลล์ ฉามภาวํ ฅตฺวา อยนฺจเลหิ กสาเปตฺวา สพฺเพ ฅนฺทฺชาฅนฺทํ การาเปสิ, จตฺสฺสุ โจเรสฺสุ สฺสุลาโรปนํ การาเปสิ.

ภิกฺขุ ฅมฺมสภายํ กถํ สมฺภูจฺจาเปสฺสุ “อโห มหาโมคฺคัลลานตฺเถโร อตฺตโน อนนฺรฺรูปํ มรณํ ปตฺตติ. สตฺถา อาคนฺตฺวา “กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺตินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา, “อิมาย นามาทิ วุตฺเต, “ภิกฺขเว โมคฺคัลลานเณ อิมสฺเสว อตฺตภาวสฺส อนนฺรฺรูปํ มรณํ ปตฺตํ, ปุพฺเพ ปน เตน กตฺสฺส กมฺมสฺส อนนฺรฺูปเมว มรณํ ปตฺตุนฺติ วตฺวา “กิมฺปนสฺส ภาเนเต ปุพฺพกมฺมนฺติ ปญฺุโจ วิตฺถาเรตฺวา กเถสิ:

“อตีเต กิร พาราณสีวาสิ เอโก กุลปฺตฺโต สยเมว โภฏฺฏานปจฺนาทีนํ กโรนฺโต มาตาปิตโร ปฏิจฺฉคฺติ. อถสฺส มาตาปิตโร นํ “ตาด ตฺวํ เอกโกว เคเห จ อรญฺเอบ จ กมฺมํ กโรนฺโต กิลมฺสี, เอกํ เต กุมาริกํ อาเนสฺสามาติ วตฺวา “อมฺมตาด น มยฺหํ เหวรฺูปาย อตฺถโ, อหํ ยาว ตุมฺเห ชีวถ,

(อ. ข้าพเจ้า) จักบำรุง ซึ่งท่าน ท. ด้วยมืออันเป็นของตนเพียงเพียงนั้น ดังนี้ อ่อนนอนแล้ว บ่อย ๆ นำมาแล้ว ซึ่งกุมาริกา ฯ

(อ. กุมาริกา) นั้น บำรุงแล้ว (ซึ่งมารดาและบิดา ท.) เหล่านั้น โดยวันเล็กน้อยนั้นเพียง ไม่ปรารถนาอยู่ แม้ซึ่งการเห็น (ซึ่งมารดาและบิดา ท.) เหล่านั้น ในภายหลัง ยกโทษแล้ว ว่า (อันดิฉัน) ไม่อาจ เพื่ออันอยู่ ในที่แห่งเดียวกัน กับ ด้วยมารดาและบิดา ท. ของท่าน ดังนี้, (ครั้นเมื่อกุลบุตร) นั้น ไม่ถือเอาอยู่ ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว ของตน, ถือเอาแล้ว ซึ่งท่อนแห่งปานและปอ ท. ด้วย ซึ่งพองแห่งข้าวต้มด้วย เร็วร้ายแล้ว ในที่นั้น ๆ ในกาล (แห่งกุลบุตร) นั้น ไปแล้ว ในภายนอก ผู้ (อันกุลบุตร) นั้น มาแล้ว ถามแล้ว ว่า อ. กรรมนี้ อะไร ดังนี้ กล่าวแล้ว ว่า (อ. กรรม) นั้น เป็นกรรม ของคนแก่ผู้บอด ท. เหล่านี้ (ย่อมเป็น), (อ. คนแก่ผู้บอด ท. เหล่านี้) ย่อมเที่ยวกระทำอยู่ ซึ่งเรือน ทั้งปวง ให้เป็นสถานที่เศร้าหมองแล้ว, (อันดิฉัน) ไม่อาจ เพื่ออันอยู่ ในที่แห่งเดียวกัน กับ (ด้วยคนแก่ผู้บอด ท.) เหล่านี้ ดังนี้ ฯ

(เมื่อกุมาริกา) นั้น กล่าวอยู่ บ่อย ๆ อย่างนี้ อ. สัตว์ ผู้มีบารมี อันให้เต็มแล้ว แม้ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป แดกแล้ว กับ ด้วยมารดาและบิดา ท. ฯ

(อ. กุลบุตร) นั้น (กล่าวแล้ว) ว่า (อ. เหตุนั้น) จะมีเกิด, อ. เรา จักรู้ (ซึ่งกรรม) อัน ๆ เรา พึงกระทำ (แก่มารดาและบิดา ท.) เหล่านี้ ดังนี้ (ยังมารดาและบิดา ท.) เหล่านี้ ให้บริโภคแล้ว (กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่แม่และพ่อ ท. อ. ญาติ ท. ของท่าน ท. ชื่อในที่นั้น ย่อมหวังเฉพาะ ซึ่งการมา, อ. เรา ท. จักไป ในที่นั้น ดังนี้ ยกขึ้นแล้ว (ซึ่งมารดาและบิดา ท.) เหล่านี้ สูยานน้อย พาเอา ไปอยู่ (กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่พ่อ (อ. ท่าน ท.) จงถือเอา ซึ่งเชือก ท., อ. โค ท. จักไป ด้วยสัญญาณแห่งปฏิภ, อ. โจร ท. ย่อมอยู่ ในที่ นี้, อ. ข้าพเจ้า จะข้ามลง ดังนี้ ให้แล้ว ซึ่งเชือก ท. ในมือ ของบิดา ข้ามลงแล้ว ไปอยู่ ในกาล (แห่งตน) ถึงแล้ว ซึ่งท่ามกลางแห่งดง ยังเสียง ให้เปลี่ยนแปลงแล้ว ได้กระทำแล้ว ซึ่งเสียง (แห่งโจร ท.) ดังขึ้นแล้ว ฯ

อ. มารดาและบิดา ท. พึงแล้ว ซึ่งเสียง นั้น กล่าวแล้ว ว่า แน่ะพ่อ อ. เรา ท. เป็นคนแก่ (ย่อมเป็น), อ. เจ้า จงรักษา ซึ่งตนนั้นเพียง ดังนี้ ด้วยความสำคัญ ว่า อ. โจร ท. ดังขึ้นแล้ว ดังนี้ ฯ

อ. กุลบุตรนั้น กระทำอยู่ ซึ่งเสียงแห่งโจร ทุบแล้ว ซึ่งมารดาและบิดา ท. แม้ผู้ร้องอยู่ อย่างนั้น ยังมารดาและบิดา ท. ให้ตายแล้ว โยนไปแล้ว ในดง กลับมาแล้ว (ดังนี้) ฯ อ. พระศาสดา ครั้นตรัสแล้ว ซึ่งกรรมในกาลก่อน (ของพระเถระ) นั้น นี้ ตรัสแล้ว ว่า

ดาว โว สหตุถา ว อุပ္ภูจฺหิสฺสามีติ เตน ปฏิภิตฺตา ปุณฺปุณฺนี ยาจิตฺวา กุมาริกิ อานยีสฺสุ.

สา กติปาเหนเว เต อุပ္ภูจฺหิตฺวา ปจฺจนา เตสํ ทสฺสนมฺปิ อนิจฺจนฺตี “น สกฺกา ตว มาตาปิตฺุหิ สทฺธิ เอกฺกุสาเน วสิตฺนฺติ อฺุชฺฌายิตฺวา, ตสฺมี อตฺตโน กถํ อคฺคณฺหนฺเต, ตสฺส พหิคตฺกาเล มกฺจิวากขณฺุทานิ จ ยาคุเณณฺจ คเหตฺวา ตตฺถ ตตฺถ อากิริตฺวา เตนา คนฺตุวา “กิมิทฺนฺติ ปฺุกุสา “อิเมสํ อนฺุธมฺหุลฺลกาณํ เอตํ กมฺมํ, สทฺพิ เหนิ กิลฺิฏฺจํ กโรนฺุตา วิจฺรณฺติ, น สกฺกา เอเตหิ สทฺธิ เอกฺกุสาเน วสิตฺนฺติ อาห.

เอวํ ตาย ปุณฺปุณฺนี กถยมานาย เอรุโรปปี บุริตปารมี สตฺโต มาตาปิตฺุหิ สทฺธิ ภิชฺชิ.

โส “โหตุ, ชานิสฺสามิ เตสํ กตฺตพฺพนฺติ เต โภเชตฺวา “อมฺมตฺตาต อสฺสุกฺกุสาเน นาม ตุมฺหากํ ภาตฺกา อาคมนํ ปจฺจาสีสนฺติ, มยํ ตตฺถ คมิสฺสามาติ เต ยานกํ อารोเปตฺวา อาทาย คจฺจนฺโต อฏฺวิมฺขณฺํ ปตฺตกาเล “ตฺตาต รสฺมึโย คณฺุหาถ, โคณา ปิตฺทสฺสณฺุบาย คมิสฺสนฺติ, อิมฺสมึ จาเน โจรา วสนฺติ, อหํ โอตฺรามิติ ปิตฺุ หตฺถเ รสฺมึโย ทตฺวา โอตฺริตฺวา คจฺจนฺโต สทฺพิ ปริวตฺเตตฺวา โจรานํ อฏฺุจิตฺสทฺทฺมกาสิ,

มาตาปิตโร ตํ สทฺพิ สุตฺวา “โจรา อฏฺุจิตฺาติ สณฺุบาย “ตฺตาต มยํ มหุลฺลกา, ตฺวํ อตฺตานเมว รกฺขาหิตี อาหํสุ.

โส มาตาปิตโร ตธา วิรวนฺเตปิ โจรสทฺพิ กโรนฺุโต โภกฺกุฏฺตฺวา มาเรตฺวา อฏฺุวิยํ ชิปีตฺวา ปจฺจาคมิ. สตุถา อิมํ ตสฺส ปุพฺพกมฺมํ กเถตฺวา

ดูก่อนภิกษุ ท. อ.โมคคัลลานะ กระทำแล้ว ซึ่งกรรม มีประมาณเท่านี้ ไหมแล้ว ในนรก สิ้นแสนแห่งปี ท. มิใช่หนึ่ง ผู้ (อันโจร ท.) ทบ ให้ละเอียดด้วยดีแล้ว อย่างนั้นนั่นเทียว ในร้อยแห่งอรรถภาพ ถึงแล้ว ซึ่งความตาย ด้วยวิบากอันเหลือลง,

อ.ความตาย อันสมควรแก่กรรม ของตน นั้นเทียว อันโมคคัลลานะ ได้แล้ว อย่างนี้, อ. ร้อยแห่งเดียวร้อย ท. ๕ กับ ด้วยร้อยแห่งใจ ท. ๕ ประทุษร้าย ต่อบุตร ของเรา ผู้ไม่ประทุษร้ายแล้ว ได้แล้ว ซึ่งความตาย อันสมควรนั้นเทียว; ด้วยว่า (อ. บุคคล) ประทุษร้ายอยู่ (ต่อบุคคล) ผู้ไม่ประทุษร้ายแล้ว ย่อมถึง ซึ่งความเสื่อมมิใช่ความเจริญด้วยเหตุ ท. ๑๐ นั้นเทียว ดังนี้ เมื่อ ทรงสืบต่อ ซึ่งอนุสนธิ แสดง ซึ่งธรรม ได้ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถา ท. เหล่านี้ ว่า

(อ.บุคคล) ไต ย่อมประทุษร้าย (ในบุคคล ท.) ผู้ไม่มีอาชญา ผู้ไม่ประทุษร้ายแล้ว ด้วยอาชญา. (อ.บุคคล) นั้น ย่อมเข้าถึง ซึ่ง - (แห่งฐานะ ท.) สิบ หนา - ฐานะอย่างใด อย่างหนึ่ง พลันนั้นเทียว คือ ฟิงถึง ซึ่งเวทนาอันหยาบหรือ หรือว่า ซึ่งความเสื่อม ซึ่งความแตก แห่งสรีระ หรือ แม่หรือว่า ซึ่งอาพาธ อันหนัก ซึ่งความฟุ้งซ่านแห่งจิตหรือ หรือว่า ซึ่งความขัดข้อง แต่พระราชา ซึ่งอันกล่าวคู่ อันร้ายแรง หรือ หรือว่า ซึ่งความสิ้นไปรอบ แห่งญาติ ท. หรือว่าซึ่งความ ย่อยยับแห่งภคะ ท. อีกอย่างหนึ่ง อ.ไฟ ผู้ชำระ ย่อมไหม้ ซึ่งเรือน ท. (ของบุคคล) นั้น (อ.บุคคล) นั้น ผู้มีปัญญาชั่ว ย่อมย่อมเข้าถึง ซึ่งนรก เพราะอันแตก แห่งกาย ดังนี้

(อ.อรรถ) ว่า ในพระชีณาสพ ท. ผู้เว้นแล้วจากอาชญา มีอาชญาอันเกิดแล้วแต่กายเป็นต้น (ดังนี้) แห่ง - ในบท ท. เหล่านั้น หนา - (บท) ว่า **อทณฺเทศฺสุ** ดังนี้ ๕

(อ.อรรถ) ว่า ผู้มีความผิดออกแล้ว (ในชน ท.) เหล่าอื่น หรือ หรือว่า ในตน (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **อปฺปทญฺเจสุ** ดังนี้ ๕

(อ.อรรถ) ว่า ในเหตุแห่งทุกข์ ท. สิบหนา ซึ่งเหตุ อย่างใด อย่างหนึ่ง (ดังนี้ แห่งบาทแห่งพระคาถา) ว่า **ทสนนฺมณฺญตฺ ฐานํ** ดังนี้ ๕ (อ.อรรถ) ว่า ซึ่งเวทนา อันหยาบ อันต่างด้วยโรคมีโรค ในศีระษะ เป็นต้น ดังนี้ แห่งบทว่า **เวทณฺ** ดังนี้ ๕ (อ.อรรถ) ว่า ซึ่งความเสื่อม แห่งทรัพย์ อันบุคคลถึงทับแล้วโดยยาก (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **ชานินิ** ดังนี้ ๕ (อ.อรรถ) ว่า ซึ่งอันทำลาย ซึ่งสรีระ มีอันตัดซึ่งมือเป็นต้น ดังนี้ (แห่งบท) ว่า **เภทณฺ** ดังนี้ ๕

(อ.อรรถ) ว่า หรือว่า ซึ่งอาพาธอันหนัก อันต่างด้วยอาพาธ มีความเป็นผู้มีกายข้างหนึ่งอันโรคขจัดแล้วและความเป็นผู้มีจักขุ ข้างเดียวและความเป็นผู้เสือกคลานไปด้วยตั้งและความเป็นคน ง่อยและโรคเรื้อนเป็นต้น ดังนี้ (แห่งบท) ว่า **ครุกํ** ดังนี้ ๕

“ภิกขเว โมคคัลลานเอดตตํ กมฺมํ กตฺวา อนเภานิ วสุสฺสตสฺสทฺสฺสาณิ นิรเย ปจิตฺวา วิปากาวเสเสน อตฺตภาวเส เหวเมว โภฏญฺเจตฺวา สญฺจณฺณิตฺ มรณํ ปตฺโต,

เอวํ โมคคัลลานเอน อตฺตโน กมฺมานุรูปเมว มรณํ ลทฺถํ, ปญฺจหิ โจรสฺเตหิ สทฺธิ ปญฺจ ติตฺถียสฺตานิ มม ปุตฺตสฺส อปฺปทญฺจสฺส ปทฺสฺสิตฺวา อนฺรูปเมว มรณํ ลภิสฺสุ; อปฺปทญฺจสฺส หิ ปทฺสฺสนฺโต ทสฺหิ การเณหิ อนนยพฺยสนํ ปาปฺปณาติเยวาทิ วตฺวา อนฺุสนฺธิ ฆญฺจตฺวา ฐมฺมํ เทเสณฺโต อิมา คาถา อภาสิ

“โย ทณฺฑเณน อทณฺฑเฑสุ อปฺปทญฺเจสุ ทฺสฺสติ, ทสนนฺมณฺญตฺ ตริ จานํ ชิปฺปเมว นิคฺจจฺติ: เวทณํ ผรุสฺสํ ชานี สรีรสฺส ว เภทณํ ครุกํ วาปี อาพาธํ จิตฺตฺกฺเขปํ ปาปฺปเณ, ราชโต วา อุปฺสคฺคํ อพฺภกฺขานํ ว ทารุณํ ปริกฺขยํ ว ภาตินิ โภคานํ ว ปภฺงคฺคณํ, อถวาสฺส อคารานิคฺคิ ทหฺติ ปาวโก กายสฺส เภทา ทุปฺปญฺเอย นิรยํ โส อปฺปชฺชตฺติติ:

ตตฺถ **อทณฺฑเฑสุติ:** กายทณฺฑทาทีริวิเตสุ ชีณาสเวสุ.

อปฺปทญฺเจสุติ: ปเรสุ วา อตฺตนิ วา นิรปฺราเธสุ.

ทสนนฺมณฺญตฺริ จานนฺติ: ทสฺสุ ทุกฺขการเณสุ อณฺุยตฺริ การณํ. **เวทณฺนติ:** สีสโรคาทีเภาทฺผรุสฺสํ เวทณํ. **ชานินิ:** กิจฺจจฺคตฺสฺส ฐนฺสฺส ชานี. **เภทณฺนติ:** หตฺถจฺเจทาทีกํ สรีรเภาทณํ.

ครุกนฺติ: ปกฺขหตฺเอกจฺกฺขุปีจฺสปฺปิภูณิภาว- กฺกุจฺจโรคาทีเภาทํ ครุกาพาธํ วา.

(อ.อรรถ) ว่า ซึ่งความเป็นบ้ำดั่งนี้ (แห่งบท) ว่า **จิตตกุเขป** ดั่งนี้ ๕
(อ.อรรถ) ว่า หรือว่า ซึ่งความขัดข้อง แต่พระราชา มีอันลด-
ซึ่งยศและอันตัดซึ่งตำแหน่งมีตำแหน่งแห่งเสนาบดีเป็นต้นเป็นต้น
(ดั่งนี้ แห่งบท) ว่า **อุปสัคค** ดั่งนี้ ๕

(อ.อรรถ) ว่า หรือว่า ซึ่งอันกล่าวดู อันร้ายแรง อันตนไม่เคย
เห็นแล้วและไม่เคยได้ยินแล้วและไม่เคยคิดแล้ว อันมีอย่างนี้เป็นรูป
ว่า อ.กรรมมีอันตัดซึ่งที่ต่อเป็นต้น หรือ หรือว่า อ.กรรมคือความผิด
ในพระราชาอัน อันท่านกระทำแล้ว ดั่งนี้ ดั่งนี้ (แห่งบท) ว่า
อพุกุขาน ดั่งนี้ ๕

(อ.อรรถ) ว่า หรือว่าซึ่งความสิ้นไปรอบ แห่งญาติ ท.
ผู้สามารถ เพื่ออันเป็น ผู้เป็นที่อาศัย ของตน เป็น ดั่งนี้
(แห่งบทแห่งพระคาถา) ว่า **ปริกขย วั ญาติน** ดั่งนี้ ๕ (อ.อรรถ)
ว่า หรือว่า ซึ่งความเป็นของย่อยยับ คือว่า ซึ่งความเป็นของเปื่อยเน่า
ดั่งนี้ (แห่งบท) ว่า **ปภงคณ** ดั่งนี้ ๕

(อ.อธิบาย) ว่า ก็ อ.ข้าวเปลือก ในเรือน (ของบุคคล) นั้น ไต.
(อ.ข้าวเปลือก) นั้น ย่อมถึง ซึ่งความเป็นของเปื่อยเน่า.
อ.ทอง (ในเรือน) (ของบุคคล) นั้น ไต. อ.ทอง (นั้น ย่อมถึง
ซึ่งความเป็นแห่งถ่านเพลิง), อ.แก้วมุกดา ท. (ในเรือน ของบุคคล นั้น
เหล่าใด.) (อ.แก้วมุกดา ท. เหล่านั้น ย่อมถึง) ซึ่งความเป็นแห่ง-
เมล็ดฝ้าย. อ.กหาปณะ ท. (ในเรือน ของบุคคลนั้น เหล่าใด),
อ.กหาปณะ ท. เหล่านั้น ย่อมถึง ซึ่งความเป็นแห่งวัตถุมีขึ้นแห่ง-
กระเบื้องเป็นต้น. (อ.สัตว์ ท.) ตัวมีเท้าสองและมีเท้าสี่ (ในเรือน
ของบุคคลนั้น เหล่าใด), (อ.สัตว์ ท. เหล่านั้น ย่อมถึง)
ซึ่งความเป็นสัตว์มีสัตว์รอบด เป็นต้น ดั่งนี้ (อันบัณฑิต ฟังทราบ) ๕

(อ.อรรถ) ว่า ครั้นเมื่อไฟผู้ไหม้ อันไม่มีอยู่ อ.ไฟคือสายฟ้า
ตกแล้ว ย่อมไหม้ หรือ หรือว่า อ.ไฟผู้ชำระ อันตั้งขึ้นแล้ว
ตามธรรมดา แห่งตน ย่อมไหม้ นั้นเที่ยว สองสามครั้ง
ในปีหนึ่ง (ดั่งนี้ แห่งหมวดสองแห่งบท) ว่า **อคคิ ทหติ** ดั่งนี้ ๕

(อ.อรรถ) ว่า อ.พระดำรัส ว่า นирย โส อุปปชชติ ดั่งนี้
(อันพระผู้มีพระภาคเจ้า) ตรัสแล้ว เพื่ออันทรงแสดง ซึ่งนรกอัน
อันบุคคลแม้ถึง ซึ่งแห่งฐานะ ท. สิบ เหล่านี้หนา - ฐานะอย่างใด
อย่างหนึ่ง ในธรรม อันสัตว์เห็นแล้วนั้นเที่ยวแล้ว ฟังถึง ในภพ
เป็นที่ไปในปีองหน้าพร้อม โดยส่วนเดียว ดั่งนี้ (แห่งบท) ว่า
นिरย ดั่งนี้เป็นต้น ๕

ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา (อ. ชน ท.) มาก บรรลุแล้ว
(ซึ่งอริยมผล ท.) มีโสดาปัตติผลเป็นต้น ดั่งนี้แล ๕

จิตตกุเขปนติ: อุมมาท. **อุปสัคคนติ:** ยสวิโลป-
เสนาปติภูษานาทิอจจินุหนาทิกิ ราชโต อุปสัคค ๕ วา.

อพุกุขานนติ: อทิภูษอสสุตอจจินิติปุพพิ
“อิท สุนธิจเจทาติกมม ิอิท วา ราชปราชกมม ติยา
กตุนติ เอวรูป หารุณ ิอพุกุขาน ๕ วา.

ปริกขย วั ญาตินนติ: อตุนโน อวสุสโย ภวิตุ
สมตุนาน ญาติน ิปริกขย ๕ วา. **ปภงคณนติ:**
ปภงคภาว ิปุติภาว ๕ วา.

ยญหิสสุส เคเห ธญณ ิ, ต ิปุติภาว ิ อาปชชติ,
สุวญณ องคารภาว ิ, มุตตา กปปาสญจิกภาว ิ, กหาปณา
กपालชญาทาติกภาว ิ, ทวิปทจตุปปทา ิภาณาทิกภาวนติ
อตโต.

อคคิ ทหตติ: เอกสัจจเว ทวิตติกชตุตุ อญญสม ิ
ทาเท อวิชชมาเนปี อสนิอคคิ ๕ วา ปติตวา ทหติ,
อตุนโน ิธมมตาย อญจิติ ปาวโก ๕ วา ทหติเยว.

นिरยนติ: ทิฏฐเว ิธมเม ิอิเมส ิทสนุน
จानาน ิอญญตร ิปตวาปี เอกเสณ สมปราเย ปตตพพิ
ทสุเสตุ “นिरย โส อุปปชชติ ิ วุตติ.

เทสนาวสาน พหุ โสตาปตติผลาทินิ ปาปุณ ิสูติ.

**อ. เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่ามหาโมคคัลลานะ
(จบแล้ว) ๕**

มหาโมคคัลลานตุเถรวตตุ.

๘. อ.เรื่องแห่งภิกษุผู้มีกัณเฑาะมาก (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๑

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเชตวัน ทรงปรารภ
ซึ่งภิกษุ ผู้มีกัณเฑาะมาก ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า
น นคคจริยา ดังนี้ เป็นต้น ๑

ได้ยินว่า อ.กุกุมพี คนหนึ่ง ผู้อยู่ในเมืองชื่อว่าสาวัตตี
โดยปกติ, ครั้นเมื่อภรรยา เป็นผู้มีการกระทำแล้ว (มีอยู่),
บวชแล้ว ๑ (อ. กุกุมพี) นั้น เมื่อบวช (ยังบุคคล) ให้กระทำแล้ว
ซึ่งบริเวณ ด้วย ซึ่งโรงแห่งไฟ ด้วย ซึ่งห้องเป็นที่เก็บซึ่งกัณเฑาะ
ด้วย เพื่อตน ยังห้องเป็นที่เก็บซึ่งกัณเฑาะ แม้ทั้งปวง ให้เต็มแล้ว
(ด้วยเภสัช ท.) มีเนยใสและน้ำมันเป็นต้น บวชแล้ว ๑ ก็ แล
(อ. กุกุมพี) นั้น ครั้นบวชแล้ว (ยังบุคคล) ให้ร้องเรียกแล้ว ซึ่งทาส ท.
ของตน (ยังทาส) ให้หุงต้มแล้ว ซึ่งอาหาร อันตนชอบใจแล้วอย่างไร
ฉันแล้ว ๑ (อ. ภิกษุนั้น) เป็นผู้มีกัณเฑาะมาก ด้วย เป็นผู้มีการ
มาก ด้วย ได้เป็นแล้ว; อ. ผ้าเป็นเครื่องนุ่งและผ้าเป็นเครื่องห่ม
อื่น ย่อมมี ในเวลากลางคืน, (อ. ผ้าเป็นเครื่องนุ่งและผ้า
เป็นเครื่องห่ม) อื่น (ย่อมมี) ในเวลากลางวัน (อ. ภิกษุนั้น) ย่อมอยู่
ในประเทศอันเป็นที่สุดเฉพาะแห่งวิหาร ๑

ในวันหนึ่ง (เมื่อภิกษุ) นั้น ยังจีวรและผ้าเป็นเครื่องลาด ท.
ให้แห้งอยู่ อ.ภิกษุ ท. ผู้เที่ยวไปอยู่ สู่ที่จาริกในเสนาสนะ
เห็นแล้ว ถามแล้ว ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ (อ. จีวรและผ้าเป็น
เครื่องลาด ท.) เหล่านี้ ของใคร ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ. จีวร
และผ้าเป็นเครื่องลาด ท. เหล่านี้) ของกระผม ดังนี้ (อันภิกษุนั้น)
กล่าวแล้ว, (กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ อ. จีวร ท. ๓
อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงอนุญาตแล้ว, ก็ อ.ท่าน บวชแล้ว
ในศาสนา ของพระพุทธเจ้า ผู้มีความปรารถนาน้อย อย่างนี้
เป็นผู้มีการมาก อย่างนี้ เป็นผู้เกิดแล้ว (ย่อมเป็น) ดังนี้
นำไปแล้ว (ซึ่งภิกษุ) นั้น สู้สำนัก ของพระศาสดา กราบทูลแล้ว ว่า
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ภิกษุ นี้ เป็นผู้มีกัณเฑาะมากเกิน (ย่อมเป็น)
ดังนี้ ๑ อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ได้ยินว่า
(อ. เธอ เป็นผู้มีการกัณเฑาะมากเกิน ย่อมเป็น) จริงหรือ ดังนี้,
(ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. ข้าพระองค์ เป็นผู้มีการ
กัณเฑาะมากเกิน ย่อมเป็น) จริง ดังนี้ (อันภิกษุนั้น) กราบทูลแล้ว,
ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ก็ อ. เธอ, ครั้นเมื่อธรรม อันเรา แสดงแล้ว
เพื่อความเป็นแห่งบุคคลผู้มีความปรารถนาน้อย, เป็นผู้มีการกัณเฑาะมาก
อย่างนี้ เป็นผู้เกิดแล้ว (ย่อมเป็น) เพราะเหตุไร ดังนี้ ๑
(อ. ภิกษุ) นั้น โกรธแล้ว (ด้วยเหตุ) มีประมาณเท่านั้นที่เที่ยว
(คิดแล้ว) ว่า (อ. เรา) จักประพฤติ โดยทำนอง นี้ ในกาลนี้ ดังนี้
ทิ้งแล้ว ซึ่งผ้าเป็นเครื่องห่ม เป็นผู้มีการจีวรผืนเดียว (เป็น) ได้ยินแล้ว
ในท่ามกลางแห่งบริษัท ๑ ครั้งนั้น อ. พระศาสดา เมื่อทรง
อุคหนุณ (ซึ่งภิกษุ) นั้น (ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ในกาลก่อน
อ. เธอ เป็นผู้แสวงหา ซึ่งหิริและโศตตปปะ (เป็น) แสวงหาอยู่
ซึ่งหิริและโศตตปปะ แม้ในกาล (แห่งตน) เป็นนี้เสียก่อน อยู่แล้ว
สิ้นปี ท. ๑๒ มิใช่หรือ;

๘. พหุภุณฑิกภิกษุวัตถุ.

“**น นคคจริยา**ติ อิมิ ฌมมเทสนิ สตถา เขตวเน
วิหระนุโต พหุภุณฑิกิ ภิกษุ อารพุกาเถสิ.

สาวตถิวาสี กิเรโก กุกุมพีโก, ภริยาย กาลกตาย,
ปพพชิตี. โส ปพพชนุโต อุตตโน ปรีเวณญจ
อคคิสาลญจ ภนุชคพุกญจ กาเรตวา สพพิปี
ภนุชคพุกิ สปิปีเตลาทีหิ ปุเรตวา ปพพชิตี.
ปพพชิตวา จ ปน อุตตโน ทาเส ปกุโกสาเปตวา
ยถารุจิติ ออาหาริ ปจาเปตวา ภุชิตี. พหุภุณฑิกิ จ
พหุปริกษาโร จ อโหสิ; รตตี อญญิ นิวาสนปารุปน
โหตี, ทิวา อญญิ; วิหารปจจนุเต วสตี.

ตสเสกทิวสสิ จีวรปจจตุรณานิ สุกขาเปนตสสุ
เสนาสนจาริกิ อาหิณฺพนฺตา ภิกษุ ปสฺสตีตวา
“กสฺสิมานิ อาวุโสตี ปุจฺจิตวา, “มยฺหุนฺตี วุตเต
“อาวุโส ภควตา ตีณิ จีวรานิ อญฺญุณฺตานิ,
ตฺวํ จ เอวํ อปฺปิจฺจสฺส พุทฺธสฺส สาสเน ปพพชิตวา
เอวํ พหุปริกษาโร ชาโตตี ตํ สตถุ สนฺตีกิ เนตวา
“ภนฺเต อยฺมิ ภิกษุ อติพหุภุณฑิกิ อาโรเจสฺสุ.
สตถา “สจฺจํ กิร [ตฺวํ] ภิกษุตี ปุจฺจิตวา, “สจฺจํ ภนฺเตตี
วุตเต, “กสฺมา ปน ตฺวํ ภิกษุ, มยา อปฺปิจฺจตตาย
ธมฺเม เทสิเต, เอวํ พหุภุณฑิกิ ชาโตตี อห.
โส ตาวตฺตเกเนว กุปีโต “อิมินาทานิ นีหาเรณ
จริสฺสามีตี ปารุปนํ ฉทฺเทตวา ปริสมชฺเณ
เอกจิวโร อญฺจาสี. อถ นํ สตถา อุปตฺตมฺภยมาโน
“นนุ ตฺวํ ภิกษุ ปพฺเพ หิโรตฺตปฺปิ คเวสโก
ทกรกฺขสกาเลปี หิโรตฺตปฺปิ คเวสมาโน ทฺวาทส
วสฺसानิ วิหาสิ;

ในกาลนี้ (อ.๒๒) บรรพแล้ว ในพระพุทธศาสนา อันเป็นที่เคารพ อย่างนี้
ทิ้งแล้ว ซึ่งผ้าเป็นเครื่องห่ม ในท่ามกลางบริษัท ๔ ละแล้ว ซึ่ง
หิริและโอตตูปปะ เป็นผู้ยื่นแล้ว (ยอมเป็น) เพราะเหตุไร ดังนี้ ๕
(อ.ภิกษุ) นั้น ฟังแล้ว ซึ่งพระดำรัส ของพระศาสดา ยังหิริและโอตตูปปะ
ให้เข้าไปตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ห่มแล้ว ซึ่งจีวร นั้น ถวายบังคมแล้ว
ซึ่งพระศาสดา นั่งแล้ว ณ ที่สุดแห่งหนึ่ง ๕

อ.ภิกษุ ท. ทูลวิงวอนแล้ว ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า เพื่ออันทรงยัง
เนื้อความนั้นให้เป็นแจ้งยิ่ง ๕ ครั้นนั้น อ.พระผู้มีพระภาคเจ้า
ทรงนำมาแล้ว ซึ่งเรื่องอันล่วงไปแล้ว ตรัสแล้ว ว่า ได้ยินว่า
ในกาลอันล่วงไปแล้ว อ.พระโพธิสัตว์ ถี้อเอาแล้ว ซึ่งปฏิสนธิ
ในพระครรภ์ ของพระอัครมเหสี ของพระราชาผู้เป็นใหญ่ในเมือง
ชื่อว่าพาราณสี ๕

อ.ชน ท. กระทำแล้ว (ซึ่งคำ) ว่า อ. พระกุมารพระนามว่ามหิส
สาสะ ดังนี้ ให้เป็นพระนาม ของพระกุมารนั้น ในวันเป็นที่ถี้อเอาซึ่ง
นาม ของพระกุมารนั้น ๕

อ.พระกนิษฐภคินี(ของกุมาร)นั้นเป็นผู้ทรงพระนามว่าจันทกุมาร
ได้เป็นแล้ว ๕ ครั้นเมื่อพระมารดา (ของพระกุมาร) เหล่านั้น
เป็นผู้มีกมลระอันกระทำแล้ว (มีอยู่) อ.พระราชา ทรงตั้งไว้แล้ว
(ซึ่งหญิง) อื่น ในตำแหน่งแห่งพระอัครมเหสี ๕ (อ.พระเทวี) แม้
นั้น ประสูติแล้ว ซึ่งพระโอรส ๕ อ.ชน ท. กระทำแล้ว (ซึ่งคำ) ว่า
อ.พระกุมารพระนามว่าสุริยะ ดังนี้ ให้เป็นนาม (ของพระกุมาร)นั้น ๕

อ.พระราชา ทรงเห็นแล้ว (ซึ่งพระกุมาร) นั้น ทรงยินดีแล้ว ตรัสว่า
(อ.เรา) จะให้ ซึ่งพร แก่บุตร ของเธอ ดังนี้ ๕ อ.พระเทวี แม้นั้น แล
กราบทูลแล้วว่า อ.หม่อมฉัน จักรับ ในกาล (แห่งพร อันหม่อมฉัน)
ปรารถนาแล้ว ดังนี้ กราบทูลแล้ว กะพระราชา ว่า ข้าแต่พระองค์
ผู้สมมติเทพ อ.พร (อันพระองค์) พระราชทานแล้ว ในกาล-
แห่งบุตร ของหม่อมฉัน ประสูติแล้ว, (อ.พระองค์) ขอจงพระราชทาน
ซึ่งความเป็นแห่งพระราชา แก่บุตร ของหม่อมฉัน ดังนี้ ในกาล-
แห่งพระโอรส ทรงถึงแล้วซึ่งวัย ๕

อ.พระราชา แม้ทรงห้ามแล้ว ว่า อ.บุตร ท. ๒ ของเรา รุ่งเรื่องอยู่
ราวกะ อ.กองแห่งไฟ ท. ย่อมเที่ยวไป (อันเรา) ไม่อาจ เพื่ออันให้
ซึ่งความเป็นพระราชา (แก่บุตร)นั้น ดังนี้ ทรงเห็นแล้ว (ซึ่งพระเทวี) นั้น
ผู้ทูลวิงวอนอยู่ บ่อยๆ นั้นเที่ยว (ทรงดำริแล้ว) ว่า อ.พระเทวีนี้
ฟังกระทำ แม้ซึ่งความฉิบหายมิใช่ประโยชน์ แก่บุตร ท. ของเรา
ดังนี้ (ทรงยังราชบุรุษ)ให้ร้องเรียกแล้ว ซึ่งพระโอรส ท. (ตรัสแล้ว)
ว่า แน่พ้อ ท. เรา ได้ให้แล้ว ซึ่งพร ในกาล แห่งสุริยกุมาร ประสูติแล้ว,
ในกาลนี้ อ.มารดา ของสุริยกุมารนั้น ย่อมขอ ซึ่งความเป็นแห่ง-
พระราชา. อ.เรา เป็นผู้ใคร่เพื่ออันให้ (แก่สุริยกุมาร) นั้น (ยอมเป็น)
หามิได้ , อ.มารดา (ของสุริยกุมาร) นั้น ฟังกระทำ แม้ซึ่งความ
ฉิบหายมิใช่ประโยชน์ แก่เจ้า ท. , อ.เจ้า ท. จงไป, อ.เจ้า ท.
อยู่แล้ว ในป่า มาแล้ว โดยอันล่วงไป แห่งเรา ฟังถี้อเอา ซึ่งความ
เป็นแห่งพระราชา ดังนี้ ทรงส่งไปแล้ว ๕ อ.พระสุริยกุมาร ทรงเล่น
อยู่ ที่เนินของพระราชา ทรงเห็นแล้ว ซึ่งพระกุมาร ท. เหล่านั้น

กสุมา อิทานิ เอวํ ครุเก พุทธสาสนเน ปพพิชิตวา
จตุปปริสมชฺเฒ ปารุปนํ ฉฑุเทตฺวา หิโรตฺตปฺปิ ปหาย
จิตฺติ. โส สตฺถุ วจฺนํ สุตฺวา หิโรตฺตปฺปิ ปจฺจุปฺภูสาเปตฺวา
ตํ จีวรํ ปารุปีตฺวา สตฺถารํ วรฺหิตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสีทฺติ.

ภิกฺขุ ตสฺส อตฺถสฺส อวภิภาวนตฺถํ ภควนฺตํ ยาจิสฺสุ.
อถ ภควา อตฺถํ อหริตฺวา กเถสิ: “อตฺถเต กิร
พาราณสีรญฺโฆ อคฺคฺมเหสิยา กุจฺฉิมฺหิ โฬสิสฺตุโต
ปฺปฏิสนฺนํ คณฺหิ.

ตสฺส นามคณฺหทิวเส มหิสฺสาสกุมาโรตฺติสฺส
นามํ กิริสฺสุ.

ตสฺส กนิษฐภคินิ จันทกุมารโ นาม อโหสิ.
เตสํ มาตริ กาลกตตาย ราชชา อญฺญํ อคฺคฺมเหสิญฺจฺจฺจฺจ
จเปสิ. สปิ ปุตฺตํ วิชทายิ. “สุริยกุมารโตติสฺส นามํ กิริสฺสุ.

ตํ ทิสฺวา ราชชา ตฺถุโ จ “ปุตฺตสฺส เต วรํ ทมฺมํ
อาห. สปิ โข เทวี “อิจฺฉิตกาลเถ คณฺหิสฺสามิตฺติ วตฺวา
ปุตฺตสฺส วยปฺปุตฺตกาเล ราชานํ อาห “เทว
มยฺหํ ปุตฺตสฺส ชาตกาเล วโร ทินฺโน, ปุตฺตสฺส เม
รชฺชํ เทหิตฺติ.

ราชชา “มม เทว ปุตฺตา อคฺคิกฺขนฺธา วิย ชลนฺตา
วิจฺรนฺติ,น สกฺกา ตสฺส รชฺชํ ทาตฺนฺติ ปฏิกฺขิปีตฺวาปิ
ตํ ปุณฺปนํ ยาจมานเมว ทิสฺวา “อโย เม ปุตฺตานํ
อนตฺถมฺปิ กเรยฺยาติ ปุตฺเต ปกุโกสาเปตฺวา
“ตาดา อหํ สุริยกุมารสฺส ชาตกาเล วโร อทาสี,
อิทาณิ ตสฺส มาตา รชฺชํ ยาจติ, อหฺนตฺสฺส น ทาตฺกาโม,
ตสฺส มาตา ตฺมฺหากํ อนตฺถมฺปิ กเรยฺย; คจฺจถ ตฺมฺเห
อรญฺเเบ วสิตฺวา มมจฺจเยนาคนฺตฺวา รชฺชํ
คณฺหเยยฺยาถาติ อญฺเวยเสสิ .

ผู้ทรงถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระบิดา เสด็จข้ามลงอยู่ จากปราสาท ทรงทราบแล้ว ซึ่งเหตุ นั้น เสด็จออกไปแล้ว กับ (ด้วยพระกุมาร ท.) เหล่านั้น นั้นเทียว ฯ

ในกาล (แห่งพระกุมาร ท.) เหล่านั้น เสด็จเข้าไปแล้ว สู้ป่า ชื่อว่าหิมพานต์ อ. พระโพธิสัตว์ เสด็จก้าวลงแล้ว จากหนทาง ประทับนั่งแล้ว ที่โคนแห่งต้นไม้ แห่งใดแห่งหนึ่ง ตรัสแล้ว กะพระสุริยกุมาร ว่า แน่ะพ่อ อ.เจ้า ไปแล้ว สู้สระ นั้น อาบแล้ว ด้วย ดื่มน้ำแล้ว ด้วย จงนำมา ซึ่งน้ำ ด้วยใบแห่งกอมิบัว ท. แม้เพื่อเรา ท. ดังนี้ ฯ

ก็ (อ.สระ) นั้น เป็นสระ อันมีเสื่อน้ำ ตนหนึ่ง ได้แล้ว จากสำนัก ของท้าวเวสวัณ ย่อมเป็น ฯ ก็ อ. ท้าวเวสวัณ ตรัสแล้ว (กะมีเสื่อน้ำ) นั้น ว่า (อ.ชน ท.) เหล่าอื่น เว้น (ซึ่งชน ท.) ผู้รู้ซึ่งเทวธรรมนั้นเทียว ย่อมข้ามลง สู้สระ นี้, (อ.เจ้า) ย่อมได้ เพื่ออันเคียวกิน (ซึ่งชน ท.) เหล่านั้น ดังนี้ ฯ

(อ.มีเสื่อน้ำ) นั้น ถ้ามแล้ว ซึ่งเทวธรรม ท. (กะชน ท.) ผู้ทั้งข้ามลงแล้ว สู้สระ นั้น ย่อมเคียวกิน (ซึ่งชน ท.) ผู้ไม่รู้หรือจำเดิม แต่กาลนั้น ฯ แม้อ. พระสุริยกุมาร ไม่ทรงพิจารณาแล้ว ซึ่งสระ นั้น เทียว เสด็จข้ามลงแล้ว, อนึ่ง (อ. พระสุริยกุมารนั้น) ผู้ (อันมีเสื่อน้ำ) นั้น ถ้ามแล้ว ว่า (อ. ท่าน) ย่อมรู้ ซึ่งเทวธรรม ท. หรือ ดังนี้ ตรัสแล้ว ว่า อ. พระจันทร์และพระอาทิตย์ ท. ชื่อว่า เทวธรรม ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น (อ.มีเสื่อน้ำ) กล่าวแล้ว (กะพระสุริยกุมาร) นั้น ว่า อ.ท่าน ย่อมไม่รู้ ซึ่งเทวธรรม ท. ดังนี้ (ยังพระสุริยกุมาร) นั้น ให้เสด็จเข้าไปแล้ว สู้น้ำ พักไว้แล้ว ในภพ ของตน ฯ แม้อ. พระโพธิสัตว์ ทรงเห็นแล้ว (ซึ่งพระสุริยกุมาร) นั้น ผู้ทรงประพฤตืข้าอยู่ ทรงส่งไปแล้ว ซึ่งพระจันทร์ทกุมาร ฯ

(อ.พระจันทร์ทกุมาร) แม้นั้น ผู้ (อันมีเสื่อน้ำ) นั้น ถ้ามแล้ว ว่า (อ.ท่าน) ย่อมรู้ ซึ่งเทวธรรม ท. หรือ ดังนี้ ตรัสแล้ว ว่า อ. ทิศ ท. ๔ ชื่อว่า เทวธรรม ดังนี้ ฯ อ. มีเสื่อน้ำ (ยังพระจันทร์ทกุมาร) แม้นั้น ให้เสด็จเข้าไปแล้ว สู้น้ำ พักไว้แล้ว อย่างนั้นนั้นเทียว ฯ

อ. โพธิสัตว์, (ครั้นเมื่อพระจันทร์ทกุมาร) แม้นั้น ทรงประพฤตืข้าอยู่, (ทรงดำริแล้ว) ว่า อันอันตรราย พึงมี ดังนี้ เสด็จไปแล้ว เอง ทรงเห็นแล้ว ซึ่งรอยแห่งอันเสด็จข้ามลง (แห่งพระกุมาร ท.) แม้อ. ๒ ทรงทราบแล้ว ว่า อ.สระ นี้ เป็นสระอันมีเสื่อน้ำกำหนดถือเอาแล้ว (ย่อมเป็น) ดังนี้ ทรงเห็นแล้ว ซึ่งพระขรรค์ ทรงถือเอาแล้ว ซึ่งธนู ได้ประทับยืนแล้ว ฯ

อ. มีเสื่อน้ำ เห็นแล้ว (ซึ่งพระโพธิสัตว์) นั้น ผู้ไม่เสด็จข้ามลงอยู่ มาแล้ว ด้วยเพศของบุรุษผู้กระทำการงานในป่า กล่าวแล้ว ว่า แน่ะบุรุษ ผู้เจริญ อ. ท่าน ผู้เหน็ดเหนื่อยแล้วในหนทาง ย่อมไม่ ข้ามลงแล้ว สู้สระ นี้ อาบแล้ว ด้วย ดื่มน้ำแล้ว ด้วย

เต ปิตรั วนทิตวา ปาสาทา โอตระนเต ราชงคเณ ก็พมาโน สุริยกุมารโ ทิสวา ตั การณั ฅตวา เตหิ สหุธิเยว นิกุมมิ.

เตลั หิมวนตุ ปวิฏจกาเล โพิสตุโต มคคา โอกุมม ฅนุฅตรสมึ รุกขมูเล นิสิติตวา สุริยกุมารั อาท “ตาด ฅตั สรั คนตวา นหตวา จ ปิติตวา จ ฅมุหากัปปิ ปทุมมินิปตเตหิ อุกกั อาทราติ.

โส ปน สโร เวสฺสวณฺสฺส สนฺติกา ฅเกน ทกรกฺขเสน ลทฺโธ โหติ. เวสฺสวณฺเณ จ ตั อาท “สเปตวา เทวณฺมชานนเกยว ฅนุเบเว อิมิ สรั โอตระนติ, เต ชาทิตุ ลภสึติ.

ตโต ปฏฺจาย โส ตั สรั โอตินุณเณติณฺเณ เทวณฺเม ปุจฺฉิตวา ฅชานนฺเต ชาทติ. สุริยกุมารโปิ ตั สรั อวิมฺลิตวาว โอตริ, เตน จ “เทวณฺเม ชานาสึติ ปุจฺฉิตโต “เทวณฺมา นาม จนุทิมิสูริยาติ อาท.

อถ นั “ตวํ เทวณฺเม น ชานาสึติ อุกกั ปเวเสตวา ฅตตโน ภวเน จเปสิ. โพิสตุโตปิ ตั จิรายนฺตุ ทิสวา จนุทกุมารั เปเสสิ.

โสปิ เตน “เทวณฺเม ชานาสึติ ปุจฺฉิตโต “เทวณฺมา นาม จตฺสฺโส ทิสาติ อาท. ทกรกฺขโส ตมฺปิ อุกกั ปเวเสตวา ตเถว จเปสิ.

โพิสตุโต, ตสมึปิ จิรายนฺเต, “อนฺตราเยน ภวิตพฺพนฺติ สยั คนตวา ทฺวินฺนปิ โอตระนปทํ ทิสวา “อัย สโร รุกฺขสปริคคฺหิตโตติ ฅตวา ชคคั สนฺนุยฺหิตวา ธนุคฺเตตวา อฏฺจาสึ.

รุกฺขโส ตั อโนตฺระนฺตุ ทิสวา วนกมฺมิกปฺริส-เวเสนาคนตวา อาท “โก ปฺริส ตวํ มคคฺกิลฺนุโต กสมฺมา อิมิ สรั โอตริตวา นหตวา จ ปิติตวา จ

เคี้ยวกินแล้ว ซึ่งเง่าแห่งบัว ท. ประดับแล้ว ซึ่งดอกไม้ ท. ไป เพราะเหตุไร ดังนี้ ๙ (อ. พระโพธิสัตว์ ทรงเห็นแล้ว (ซึ่งผีเสื้อน้ำ) นั้น เทียบ ทรงทราบแล้ว ว่า (อ. บุรุษ) นั้น เป็นยักษ์ (ย่อมเป็น) ดังนี้ ตรัสแล้ว ว่า อ.น้องชาย ท. ของเรา อันท่าน จับเอาแล้ว หรือ ดังนี้ ๙ (อ. ยักษ์ กล่าวแล้ว) ว่า เออ (อ. น้องชาย ท. ของท่าน) อันข้าพเจ้า จับเอาแล้ว ดังนี้ ๙ (อ. พระโพธิสัตว์ ตรัสถามแล้ว) ว่า (อ. น้องชาย ท. ของเรา อันท่าน จับเอาแล้ว) เพราะเหตุไร ดังนี้ ๙ (อ. ยักษ์ กล่าวแล้ว) ว่า อ. ข้าพเจ้า ย่อมได้ (ซึ่งชน ท.) ผู้ข้ามลงแล้ว ผู้สระ นี้ ดังนี้ ๙ (อ. พระโพธิสัตว์ ตรัสถามแล้ว) ว่า ก็ (อ. ท่าน) ย่อมได้ (ซึ่งชน ท.) ทั้งปวงเทียว หรือ ดังนี้ ๙ (อ. ยักษ์ กล่าวแล้ว) ว่า อ. ข้าพเจ้า ย่อมได้ (ซึ่งชน ท.) ผู้เหลือลง เว้น (ซึ่งชน ท.) ผู้รู้ซึ่งเทวธรรม ท. ดังนี้ ๙ (อ. พระโพธิสัตว์ ตรัสแล้ว) ว่า ก็ อ. ความต้องการ ด้วยเทวธรรม ท. มีอยู่ แก่ท่าน หรือ ดังนี้ ๙ (อ. ยักษ์ กล่าวแล้ว) ว่า เออ (อ. ความต้องการ ด้วยเทวธรรม ท.) มีอยู่ (แก่ข้าพเจ้า) ดังนี้ ๙ (อ. พระโพธิสัตว์ ตรัสแล้ว) ว่า อ. เรา จักบอก ดังนี้ ๙ (อ. ยักษ์ กล่าวแล้ว) ว่า ถ้าอย่างนั้น (อ. ท่าน) จงบอก ดังนี้ ๙ (อ. พระโพธิสัตว์ ตรัสแล้ว) ว่า (อันเรา) ผู้มีตัว อันเศร้าหมองแล้ว ไม่อาจ เพื่ออันบอก ดังนี้ ๙ อ. ยักษ์ ยังพระโพธิสัตว์ ให้ประทับนั่งแล้ว ยังพระโพธิสัตว์ ให้ทรงดื่มแล้ว ซึ่งน้ำอันบุคคลพึงดื่ม ตกแต่งแล้ว ยกขึ้นแล้ว สู้บัลลังก์ ในท่ามกลางแห่งมณฑปอันตนกระทำให้พอแล้ว นั่งแล้ว ณ ที่ใกล้ แห่งพระบาท (ของพระโพธิสัตว์) นั้น เอง ๙ ครั้งนั้น อ. พระโพธิสัตว์ ตรัสแล้ว (กะยักษ์) นั้น ว่า (อ. ท่าน) จงฟัง โดยเคารพ ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถา นี้ ว่า

(อ. ชน ท.) ผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยหิริและโศตตปปะ ผู้ตั้งมั่น ด้วยดีแล้วในธรรมอันขาว ผู้สงบแล้ว ผู้เป็นสัตนุรุษ (อันบัณฑิต) ย่อมเรียก ว่า ผู้มีเทวธรรม ดังนี้ ในโลก ดังนี้ ๙

อ. ยักษ์ ฟังแล้ว ซึ่งธรรมเทศนา นี้ เลื่อมใสแล้ว กล่าวแล้ว กะพระโพธิสัตว์ ว่า แนะบัณฑิต อ. ข้าพเจ้า เลื่อมใสแล้ว ต่อท่าน จะให้ ซึ่งน้องชาย คนหนึ่ง (อ. ข้าพเจ้า) จะนำมา ซึ่งน้องชาย คนไหน ดังนี้ ๙ (อ. พระโพธิสัตว์ ตรัสแล้ว) ว่า (อ. ท่าน) จงนำมา ซึ่งน้องชายผู้น้อยที่สุด ดังนี้ ๙ (อ. ยักษ์ กล่าวแล้ว) ว่า แนะบัณฑิต อ. ท่าน ย่อมรู้ ซึ่งเทวธรรม ท. อย่างเดียว นั้นเทียว, แต่ ว่า (อ. ท่าน) ย่อมไม่ประพฤติ (ในเทวธรรม ท.) เหล่านั้น ดังนี้ ๙ (อ. พระโพธิสัตว์ ตรัสถามแล้ว) ว่า (อ. ท่าน กล่าวแล้ว อย่างนี้) เพราะเหตุไร ดังนี้ ๙ (อ. ยักษ์ กล่าวแล้ว) ว่า (อ. ท่าน) (ยังข้าพเจ้า) ให้นำมาแล้ว ซึ่งน้องชายผู้น้อยที่สุด เว้น ซึ่งน้องชายผู้เจริญที่สุด ย่อมไม่กระทำ ซึ่งกรรมแห่งบุคคลผู้ประพฤติก่อนนั้นต่อบุคคลผู้เจริญที่สุด เหตุใด (เพราะเหตุนี้ อ. ข้าพเจ้า กล่าวแล้ว อย่างนี้) ดังนี้ ๙ (อ. พระโพธิสัตว์ ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนยักษ์ อ. เรา ย่อมรู้ ซึ่งเทวธรรม ท. ด้วย, ย่อมประพฤติ (ในเทวธรรม ท.) เหล่านั้นด้วย; เพราะ ว่า อ. เราท. อาศัยแล้ว (ซึ่งน้องชายผู้น้อยที่สุด) นั้น เป็นผู้เข้าไปแล้ว สู้ป่า นี้ (ย่อมเป็น), ด้วยว่า อ. มารดา (ของน้องชายผู้น้อยที่สุด) นั้น ทูลขอแล้ว ซึ่งความเป็น แห่งพระราชา กะพระบิดา ของเรา ท. เพื่อประโยชน์ แก่น้องชาย ผู้น้อยที่สุดนั้น,

ภิสมุพาลี ขาทิตวา ปุพพานิ ปิลนุติตวา น คจฺจสฺสิตฺติ. โภชิตฺตฺโต ตํ ทิสฺวาว “เอโส ยุกฺโขติ ฌตฺวา “ ตยา เม ภาตโร คหิตาติ อาห. “อาม มยา คหิตาติ. “กัการณาคติ. “อหํ อิมํ สรํ โอบิตฺตฺนฺนํ ลภามิตฺติ, “กั ปน สพฺเพว ลภสฺสิตฺติ. “เทวธมฺเม ชานนเก จเปตฺวา อวเสเส ลภามิตฺติ. “อตุถิ ปน เต เทวธมฺเมหิ อตุถิตฺติ. “อาม อตุถิตฺติ. “อหํ กเถสฺสสมิตฺติ. “เตนหิ กเถหิตฺติ. “น สกฺกา กิลิฏฺจคฺตฺเตน กเถตฺตฺนฺติ. ยุกฺโข โภชิตฺตฺตํ นหาเปตฺวา ปานีเย ปาเยตฺวา อลงฺกิตฺวา อลงฺกตมณฺฑปมฺชฺเชม ปุลลฺงกั อโรเปตฺวา สยมสฺส ปาทมฺเณ นิสฺสึทฺติ. ธถ นํ โภชิตฺตฺโต “ สกฺกจฺจํ สฺสฺนาหิตฺติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

“หิริโศตตปปะสุมพุนา สุกกธมฺสมาหิตา สนฺโต สปุริสา โลก เทวธมฺมาติ วุจฺจเวตฺติ.

ยุกโข อิมํ ธมฺเมสนํ สุตฺวา ปสนฺโน โภชิตฺตฺตํ อาห “ปณฺฑิต อหนฺเต ปสนฺโน เอกํ ภาตโร ทมฺมิ, กตโร อาเนมิตฺติ. “กนิฏฺจํ อาเนหิตฺติ. “ปณฺฑิต ตฺวํ เกวลํ เทวธมฺเม ชานาสึเยว,น ปน เตสฺสุ วตฺตสฺสิตฺติ. “ กัการณาคติ. “ยสฺมา เชฏฺจํ จเปตฺวา กนิฏฺจํ อหฺราเปตฺวา เชฏฺจาปจายิกกมฺมํ น กโรสฺสิตฺติ. “เทวธมฺเม อหํ ยุกฺโข ชานามิ, เตสฺสุ จ วตฺตามิ; มยํ หิ เอตํ นิสฺสาย อิมํ อรณฺธํ ปวิฏฺจา, เอตสฺส หิ อตฺถาย อมฺหากํ ปิตโร เอตสฺสฺมาตา รชฺชํ ยาจิ,

แต่ว่า อ.พระบิดา ของเรา ท. ไม่ พระราชทานแล้ว ซึ่งพร นั้น ทรงอนุญาตแล้ว ซึ่งการอยู่ในป่า เพื่อต้องการแก้อันตามรักษา ซึ่งเรา ท. (ยอมเป็น), อ.กุมาร นั้น ไม่กลับแล้ว มาแล้ว กับ ด้วยเรา ท.; (ครั้นเมื่อคำ) ว่า อ. ยักษ์ ตนหนึ่ง ในป่า ย่อมเคี้ยวกิน (ซึ่งน้องชายผู้น้อยที่สุด) นั้น ดังนี้ (อันเรา) แม้กล่าวแล้ว; อ.ใคร ๆ จักไม่เชื่อ เพราะเหตุนั้น อ.เรา ผู้กล่าวแล้วแต่ภัย คือความดีเตียน (ยังท่าน) ให้นำมาอยู่ (ซึ่งน้องชายผู้น้อยที่สุด) นั้นนั่นเทียว ดังนี้ ฯ

อ.ยักษ์ เลื่อมใสแล้ว ต่อพระโพธิสัตว์ (กล่าวแล้ว) ว่า แน่บัณฑิต อ.ดีละ อ.ท่านนั่นเทียว ย่อมรู้ ซึ่งเทวธรรม ท. ด้วย, ย่อมประพฤติ ในเทวธรรม ท. ด้วย ดังนี้ นำมาแล้ว ซึ่งน้องชาย ท. แม้ ๒ ได้ให้แล้ว ฯ

ครั้งนั้น อ.พระโพธิสัตว์ ตรัสแล้ว ซึ่งโทษ ในความเป็น แห่งยักษ์ (ทรงยังยักษ์) นั้น ให้ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในศีล ท. ๕ ฯ

(อ. พระโพธิสัตว์) นั้น ผู้มีการอารักขาอันยักษ์นั้น จัดแจงดีแล้ว อยู่แล้ว ในป่า นั้น, ครั้นเมื่อพระบิดา เป็นผู้มีการละอันทรงกระทำแล้ว (มีอยู่), ทรงพาเอา ซึ่งยักษ์ เสด็จไปแล้ว สู่เมืองชื่อว่า พาราณสี ทรงรับแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งพระราชา พระราชทานแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งอุปราช แก่พระจันทกุมาร พระราชทานแล้ว ซึ่งตำแหน่งแห่งเสนาบดี แก่พระสุริยกุมาร ทรงยังราชบุรุษ ให้กระทำแล้ว ซึ่งศาลเจ้า ในที่ อันบุคคลพึงยินดี แก่ยักษ์ (อ. ยักษ์) นั้น เป็นผู้ถึงแล้วซึ่งลาภอันเลิศ ย่อมเป็น โดยประการใด; ได้ทรงกระทำแล้ว โดยประการนั้น (ดังนี้) ฯ

อ.พระศาสดา ครั้นทรงนำมาแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ทรงยังขาดก ว่า อ.ผีเสื้อน้ำ นั้น ในกาลนั้น เป็นภิกษุ ผู้มีภักทะมาก ได้เป็นแล้ว (ในกาลนี้), อ. สุริยกุมาร (ในกาลนั้น) เป็นอานนท (ได้เป็นแล้ว ในกาลนี้), อ.จันทกุมาร (ในกาลนั้น) เป็นสารีบุตร (ได้เป็นแล้ว ในกาลนี้), อ. มหิสสาสกุมาร (ในกาลนั้น) เป็นเรานันเทียว (ได้เป็นแล้ว ในกาลนี้) ดังนี้ ให้ตั้งลงพร้อมแล้ว ฯ

อ. พระศาสดา ครั้นตรัสแล้ว ซึ่งขาดก อย่างนี้ ตรัสแล้ว ว่า คู่ก่อนภิกษุ อ.เธอ แสวงหาอยู่ ซึ่งเทวธรรม ท. ผู้ถึงพร้อมแล้ว ด้วยหิริและโศตตปปะ เทียวไปแล้ว ในกาลก่อน อย่างนี้ ยืนแล้ว โดยทำนอง นี้ ในท่ามกลางแห่งบริษัท ๔ กล่าวอยู่ ว่า (อ.เรา) เป็นผู้มีความปรารถนายน้อย ย่อมเป็น ดังนี้ ข้างหน้า ของเรา ได้กระทำแล้ว (ซึ่งกรรม) อันไม่ควรแล้ว ในกาลนี้; เพราะว่า (อ. บุคคล) ชื่อว่าเป็นสมณะ (ด้วยเหตุ) สักว่าอาการมีการห้าม ซึ่งผ้าสาฎกเป็นต้น ย่อมเป็น ห้ามได้ ดังนี้ เมื่อ ทรงสืบต่อ ซึ่งอนุสนธิ แสดง ซึ่งธรรม ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา นี้ ว่า

อมหากมฺปน ปิตา ตํ วรํ อทตฺวา อมฺหากํ อนุรกฺขณตฺถาย อรณฺณวาสํ อนุชานี, โส กุมารโ อวินิตฺติตฺวา อมฺเหหิ สทฺธิ อาคโต; ตํ อรณฺณเเว เอกโย ยุกโข ขาทตฺตี วุตฺเตปิ, น โกลี สทฺทฺทิสฺสตี; เตนาหํ ครมฺภยภีโต ตเมว ออาหาราเปมิตี.

ยุกโข โภทิสฺสตฺตฺสฺส ปสฺสิตฺตฺวา “สาธุ ปณฺทิต ตฺวเมว เทวธมฺเม ชานาสี, เทวธมฺเมสุ จ วุตฺตสฺสิตฺติ เทวูป ภาตโร อานตฺวา อทาสี.

อต นํ โภทิสฺสตฺตฺสฺส ยุกฺขภาเว อาทิณํ กเถตฺวา ปญฺจสุ สึเลสุ ปติฏฺฐาเปสิ.

โส เตน สุตฺตฺวิหิตารุกฺโข ตสมฺมึ อรณฺณเเว วสิตฺวา, ปิตริ กาลกเต, ยุกฺโข อาทาย พาราณสี คนฺตฺวา รชฺชํ คเหตฺวา จนฺทกุมารสุส อฺปรชฺชํ ทตฺวา สุริยกุมารสุส เสนาปติฏฺฐานํ ทตฺวา ยุกฺขสุส รมณฺเญ จาเน อายตฺนํ กาทฺตฺวา, ยถา โส ลากคฺคฺปฺตฺโต โหติ; ตถา อทาสี.

สตฺถา อิมํ ธมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตํกํ สโมชานสิ “ตทา โส ทกรุกฺโขโส พหุภณฺฑิกภิกฺขุ อโหสิ, สุริยกุมารโ อานนฺโท, จนฺทกุมารโ สารีปฺตฺโต, มหิสฺสาสกุมารโ อหเมวาทิ.

เอวํ สตฺถา ชาตํกํ กเถตฺวา “เอวํ ตฺวํ ภิกฺขุ ปุพฺเพ เทวธมฺเม คเวสฺมาโน หิโรตฺตปฺปสมฺปนฺโน วิจริตฺวา อิทานิ จตฺตฺปฺริสมฺมุเม อิมินา นีหาเรน จตฺตฺวา มม ปฺรโต อปฺปิจฺจิมฺหิตี วทฺนฺโต อยฺตุตฺตํ อทาสี; น หิ สาฎกฺปฏิกฺขปาทิมตฺเตน สมโณ นาม โหตฺตีติ วตฺวา อนุสนฺธิ ฆณฺฑิตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาทมาห

อ.ความประพฤติโดยความเป็นคนเปลือย (ยังสัตว์ผู้มีอันจะพึงตายเป็นสภาพ ผู้มีความสงสัยอันไม่ข้ามพ้นแล้ว ย่อมให้หมดจด) หามิได้, อ. ชฎา (ยังสัตว์ผู้มีอันจะพึงตายเป็นสภาพ ผู้มีความสงสัยอันไม่ข้ามพ้นแล้ว ย่อมให้หมดจด) หามิได้, อ. เบื้องตม ท. (ยังสัตว์ผู้มีอันจะพึงตายเป็นสภาพ ผู้มีความสงสัยอันไม่ข้ามพ้นแล้ว ย่อมให้หมดจด) หามิได้, อ. การไม่กิน กิติ อ. การนอนบนแผ่นดิน กิติ อ. ความเป็นแห่งบุคคลผู้ได้ทำด้วยน้ำอันเจือแล้วด้วยธุลี กิติ อ. ความเพียรอันบุคคลปรารถแล้ว โดยความเป็นแห่งบุคคลผู้กระหย่ง กิติ ยังสัตว์ผู้มีอันจะพึงตายเป็นสภาพ ผู้มีความสงสัยอันไม่ข้ามพ้นแล้ว ย่อมให้หมดจด หามิได้ ดังนี้ ฯ

(อ.อันตัดซึ่งบท) ว่า น อนาสกา (ดังนี้ ในบท ท.) เหล่านี้หนนา (แห่งบท) ว่า นานาสกา ดังนี้ (อันบัญญัติพึงกระทำ), อ.อธิบาย ว่า อ. การห้ามซึ่งภตฺร ดังนี้ ฯ อ.การนอนบนภาคพื้น ชื่อว่า ตณฺทิลสาฎิกา ฯ อ.ธุลีอันบุคคลสังสมแล้วด้วยดี ในสรีระ โดยอาการคืออันได้ทำด้วยเปลือกตม ชื่อว่า รโชนลฺลํ ฯ

อ.ความเพียรอันบุคคลปรารถแล้ว โดยความเป็นแห่งบุคคลผู้กระหย่ง ชื่อว่า อุกกุฏิกุปฺปธานํ ฯ (อ.อรรถรูป) นี้ ว่า ก็ อ.สัตว์ผู้มีอันจะถึงตายเป็นสภาพ ไต (คิดแล้ว) ว่า อ.เราจักถึง ซึ่งความหมดจด อันบัณฑิตนับพร้อมแล้วว่าการแล่นออกไปจากโลก อย่างนี้ ดังนี้ พึง สมทาน ประพฤติ (ในวัตร ท.) มีความประพฤติโดยความเป็นคนเปลือยเป็นต้น เหล่านี้หนนา (ซึ่งวัตร) อย่างใดอย่างหนึ่ง, (อ.สัตว์ผู้มีอันจะถึงตายเป็นสภาพ) นั้น ยังความเห็นผิด พึงให้เจริญ ด้วยนั้นเทียว เป็นผู้มีส่วนแห่งความลำบาก พึงเป็นด้วย อย่างเดียว; เพราะว่า (อ.วัตร ท.) เหล่านี้ อัน อันบุคคลสมทานดีแล้ว ยังสัตว์ผู้มีอันจะถึงตายเป็นสภาพ ผู้ซึ่งมีความสงสัยอันไม่ข้ามพ้นแล้ว เพราะความที่แห่ง ความสงสัย มีวัตร ๘ เป็นธรรมชาติ (อันตน) ไม่ข้ามพ้นแล้ว ย่อมให้หมดจด หามิได้ ดังนี้ เป็นคำอธิบาย (อันพระผู้มีพระภาคเจ้า) ตรัสแล้ว ย่อมเป็น ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา (อ. ชน ท.) มาก บรรลุแล้ว (ซึ่งอริยผล ท.) มีโสดาปัตติผลเป็นต้น ดังนี้แล ฯ

อ. เรื่องแห่งภิกษุผู้มีภักทะมาก (จบแล้ว) ฯ

“ น นคฺคจฺริยา, น ชฎา, น ปงฺกา, นานาสกา ตณฺทิลสาฎิกา วา รโชนลฺลํ อุกกุฏิกุปฺปธานํ โสเธนฺติ มจฺจํ อวิตถฺตณฺทงฺขนฺติ.

ตตฺถ นานาสกาติ: น อนาสกา, ภาตฺตปฏิกฺขเยปติ อตุเถ. ตณฺทิลสาฎิกาติ: ภูมิสยนํ. รโชนลฺลนฺติ: กทฺทมเลปนากาเรน สรีเร สนนิจิตฺรโชน.

อุกกุฏิกุปฺปธานนฺติ: อุกกุฏิกภาเวน อารทฺทวิริยํ. อิทํ วุตฺตํ โหติ “โย หิ มจฺจํ เหวํ อหํ โลกนิสฺสรณสงฺขาตํ สุทฺธิ ปาปฺปณิสฺสามิติ อิเมสุ นคฺคจฺริยาทีสุ ยงฺกิญฺจิสมาทาย วตฺเตยฺย, โส เกวลฺลํ มิจฺฉาทสฺสนนฺญเจว วทฺเตยฺย กิลมถสฺส จ ภาคิ อสฺส; น หิ เอตานิ สฺสสมาทินฺหานานิ อฏฺฐวตฺตูกาย กงฺขาย อวิตถฺตณฺทงฺขนฺติ. อวิตถฺตณฺทงฺขํ มจฺจํ โสเธนฺตีติ.

เทสนาวสานเ พหุ โสตาปตฺติผลาทีนํ ปาปฺปณีสฺสูติ.

พหุภกฺทิกภิกฺขวตฺตฺถ.

๙. อ.เรื่องแห่งมหาอำมาตย์ชื่อว่าสันตติ (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ฯ

อ.พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในพระเชตวัน ทรงปรารภซึ่งมหาอำมาตย์ชื่อว่าสันตติ ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า **อลงกโต เจปิ สมณฺจเรยฺย** ดังนี้ เป็นต้น ฯ

ดังจะกล่าวโดยพิสดาร (อ.มหาอำมาตย์ชื่อว่าสันตติ) นั้น ยังประเทศอันเป็นที่สุดเฉพาของพระราชา พระนามว่า ปเสนทิโกศล (อันโจร ท.) ให้กำเรียบแล้ว ให้เข้าไปสงบวิเศษแล้ว มาแล้ว ในกาลหนึ่ง ฯ ครั้งนั้น อ.พระราชา ทรงยินดีแล้ว พระราชทานแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งพระราชา ตลอดวัน ท. ๗ ได้พระราชทานแล้ว ซึ่งหญิง ผู้ฉลาดในการผ่อนและการขับ คนหนึ่ง (แก่มหาอำมาตย์ชื่อว่าสันตติ) นั้น ฯ

(อ. มหาอำมาตย์ชื่อว่าสันตติ) นั้น เป็นผู้มาแล้วด้วยความเมา เพราะสุรา เป็น ตลอดวัน ท. ๗ ผู้ประดับเฉพาแล้ว ด้วยเครื่องอลังการทั้งปวง ผู้อยู่แล้วบนคองแห่งข้างตัวประเสริฐ ไปอยู่สู่ท่าเป็นที่อาบ เห็นแล้ว ซึ่งพระศาสดา ผู้เสด็จเข้าไปอยู่เพื่อปิ่นทะ ในระหว่างแห่งประตู ผู้อยู่แล้วบนคองแห่งข้างตัวประเสริฐเที่ยว ยังศีรษะ ให้ไหวแล้ว ถวายบังคมแล้ว ในวันที่ ๗ ฯ

อ. พระศาสดา ทรงกระทำแล้ว ซึ่งการเยี่ยม, ผู้ อันพระเถระชื่อว่าอานนท พูลถามแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.อะไรหนอ แล เป็นเหตุแห่งการทรงกระทำซึ่งการเยี่ยม ให้ปรากฏ (ย่อมเป็น) ดังนี้ เมื่อตรัสบอก ซึ่งเหตุแห่งการเยี่ยม ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนอานนท อ.เธอ (จงดู) ซึ่งมหาอำมาตย์ชื่อว่าสันตติ, ในวันนี้มันเที่ยว (อ. มหาอำมาตย์ชื่อว่าสันตตินั้น) ผู้ประดับเฉพาแล้ว ด้วยเครื่องอาภรณ์ทั้งปวง เทียว มาแล้ว สู่สำนัก ของเรา บรรลุแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งพระอรหันต์ ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งคาถาอันประกอบแล้ว ด้วยบท ๔ จัก นั้น ปรินิพพาน ในอากาศ มีลำตาล ๗ ต้นเป็นประมาณ ดังนี้ ฯ อ.มหาชน ได้ฟังแล้ว ซึ่งพระดำรัส ของพระศาสดา ผู้ตรัสอยู่ กับ ด้วยพระเถระ ฯ

(ในชน ท.) แห่ล่านั้นหนา (อ.ชน ท.) ผู้มีความเห็นผิดคิดแล้ว ว่า (อ.ท่าน ท.) จงดู ซึ่งกิริยา ของพระสมณะ ผู้โคดม, (อ. พระสมณะ ผู้โคดม) ย่อมตรัส (ซึ่งคำ) สักว่าปาก นั้นเที่ยว, ได้ยินว่า ในวันนี้ (อ. มหาอำมาตย์ชื่อว่าสันตติ) นั้น ผู้มาแล้วด้วยความเมาเพราะสุรา อย่างนี้ ผู้อันบุคคลตกแต่งแล้ว อย่างไรเที่ยว ฟังแล้ว ซึ่งธรรม ในสำนัก (ของพระสมณะ ผู้โคดม) นั้น จักปรินิพพาน; ในวันนี้ อ.เรา ท. จักข่ม (ซึ่งพระสมณะ ผู้โคดม) นั้น ด้วยกรากกล่าวเท็จ ดังนี้ ฯ

(อ.ชน ท.) ผู้มีความเห็นโดยชอบ คิดแล้ว ว่า โอ! อ.อานุกาฬใหญ่ ของพระพุทธเจ้า ท. (ย่อมมี), ในวันนี้ (อ. เรา ท.) จักได้ เพื่ออันเห็น ซึ่งอันเยื้องกรายแห่งพระพุทธเจ้า ด้วยนั้นเที่ยว ซึ่งอันเยื้องกรายแห่งมหาอำมาตย์ชื่อว่าสันตติ ด้วย ดังนี้ ฯ

๙. สนนตติมหมตตวตฺถุ.

“อลงกโต เจปิ สมณฺจเรยฺยาติ อิมํ ฆมฺมเทสนํ สตุถา เขตฺวเน วิหรนฺโต สนนตติมหมตตฺตํ อารพฺภา กเถสิ.

โส ทิ เอกสฺมี กาเล รณฺโณ ปเสนทิโกสลสฺส ปจฺจนฺตํ กุปีตํ วุปฺสเมตฺวา อาคโต. อถสฺส ราชา ตฺถุโร สตุตฺท ทิวสานิ รชฺชํ ทตฺวา เอกํ นจฺจคิตฺกสฺสํ อิตฺถิ อทาสิ.

โส สตุตฺท ทิวสานิ สุรรมทมฺตโต หุตฺวา สตุตฺเต ทิวเส สพุพาลงฺการปฏิมณฺหิตโต หตฺถิกฺขนฺธวรคโต นหานตฺตติ คจฺจนฺโต สตุถาริ ปิณฺทาย ปวิสฺนุตฺท วารนฺตเว ทิสฺวา หตฺถิกฺขนฺธวรคโตว สีสฺ จาเลตฺวา วนฺทิ.

สตุถา สิตํ กตฺวา, “โก นุ โข ภาเว สิตปาตุ-กรณเหตุติ อานนฺตเตเนน ปฺภุโร สิตการณํ อากฺขนฺโต อาท “ปสฺส อานนฺท สนนตติมหมตตฺตํ, อชฺชเว สพุพากรณปฏิมณฺหิตโต มม สนฺตีกิ อาคนฺตฺวา จตฺตูปทิกคาถาวสาเน อรหตฺตํ ปตฺวา สตุตฺตอลมตฺเต อากาเส นิสฺสิทฺวา ปรินิพฺพายิสฺสตีติ. มหาชน เถเรน สทฺธิ กเถนฺตสฺส สตุถ วจฺนํ อสุโสสิ.

ตตฺถ มิจฺจาทิฏฺฐิกา จินฺตเยสฺสุ “ปสฺสสฺส สมณฺสสฺส โคตมสฺส กิริยํ, มฺขมตฺตเมว ภาสติ, อชฺช กิเรส เหว สฺสุรรมทมฺตโต ยถาอลงฺกโตว ตสฺส สนฺติเก ฆมฺมํ สุตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสตีติ; อชฺช นํ มุสาวาเทน นิคฺคณฺหิสฺสามาติ.

สมฺมาทิฏฺฐิกา จินฺตเยสฺสุ “อโห พุทฺธานํ มหณฺญาโว, อชฺช พุทฺธลิพฺพญฺเจว สนนตติมหมตตฺตลิพฺพญฺ ทฺถุสิ ลภิสฺสามาติ.

แม่ อ.มหาอำมาตย์ชื่อว่าสันตติ เล่นแล้ว เล่นด้วยน้ำ
ตลอดส่วนแห่งวัน ที่ทำเป็นที่อาบ ไปแล้ว สู้อ้วน นิ่งแล้ว
บนภาคพื้นเป็นที่ดื่ม ๔ อ.หญิง แม่นั้น ข้ามลงแล้ว ในท่ามกลาง
แห่งที่พอนรำ เริ่มแล้ว เพื่ออันแสดง ซึ่งการพอนและการขับ ๔
(เมื่อหญิง) นั้น แสดงอยู่ ซึ่งการพอนและการขับ ในวันนั้น
โดยความที่ (แห่งตน) เป็นผู้เฝ้าอาหารน้อย ตลอดวัน ๗ เพื่ออันแสดง
ซึ่งการเยื้องกรายแห่งสตรีระ อ.ลมหมีพิษเพียงดั่งคัสตรา ท. ตั้งขึ้นพร้อมแล้ว
ในภายโนแห่งท้อง ได้บาด ซึ่งเนื้อคือหทัย ได้ไปแล้ว ๔ อ.หญิงนั้น
มีปากด้วยนั้นเทียว มีนัยน์ตา ท. ด้วย อันเปิดแล้ว ได้กระทำแล้ว
ซึ่งกาละ ในขณะนั้นนั้นเทียว ๔ อ.มหาอำมาตย์ชื่อว่าสันตติ
กล่าวแล้วว่า อ.ท่าน ท. จงใคร่ครวญ ซึ่งหญิงนั้น ดังนี้,
(ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่ นาย อ.หญิงนั้น ดับแล้ว ดังนี้
เป็นคำสักรา (อันชน ท.) กล่าวแล้ว นั้นเทียว (มีอยู่) อันความโคก-
มีกำลัง ครอบงำแล้ว ๔

อ.สุรา (อันมหาอำมาตย์ชื่อว่าสันตติ) นั้น ดื่มแล้ว ตลอดวัน ๗
ได้ถึงแล้ว ซึ่งอันสิ้นไปรอบ ในขณะนั้นนั้นเทียว รวากะ
อ.หยาดแห่งน้ำ (ถึงอยู่ ซึ่งอันสิ้นไปรอบ) บนกระเบื้อง อันร้อนแล้ว ๔
(อ.มหาอำมาตย์ชื่อว่าสันตติ) นั้น (คิดแล้ว) ว่า (อ.บุคคล) อัน
เว้น จากพระตถาคตเจ้า จักไม่อาจ เพื่ออัน ยังความโคก นี้
ของเรา ให้ดับ ดังนี้ ผู้อันหมู่แห่งพลแวดล้อมแล้ว ไปแล้ว สู้อ้วน
ของพระศาสดา ในสมัยคือเวลาเย็นแห่งวัน ถวายบังคมแล้ว
กราบทูลแล้ว อย่างนี้ ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.ความโคก
มีอย่างนี้เป็นรูป เกิดขึ้นแล้ว แก่ข้าพระองค์, อ.ข้าพระองค์
เป็นผู้มาแล้ว (ด้วยความหวัง) ว่า อ.พระองค์ ท. จักทรงอาจ
เพื่ออัน (ยังความโคก) นั้น ของข้าพระองค์ ให้ดับ ดังนี้ ย่อมเป็น,
อ.พระองค์ ท. ขอจงเป็นที่พึ่งอาศัย ของข้าพระองค์ ขอจงเป็น
ดังนี้ ๔ ครั้งนั้น อ.พระศาสดา ตรัสแล้ว ว่า (อ.ท่าน) เป็นผู้มาแล้ว
สู้อ้วน (ของบุคคล) ผู้สามารถ เพื่ออัน ยังความโคก ให้ดับ นั้นเทียว
(ย่อมเป็น), จริงอยู่ อ.นำตาอันไหลออกแล้ว ท. ของท่าน
ผู้ร้องให้อยู่ ในกาล แห่งหญิงนี้ ตายแล้ว ด้วยเหตุ นี้เทียว
เป็นของมากกว่า กว่าน่า แห่งมหาสมุทร ท. ๔ (ย่อมเป็น)
ดังนี้ (กะมหาอำมาตย์ชื่อว่าสันตติ) นั้น ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถา นี้ ว่า

(อ.กิเลสชาติเป็นเครื่องกังวล) ในกาลก่อน ไต
(ได้มีแล้ว), อ.ท่าน (ยังกิเลสชาติเป็นเครื่องกังวล)
นั้น จงให้เหือดแห้ง, อ.กิเลสชาติเป็นเครื่องกังวล
ในภายหลัง อย่าได้มีแล้ว แก่ท่าน, หากว่า (อ.ท่าน)
จักไม่ถือเอา (ซึ่งกิเลสชาติเป็นเครื่องกังวล)
ในท่ามกลางไซ้, (อ.ท่าน) ผู้เข้าไปสงบแล้ว จักเทียวไป
ดังนี้ ๔

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งพระคาถา อ.มหาอำมาตย์ชื่อว่า
สันตติ บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหัต ตรวจุอยู่ ซึ่งสังขารคืออายุ
ของตน รู้แล้ว ซึ่งความเป็นอันไม่เป็นไปทั่ว แห่งสังขารคือ
อายุนั้น กราบทูลแล้ว กะพระศาสดา

สนุติมหามตฺโตปิบนานตฺติเถทิวสภาคํอุทกกีฬํ
กีฬิตฺวา อุกฺกุณฺโณ คนฺตฺวา อาปานญฺมียํ นิสฺสึทึ. สปิ
อิติธึ รุจฺคมชฺเชม โธตฺริตฺวา นจฺจคฺคิตฺ ทสฺเสตฺถ อารภึ,
ตสฺสา สรริลฺฬิพฺพาย ทสฺสนตฺถํ สตฺตาทํ อปฺปาหารตฺตาย
ตฺทิวลํ นจฺจคฺคิตฺ ทสฺสยมา นาย อนฺโตกฺกุจฺฉิยํ
สตฺถกฺวาตา สมฺภูจฺจาย ทพยมลํ กนฺตฺติตฺวา อคฺคฺมฺสุ.
สา ตฺขณญฺเวยว มุเชน เจว อุกฺกึทึ ๑ วิวญฺเญทึ
กาลมกาสิ. สนุติมหามตฺโต “อุปฺภาเรถ นนฺตึ วตฺวา,
“นิริทฺธา สามีติ วุตฺตมตฺเตยว พลวโสเกน อภิกฺกุโต.

ตฺขณญฺเวยวสฺส สตฺตาทํ ปิตฺสุรา ตตฺตกปาเล
อุทกกีฬนุทฺ วิย ปริกฺขยํ อคฺคมาสิ. โส “น เม อิมํ โสภํ
อญฺญโธ นิพฺพทาเปตฺถํ สกฺขิสฺสเถติ อญฺญตฺตร ตถาคเตนาติ
พลกายปริวฺโต สายญฺหสมเย สตฺถุ สนฺตึกํ คนฺตฺวา
วณฺทิตฺวา เวมมาท “ภนฺเต เวมวฺโปกฺกเม โสโก อุกฺกึนฺโน,
‘ตฺ เม ตฺมฺเห นิพฺพทาเปตฺถํ สกฺขิสฺสเถตาติ อาคโตมฺหิ,
ปฺปฏิสฺสรณํ เม โทเถตาติ. อถ นํ สตฺถา “โสภํ นิพฺพทาเปตฺถํ
สมตฺถสฺสเสว สนฺตึกํ อาคโตสิ, อิมิสฺสสา ทึ อิติธึยา
อิมินาว การเถน มตฺกाले ตว โรทฺนตฺสฺส
ปคฺขริตฺตอสฺสุณึ จตฺนุนํ มหาสมฺพุทฺธานํ อุทกโต
อติเรกตรานึตี วตฺวา อิมํ คาคมาท

“ยํ ปุพฺพเพ, ตํ วิโสเสหิ, ปจฺจทา เต มาหุ กิณฺจณํ,
มชฺเชม เจ ใน คเหสฺสสิ, อุปฺสนฺโต จริสฺสสึตี.

คาถาปริโยสาเน สนุติมหามตฺโต อรหตฺตํ ปตฺวา
อตฺตโน อายุสงฺขารํ โอลิเกนฺโธ ตสฺส อปฺปวตฺตนภาวํ
ถตฺวา สตฺถารํ อาท

ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ.พระองค์ ท.) ขอจงทรงอนุญาต
ซึ่งการปรินิพพาน แก่ข้าพระองค์ ดังนี้ ๕ อ.พระศาสดา
แม้ทรงทราบอยู่ ซึ่งกรรม (อันมหาอำมาตย์ชื่อว่าสันตติ) นั้น
กระทำแล้ว ทรงกำหนดแล้ว ว่า (อ.ชน ท.) ผู้มีความเห็นผิด
ผู้ประชุมกันแล้ว เพื่ออันข่ม ด้วยการกล่าวเท็จ จักไม่ได้
ซึ่งโอกาส, (อ.ชน ท.) ผู้มีความเห็นโดยชอบ ผู้ประชุมกันแล้ว
(ด้วยความหวัง) ว่า (อ.เรา ท.) จักเห็น ซึ่งอันเยื้องกราย
แห่งพระพุทธเจ้า ด้วยนั้นเทียว ซึ่งอันเยื้องกรายแห่งมหาอำมาตย์
ชื่อว่าสันตติ ด้วย ดังนี้ ฟังแล้ว ซึ่งกรรม (อันมหาอำมาตย์
ชื่อว่าสันตติ) นี้ กระทำแล้ว จักกระทำ ซึ่งความเอื้อเฟื้อ ในบุญ ท.
ดังนี้ ตรัสแล้ว ว่า ถ้าอย่างนั้น (อ.ท่าน) จงบอก ซึ่งกรรม
อันท่านกระทำแล้ว แก่เรา, ก็ (อ.ท่าน) เมื่อบอก ไม่ ยืนแล้ว
ที่ภาคพื้น บอกแล้ว จง ยืนแล้ว ในอากาศ มีลำตาล ๗ ต้น
เป็นประมาณ บอกเถิด ดังนี้ ๕

อ.มหาอำมาตย์ชื่อว่า สันตตินั้น (รับพร้อมแล้ว) ว่า
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.ติละ ดังนี้ ถวายบังคมแล้ว
ซึ่งพระศาสดา ขึ้นไปแล้ว (สู่อากาศ) มีลำตาลต้นหนึ่ง
เป็นประมาณ ลงแล้ว ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา ขึ้นไปอยู่
อีก นั่งแล้ว โดยบัลลังก์ ในอากาศ มีลำตาล ๗ ต้น
เป็นประมาณ ตามลำดับ (กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์
ผู้เจริญ (อ.พระองค์ ท.) ขอจงทรงสดับ ซึ่งกรรมในกาลก่อน
ของข้าพระองค์ ดังนี้ กราบทูลแล้ว ว่า อ. ข้าพระองค์
บังเกิดเกล้า ในตระกูล หนึ่ง ในเมืองชื่อว่าพันธุมดี
ในกาลแห่งพระพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี ในกัปปี ๔๑ แต่กัณฑ์ปี
คิดแล้ว ว่า อ.อะไร หนอแล เป็นกรรมคือการไม่กระทำ
ซึ่งการตัด หรือ หรือว่า ซึ่งการบีบคั้น (ซึ่งชน ท.) เหล่าอื่น
(ยอมเป็น) ดังนี้ ใครครวญอยู่ เห็นแล้ว ซึ่งกรรมคือการป่าวร้อง
ในบุญ ท. กระทำอยู่ ซึ่งกรรม นั้น จำเดิม แต่กาลนั้น ชักชวนแล้ว
ซึ่งมหาชน ย่อมเทียว ป่าวร้องอยู่ ว่า (อ.ท่าน ท.) จงกระทำ
ซึ่งบุญ ท., (อ.ท่าน ท.) จงสมทาน ซึ่งอุโบสถ ในวันเป็นที่
รักษาซึ่งอุโบสถ ท., (อ.ท่าน ท.) จงถวาย ซึ่งทาน, อ. ท่าน ท.
จงฟัง ซึ่งธรรม; ชื่อ (อ.รัตนะ) อื่น อันเช่นกับ (ด้วยรัตนะ ท.)
มีรัตนะคือพระพุทธเจ้าเป็นต้น ย่อมไม่มี, (อ.ท่าน ท.) จงกระทำ
ซึ่งสักการะ แก่รัตนะ ท. ๓ ดังนี้; อ. พระราชาผู้ใหญ่ พระนาม
ว่าพันธุมะ ผู้เป็นพระบิดา ของพระพุทธเจ้า ทรงสดับแล้ว
ซึ่งเสียง ของข้าพระองค์นั้น ทรงยังราชบุรุษ ให้ร้องเรียกแล้ว
ซึ่งข้าพระองค์ ตรัสถามแล้ว ว่า แน่ะพ่อ อ.เจ้า ย่อมเทียว
กระทำอยู่ ซึ่งอะไร ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้
สมมติเทพ อ.ข้าพระองค์ ประกาศแล้ว ซึ่งคุณ ของพระรัตนะ ท. ๓
ยอมเทียวชักชวนอยู่ ซึ่งมหาชน ในกรรมอันเป็นบุญ ท. ดังนี้
(อันข้าพระองค์) กราบทูลแล้ว, ตรัสถามแล้ว ว่า อ. เจ้า นั่งแล้ว
บนพาหนะไหน ย่อมเทียวไป ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า
ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. ข้าพระองค์ ย่อมเทียวไป) ด้วยเท้า
เทียว ดังนี้ (อันข้าพระองค์) กราบทูลแล้ว,

“ภนฺเต ปรินิพฺพานํ เม อฺนุชานาถาติ. สตุถา เตน
กตกมฺมํ ชานนฺโตปิ “มุสวาเทน นิคฺคณฺหนตฺถิ
สนฺนิปิตฺตา มิฉฺชาทิฏฺฐิกา โโอกาสํ น ลภิสฺสนฺติ,
‘พุทฺธลึพฺพญฺเจว’ สฺนฺตติมหามตฺตลึพฺพญฺ
ปฺสฺสสิสฺสามาติ สฺนฺติปิตฺตา สฺมฺมาทิฏฺฐิกา อิมินา
กตกมฺมํ สุตฺวา ปุญฺญเวสฺส อาทริ กิรฺสฺสนฺตีติ สลฺลกุเขตฺวา
“เตนฺหิ ตยา กตกมฺมํ มยฺหิ กเถหิ, กเถนฺโต จ ภูมียิ
จิตฺ อกเถตฺวา สตฺตตฺตาลมตฺเต อากาเส จิตฺ
กเถหิตี อาน.

โส “ สาธุ ภนฺเตติ สตุถาริ วฺนฺทิตฺวา เอกตฺวาลป-
ปฺมาณิ อุกฺคฺมมฺ ไอรฺหิตฺวา ปฺนฺ สตุถาริ วฺนฺทิตฺวา
อฺคฺคฺจฺจฺนฺโต ปฏิปาฏิยา สตฺตตฺวาลปฺมาณเ อากาเส
ปฺลฺลฺกฺเกน นิสฺสิตฺวา “ สฺนฺนถ เม ภนฺเต ปุพฺพกมฺมฺนฺติ
อาห: “อิโต เอกนฺวฺเต กปฺเป วิปฺสฺสิพฺพทฺทกาเล
พฺนฺธุมฺตีนฺคเร เอกสฺมิ กฺุเล นิพฺพตฺติตฺวา จินฺเตสฺสิ
‘กิณฺนุ โข ปเรสฺ เจทนํ วา ปิพฺนํ วา อกรณกมฺมฺนฺติ
อฺุชฺชาเรนฺโต ปุญฺญเวสฺส โฆสฺนกมฺมํ ทิสฺวา ตโต ปฏฺจาย
ติ กมฺมํ กโรนฺโต มหาชนํ สฺมาทเปตฺวา ‘ปุญฺญานิ
กโรถ, อฺุปฺสฺสทิวเสสฺสุ อฺุปฺสฺสํ สฺมาทียถ, ทานํ เทถ,
ธมฺมํ สฺนฺนถ; พุทฺธรตนาทิจิ สฺทิสฺ อญฺญํ นาม นตฺถิ,
ติณฺณํ รตนาณํ สกฺกาโร กโรถาติ อฺุคฺโขเสนฺโต วิจฺจามิ;
ตสฺส มยฺหิ สทฺทํ สุตฺวา พุทฺธปิตา พฺนฺธุมฺ มหาราชา
มํ ปกฺโกสฺสาเปตฺวา ‘ตาท กิโรนฺโต วิจฺจสฺสิตี ปุจฺฉิตฺวา,
‘เทว ติณฺณํ รตนาณํ คุณํ ปกาเสตฺวา มหาชนํ
ปุญฺญกมฺเมสฺสุ สฺมาทเปนฺโต วิจฺจามิติ วุตฺเต,
‘กตฺถ นิสฺสินฺโน วิจฺจสฺสิตี ปุจฺฉิตฺวา, ‘ปทฺสว เทวาทิ
วุตฺเต,

(ตรัสแล้ว) ว่า แน่พอ อ.เจ้า ย่อมไม่ควร เพื่ออันเที่ยวไป
อย่างนี้, (อ.เจ้า) ประดับแล้ว ซึ่งพวงแห่งดอกไม้ นิ่งแล้ว
บนหลังแห่งม้า จงเที่ยวไป ดังนี้ พระราชทานแล้ว ซึ่งพวง
แห่งดอกไม้ อันเช่นกับด้วยพวงแห่งแก้วมุกดา ได้พระราชทานแล้ว
ซึ่งม้า ตัวอันนายสารตีฝึกแล้ว แก่ข้าพระองค์: ครั้นนั้น อ. พระราชา
(ทรงยังราชบุรุษ) ให้ร้องเรียกแล้ว ซึ่งข้าพระองค์ ผู้ เทียว ป่าวร้องอยู่
อย่างนั้นนั่นเทียว ด้วยเครื่องบริหาร อันพระราชทานแล้ว
แม้อีก ตรัสถามแล้ว ว่า แน่พอ (อ.เจ้า) ย่อมเที่ยวกระทำอยู่
ซึ่งอะไร ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ
(อ.ข้าพระองค์) ย่อมเที่ยวกระทำอยู่ ซึ่งกรรมคือการป่าวร้อง) นั้น
นั้นนั่นเทียว ดังนี้ (อันข้าพระองค์) กราบทูลแล้ว, (ตรัสแล้ว) ว่า
แน่พอ แม้ อ.ม้า เป็นพาหนะสมควร แก่เจ้า (ย่อมเป็น)
หามิได้, อ.เจ้า นิ่งแล้ว (บนม้า) นี้ จงเที่ยวไปเถิด ดังนี้
ได้พระราชทานแล้ว ซึ่งรถ อันเทียบแล้วด้วยม้าสินธพ ๔ ตัว:
อ. พระราชา ทรงสดับแล้ว ซึ่งเสียง ของข้าพระองค์ แม้ในวาระ
ที่ ๓ (ทรงยังราชบุรุษ) ให้ร้องเรียกแล้ว ตรัสถามแล้ว ว่า แน่พอ
อ.เจ้า ย่อมเที่ยวกระทำอยู่ ซึ่งอะไร ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า
ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ.ข้าพระองค์) ย่อมเที่ยวกระทำอยู่
ซึ่งกรรมคือการป่าวร้อง) นั้นนั่นเทียว ดังนี้ (อันข้าพระองค์) กราบทูลแล้ว,
(ตรัสแล้ว) ว่า แน่พอ แม้ อ.รถ เป็นพาหนะสมควร แก่เจ้า
(ย่อมเป็น) หามิได้ ดังนี้ พระราชทานแล้ว ซึ่งโกศ กองใหญ่ ด้วย
ซึ่งเครื่องประดับใหญ่ ด้วย ได้พระราชทานแล้ว ซึ่งช้าง เชือกหนึ่ง
แก่ข้าพระองค์: อ.ข้าพระองค์นั้น ผู้ประดับเฉพาะแล้วด้วย
เครื่องอาภรณ์ทั้งปวง นิ่งแล้ว บนคอแห่งช้าง ได้กระทำแล้ว
ซึ่งกรรมแห่งบุคคลผู้ป่าวร้องซึ่งธรรม ตลอดพันแห่งปี ๔๐ พ.;
อ.กลินแห่งจันทน์ ย่อมพุ่งออก จากกาย ของข้าพระองค์ นั้น
ตลอดกาล มีประมาณเท่านี้, อ.กลินแห่งดอกอุบล ย่อมพุ่งออก
จากปาก (ของข้าพระองค์นั้น ตลอดกาล มีประมาณเท่านี้);
อ.กรรมนี้ เป็นกรรม อันข้าพระองค์ กระทำแล้ว (ย่อมเป็น) ดังนี้ ๫

(อ.มหาอำมาตย์ชื่อว่าสันตติ) นั้น ครั้นกราบทูลแล้ว ซึ่งกรรม
ในกาลก่อน ของตน อย่างนั้น ผู้นิ่งแล้ว ในอากาศ เทียว
เข้าแล้ว ซึ่งเตโชธาตุ บริณิพพานแล้ว ๫ อ.เปลวไฟ ตั้งขึ้นแล้ว
ในสรีระ ยังเนื้อและเลือด ให้ไหม้แล้ว ๫ อ.ธาตุ ท. ราวกะ อ. ดอกมะลิ ท.
เหลือลงแล้ว ๫ อ. พระศาสดา ทรงคลี้ออกแล้ว ซึ่งผ้า
อันหมดจดแล้ว ๫ อ.ธาตุ ท. ตกลงแล้ว (บนผ้าอันหมดจดแล้ว)
นั้น ๫ (อ.พระศาสดา) ทรงใส่เข้าแล้ว (ซึ่งธาตุ ท.) เหล่านั้น
(ทรงยังบุคคล) ให้กระทำแล้ว ซึ่งสถูป ๓ ประชุม ๔ แห่งทางใหญ่
(ด้วยทรงประสงค์) ว่า อ.มหาชน ไหว้แล้ว เป็นผู้มีส่วนแห่งบุญ
จักเป็น ดังนี้ ๫ อ.ภิกษุ ท. ยังวาจาเป็นเครื่องกล่าว ว่า
ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท. อ.มหาอำมาตย์ชื่อว่าสันตติ บรรลุแล้ว
ซึ่งพระอรหัต ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งพระคาถา หนึ่ง ผู้ทั้งประดับแล้ว
ทั้งตกแต่งแล้ว เทียว นิ่ง บริณิพพานแล้ว ในอากาศ: อ.อันเรียก
(ซึ่งมหาอำมาตย์ชื่อว่าสันตติ) นั้น ว่า อ.สมณะ ดังนี้ ย่อมควร
หรือ หนอ แล, หรือว่า (อ.อันเรียก ซึ่งมหาอำมาตย์ชื่อว่าสันตติ
นั้น) ว่า อ.พราหมณ์ ดังนี้ (ย่อมควร ดังนี้) ให้ตั้งขึ้นพร้อมแล้ว
ในโรงเป็นที่กล่าวกับด้วยการแสดงซึ่งธรรม ๫

‘ตาด น ตูโว วัจริตุ อรหสิ, อิมํ ปุพฺพทามํ ปิณฺณติววา
อสุสปิฏฺเจ นิสฺสิโนโน วิจฺจวติ มยฺหํ มุตฺตาทามสทิสํ
ปุพฺพทามํ ทตฺวา ทนฺตํ อสุสํ อทาสี: อถ มํ รัตนวา
ทินฺนุปรินฺหาเรน ตเถว อุกฺโขเสตฺวา วิจฺจนฺตํ ปุณฺปิ ราชา
ปฏฺโกสยาเปตฺวา ‘ตาด ก็ กโรนฺโต วิจฺจสฺสิตี ปุจฺฉิตฺวา,
‘ตเถว เทวาทิ วุตฺเต, ‘ตาด อสุสเปปี เต นานุจฺฉวิโก,
อิธ นิสฺสิติตฺวา วิจฺจวติ จตฺตฺสิณฺนุชฺชุตฺตํ รถํ อทาสี:
ตติยวาเรปี เม ราชา สทฺทํ สุตฺวา ปฏฺโกสยาเปตฺวา
‘ตาด ก็ กโรนฺโต วิจฺจสฺสิตี ปุจฺฉิตฺวา, ‘ตเถว เทวาทิ
วุตฺเต, ‘ตาด รโถปี เต นานุจฺฉวิโกติ มยฺหํ มหนฺตํ โภคํ
มหาปสาธนญฺจ ทตฺวา เอกํ หตฺถิ อทาสี: สุวาทํ
สพฺพพารณฺณปฏิมฺณฺตฺติโต หตฺถิกุชฺชุนฺนุเต นิสฺสิติตฺวา
อสิตฺตฺวิสุสสทฺทสฺสทฺทสฺสทฺทสฺสทฺทสฺสทฺทสฺสทฺทสฺสทฺทสฺสทฺทสฺส
เม เขตฺตตํ กาลํ กายโต จนฺตฺนคฺคฺนุโร วายติ, มุชฺโต
อุปฺปคฺคฺนุโร วายติ; อิทํ มया กตฺตมฺมุนฺติ.

เอวํ โส อตฺตโน ปุพฺพทมฺมํ กเถตฺวา อากาเส
นิสฺสิโนโน เตโชธาตฺตํ สมหาปชฺชิตฺวา บริณิพฺพายี.
สรีเร ชาลา อุกฺกุชฺชิตฺวา มํสโลหิตํ ฉาเปสิ.
สุมนปุพฺพานิ วิย ธาตุโย อวสิสฺสึ. สตฺถา สทฺทชฺชุตฺตํ
ปสาเรสิ. ธาตุโย ตตฺถ ปตฺตึ. ตา ปฏฺชิปิตฺวา
จาตฺตมฺมหาปเถ ญฺปิ กาวเรสิ “มหาชน วนฺทิตฺวา
ปุณฺณภาคี ภวิสฺสตีติ. ภิกฺขุ ธรรมสภายํ กถํ สมฺภูชาเปสุ
“อาวุโส สนฺตติมฺหามตฺโต เอกคคาถาวสาเน อรหตฺตํ
ปตฺวา อลงฺกตปฏฺยตฺโตว อากาเส นิสฺสิติตฺวา
บริณิพฺพโต: กิณฺนุ โช เอตํ ‘สมณฺเณติ วตฺตํ วญฺญติ อุตฺทา
‘พฺราหฺมณฺเณติ.

อ. พระศาสดา เสด็จมาแล้ว ตรัสถามแล้ว ว่า คุณก่อนภิกษุ ท.
 อ. เรอ ท. เป็นผู้นั่งพร้อมกันแล้ว ด้วยวาจาเป็นเครื่องกล่าว
 อะไร หนอ ย่อมมี ในกาลนี้ ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า
 (อ. ข้าพระองค์ ท. เป็นผู้นั่งพร้อมกันแล้ว ด้วยวาจาเป็นเครื่องกล่าว)
 ชื่อนี้ (ย่อมมี ในกาลนี้) ดังนี้ (อันภิกษุ ท. เหล่านั้น)
 กราบทูลแล้ว, ตรัสแล้ว ว่า คุณก่อนภิกษุ ท. อ. อันเรียก ซึ่งบุตร
 ของเรา ว่า อ. สมณะ ดังนี้บ้าง ย่อมควร, อ. อันเรียก
 (ซึ่งบุตร ของเรา) ว่า อ. พราหมณ์ ดังนี้บ้าง ย่อมควรนั้นเทียว
 ดังนี้ เมื่อ ทรงสืบต่อ ซึ่งอนุสนธิ แสดง ซึ่งธรรม ตรัสแล้ว
 ซึ่งพระศาสดา นี้ ว่า

แม้หากว่า (อ. บุคคล) ผู้ประดับแล้ว ผู้สงบแล้ว
 ผู้ฝึกแล้ว ผู้แน่นอนแล้ว ผู้ประพฤดิซึ่งธรรมอัน
 ประเสริฐโดยปกติ วางแล้ว ซึ่งอาชญาในสัตว์ ท.
 ทั้งปวง พึงประพฤดิสม่าเสมอไซ้, (อ. บุคคล) นั้น
 (อันบัณฑิต พึงเรียก) ว่า อ. พราหมณ์ (ดังนี้) (อ. บุคคล)
 นั้น (อันบัณฑิต พึงเรียก) ว่า อ. สมณะ (ดังนี้) (อ. บุคคล)
 นั้น (อันบัณฑิต พึงเรียก) ว่า อ. ภิกษุ (ดังนี้) ดังนี้ ฯ

(อ. อรรถ) ว่า ผู้ประดับเฉพาะแล้วด้วยผ้าและเครื่องอาภรณ์
 (ดังนี้ ในบท ท.) เหล่านั้นหนา (แห่งบท) ว่า **อลงกโต** ดังนี้ ฯ

อ. เนื้อความ แห่งคำอันเป็นพระศาสดานั้น ว่า แม้ หากว่า
 อ. บุคคล ผู้ประดับแล้ว (ด้วยวัตถุ ท.) มีผ้าและเครื่องประดับเป็นต้น
 ชื่อว่าผู้สงบแล้ว เพราะอันเข้าไปสงบวิเศษแห่งกิเลสมีรากจะเป็นต้น
 ชื่อว่า ผู้ฝึกแล้ว เพราะการฝึกซึ่งอินทรีย์ ชื่อว่าผู้แน่นอนแล้ว เพราะความ
 แน่นนอน ในมรรค ๔ ชื่อว่าผู้ประพฤดิซึ่งธรรมอันประเสริฐที่สุดโดยปกติ
 เพราะความประพฤดิอันประเสริฐที่สุด ชื่อว่าวางแล้ว ซึ่งอาชญากรรม
 ในสัตว์ ท. ทั้งปวง เพราะความที่ (แห่งอาชญา ท.) มีอาชญา
 อันเกิดแล้วแต่กายเป็นต้น เป็นอาชญา (อันตน) วางแล้ว
 พึงประพฤดิสม่าเสมอ (โดยทวาร ท.) มีกายเป็นต้นไซ้, (อ. บุคคล)
 นั้น คือว่า ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป (อันบัณฑิต พึงเรียก) ว่า
 อ. พราหมณ์ ดังนี้ บ้างเพราะความที่ (แห่งบุคคลนั้น)
 เป็นผู้มิบาปอันลดยแล้ว (อันบัณฑิต พึงเรียก) ว่า อ. สมณะ ดังนี้
 บ้าง เพราะความที่ (แห่งบุคคลนั้น) เป็นผู้มิบาปอันระงับแล้ว
 (อันบัณฑิต) พึงเรียก ว่า อ. ภิกษุ ดังนี้ บ้าง เพราะความที่
 (แห่งบุคคลนั้น) เป็นผู้มิกิเลสอันทำลายแล้ว นั้นเทียว ดังนี้
 (อันบัณฑิต พึงทราบ) ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา (อ. ชน ท.) มาก บรรลุแล้ว
 (ซึ่งอริยผล ท.) มิเสตปาตติผลเป็นต้น ดังนี้แล ฯ

อ. เรื่องแห่งมหาอำมาตย์ชื่อว่าสันตติ
 (จบแล้ว) ฯ

สตถา อาคนตุวา “กาย นุตถ ภิกขเว เอตริหิ
 กถาย สนฺนิสินฺนาติ ปุจฺจิตฺวา, ‘อิมาย นามาติ วุตฺเต,
 ‘ภิกขเว มม ปุตุตฺตํ ‘สมณฺเติปิ วุตฺตํ วฏฺฏติ,
 ‘พฺราหฺมณฺเติปิ วุตฺตํ วฏฺฏติเยวาทิ วตุวา อนุสนฺธิ
 สมฺมุตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

“อลงกโต เจปิ สมญฺจเรยฺย
 สนฺโต ทนฺโต นียโต พฺรหฺมจารี
 สพฺเพสุ ภูเตสุ นิฉาย ทนฺทํ,
 โส พฺราหฺมณฺโส สมณฺเโส ภิกฺขุติ.

ตตถ **อลงกโตติ:** วตุถาภรณปฏิมณฺหฺติโต.

ตสฺสตถุโธ “วตุถาลงฺการาทิหิ อลงฺกโต เจปิ
 ปุคฺคโล กายาทิหิ สมญฺจเรยฺย ราคาทิวฺปสมเน สนฺโต
 อินฺทฺริยทมเนน ทนฺโต จตุมฺมคฺคณิยาเมเน นียโต
 เสฏฺฐจริยาย พฺรหฺมจารี กายทนฺทาทินิ โอิโรปิตตาย
 สพฺเพสุ ภูเตสุ นิฉาย ทนฺทํ, โส เอวฺวโป พาหิตปาปตฺตา
 ‘พฺราหฺมณฺเติปิ สมิตปาปตฺตา ‘สมณฺเติปิ ภินฺนกิเลสฺตฺตา
 ‘ภิกฺขุติปิ วุตฺตพฺุโพเยวาทิ.

เทศนาวสานเน พนฺุโสตาปตฺติผลาทินิ ปาปุถฺวีสุติ.

สนฺตติมหามตฺตวตฺตถ.

๑๐. เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่าปิไลติกะ (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๕

อ.พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในพระเชตวัน ทรงปรารภ ซึ่งพระเถระชื่อว่าปิไลติกะ ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า **หิรินิเสโต ปุริโส** ดังนี้ เป็นต้น ๕

ดังจะกล่าวโดยพิสดาร ในวัน หนึ่ง อ.พระเถระชื่อว่า- อานนท์ เห็นแล้ว ซึ่งเด็ก คนหนึ่ง ผู้มีท่อนแห่งผ้าเก่าอันนุ่มแล้ว ผู้ ถือเอา ซึ่งกระเบื้อง เทียวไปอยู่ เพื่ออันขอ กล่าวแล้ว ว่า อ.การบวช แห่งเจ้า เป็นคุณชาติยิ่งกว่า กว่าการ เทียวไปแล้ว อย่างนี้ เป็นอยู่ (ยอมเป็น) หามิได้ หรือ ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ.ใคร จัก ยังกระผม ให้บวช ดังนี้ (อันเด็กนั้น) กล่าวแล้ว, (กล่าวแล้ว) ว่า อ. เรา จัก (ยังเจ้า) ให้บวช ดังนี้ พาเอา (ซึ่งเด็ก) นั้น ไปแล้ว สูวิหาร (ยังเด็ก) นั้นให้อาบแล้ว ด้วยมืออันเป็นของตน ให้แล้ว ซึ่งกัมมัญฐาน (ยังเด็กนั้น) ให้บวชแล้ว ๕

ก็ (อ.พระเถระชื่อว่าอานนท์) คลี่แล้ว ซึ่งท่อนแห่งผ้าเก่า (อันเด็ก) นั้น นุ่มแล้ว แลดูอยู่ ไม่เห็นแล้ว ซึ่งส่วน อะไร ๕ อันเข้าถึงซึ่งความเป็นของอันบุคคลพึงถือน่า แม้สักว่าเป็นเครื่อง กระทำซึ่งผ้าเป็นเครื่องกรอง วางไว้แล้ว ที่กึ่งแห่งต้นไม้ กิ่งหนึ่ง กับ ด้วยกระเบื้อง ๕

(อ. เด็ก) นั้น บวชแล้ว ผู้มีอุปสมบทอันได้แล้ว บริโภคอยู่ ซึ่งลาภและสักการะอันเกิดขึ้นแล้ว แก่พระพุทธรเจ้า ท. ห่มแล้ว ซึ่งจีวร ท. อันมีค่ามาก เทียวไปอยู่ เป็นผู้มั่งมีร่างกายอันอัน เป็น กระสันขึ้นแล้ว (คิดแล้ว) ว่า (อ. ประโยชน์) อะไร ของเรา ด้วยการ นุ่มแล้ว (ซึ่งผ้า) อันบุคคลพึงถวายด้วยศรัทธา ของชน เทียวไป, (อ. เรา) จักนุ่ง ซึ่งผ้าเก่า ของตน นั้นเทียว ดังนี้ ไปแล้ว สูที่ นั้น ถือน่าแล้ว ซึ่งผ้าเก่า กระทำแล้ว (ซึ่งผ้าเก่า) นั้น ให้เป็นอารมณ์ กล่าวสอนแล้ว ซึ่งตน ด้วยตน เทียว ว่า แนะนำบุคคลผู้ไม่มีหิริ ผู้มีความละอายออกแล้ว (อ.เจ้า) ย่อมปรารภนา เพื่ออัน ละแล้ว ซึ่งที่เป็นที่ห่ม ซึ่งผ้า ท. มีอย่างนี้เป็นรูป นุ่มแล้ว ซึ่งท่อนแห่งผ้าเก่า นี้ เป็นผู้มั่งมีกระเบื้อง ในมือ (เป็น) เทียวไป เพื่ออันขอ หรือ ดังนี้ ๕

ก็ เมื่อพระเถระนั้น กล่าวสอนอยู่ (ซึ่งตน) นั้นเทียว อ. จิต เลื่อมใสแล้ว ๕ (อ.พระเถระ) นั้น เก็บงำแล้ว ซึ่งผ้าเก่า นั้น (ในที่) นั้นนั้นเทียว กลับแล้ว ไปแล้ว สูวิหาร นั้นเทียว ๕ (อ.พระเถระ) นั้น กระสันขึ้นแล้ว อีก โดยอันล่วงไป แห่งวันเล็กน้อย กล่าวแล้ว อย่างนั้นนั้นเทียว กลับแล้ว, (กระสันขึ้นแล้ว) แม้อีก (กล่าวแล้ว) อย่างนั้นนั้นเทียว (กลับแล้ว) ดังนี้แล ๕ อ.ภิกษุ ท. เห็นแล้ว (ซึ่งพระเถระ) นั้น ผู้เทียวไปอยู่ ไป ๕ มา ๕ อย่างนั้น ย่อมถาม ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ อ.ท่าน จะไป (ในที่) ไหน ดังนี้ ๕ (อ.พระเถระ) นั้น กล่าวแล้ว ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท. (อ.เรา) จะไป สูสำนัก ของอาจารย์ ดังนี้

๑๐. ปิไลติกตเถรวตฺถุ.

“หิรินิเสโต ปุริโส อิมํ ธมฺมเทสนํ สุตฺวา
เชตฺวเน วิหรนฺโต ปิไลติกตเถโร อารพฺภ กเถสิ.

เอกสมิํ หิ ทิวเส อานนฺตเถโร เอกํ ปิไลติก-
ขณฺฑนินฺตํ กปาลํ อาทาย ภิกฺขาย จรณฺตํ ทารกํ ทิสฺวา
“กิณฺเด เหวํ วิจฺริตฺวา ซีวิตโต ปพฺพชฺชาน น อุตฺตราติ
วตฺวา, “ภนฺเต โก มํ ปพฺพชฺชสฺสตีติ วุตฺเต, “อนํ
ปพฺพชฺชสฺสมีติ ตํ อาทาย วิหารํ คนฺตฺวา สหตฺถา
นหาเปตฺวา กมฺมญฺจานํ ทตฺวา ปพฺพชฺเชสิ.

เตน ปน นินฺตฺตปิไลติกขณฺฑํ ปสาเรตฺวา
โอโลเกนฺโต ปริสุทฺถานกรณมตฺตมฺปิ คยฺหุคํ กญฺจิ
ปเทสิ อทิสฺวา กปาเลน สทฺธิ เอกิสฺสา รุกฺขสาขา
จเปสิ.

โส ปพฺพชิตฺวา ลทฺฐปสมฺปโท พุทฺธานํ
อุปฺนุณฺลาภสฺสการํ ปริภุชฺชมาโน มหคฺษมาโน จิวฺรานิ
อจฺฉาเทตฺวา วิจฺรณฺโต ญฺลสฺวีโร หุตฺวา อุกฺกณฺจิตฺวา
“กิ เม ชนฺสฺส สทฺธาเทยฺยํ นิวาเสตฺวา วิจฺรเณน,
อตุตฺโต ปิไลติกเมว นิวาเสสฺสมีติ ตํ จานํ คนฺตฺวา
ปิไลติกํ คเหตฺวา “ อหฺริกํ นิลลชฺช เหวรูปานํ วตฺถานํ
อจฺฉาทนญฺจานํ ปหาย อิมํ ปิไลติกขณฺฑํ นิวาเสตฺวา
กปาลหตฺถุโร ภิกฺขาย จริตฺว อิจฺฉสฺสีติ ตํ อารมฺมณํ กตฺวา
อตุตฺตนาถ อตุตฺตนาถ โวทฺธิ.

โอวทฺตสฺสเว ปนฺสฺส จิตฺตํ ปสฺสีติ. โส ตํ ปิไลติกํ
ตฺตเถว ปฏฺิสาเมตฺวา นินฺตฺติตฺวา วิหารเมว คโต.
โส กติปาหจฺเจเนน ปุณฺ อุกฺกณฺจิตฺวา ตเถว วตฺวา
นินฺตฺติ, ปุณฺปี ตเถวติ. ตํ เหวํ อปรารฺปํ วิจฺรณฺตํ ทิสฺวา
ภิกฺขุ “กนํ อากฺุโส คจฺฉสฺสีติ ปุจฺฉนฺติ. โส “ อากฺุริยสฺส
สนฺตํ คจฺฉามากฺุโสติ วตฺวา

กระทำแล้ว ซึ่งท่อนแห่งผ้าเก่า ของตน นั้นเที่ยว ให้เป็นอารมณ์ โดยทำนอง นั้นเที่ยว ห้ามแล้ว ซึ่งตน บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหันต์ โดยวันเล็กน้อยนั้นเที่ยว ฯ

อ. ภิกษุ ท. กล่าวแล้ว ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ในกาลนี้ (อ. ท่าน) ย่อมไม่ไป สู่น้ำนัก ของอาจารย์ หรือ, (อ. หนทาง) นี้ เป็นหนทางเป็นที่เที่ยวไป ของท่าน (ย่อมเป็น) มิใช่หรือ ดังนี้ ฯ (อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ครั้นเมื่อ- ความเกี่ยวข้อง กับ ด้วยอาจารย์ มีอยู่ อ. เรา เป็นผู้ไปแล้ว ย่อมเป็น, แต่ ว่า ในกาลนี้ อ. ความเกี่ยวข้อง อันเรา ตัดได้แล้ว, เพราะเหตุนี้ (อ. เรา) ย่อมไม่ไป สู่น้ำนัก (ของอาจารย์) นั้น ดังนี้ ฯ

อ. ภิกษุ ท. กราบพูลแล้ว แก่พระตถาคตเจ้า ว่า ข้าแต่พระองค์- ผู้เจริญ อ. พระเถระชื่อว่าปิโธติกะ ย่อมพยากรณ์ ซึ่งพระอรหันต์ผล อันบุคคลพึงรู้ทั่ว ดังนี้ ฯ (อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. ภิกษุชื่อว่าปิโธติกะ กล่าวแล้ว ซึ่งอะไร ดังนี้ ฯ (อ. ภิกษุ ท. กราบพูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. พระเถระ- ชื่อว่าปิโธติกะ กล่าวแล้ว ซึ่งคำ) ชื่อนี้ ดังนี้ ฯ

อ. พระศาสดา ทรงสดับแล้ว (ซึ่งคำ) นั้น ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. เออ (อ. อย่างนั้น), อ. บุตร ของเรา, ครั้นเมื่อ ความเกี่ยวข้อง มีอยู่, ไปแล้ว สู่น้ำนัก ของอาจารย์, แต่ ว่า ในกาลนี้ อ. ความเกี่ยวข้อง (อันบุตร ของเรา) นั้น ตัดได้แล้ว, (อ. บุตร ของเรา นั้น) ห้ามแล้ว ซึ่งตน ด้วยตนเที่ยว บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหันต์ ดังนี้ ได้ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา ท. เหล่านี้ ว่า

อ. บุรุษ ผู้ห้ามซึ่งอกุศลวิตกด้วยหิริ บางคน จะมี ในโลก, (อ. บุคคล) ไต บรรเทา ซึ่งความหลับ ตื่นอยู่ เพียงดัง อ. ม้า ตัวเจริญ (หลบอยู่) ซึ่งแล้ว (อ. บุคคลนั้น เป็นผู้อันบุคคลหาได้โดยยาก ย่อมเป็น); อ. ม้า ตัวเจริญ ตัวอันนายสารถีหวดแล้วด้วยแล้ว (ย่อมกระทำ ซึ่งความเพียร) ฉนั้นไต่ อ. ท่าน ท. เป็นผู้มีความเพียรเป็นเครื่องยังกิเลสให้ร้อนทั่ว เป็นผู้มีความสด จงเป็น (ฉนั้น); อ. ท่าน ท. (เป็นผู้มาตาม- พร้อมแล้ว) ด้วยศรัทธา ด้วย ด้วยศีล ด้วย ด้วยความเพียร ด้วย ด้วยสมาธิ ด้วย ด้วยการวิจิตรซึ่งธรรม ด้วย (เป็น) เป็นผู้มีความวิริยชาและจรณะอันถึงพร้อมแล้ว เป็นผู้มีความสติเฉพาะ (เป็น) จักละ ซึ่งทุกข์ อันไม่น้อย นี้ ดังนี้ ฯ

(อ. วิเคราะห์) ว่า (อ. บุคคล ไต) ย่อมห้าม ซึ่งอกุศลวิตก อันเกิดขึ้นแล้ว ในภายใน ด้วยหิริ เพราะเหตุนี้ (อ. บุคคล นั้น) ชื่อว่าหิริเนสธะ (ผู้ห้ามซึ่งอกุศลวิตกด้วยหิริ) (ดังนี้) ในพระศาสดา นั้น (อันบัณฑิต พึงกระทำ) ฯ

(อ. อรรถ) ว่า อ. บุคคล ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป ผู้อันบุคคล- หาได้โดยยาก ชื่อว่าบางคนนั้นเที่ยว จะมี ในโลก (ดังนี้) แห่งหมวดสองแห่งบท) ว่า **โกจิ โลกสมิ** ดังนี้ ฯ

เอเตเนว นีหาเรน อตฺตโน ปิโธติกขณฺฑเมว อารมฺมณํ กตฺวา อตฺตานํ นิเสธตฺวา กติปาเหเนว อรหตฺตํ ปาปฺถิ.

ภิกษุ อาหุสุ “กั อากุโส น อิทานิ อัจริยสุส สนฺติกั คจฺจสิ, นนฺ อปฺ ตว วิจฺจณฺมคฺโคติ. “ อากุโส อัจริเยน สทฺธิ สํสคฺเค สติ คโตมฺหิ, อิทานิ ปน เม จินฺโน สํสคฺโค, เตนสุส สนฺติกั น คจฺจามิตี.

ภิกษุ ตถาคตสุส อารโจะสุ “ ภนฺเต ปิโธติกตฺเถโร อณฺเฏ พุยาโกโรตีติ. “ กิมาห ภิกฺขเวติ. “ อิทนฺนาม ภนฺเตติ.

ตํ สุตฺวา สตฺธา “ อาม ภิกฺขเว, มม ปฺตฺโต, สํสคฺเค สติ, อัจริยสุส สนฺติกั คโต, อิทานิ ปนสุส สํสคฺโค จินฺโน, อตฺตนาวิ อตฺตานํ นิเสธตฺวา อรหตฺตํ ปตฺโตติ วตฺวา อีมา คาถา อภาสิ

“ หิริเนสธะ ปุริโส โกจิ โลกสมิ วิชฺชติ, โย นิทฺทํ อปฺโพเถติ อสุโส ภาทฺโร กสามิว;

อสุโส ยถา ภาทฺโร กสานิวิญฺโฐ อาตาปิโน สํเวคิโน ภวาท; สทฺธาย สีเลน จ วิริเยน จ สมานินา ธมฺมวินิจฺจเยน จ สมฺปนฺนวิชฺชาจรณา ปฏิสุตฺตา ปหฺสฺสธ ทฺถุขมิทํ อนปฺปกนฺติ.

ตตฺถ “ อนฺโต อปฺปนฺนํ อกุสลวิตกํ หิริยา นิเสธตีติ หิริเนสธะ.

โกจิ โลกสมินฺติ: เอรูโป ปุคฺคโล ทูลฺลโก โกจิเทว โลกสมิ วิชฺชติ.

(อ.อรรถ) ว่า (อ.บุคคล) โศ ผู้ไม่ประมาทแล้ว กระทำอยู่ ซึ่งสมณธรรม บรรเทาอยู่ ซึ่งความหลับ อันเกิดขึ้นแล้ว แก่ตน ตื่นอยู่ เพราะเหตุนั้น (อ. บุคคล นั้น) ชื่อว่าบรรเทาซึ่งความหลับ ตื่นอยู่ (ดังนี้ แห่งหมวดสองแห่งบท) ว่า โย นิทฺธิ ดังนี้ ฯ

อ.อรรถ ว่า อ.ม้า ตัวเจริญ หลบหลีกอยู่ ซึ่งแล้ว อันตกไปอยู่ที่ตน คือว่า ไม่ให้อยู่ เพื่ออันตกไป ที่ตน ฉะนั้น; (อ. บุคคล) โศ บรรเทา ซึ่งความหลับ ตื่นอยู่ ฉะนั้น, อ. บุคคล นั้น เป็นผู้อันบุคคลหาได้โดยยาก (ย่อมเป็น) ดังนี้ (แห่งบท) ว่า กสามิว ดังนี้เป็นต้น ฯ

อ. เนื้อความโดยย่อ นี้ ในพระคาถาที่ ๒ ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. ม้า ตัวเจริญ อาศัยแล้ว ซึ่งความประมาท ตัว (อันนายสารถี) หวดแล้ว ด้วยแล้ว (คิดแล้ว) ว่า ชื่อ แม่ อ.เรา เป็นผู้ (อันเจ้าของ) หวดแล้ว ด้วยแล้ว (ย่อมเป็น) ดังนี้ ย่อมกระทำ ซึ่งความเพียร ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก อันใด; แม่ อ. ท่าน ท. เป็นผู้มีความเพียร เป็นเครื่องยังกิเลสให้ร้อนทั่ว เป็นผู้มีความสลัด จงเป็น ฉะนั้น; อ. ท่าน ท. ผู้เป็นแล้วอย่างนี้ เป็นผู้มาตามพร้อมแล้ว ด้วยศรัทธา อันมีอย่าง ๒ อันเป็นโลกิยะและโลกุตระ ด้วย ด้วยศีลคือ- ความบริสุทธิ์ ๔ ด้วย ด้วยความเพียรอันเป็นไปในกายและ- เป็นไปในจิต ด้วย ด้วยสมาธิคือสมาบัติ ๘ ด้วย ด้วยการวิริยซึ่งธรรม มีอันรู้ซึ่งเหตุและเรื่องมีเหตุเป็นลักษณะ ด้วย เป็น ชื่อว่าเป็นผู้มีวิชา และจรณะอันถึงพร้อมแล้ว เพราะความถึงพร้อม แห่งวิชา ท. ๓ หรือ หรือว่า ๘ ด้วย แห่งจรณะ ท. ๑๕ ด้วย ชื่อว่า เป็นผู้สดีเฉพาะ เพราะความที่ (แห่งตน) เป็นผู้สดีอันเข้าไปตั้งไว้แล้ว เป็น จักละ ซึ่งทุกขีในวิภวัญ ฉะนั้นน้อย นี้ ดังนี้ (อันมถิต พึงทราบ) ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา (อ. ชน ท.) มาก บรรลุแล้ว (ซึ่งอริยมผล ท.) มีโสดาปัตติผลเป็นต้น ดังนี้แล ฯ

โย นิทฺทนต์: โย อปฺมตฺโต สมณธมฺมํ กโรนฺโต อตฺตโน อูปฺนฺนํ นิทฺทํ อปฺพรนฺโต พุชฺฌตฺตีติ อปฺโพเถติ.

กสามิวาติ: ยถา ภทฺโร อสุโส อตฺตนิ ปตฺมานํ กสํ อปฺหริติ อตฺตนิ ปติตฺตํ น เทติ; โย เอวํ นิทฺทํ อปฺโพเถติ, โส ทูลฺลโกติ อตฺตโน.

ทุตฺยคาถาย อัย สงฺเขปฺตฺโต “ภิกฺขเว ยถา ภทฺโร อสุโส ปมาทมาคฺคฺม กสาย นวิภูโจ ‘อหฺมปี นาม กสาย ปฺหโตติ อปฺรภาเค อาตบฺปํ กโรติ; เอวํ ตฺมฺเหปี อาตปิโน สํเวคิโน ภวถ; เอวํภูตา โลกิยโลกุตฺตราย ทฺวิธาย สทฺธาย ๑ ๑ ตฺปาริสฺสุทฺธิสฺสีเลน ๑ กายิกเจตสิกวิริเยน ๑ อฏฺฐสฺมาปตฺติสฺมาธินา ๑ การณการณชานนลกฺขเณน ๑ ธมฺมวินิจฺจนเยน สมฺนฺนาคตา หุตฺวา ติสฺสนฺนํ วา อฏฺฐนฺนํ วา วิชฺชานํ ปญฺจทสฺสนฺนญฺจ จรณานํ สมฺปตฺติยา สมฺปนฺนวิชฺชา จรณา อฏฺฐจิตฺตสฺสตีตยา ปฏฺฐิสฺตา หุตฺวา อิทํ อนปฺปํ กวฺภูททุกฺขํ ปชฺหิสฺสเถติ.

เทศนาวสานे पणु ङोतापत्तिफलानि पापुणीसुति.

อ. เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่าปิไลติกะ (จบแล้ว) ฯ

ปิไลติกตฺเถรวตฺตฺต.

**๑๑. อ. เรื่องแห่งสามเนตรชื่อว่าสุข
(อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๗**

๑๑. สุขสามเนตรวตถุ.

อ.พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในพระเชตวัน ทรงปรารภ ซึ่งสามเนตรชื่อว่าสุข ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า **อุทกํ หิ นยฺหฺนติ เนตฺติกา** ดังนี้ เป็นต้น ๗

ดังจะกล่าวโดยพิสดาร อ. บุตร ชื่อว่าคันทกุมาร ของเศรษฐี ผู้อยู่ในเมืองชื่อว่าพาราณสี ได้มีแล้ว ในกาลอันล่วงไปแล้ว ๗ อ.พระราชา, ครั้นเมื่อบิดา (ของคันทกุมาร) นั้น เป็นผู้มีกาละ อันกระทำแล้ว (มีอยู่), (ทรงยังราชบุตร) ให้ร้องเรียกแล้ว ซึ่งคันทกุมาร นั้น (ทรงยังคันทกุมารนั้น) ให้เบาใจแล้ว ได้พระราชทานแล้ว ซึ่งตำแหน่งแห่งเศรษฐี (แก่คันทกุมาร) นั้นนั้นเที่ยว ด้วยสักการะ อันใหญ่ ๗ (อ.คันทกุมาร) นั้น ปรากฏแล้วว่า อ.คันทเศรษฐี ดังนี้ จำเดิม (แต่กาล) นั้น ๗ ครั้งนั้น อ. บุคคลผู้รักษา ซึ่งเรือนเป็นที่เก็บซึ่งภัณฑะ (ของเศรษฐี) นั้น เปิดแล้ว ซึ่งประตูแห่งห้องเป็นที่เก็บซึ่งทรัพย์ นำออกแล้ว แสดงแล้ว (ด้วยคำ) ว่า ข้าแต่ นาย อ.ทรัพย์ ของบิดา ของท่าน มีประมาณเท่านี้ นี้, (อ.ทรัพย์ ของญาติ ท.) มีปูเป็นต้น มีประมาณเท่านี้ ดังนี้ ๗

อ. เศรษฐีนั้น แลดูแล้ว ซึ่งกองแห่งทรัพย์ กล่าวแล้ว ว่า ก็ (อ. ญาติ ท.) เหล่านี้ ไม่ ถือเอา ซึ่งทรัพย์ นี้ ไปแล้ว หรือ ดังนี้ ๗ (อ. บุคคลผู้รักษาซึ่งเรือนเป็นที่เก็บซึ่งภัณฑะ นั้น กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย (อ.ชน. ท.) ชื่อว่า ผู้ ถือเอา ซึ่งทรัพย์ ไปแล้ว ย่อมไม่มี, จึงอยู่ อ.สัตว์ ท. ย่อม ถือเอา ซึ่งกุศลและอกุศล อัน อันตนกระทำแล้ว นั้นเที่ยว ไป ดังนี้ ๗ (อ. เศรษฐี) นั้น คิดแล้ว ว่า อ.ญาติ ท. เหล่านี้ ยังทรัพย์ ให้ตั้งอยู่ด้วยดีแล้ว ละ ไปแล้ว เพราะความที่ (แห่งตน) เป็นคนขลาด, ส่วนว่า (อ.เรา) จัก ถือเอา ซึ่งทรัพย์นั้น ไป ดังนี้; ก็ (อ. เศรษฐีนั้น) เมื่อคิด อย่างนี้ ไม่คิดแล้ว ว่า (อ. เรา) จักถวาย ซึ่งทาน หรือ หรือว่า จักกระทำ ซึ่งการบูชา ดังนี้ คิดแล้ว ว่า (อ.เรา) เคี้ยวกินแล้ว (ซึ่งทรัพย์) นี้ ทั้งปวง จักไป ดังนี้ ๗

(อ. เศรษฐี) นั้น สละวิเศษแล้ว ซึ่งแสนแห่งทรัพย์ (ยังบุคคล) ให้กระทำแล้ว ซึ่งผู้เป็นที่อาบ อันเป็นวิหารแห่งแก้วผลึก, ให้แล้ว ซึ่งแสนแห่งทรัพย์ (ยังบุคคล ให้กระทำแล้ว) ซึ่งแผ่นกระดาน เป็นที่อาบ อันเป็นวิหารแห่งแก้วผลึก นั้นเที่ยว, ให้แล้ว ซึ่งแสนแห่งทรัพย์ (ยังบุคคล ให้กระทำแล้ว) ซึ่งบัลลังก์เป็นที่นั่ง, ให้แล้ว ซึ่งแสนแห่งทรัพย์ (ยังบุคคล ให้กระทำแล้ว) ซึ่งเถาด แห่งโกชนะ, ให้แล้ว ซึ่งแสนแห่งทรัพย์นั้นเที่ยว (ยังบุคคล) ให้กระทำแล้ว ซึ่งปะรำ ในที่เป็นที่บริโภคะ, ให้แล้ว ซึ่งแสน แห่งทรัพย์ (ยังบุคคล) ให้กระทำแล้ว ซึ่งภาชนะเป็นที่รองรับ ซึ่งวัตถุอันบุคคลรดทั่วแล้ว แห่งเถาดแห่งโกชนะ, (ยังบุคคล) ให้ตั้งไว้ด้วยดีแล้ว ซึ่งสีหบัญชร ในเรือน ด้วยแสนแห่งทรัพย์ นั้นเที่ยว, ได้ให้แล้ว ซึ่งพันแห่งทรัพย์ เพื่อประโยชน์แก่อาหาร อันบุคคลพึงกินในเวลาเช้า ของตน,

“อุทกํ หิ นยฺหฺนติ เนตฺติกาติ อิมํ ฆมฺมเทสนํ สุตฺตา
เชตวนเ วิหรนฺโต สุขสามเนตรํ อารพฺภ กเถสิ.

อดีตผู้มี หิ พาราณสีเศรษฐีโน คนธกุมารโ นาม
ปุตฺโต อโหสิ. ราชา, ตสฺส ปิตฺริ กาลกเต, ตํ
ปโกโสภาเปตฺวา สมฺมสุสาเสตฺวา มหฺนเตน สกฺกาเรน
ตสฺเสว เสฏฺฐิภูจฺจํ อทาสี. โส ตโต ปฏฺจาย
“คนฺธเสฏฺฐีตี ปญฺญาโย. อถสฺส ภณฺฑาทาคาริโก
ธนคฺพทฺวารํ วิวริตฺวา “สามิ อิทฺเต เตตฺตํ ปิตฺุ ธนํ,
เอตฺตํ ปิตามหาพินฺนุติ นีหริตฺวา ทสฺเสสิ.

โส ธนราสี โอลิเกตฺวา อาห “กิมฺปน เต
อิมํ ธนํ คเหตุวา น คมฺิสฺสูติ. “สามิ ธนํ คเหตุวา คตา
นาม นตฺถิ, อตฺตนา กตํ กุสลากุสลเมว หิ อาทาย
สตฺตา คจฺจนฺตีติ. โส จินฺเตสิ “เต พาลตาย ธนํ
สณฺฐาเปตฺวา ปหาย คตา, อหฺมฺปนเต คเหตุวา
คมิสฺสามีติ; เหวํ ปน จินฺเตนฺโต ทานํ วา ทสฺสามิ
ปฺปชฺชํ วา กริสฺสามีติ อจฺินฺเตตฺวา “อิทํ สพฺพํ ชาตีตฺวา
คมิสฺสามีติ จินฺเตสิ.

โส สตสฺหสฺสํ วิสฺสขฺเชตฺวา ผลิกมยํ นหฺนโกฏฺจกํ
กาเรสิ, สตสฺหสฺสํ ทตฺวา ผลิกมยเมว นหฺนผลกํ,
สตสฺหสฺสํ ทตฺวา นิสฺสีทนปลฺลงฺกํ, สตสฺหสฺสํ ทตฺวา
โกชนปาทิ, สตสฺหสฺสเมว ทตฺวา โกชนภูจฺจเน มนุชฺชปํ
กาเรสิ, สตสฺหสฺสํ ทตฺวา โกชนปาทิยา อาสิตฺตกฺุชฺชานํ
กาเรสิ, สตสฺหสฺสเนว เคเห สีหปญฺจริ สณฺฐาเปสิ,
อตฺตโน ปาตฺราสฺตถาย สหสฺสํ อทาสี,

(ได้ให้แล้ว) ซึ่งพันแห่งทรัพย์ แม้เพื่อ ประโยชน์แก่อาหาร
อันบุคคลพึงกินในเวลาเย็น นั้นเที่ยว, แต่ ว่า (อ. เศรษฐีนั้น)
(ยังบุคคล) ให้ให้แล้ว ซึ่งแสนแห่งทรัพย์ เพื่อประโยชน์
แก่การบริโภค ในวันคือดิถีมีพระจันทร์อันเต็มแล้ว, สละพิเศษแล้ว
ซึ่งแสนแห่งทรัพย์ ประดับแล้ว ซึ่งพระนคร (ยังบุคคล)
ให้ยังกลอง ให้เที่ยวไปแล้ว (มีอันให้รู้) ว่า ได้ยินว่า (อ. มหาชน)
จงแลดู ซึ่งลีลาแห่งการบริโภค ซึ่งภัตต ของเศรษฐีชื่อว่าคณระ
ดังนี้ (เป็นเหตุ) ในวันเป็นที่บริโภค ซึ่งภัตต นั้น ๕

อ. มหาชน ผู้ไปแล้ว ซึ่งเตียงและเตียงเกิน ประชุมกันแล้ว ๕
(อ. เศรษฐี) แม้นั้น นั่งแล้ว บนแผ่นกระดาน อันมีค่าแสนหนึ่ง
ในซุ้มเป็นที่อาบ อันมีค่าแสนหนึ่ง อาบแล้ว ด้วยหม้อ
อันเต็มแล้วด้วยน้ำหอม ท. ๑๖ หม้อ เปิดแล้ว ซึ่งสีหบัญชร
นั้น นั่งแล้ว บนบัลลังก์ นั้น ๕ ครั้งนั้น (อ. พอครวิ ท.)
วางไว้แล้ว ซึ่งถาด นั้น บนภาชนะเป็นที่รองรับซึ่งวัตถุอันบุคคล
รดทั่วแล้ว นั้น ยังโภชนะ อันมีค่าแสนหนึ่ง ให้เจริญแล้ว
แก่เศรษฐีนั้น ๕

อ. เศรษฐีนั้น ผู้อันหญิงนักฟ้อนแวดล้อมแล้ว ย่อมบริโภค
ซึ่งโภชนะ นั้น ด้วยสมบัติ มีอย่างนี้เป็นรูป ๕ โดยสมัย อื่นอีก
อ. มนุษย์ผู้อยู่ในบ้าน คนหนึ่ง ใส่เข้าแล้ว (ซึ่งวัตถุ ท.)
มีพื้นเป็นต้น ในยาน ไปแล้ว สูพระนคร เพื่ออันนำมา
ซึ่งเสปียง แก่ตน ถือเอาแล้ว ซึ่งการอยู่อาศัย ในเรือน
ของสหาย ๕ ก็ อ. กาลนั้น เป็นกาลคือดิถีมีพระจันทร์อันเต็มแล้ว
ย่อมเป็น ๕ (อ. ชน ท.) ยังกลอง ให้เที่ยวไปแล้ว ในพระนคร
(มีอันให้รู้) ว่า อ. มหาชน จงแลดู ซึ่งลีลาแห่งการบริโภค
ของเศรษฐีชื่อว่าคณระ ดังนี้ (เป็นเหตุ) ๕

ครั้งนั้น อ. สหาย กล่าวแล้ว (กะบุรุษ) นั้น ว่า แน่สหาย
อ. ลีลาแห่งการบริโภค แห่งเศรษฐีชื่อว่าคณระ เป็นลีลา อันท่าน
เคยเห็นแล้ว (ย่อมเป็น) หรือ ดังนี้ ๕ (อ. บุรุษนั้น กล่าวแล้ว)
ว่า แน่สหาย (อ. ลีลาแห่งการบริโภค แห่งเศรษฐีชื่อว่าคณระ)
เป็นลีลา (อันเรา) ไม่เคยเห็นแล้ว (ย่อมเป็น) ดังนี้ ๕ (อ. บุรุษนั้น
กล่าวแล้ว) ว่า แน่สหาย ถ้าอย่างนั้น อ. ท่าน จงมา,
อ. เรา ท. จงไปกันเถิด; อ. กลอง นี้ ย่อมเที่ยวไป ตลอดพระนคร,
อ. เรา ท. จักดู ซึ่งสมบัติใหญ่ ดังนี้ ๕ (อ. บุรุษ) ผู้อยู่ในเมืองโดยปกติ
ได้ พาเอา (ซึ่งบุรุษ) ผู้อยู่ในชนบท ไปแล้ว ๕

แม้ อ. มหาชน ขึ้นเฉพาะแล้ว สูเตียงและเตียงเกิน ดูอยู่ ๕
(อ. บุรุษ) ผู้อยู่ในบ้านโดยปกติ สูดดมแล้ว ซึ่งกลิ่นแห่งภัตต เทียว
กล่าวแล้ว (กะบุรุษ) ผู้อยู่ในเมืองโดยปกติ ว่า อ. ความอยาก
ในก้อนแห่งภัตต ในถาด นั้น เกิดแล้ว แก่เรา ดังนี้ ๕ (อ. สหายนอกนี้
กล่าวแล้ว) ว่า แน่สหาย อ. ท่าน อย่าปรารถนาแล้ว (ซึ่งก้อนแห่งภัตต)
นั้น, (อันท่าน) ไม่อาจ เพื่ออันได้ ดังนี้ ๕ (อ. บุรุษผู้อยู่ในชนบทโดยปกติ
กล่าวแล้ว) ว่า แน่สหาย (อ. เรา) เมื่อไม่ได้ จักไม่เป็นอยู่ ดังนี้ ๕

สายมาสดตายปี สหสสมเว, ปุณณมีทิวเส ปน
โภชนตตาย สดสหัสส์ ทาเปลิ, ต่ ภัตต์ ภูณชนทิวเส
สดสหัสส์ วิสุสชเชตวา นครี อลงกิริตวา
ภริญจาราเปลิ “คณธเสฏฐิสุส กิร ภัตตภูณชนลีพหิ
โอโลเกตุติ.

มหาชนโน มญจาติมญจํ พนฺธิตวา สนนิปติ.
โสปี สดสหัสสคฺชนเก นหานโกฏฐเก สดสหัสสคฺชนเก
ผลเก นิสีทิตวา โสฬสฺหิ คนฺโธทกมฺภุหิ นหตวา ตํ
สีหปญฺชํ วิวริตวา ตสมฺปิปลุงเก นิสีทิ. อถสฺส ตสมฺปิ
อาสิตฺตกฺุชานเ ตํ ปาตี จเปตฺวา สดสหัสสคฺชนกํ
โภชนํ วพฺพเมสุ.

โส นาฏกิตฺติปริวุโต เอวรูปาย สมฺปตฺติยา ตํ
โภชนํ ภูณชติ. อปเรน สมเยน เอโก คามิกมฺนุสฺโส
อตุตโน ปริพฺพยาหฺรณตฺถํ ทารุอาทีนิ ยานเก
ปกฺขิปิตวา นครี คนฺตวา สหายกสฺส เคเห นิวาสํ
คนฺหิ. ตทา ปน ปุณณมีทิวโส โหติ. “คณธเสฏฐิโน
ภูณชนลีพหิ โอโลเกตุติ นครเ ภริญจาราเปสิ.

อถ นํ สหายโก อาห “สมฺม คณธเสฏฐิโน
เต ภูณชนลีพฺหา ทิฏฺฐปฺพุพฺพาทิ. “น ทิฏฺฐปฺพุพฺพา
สมฺมาติ. “เตนหิ สมฺม เอหิ, คจฺฉาม; อยํ นครี ภริ
จฺรติ, มหาสมฺปตฺตี ปสฺสุสิสุสามาติ. นครวาสี ชนปทํ
คเหตฺวา อคมาสิ.

มหาชนปี มญจาติมญจํ อภิริทิตวา ปสฺสติ.
คามวาสี ภัตตคฺนุฑํ ฆายิตฺวาว นครวาสี อาห
“มยฺหํ เอตาย ปาติยา ภัตตปิณฺฑเท ปิปาสา ซาตาติ.
“สมฺม มา เอตํ ปตฺตยิ, น สกฺกา ลพฺพณฺติ. “สมฺม
อลภานฺโต น ชีวิสฺสามิติ.

(อ. สหาย) นั้น ไม่อาจอยู่ เพื่ออันห้าม (ซึ่งบุรุษผู้อยู่ในบ้าน โดยปกติ) นั้น ยืนแล้ว ในที่สุทธรอบแห่งบริษัท เปล่งออกแล้ว ซึ่งเสียงใหญ่ ๓ ครั้ง ว่า ข้าแต่ นาย (อ. กระผม) ย่อมมอบน้อม ต่อท่าน ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า อ. โคร นั้น ดังนี้ (อัน เศรษฐี) กล่าวแล้ว, (กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย อ. กระผม ดังนี้ ฯ (อ. เศรษฐี) ถามแล้ว (อ. เหตุ) นั้น อะไร ดังนี้ ฯ (อ. สหาย) นั้น กล่าวแล้ว (อ. บุรุษ) ผู้อยู่ในบ้านโดยปกติ คนหนึ่ง นี้ ยังความกระหาย ให้เกิดขึ้นแล้ว ในก้อนแห่งภักทร ในถาด ของท่าน ท., อ. ท่าน ท. ของจ (ยังบุคคล) ให้ให้ ซึ่งก้อนแห่งภักทร ก้อนหนึ่ง ดังนี้ ฯ (อ. เศรษฐี) กล่าวแล้ว (อ. บุรุษ) นั้น) ไม่อาจ เพื่ออันได้ ดังนี้ ฯ (อ. สหาย) นั้น กล่าวแล้ว) ว่า แน่สหาย (อ. คำของ เศรษฐี) นั้น) อันท่าน ฟังแล้ว หรือ ดังนี้ ฯ (อ. บุรุษ) ผู้อยู่ในบ้านโดยปกติ กล่าวแล้ว) ว่า แน่สหาย (อ. คำของ เศรษฐี) นั้น) อันเรา ฟังแล้ว, เอกก็ อ. เรา เมื่อได้ จักเป็นอยู่, เมื่อเรา ไม่ได้อยู่ อ. ความตาย จักมี ดังนี้ ฯ

(อ. สหาย) นั้น ร้องแล้ว อีก ว่า ข้าแต่ นาย ได้ยินว่า (อ. บุรุษ) นี้ เมื่อไม่ได้ จักตาย, อ. ท่าน ท. ของจ ให้ ซึ่งชีวิต (แก่สหาย ของกระผม) นั้น ดังนี้ ฯ (อ. เศรษฐี) กล่าวแล้ว) ว่า แน่ท่านผู้เจริญ ชื่อ อ. ก้อนแห่งภักทร ย่อมถึงค่า แม้ซึ่งร้อย ย่อมถึงค่า แม้ซึ่งหมวดสอง แห่งร้อย, (อ. บุคคล) ไต ฯ ย่อมขอ. อ. เรา ให้อยู่ (แก่บุคคล) นั้น) ฯ จักบริโภค ซึ่งอะไร ดังนี้ ฯ (อ. สหาย) นั้น กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย (อ. บุรุษ) นี้ เมื่อไม่ได้ จักตาย, อ. ท่าน ท. ของจ ให้ ซึ่งชีวิต (แก่บุรุษ) นั้น ดังนี้ ฯ (อ. เศรษฐี) กล่าวแล้ว) ว่า (อ. บุรุษ) นั้น) ไม่อาจ เพื่ออันได้ เปล่า, ก็ ผิดว่า (อ. บุรุษ) นี้) เมื่อไม่ได้ จักไม่เป็นอยู่ไซ้, (อ. บุรุษ) นั้น จงกระทำ ซึ่งการรับจ้าง ในเรือน ของเรา ตลอดปี ท. ๓ (อ. เรา) จัก (ยังบุคคล) ให้ให้ ซึ่งถาดแห่งภักทร ถาดหนึ่ง (แก่บุรุษ) นั้น ดังนี้ ฯ (อ. บุรุษ) ผู้อยู่ในบ้านโดยปกติ ฟังแล้ว (ซึ่งคำ) นั้น) กล่าวแล้ว) ว่า แน่สหาย (อ. คำอัน เศรษฐี) นั้น) กล่าวแล้ว) อย่างนี้ จงมีเกิด ดังนี้ กะสหาย ละแล้ว ซึ่งลูกและเมีย ได้เข้าไปแล้ว สูเรือน ของเศรษฐี (ด้วยความคิด) ว่า (อ. เรา) จักกระทำ ซึ่งการรับจ้าง ตลอดปี ท. ๓ เพื่อประโยชน์แก่ถาดแห่งภักทร ดังนี้ ฯ (อ. บุรุษ) นั้น เมื่อกระทำ ซึ่งการรับจ้าง ได้กระทำแล้ว ซึ่งกิจทั้งปวง ท. โดยเคารพ, อ. การงาน อันบุคคลพึงกระทำ ท. ในเรือนหรือ หรือว่าในป่า ในกลางวัน หรือ หรือว่า ในกลางคืน อัน อันบุรุษนั้น) กระทำแล้วนั้น เทียว ปรากฏแล้ว ฯ อ. บุรุษ) นั้น, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า อ. นายภักตตทิกะ ดังนี้ (อันมหาชน) กล่าวแล้ว, ปรากฏแล้ว ในเมืองทั้งสิน ฯ

ครั้งนั้น ครั้นเมื่อวัน ท. (ของนายภักตตทิกะ) นั้น เต็มรอบแล้ว (อ. บุรุษ) ผู้ประกอบแล้วด้วยความชวนชวายในภักทร กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย อ. วัน ของนายภักตตทิกะ เต็มรอบแล้ว, (อ. กรรม) อันบุคคล กระทำได้โดยยาก (อันนายภักตตทิกะ) นั้น ผู้กระทำอยู่ ซึ่งการรับจ้าง ตลอดปี ท. ๓ กระทำแล้ว, อ. การงาน) แม้อย่างหนึ่ง เป็นการงาน (อันนายภักตตทิกะ) นั้น) ไม่เคยให้กำเริบแล้ว (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ ครั้งนั้น อ. เศรษฐี (ยังบุคคล) ให้ให้แล้ว) ซึ่งพันแห่งทรัพย์ ท. ๓ คือ ซึ่งพันแห่งทรัพย์ ท. ๒ เพื่อประโยชน์แก่อาหารอันบุคคลพึงกินในเวลาเย็น และอาหารอันบุคคลพึงกินในเวลาเช้า ของตน) ซึ่งพันแห่งทรัพย์ เพื่อประโยชน์แก่อาหารอันบุคคลพึงกินในเวลาเช้า ของนายภักตตทิกะ) นั้น (แก่บุรุษ) ผู้ประกอบแล้วด้วยความชวนชวายในภักทร) นั้น

โส ตํ ปฏิพาหิตุ อสกุโณโต ปริสปรियนเต จตวา “น मामि ते सामि ति กขत्तु महासुत्तु निज्जाเรत्त्वा, “โก ऐसि ति वृत्ते, “अहं सामि ति. “गी ऐत्तनु ति. “อัย ऐโก कामวสี ตุมหากं पादियं षत्तपिण्डेषु पिपासं कुप्पात्थि, ऐकं षत्तपिण्डेषु तापेधा ति. “न सकुगा लघुत्तु ति. “गी समु सुत्तनु ते ति. “समु सुत्तमे, अपि ज ग्गानु तो चि विसु सामि, अग्नानुत्तु सु मे मरณं गविसुत्तु ति ति.

โส पुन विरि “อัย กिर सामิ อลภานุโต มริสุสสิ, ชี วิตมสุส เทธาติ. “อมุโก षत्तपिण्डेषु नाम สत्तปิ อकुสสิ สत्तพวยมปิ อकुสสิ, โย โย ยาจติ, ตสุส ตสุส ททมาโน กิมหं ภูณชิสุ सामิ ति. “सामि अयं अलภानु तो मरिसुสสิ, ชี วิตมสุส เทธาติ. “न सकुगा मुठा लघुत्तु, यथि पन अलภानु तो न चि विसु ति, तीणि संवज्ज्वरानि मम केहे षत्ती गโรत्तु, ऐकमसुส षत्तपा ती तापे सु सामิ ति. कामवสี ตं सुत्त्वा “ऐवो होत्तु समु मा ति सहा यัก वत्त्वा पुत्तत्तारं पहा य “षत्तपा ती อत्ถาย तीणि संवज्ज्वरानि षत्ती กिरिसु सामิ ति ऐภูจिसुส केหं पा विसि. โส षत्ती गโรत्तु สพุพกิจจจानि सकุจจं อกาสิ, केहे वा अरुणे वे वा ति वा वा रत्तु ती वा กत्तत्तพุกมมานิ กता नेव पणुणा यी सु. “षत्तภักติโก ति वृत्ते, सकलน के रे पणुणा यि.

อถสุส ทิวเสสุ ปริปฺนุณฺเณสุ षत्तเวยยาวภูโก “षत्ตภักติ กสุส सामि ทิวโส ปริปฺนุณฺเณ, ทุกุกริ เตน กत्ตี तीणि संวจ्ज्वरानि षत्ती गโรत्तुเตน, ऐकมปิ กम्मं न สงโกปิ ตप्पพฺพุนฺติ อาห. อถสุส ऐภูจि อत्तโน สายมาส पा त्रास तुธาย เทว सहसु सानि ตสุส पा त्रास तुธาย सहसु सनु ति तीणि सहसु सानि ता पेत्त्वा

กล่าวแล้ว ว่า ในวันนี้ (อ.เจ้า ท.) จงกระทำ ซึ่งการบริหาร
อันเจ้า ท. พึงกระทำ แก่เรา (แก่นายภตตมตติกะ) นั้น นั้นเทียว
ดังนี้; ก็ แล (อ.เศรษฐีนั้น) ครั้นกล่าวแล้ว กล่าวแล้ว ว่า
ในวันนี้ (อ.เจ้า ท.) จงแวดล้อม (ซึ่งนายภตตมตติกะ) นั้นนั้นเทียว
ดังนี้ แม้กะชนผู้เหลือลง เว้น ซึ่งภรรยาผู้เป็นที่รัก คนหนึ่ง
ชื่อว่าจินตามณี มอบให้แล้ว ซึ่งสมบัติ ทั้งปวง (แก่นายภตตมตติกะ)
นั้น ๆ

(อ. นายภตตมตติกะ) นั้น นั้นแล้ว บนแผ่นกระดาน นั้น ในซุ้ม
นั้นนั้นเทียว อาบแล้ว ด้วยน้ำเป็นเครื่องอาบ ของเศรษฐี
นุ่งแล้ว ซึ่งผ้าสาฎกเป็นเครื่องนุ่งห่ม ท. (ของเศรษฐี) นั้น
นั้นเทียว นุ่งแล้ว บนบัลลังก์ (ของเศรษฐีนั้น) นั้นเทียว ๆ

แม้ อ.เศรษฐี (ยังบุคคล) ให้ยังกลอง ให้เทียวไปแล้ว
ในเมือง (มีอันให้รู้) ว่า อ.นายภตตมตติกะ กระทำแล้ว ซึ่งการรับจ้าง
ตลอดปี ท. ๓ ในเรือน ของเศรษฐีชื่อว่าคันธะ ได้แล้ว ซึ่งถาดแห่งภัตตร,
(อ.ชน ท.) จงแลดู ซึ่งสมบัติแห่งการบริโภค (ของนายภตตมตติกะ)
นั้น ดังนี้ (เป็นเหตุ) ๆ

อ.มหาชน ขึ้นเฉพาะแล้ว ผู้เตียงและเตียงเกิน คูอยู่ ๆ
อ.ที่อันบุรุษผู้อยู่ในบ้านโดยปกติ ทั้งแลดูแล้ว ๆ เป็นสถานที่ถึงแล้ว
ซึ่งอาการคืออันห้วนไหว ได้เป็นแล้ว ๆ

อ.นักฟอน ท. ได้ยื่น แวดล้อม แล้ว (ซึ่งนายภตตมตติกะ)
นั้น ๆ (อ. พ่อครัว ท.) ยังถาดแห่งภัตตร ให้เจริญแล้ว วางไว้แล้ว
ข้างหน้า (ของนายภตตมตติกะ) นั้น ๆ

ครั้งนั้น ในเวลาเป็นที่ล้างซึ่งมือ (ของนายภตตมตติกะ) นั้น
อ.พระปัจเจกพุทธเจ้า รูปหนึ่ง ที่ภูเขาชื่อว่าคันธมาทน์ ออกแล้ว
จากสมบัติ ในวัน ที่ ๗ ไคร่ครวญอยู่ ว่า ในวันนี้ อ. เรา
จะไป เพื่อประโยชน์แก่การเทียวไปเพื่อภิกษา (ในที่) ไหน หนอ แล
ดังนี้ ได้เห็นแล้ว ซึ่งนายภตตมตติกะ ๆ

ครั้งนั้น (อ.พระปัจเจกพุทธเจ้า) นั้น ไคร่ครวญอยู่ ว่า
(อ.นายภตตมตติกะ) นี้ กระทำแล้ว ซึ่งการรับจ้าง ตลอดปี ท. ๓
ได้แล้ว ซึ่งถาดแห่งภัตตร, อ.ศรัทธา (ของนายภตตมตติกะ) นั้น
มีอยู่ หรือ หนอ แล หรือว่า (อ.ศรัทธา ของนายภตตมตติกะนั้น)
ย่อมไม่มี ดังนี้ รู้แล้ว ว่า (อ.ศรัทธา ของนายภตตมตติกะ)
มีอยู่ ดังนี้ คิดแล้ว ว่า (อ.ชน ท.) บางพวก แม้ผู้มีศรัทธา
ย่อมไม่อาจ เพื่ออันกระทำ ซึ่งการสงเคราะห์, (อ. นายภตตมตติกะนี้)
จักอาจ หรือ หนอ แล เพื่ออันกระทำ ซึ่งการสงเคราะห์ แก่เรา
ดังนี้ รู้แล้ว ว่า (อ.นายภตตมตติกะนั้น) จักอาจด้วยนั้นเทียว
จักได้ ซึ่งสมบัติใหญ่ เพราะอาศัย ซึ่งเหตุคือการสงเคราะห์
ซึ่งเรา ด้วย ดังนี้ ห่มแล้ว ซึ่งจีวร ถือเอาแล้ว ซึ่งบาตร
เหาะขึ้นไปแล้ว สูฟ้า ไปแล้ว โดยระหว่างแห่งบริษัท แสดงแล้ว
ซึ่งตน ผู้ยืนแล้ว ข้างหน้า (ของนายภตตมตติกะ) นั้นนั้นเทียว ๆ

อาห “อชฺช มยฺหํ กตตพฺพบริหารํ ตสฺสเสว กโรธาคฺติ;
วตฺวา จ ปน จเปตฺวา เอกํ จินฺตามณฺี นาม ปิยภริยํ
อวเสสชฺชนมฺปิ “อชฺช ตเมว ปริวาเรธาคฺติ วตฺวา
สพฺพํ สมฺปตฺตี ตสฺส นียยาเทสิ.

โส เสฏฺฐิโน นหานทเกน ตตฺเถว โภจฺจเก ตสฺมึ
ผลเก นิสฺสินฺโน นหาคฺวา ตสฺเสว นีวาสนสาฎฺเณ
นีวาเสตฺวา ตสฺเสว ปลฺลงฺเก นิสฺสีทิ.

เสฏฺฐีป นคเร เภริญฺจาราเปสิ “ภตฺตมตฺติโก
คณฺุเสฏฺฐิสุสฺส เคเห ตีณิ สํวจฺจรานิ ภตฺตี กตฺวา
ภตฺตปาตี ลภิ, ตสฺส ภูณฺุชนสมฺปตฺตี โอลิเกนฺตุติ.

มหาชน มนฺุจาทิมนฺุจํ อภิริหิตฺวา ปสฺสตี.
คามวาสีสุสฺส โอลิโกโตโลกิตฺตฺวานํ กมฺุปนาการปฺปตฺตํ
อโหสิ.

นาฎกา ตํ ปริวาเรตฺวา อญฺุจฺสุ. ตสฺส ปฺรูโต
ภตฺตปาตี วฑฺฒตฺวา จปียฺสุ.

อดสฺส หตฺถโชนเวลายะ คณฺุมาทเน เอโก
ปฺจเจกพฺพุโธ สตฺตเม ทิวเส สมฺาปตฺติโต วุฏฺจาย
“กตฺถ นฺุ โช อชฺช ภิกฺขจาจฺรตฺถาย คจฺจนามีติ
อุปฺชาเรนฺโต ภตฺตมตฺติกํ อพฺทส.

อด โส “อโย ตีณิ สํวจฺจรานิ ภตฺตี กตฺวา
ภตฺตปาตี ลภิ, อตฺถิ นฺุ โช เอตฺสฺส สทฺธา นตฺถิตฺติ
อุปฺชาเรนฺโต “อตฺถิตฺติ ฅตฺวา “สทฺธาปี เอกจฺเจ
สงฺคหํ กาคฺตุ น สกฺโกนฺุติ, สกฺขิสฺสตี นฺุ โช เม สงฺคหํ
กาคฺตุนฺุติ จินฺเตตฺวา [อด นฺุ] “ สกฺขิสฺสตี เจว มม จ
สงฺคหการณํ นิสฺสาย มหาสมฺปตฺตี ลภิสฺสตีติ ฅตฺวา
จิวริ ปารุปีตฺวา ปตฺตมาทายเวหาลํ อพฺภูคฺคนฺุตฺวา
ปฺริสนฺุตฺเรน คณฺุตฺวา ตสฺส ปฺรูโต จิตฺเมว อดฺตานํ
ทสฺเสสิ.

อ.นายภัตตภทิกะ นั้น เห็นแล้ว ซึ่งพระปัจเจกพุทธเจ้า คิดแล้ว ว่า อ.เรา ได้กระทำแล้ว ซึ่งการรับจ้าง ในเรือน ของบุคคลอื่น ตลอดปี ท. ๓ เพื่อประโยชน์ แก่ภคตแห่งภคต ภาตหนึ่ง เพราะความที่ (แห่งทาน) เป็นทาน (อันเรา) ไม่ให้แล้ว ในกาลก่อน, ในกาลนี้ อ.ภคต นี้ ของเรา พึงรักษา (ซึ่งเรา) สิ้นคืนและวันหนึ่ง, ก็ ถ้าว่า อ.เรา จักถวาย (ซึ่งวัตร) นั้น แก่พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าไชรั; (อ.ภคตนั้น) จักรักษา (ซึ่งเรา) สิ้นพันแห่งโกฏิแห่งกับปี ท. มีโทษหนึ่ง อ.เรา จักถวาย (ซึ่งภคต) นั้น แก่พระผู้เป็นเจ้าของเจ้านั้นเทียว ดังนี้ ๕

(อ.นายภัตตภทิกะ) นั้น ไม่วางใจแล้ว แม้ซึ่งก่อนข้าวก่อนหนึ่ง จากภคตแห่งภคต อันตน กระทำแล้ว ซึ่งการรับจ้าง ตลอดปี ท. ๓ ได้แล้ว ในปาก เทียว บรรเทาแล้ว ซึ่งความอยาก ยกขึ้นแล้ว ซึ่งภคต เองนั้นเทียว ไปแล้ว สู่นัก ของพระปัจเจกพุทธเจ้า ให้แล้ว ซึ่งภคต ในมือ ของบุคคลอื่น ไหว้แล้ว ด้วยอันตั้งไว้ เฉพาะแห่งองค์ ๕ ถือเอาแล้ว ซึ่งภคต ด้วยมือเบื้องซ้าย ถวายแล้ว ซึ่งภคต ในบาตร ของพระปัจเจกพุทธเจ้านั้น ด้วยมือเบื้องขวา ๕ อ. พระปัจเจกพุทธเจ้า ปิดแล้ว ซึ่งบาตร ด้วยมือ ในกาล แห่งภคตเหลือ เข้าไปด้วยทั้งนี้ ๕

ครั้งนั้น (อ.นายภัตตภทิกะ) นั้น กล่าวแล้ว (แก่พระปัจเจก พุทธเจ้า) นั้น ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ.ส่วน ส่วนหนึ่งเทียว (อันกระผม) ไม่อาจ เพื่ออันกระทำ โดยส่วน ๒, อ.ท่าน ท. ของจงอย่าสงเคราะห์ ซึ่งกระผม ในโลก นี้, อ.ท่าน ท. ของจงกระทำ ซึ่งการสงเคราะห์ ในโลกอื่นนั้นเทียว, อ.กระผม ไม่กระทำแล้ว (ซึ่งภคต) ให้เป็นของเป็นไปกับด้วยส่วนเหลือลง จักถวาย (ซึ่งภคต) อันมีส่วนเหลือลงออกแล้วนั้นเทียว ดังนี้ ๕

จริงอยู่ (อ.ทาน) อัน อันบุคคล ถวายแล้ว ไม่ให้เหลือลง เพื่อตน แม้หนอยหนึ่ง ชื่อว่า เป็นทานมีส่วนเหลือลงออกแล้ว (ย่อมเป็น), (อ.ทาน) นั้น เป็นทานมีผลใหญ่ ย่อมเป็น ๕

(อ.นายภัตตภทิกะ) นั้น กระทำอยู่ อย่างนั้น ถวายแล้ว (ซึ่งภคต) ทั้งปวง ไหว้แล้ว อีก กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ทุกข์ อันกระผม ผู้ อาศัยแล้ว ซึ่งภคตแห่งภคต ภาตหนึ่ง กระทำอยู่ ซึ่งการรับจ้าง ในเรือนของบุคคลอื่น ตลอดปี ท. ๓ เสวยแล้ว, ในกรณี อ. ความสุขนั้นเทียว ของจะมี ในที่ แห่งกระผม บังเกิดแล้ว, (อ.กระผม) เป็นผู้มีส่วนแห่งธรรม อันท่าน ท. เห็นแล้ว นั้นเทียว พึงเป็น ดังนี้ ๕

อ. พระปัจเจกพุทธเจ้า (กล่าวแล้ว) ว่า (อ.ความปรารถนา (อันท่าน ปรารถนาแล้ว) อย่างนี้ จึงมีเกิด, อ.ความดำริ ท. อันให้อยู่ ซึ่งสมบัติอันบุคคลพึงใคร่ทั้งปวง ท. แก่ท่าน รวากะ อ. แก้วจินตามณี จึงเต็มรอบ รวากะ อ. พระจันทร์อันเต็มแล้ว ดังนี้ เมื่อกระทำ ซึ่งการอนุโมทนา

โส ปจฺเจกพุทฺธํ ทิสฺวา จินฺตสฺส “อหํ ปุพฺเพ อทินฺนภาเวเน เอกิสฺสา ภตฺตปาตฺติยา อตฺตถาย ตีณิ สํวจฺจฺรานิ ปฺรเคเห ภตฺติ อกาสิ, อิทานิ เม อิทํ ภตฺตํ เอกธตฺติณฺทิวํ รกฺขเยยฺย, สเจ ปน ตํ อยฺยสฺส ทสฺสามิ; อนเภาณิ กปฺปโกฏฺฐทสฺสามิ รกฺขิสฺสตี, อยฺยสฺเสว นํ ทสฺสามิตฺติ.

โส ตีณิ สํวจฺจฺรานิ ภตฺติ กตฺวา ลทฺธภตฺตปาตฺติโต เอกปิณฺฑทฺมปิ มุขเ อภฺจฺเปตฺตวาว ตณฺหํ วิโนเทตฺตวา สยเมว ปาตฺติ อุกฺขิปิตฺตวา ปจฺเจกพุทฺธสฺส สนฺตํกํ คนฺตฺวา ปาตฺติ อญฺญสฺส หตฺถเ ทตฺตวา ปญฺจปติภฺจิตฺเตน วนฺทิตฺตวา ปาตฺติ วามหตฺถเณ คเหตุวา ทกฺขินฺหตฺถเณ ตสฺส ปตฺเตตฺตํ ภตฺตํ อากิริ. ปจฺเจกพุทฺธโร ภตฺตสฺส อุกฺกตฺตเสสกาเล ปตฺตํ หตฺถเณ ปิทฺติ.

อถ นํ โส อาห “ภนฺเต เอกโว ปฏฺิวีสํ น สกฺกา ทฺวิธา กาทฺตุ, มา มํ อิท โลกํ สงฺคณฺหาถ, ปฺรโลเก สงฺคหเมว กโรถ, สวสเสสํ อกตฺวา นิรวเสสเมว ทสฺสามิตฺติ.

อตฺตโน ทิ โลกมฺปิ อนวเสสเสตฺตวา ทินฺนํ นิรวเสสนนาม, ตํ มหปฺพลํ โหติ.

โส ตถา กโรนฺโต สพฺพํ ทตฺตวา ปฺน วนฺทิตฺตวา “ภนฺเต เอกํ ภตฺตปาตฺติ นิสฺสาย ตีณิ สํวจฺจฺรานิ เม ปฺรเคเห ภตฺติ กโรนฺเตน ทุกฺขํ อนฺนุถฺตํ, อิทานิ เม นิพฺพตฺตภูจฺจาเน สุขเมว โหตุ, ตุมฺเหหิ ทิภฺจจฺจรมฺมสฺเสว ภาคี ภเวยฺยนฺตฺติ อาห.

ปจฺเจกพุทฺธโร “เอวํ โหตุ, จินฺตตามณิ วิย เต สพฺพกาเม ททมาณา สงฺกปฺปา ปญฺญณฺจฺนุโท วิย ปฺริปฺพุเรนฺตฺตฺติ อนฺนุโมทณํ กโรนฺโต

กล่าวแล้วว่า “(อ.ผล) อัน อันท่านปรารถนาแล้ว อัน อัน ท่าน ตั้งไว้แล้ว จงสำเร็จ แก่ท่าน พลันนั้นเทียว, อ.ความ ดำริ ท. ทั้งปวง จงเต็ม รวากะ อ. พระจันทร์ อันมีใน ดิถีที่ ๑๕, (อ.ผล) อัน อันท่านปรารถนาแล้ว อัน อัน ท่าน ตั้งไว้แล้ว จงสำเร็จ แก่ท่าน พลันนั้นเทียว, อ.ความ ดำริ ท. ทั้งปวง จงเต็ม รวากะ อ. แก้วมณี ชื่อว่า ไชตรีศ ดังนี้

“อิจฺจิตฺ ปตฺติตฺ ตฺยหํ ชิปปเมว สมฺมุตฺตํ,
สพฺเพ ปุเรนฺตุ สงฺกปฺปา จนฺโท ปณฺณรโส ยถา,
อิจฺจิตฺ ปตฺติตฺ ตฺยหํ ชิปปเมว สมฺมุตฺตํ,
สพฺเพ ปุเรนฺตุ สงฺกปฺปา มณฺโฬ ไชตรีศ ยถาติ

อธิษฐานแล้ว ว่า อ.มหาชน นี้ จงยืน ดูอยู่ ซึ่งเรา เพียงใด แต่การไปสู่ภูเขาชื่อว่าคณฺธมาทน์ เทียว ดังนี้ ได้ไปแล้ว สู่ภูเขา-ชื่อว่าคณฺธมาทน์ โดยอากาศ ฯ แม้ อ. มหาชน ได้ยืน ดูอยู่ แล้ว (ซึ่งพระปัจเจกพุทธเจ้า) นั้น เทียว ฯ

(อ.พระปัจเจกพุทธเจ้า) นั้น ไปแล้ว (ในที่) นั้น ได้ แบ่ง ถวายแล้ว ซึ่งบิณฑบาต นั้น แก่พระปัจเจกพุทธเจ้า ท. มีร้อยห้าเป็นประมาณ ฯ (อ.พระปัจเจกพุทธเจ้า ท.) ทั้งปวง รับแล้ว (ซึ่งบิณฑบาต) อันเพียงพอ แก่ตน ฯ (อันใคร ๆ) ไม่ควรคิด ว่า อ. บิณฑบาต อันน้อย จะเพียงพอ อย่างไร ดังนี้ ฯ จริงอยู่ (อ.เหตุ ท.) อันบุคคลไม่ควรคิด ๔ (อันพระผู้มีพระภาคเจ้า) ตรัสแล้ว, (ในเหตุ ท. อันบุคคลไม่ควรคิด ๔) เหล่านั้นหนา (อ. บิณฑบาต) นี้ เป็นวิสัยของพระปัจเจกพุทธเจ้า (ย่อมเป็น) ดังนี้แล ฯ

อ.มหาชน เห็นแล้ว ซึ่งบิณฑบาต อัน (อันพระปัจเจก-พุทธเจ้านั้น) แบ่ง ถวายอยู่ แก่พระปัจเจกพุทธเจ้า ท. ยังพัน แห่งสาธุการ ท. ให้เป็นไปทั่วแล้ว (อ.เสียง) เป็นราวกะว่า เสียงแห่งอันตกแห่งสายฟ้า ได้เป็นแล้ว ฯ

อ.เศรษฐีชื่อว่าคณฺธะ พังแล้ว (ซึ่งเสียง) นั้น คิดแล้ว ว่า อ.นายภัตตภทิกะ เห็นจะ ไม่ได้โอกาสแล้ว เพื่ออันทรงไว้ ซึ่งสมบัติอันเราให้แล้ว, เพราะเหตุนั้น อ. มหาชนนี้ เมื่อกระทำ ซึ่งการเยาะเย้ย ย่อมบันลือขึ้น ดังนี้ ฯ

(อ.เศรษฐี) นั้น ส่งไปแล้ว ซึ่งมนุษย์ ท. เพื่ออันรู้ ซึ่งความเป็นไปทั่ว ฯ (อ.มนุษย์ ท.) เหล่านั้น มาแล้ว กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ นาย ชื่อ (อ. บุคคล) ผู้ทรงไว้ซึ่งสมบัติ เป็นผู้มียังนี้ เป็นรูป ย่อมเป็น ดังนี้ บอกแล้ว ซึ่งความเป็นไปทั่ว นั้น ฯ

อ.เศรษฐี พังแล้ว ซึ่งค่านัน เป็นผู้มีสิริระ อันปิติ มีวรรณะ ๕ ถูกต้องแล้ว เป็น (คิดแล้ว) ว่า โอ! อ. กรรม อันบุคคลกระทำได้โดยยาก (อันนายภัตตภทิกะ) นั้น กระทำแล้ว, อ.เรา ตั้งอยู่แล้ว ในสมบัติ มีอย่างนี้เป็นรูป ตลอดกาล มีประมาณเท่านี้ ไม่ได้โอกาสแล้ว เพื่ออันให้ ซึ่งวัตถุอะไร ๆ ดังนี้ ยังบุคคลให้ร้องเรียกแล้ว (ซึ่งนายภัตตภทิกะ) นั้น ถ้ามแล้ว ว่า ได้ยินว่า (อ.กรรม) ชื่อนี้ อันเธอ กระทำแล้ว จริงหรือ ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่ นาย ขอรับ (อ.อย่างนั้น) ดังนี้ (อันนายภัตตภทิกะนั้น) กล่าวแล้ว, กล่าวแล้ว ว่า เขาเกิด (อ.เธอ) รับแล้ว ซึ่งพันแห่งทรัพย์ จงให้ ซึ่งส่วนบุญ ในทาน ของเธอ แม้แก่เรา ดังนี้ ฯ

(อ.นายภัตตภทิกะ) นั้น ได้กระทำแล้ว อย่างนั้น ฯ แม้ อ. เศรษฐี แบ่งแล้ว (ซึ่งทรัพย์) อันเป็นของมีอยู่ ของตน ทั้งปวง ในท่ามกลาง ได้ให้แล้ว (แก่นายภัตตภทิกะ) นั้น ฯ

วตฺวา “อํ มหาชนฺ ยาว คณฺธมาทนํ ปพฺพตคมนา มํ ปสฺสนฺโตว ติฏฺฐตฺติ อธิฏฺฐาย อากาเสน คณฺธมาทนํ อคมาสิ. มหาชนฺปิ นํ ปสฺสนฺโตว อฏฺฐาสิ.

โส ตตฺถ คนฺตฺวา ตํ ปิณฺฑปาทํ ปญฺจสฺตานํ ปจฺเจกพุทฺธานํ วิภชิตฺวา อทาสิ. สพฺเพ อตฺตโน ปิหนกํ คณฺหิสฺสุ. “อโปโป ปิณฺฑปาทโต กถํ ปโหตีติ น จินฺตเตตฺตพฺพํ. จตฺตาริ หิ อจินฺตเตตฺตยานิ วุตฺตานิ, ตตฺตฺรํ ปจฺเจกพุทฺธวิสโยติ.

มหาชนฺ ปจฺเจกพุทฺธานํ ปิณฺฑปาทํ วิภชิตฺวา ทิยมานํ ทิสฺวา สาธุการสทฺสฺสาณิ ปวตฺเตสิ, อสนิปาทสทฺโท วีย อโหสิ.

ตํ สุตฺวา คณฺธเสฏฺฐิ จินฺตสิ “ภตฺตภทิกโก มยา ทินฺนสมฺปตฺติํ ธารตฺถํ นาสกฺขิ มนฺุญฺเ, เตนายํ มหาชนฺ บริหาสํ กโรนฺโต อุนฺนทตีติ.

โส ปวตฺติชานนตฺถํ มนฺุสฺเส เปเสสิ. เต อาคนฺตฺวา “สมฺปตฺติธารณโก นาม สามี เอรูโป โหตีติ วตฺวา ตํ ปวตฺติ อโหเจสิ.

เสฏฺฐิ ตํ สุตฺวา ปญฺจวณฺณาย ปิตฺติยา ผุฏฺฐสฺสโร หุตฺวา “อโห ทุกฺกโร เตน กตํ, อหํ เอตฺตํ กาลํ เอรูปาย สมฺปตฺติยา จิตฺ กิณฺจิทฺวา ตํ นาสกฺขินฺติ ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา “สจฺจํ กิร ตยา อิทฺนฺนาม กตฺนฺติ ปุจฺจิตฺวา, “อาม สามีติ วุตฺเต, “หนฺนท สทฺสฺสํ คเหตุวาทฺว ทาเน มยฺหมปิ ปตฺตี เทหีติ อาห.

โส ตถา อทาสิ. เสฏฺฐิปีสุสฺส สพฺพํ อตฺตโน สนฺตํ มชฺุฒเม ภินฺทิตฺวา อทาสิ.

ก็ ชื่อ อ.สัมปทา ท. ๔ คือ อ.วัตตสัมปทา อ.ปัจฉยสัมปทา
อ.เจตนาสัมปทา อ.คุณาติเรกสัมปทา ฯ

(อ. บุคคล) ผู้ควรซึ่งทักษิณา คือ อ. พระอรหันต์ หรือ หรือว่า
คือ อ.พระอนาคามี ผู้ควรแก่นิโรธสมาบัติ ชื่อว่า เป็น
(ในสัมปทา ท. ๔) เหล่านั้นหา วัตตสัมปทา (ย่อมนั้น),
อ.ความเกิดขึ้น โดยธรรม โดยสมาธิ แห่งปัจฉย ท.
ชื่อว่าเป็นปัจฉยสัมปทา (ย่อมนั้น),

อ. ความที่ แห่งเจตนา ในกาล ท. ๓ คือ ในกาลก่อน
แต่การให้ ในกาลเป็นที่ให้ ในกาลอันเป็นส่วนภายหลัง เป็นธรรมชาติ
ไปแล้วกับด้วยสมนัสและประกอบพร้อมแล้วด้วยญาณ ชื่อว่า
เป็นเจตนาสัมปทา (ย่อมนั้น), ส่วนว่า อ. ความที่ แห่งบุคคล
ผู้ควรซึ่งทักษิณา เป็นผู้ออกแล้ว จากสมบัติ ชื่อว่าเป็น-
คุณาติเรกสัมปทา (ย่อมนั้น) ดังนี้แล ฯ

ก็ อ.สัมปทา ท. ๕ คือ อ.พระปัจเจกพุทธเจ้า
ผู้ชีณาสพ เป็นผู้ควรซึ่งทักษิณา (ย่อมนั้น), อ.ปัจฉย
เกิดขึ้นแล้ว โดยธรรม เพราะความที่ (แห่งปัจฉยนั้น) เป็นปัจฉย
(อันนายภัตตมตติกะนั้น) กระทำแล้ว ซึ่งการรับจ้าง ได้แล้ว,
อ.เจตนา ในกาล ท. ๓ หมดจรรจบแล้ว, อ.พระปัจเจกพุทธเจ้า
ผู้สึกว่าออกแล้ว จากสมาบัติ เป็นผู้มีความยังเกิน (ย่อมนั้น)
สำเร็จแล้ว แก่นายภัตตมตติกะนี้, อ.นายภัตตมตติกะ ย่อมถึง
ซึ่งสมบัติใหญ่ ในธรรม อันสัตว์เห็นแล้วเที่ยว ด้วยอานุภาพ
แห่งสัมปทา ท. ๔ เหล่านั้น, เพราะเหตุนี้ (อ. นายภัตตมตติกะ)
นั้น ย่อมได้ ซึ่งสมบัติ จากสำนัก ของเศรษฐี ฯ

ก็ ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก แม้ อ.พระราช ทรงแสดงแล้ว
ซึ่งกรรมอันนายภัตตมตติกะนี้ กระทำแล้ว ทรงยังราชบุรุษ
ให้ร้องเรียกแล้ว ซึ่งนายภัตตมตติกะนั้น พระราชทานแล้ว
ซึ่งพันแห่งทรัพย์ ทรงรับแล้ว ซึ่งส่วนบุญ มีพระทัยอันทรงยินดีแล้ว
พระราชทานแล้ว ซึ่งโภคะ กองใหญ่ ได้พระราชทานแล้ว
ซึ่งตำแหน่งแห่งเศรษฐี ฯ (อ. คำ) ว่า อ. ภัตตมตติกะเศรษฐี
ดังนี้ เป็นชื่อ (ของเศรษฐี) นั้น ได้เป็นแล้ว ฯ

(อ. เศรษฐีชื่อว่าภัตตมตติกะ) นั้น เป็นสหาย กับ ด้วยเศรษฐี
ชื่อว่าคันธะ เป็น เคียวกินอยู่ ต่อมอยู่ โดยความเป็นอันเดียวกัน
ดำรงอยู่แล้ว สิ้นกาลกำหนดเพียงใดแห่งอายุ เคลื่อนแล้ว
(จากอัฐภาพ) นั้น บังเกิดแล้ว ในเทวโลก เสวยแล้ว ซึ่งสมบัติ
อันเป็นทิพย์ สิ้นพุทธันดร หนึ่ง ถือเอาแล้ว ซึ่งปฏิสนธิ
ในตระกูลแห่งอุปัฏฐาก ของพระเถระชื่อว่าสารีบุตร ในกาล-
เป็นที่เสด็จอุบัติแห่งพระพุทธเจ้า นี้ ฯ

จตสุโส หิ สมปทา นาม “วัตตสัมปทา
ปัจฉยสัมปทา เจตนาสัมปทา คุณาติเรกสัมปทาติ.

ตตถ นิโรธสมาปตฺติโร อรหาว อนาคามี วา
ทกฺขิณเวยโย วัตตสัมปทา นาม, ปจฺฉยานํ ธมฺเมน
สมฺเมน อุปฺปตฺติ ปจฺฉยสัมปทา นาม,

ทานโต ปุพฺเพ ทานกาลे ปจฺฉภาเคติ ตีสุ
กาลสุ เจตนาเย โสมนสฺสสทคตฺตวณสมฺปยุตฺตภาโว
เจตนาสมฺปทา นาม, ทกฺขิณเวยยสุส ปน สมปาตฺติโต
วฺภูจิตฺตภาโว คุณาติเรกสัมปทา นามาติ.

อิมสุส จ “ชีณาสโว ปจฺเจกพุทฺโธ ทกฺขิณเวยโย,
ภตฺติ กตฺวา ลทฺธภาเวน ปจฺจโย ธมฺมโต อุปฺปนฺโน,
ตีสุ กาลสุ เจตนา ปริสุทฺธา, สมปาตฺติโต วฺภูจตฺตมโต
ปจฺเจกพุทฺโธ คุณาติเรโกติ จตฺสุโสปี สมปทา
นิปฺพนฺนา, เอตาสํ อานฺณาภาเวน ทิฏฺฐสว ธมฺเม มหาสมฺปตฺติ
ปาปฺณาติ; ตสฺมา โส เสฏฺฐิโน สนฺติกา สมปตฺติ ลภติ.

อปรภาเค จ ราชานิ อิมินา กตกมฺมํ สุตฺวา ตํ
ปกุโกสาเปตฺวา สหสุตํ ทตฺวา ปตฺติ คเหตุวา
ตฺถุจฺจมานโส มหฺนตํ โภคํ ทตฺวา เสฏฺฐิจฺจฺจฺจํ อทาสิ.
“ภตฺตมตฺติกเสฏฺฐิตีสุส นามํ อโหสิ.

โส คนฺธเสฏฺฐิโน สทฺธิ สหาโย หุตฺวา เอกโต
ชาทฺนโต ปิวฺนโต ยาวตายุํ จตฺวา ตโต จโต เทวโลเก
นิพฺพตฺติตฺวา เอกํ พุทฺธนฺตรํ ทิพฺพสมฺปตฺติ อานุภิตฺวา
อิมสุมี พุทฺธูปฺปาเท สาวตฺถิยํ สารีปุตฺตเถรสุส
อุปฺภูจากฺกุเล ปฏิสนฺธิ คณฺหิ.

ครั้งนั้น อ.มารดา (ของเด็ก) นั้น ผู้มีวัตถุประสงค์เป็นเครื่องบริหาร ซึ่งควรทำอันได้แล้ว เป็นหญิงมีความแพ้ออง ว่า โอ! หนอ อ.เรา ถวายแล้ว ซึ่งโภชนะอันประกอบแล้วด้วยสร้อยหนึ่ง แก่พระเถระชื่อว่าสารีบุตร กับ ด้วยภิกษุ ท. มีร้อยห้า เป็นประมาณ มีผ้ากาสายะอันนุ่งแล้ว ถือเอาแล้ว ซึ่งชั้น อันเป็นวิการแห่งทอง นุ่งแล้ว ในที่สุทธอบแห่งอาสนะ พึงบริโภค ซึ่งของอันเป็นเดนอันเหลือ ของภิกษุ ท. เหล่านั้น ดังนี้ เป็น โดยอันล่วงไปแห่งวันเล็กน้อย กระทำแล้ว อย่างนั้นนั่นเทียว บรรเทาเฉพาะแล้ว ซึ่งความแพ้ออง ฯ

(อ.มารดา) นั้น ถวายแล้ว ซึ่งทาน อันมีอย่างนั้น เป็นรูปนั้นเทียว แม้นในมณฑลอันเหลือ ท. คลอดแล้ว ซึ่งบุตร กล่าวแล้ว แก่พระเถระ ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ.ท่าน ท.) ขอจงให้ ซึ่งสักขาบท ท. แก่บุตร ของดิฉัน ดังนี้ ในวัน เป็นที่ถือน้ำซึ่งชื่อ ฯ

อ.พระเถระ ถ้ามแล้ว ว่า (อ.คำ) อะไร เป็นชื่อ (ของเด็ก) นั้น (จักเป็น) ดังนี้, (ครั้งเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ชื่อ อ. ความทุกข์ เป็นทุกข์ไม่เคยมีแล้ว แก่ใคร ๆ ในเรือนนี้ จำเดิม แต่การถือน้ำ ซึ่งปฏิเสธ แห่งบุตร ของดิฉัน (ย่อมเป็น), เพราะเหตุอัน นั้นเทียว (อ. คำ) ว่า อ. สุขกุมาร ดังนี้นั่นเทียว เป็นชื่อ (ของเด็ก) นั้น จักเป็น ดังนี้ (อันมารดาของเด็กนั้น) กล่าวแล้ว, ถือน้ำแล้ว (ซึ่งคำ) นั้นนั่นเทียว (กระทำ) ให้เป็นชื่อ (ของเด็ก) นั้น ได้ให้แล้ว ซึ่งสักขาบท ท. ฯ

ในกาลนั้น อ.ความคิด ว่า อ.เรา จักไม่ทำลาย ซึ่งอัยยาศัย ของบุตร ของเรา ดังนี้ อย่างนี้ เกิดขึ้นแล้ว แก่มารดา (ของเด็ก) นั้น ฯ

(อ.มารดา) นั้น ได้ถวายแล้ว ซึ่งทาน อย่างนั้นนั่นเทียว ในมณฑล ท. แม้นมีมณฑลคือการเจาะซึ่งหู (ของเด็ก) นั้น เป็นต้น ฯ แม้ อ. เด็ก กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่แม่ อ. กระผม ย่อมปรารถนา เพื่ออันบวช ในสำนักของพระเถระ ดังนี้ ในกาล (แห่งตน) มีกาลฝน ๗ ฯ

(อ.มารดา) นั้น (กล่าวแล้ว) ว่า แน่พ่อ อ. ดีละ, อ. เรา จักไม่ทำลาย ซึ่งอัยยาศัย ของเจ้า ดังนี้ นิมนต์แล้ว ซึ่งพระเถระ (ยังพระเถระ) ให้ฉันแล้ว (กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ.บุตร ของดิฉัน ย่อมปรารถนา เพื่ออันบวช, อ.ดิฉัน จักนำมา (ซึ่งบุตร) นี้ สุวิหาร ในสมัยคือเวลาเย็นแห่งวัน ดังนี้ ส่งไปแล้ว ซึ่งพระเถระ ยังญาติ ท. ให้ประชุมกันแล้ว กล่าวแล้ว ว่า (อ.เรา ท.) จักกระทำ ซึ่งกิจ (อันเรา ท.) พึงกระทำ (แก่บุตร ของดิฉัน) ในกาล แห่งบุตร ของดิฉัน เป็นคฤหัสถ์ ในวันนี้ นั่นเทียว ดังนี้ ประดับแล้ว ซึ่งบุตร นำไปแล้ว สุวิหาร ด้วยส่วนแห่งความงาม-อันเป็นสิริ อันใหญ่ มอบให้แล้ว แก่พระเถระ ฯ แม้ อ.พระเถระ กล่าวแล้ว (แก่เด็ก) นั้น ว่า แน่พ่อ ชื่อ อ.การบวช เป็นกิริยา อันบุคคลกระทำได้โดยยาก (ย่อมเป็น),

อดสูส มาตา ลหุคพฺภบริหารา กติปาหจฺเจน “อโห วตาคํ ปญฺจส เตหิ ภิกฺขุหิ สทฺธิ สารีปุตฺตตฺเถรสฺส สตรสโภชนํ ทตฺวา กาสายวตฺถนิตฺถา สุวณฺณสรกํ อาทาย อาสนนปฺริยญฺเต นิสินฺนา เตสํ ภิกฺขุณํ อฺจุฉิกฺขเสสกํ ภูฏเชยฺยนฺติ โทหพิณี หุตฺวา ตเถว กตฺวา โทหพิ ปรวิโนทสิ.

สา เสสมฺมุคฺเลสฺปิ ตถารูปเมว ทานํ ทตฺวา ปุตฺตํ วิชยิตฺวา นามคหณทิวเส “ปุตฺตสฺส เม ฆนฺเต สิกฺขาปทานิ เทถาติ เถโร อาห.

เถโร “กิมสฺส นามนฺติ ปุจฺฉิตฺวา, “ฆนฺเต ปุตฺตสฺส เม ปฏิสนฺนุคิหณโต ปฏฺฐาย อิมสฺมี เคเห กสฺสจฺจิ ทฺถุขณฺนาม น ภูตปฺพุพฺพิ, เตเนวสฺส `สฺซกฺกมาโรเตว นามํ ภวิสฺสตีติ วุตฺเต, ตเทวสฺส นามํ คเหตุวา สิกฺขาปทานิ อทาสิ.

ตทา เอวมสฺส มาตุ “นาคํ มม ปุตฺตสฺส อชฺชมาสยํ ภินฺทิสฺสามาตี จิตฺตํ อฺปปชฺชติ.

สา ตสฺส กถณฺณวิชฺฌนมฺมุคฺลาทีสุปี ตเถว ทานํ อทาสิ. กุมารोपि สत्ตวสฺสสิกกালে “อิจฺฉามหํ อมฺมุ เถรสฺส สนฺติเก ปพฺพชิตฺตุนฺติ อาห.

สา “สาธุ ตาต, นาคํ ตว อชฺชมาสยํ ภินฺทิสฺสามาตี เถโร นิมนฺเตตฺวา โภเชตฺวา “ฆนฺเต ปุตฺโต เม ปพฺพชิตฺตํ อิจฺฉติ, อิมานํ สายณฺหสมฺเม วิหารํ อาเนสฺสามาตี เถโร อฺยุโยเชตฺวา ญาตเก สนฺนิปาเตตฺวา “ปุตฺตสฺส เม คิหิกালে กตฺตพฺพกิจฺจํ อชฺเชว กิริสฺสามาตี วตฺวา ปุตฺตํ อลงฺกิริตฺวา มหฺนฺเตน สิริโสภคฺเคน วิหารํ เมตฺวา เถรสฺส นิยฺยาเทสิ. เถโรปิ ตํ “ตาต ปพฺพชฺชานา ม ทฺถุการา,

(อ. เถอ) จักอาจ เพื่ออันยินดียิ่งหรือ ดังนี้ (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ. กระหม) จักกระทำ ซึ่งโอาท ของท่าน ท. ดังนี้ (อันเด็กนั้น) กล่าวแล้ว, ให้แล้ว ซึ่งกัมมัญฐาน (ยังเด็กนั้น) ให้บวชแล้ว ฯ

แม้ อ.มารดาและบิดา ท. กระทำอยู่ ซึ่งสักการะ ในเพราะการบวช (แก่สามเณร) นั้น ถวายแล้ว ซึ่งโภชนะ อันประกอบแล้วด้วยรสอร่อยหนึ่ง แก่หมู่แห่งภิกษุ มีพระพุทธรูป เป็นประมุข ตลอดวัน ๗ ในภายในแห่งวิหารนั้นเที่ยว ได้ไปแล้ว สู่เรือน ของตน ในเวลาเย็น ฯ

ในวัน ที่ ๘ อ.พระเถระ ชื่อว่าสารีบุตร, ครั้นเมื่อหมู่ แห่งภิกษุ เข้าไปแล้ว สู่บ้าน เพื่อปิ่นทะ, กระทำแล้ว ซึ่งกิจ อันบุคคลพึงกระทำ ในวิหาร ยังสามเณร ให้ถือเอาแล้ว ซึ่งบาตร และจีวร ได้เข้าไปแล้ว สู่บ้าน เพื่อปิ่นทะ ฯ อ. สามเณร เห็นแล้ว (ซึ่งที่ ท.) มีเหมืองเป็นต้น ในระหว่างแห่งหนทาง ถามแล้ว ซึ่งพระเถระ รวากะ อ. สามเณรชื่อว่าบัณฑิต ฯ

แม้ อ.พระเถระ พยากรณ์แล้ว (แก่สามเณร) นั้น อย่างนั้น นั้นเที่ยว ฯ อ.สามเณร ฟังแล้ว ซึ่งเหตุ ท. เหล่านั้น ฯ กล่าวแล้ว ว่า ถ้าว่า อ.ท่าน ท. พึงถือเอา ซึ่งบาตรและจีวร ของตนไซ้, อ. กระหม ฟังกลับ ดังนี้, ครั้นเมื่อบาตรและจีวร อันพระเถระ ไม่ทำลายแล้ว ซึ่งอริยาศัย (ของสามเณร) นั้น (กล่าวแล้ว) ว่า (อ.เถอ) จงนำมา ซึ่งบาตรและจีวร ของเรา ดังนี้ ถือเอาแล้ว, ให้อแล้ว ซึ่งพระเถระ เมื่อกลับ กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ.ท่าน ท.) เมื่อนำมา ซึ่งอาหาร แก่กระหม ฟังนำมา ซึ่งโภชนะอันประกอบแล้วด้วยรสอร่อยหนึ่ง ดังนี้ ฯ (อ. พระเถระ ถามแล้ว) ว่า อ.เรา จักได้ (ซึ่งโภชนะ อันประกอบแล้วด้วยรสอร่อยหนึ่ง) นั้น แต่ที่ไหน ดังนี้ ฯ (อ. สามเณร กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ.ท่าน ท.) เมื่อไม่ได้ ด้วยบุญ ของตน จักได้ ด้วยบุญ ของกระหม ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ.พระเถระ ให้แล้ว ซึ่งกุญแจ (แก่สามเณร) นั้น ได้เข้าไปแล้ว สู่บ้าน เพื่อปิ่นทะ ฯ อ.สามเณร นั้น ไปแล้ว สู่วิหาร เปิดแล้ว ซึ่งห้อง ของพระเถระ เข้าไปแล้ว ปิดแล้ว ซึ่งประตู ยังญาณ ให้ข้ามลงแล้ว ในกาย ของตน นั่งแล้ว ฯ อ.อาสนะ ของท้าวสักกะ แสดงแล้ว ซึ่งอาการอันร้อน ด้วยเดชแห่งคุณ (ของสามเณร) นั้น ฯ

อ.ท้าวสักกะ ทรงตรวจดูอยู่ ว่า (อ.เหตุ) นั้น อะไร หนอ แล ดังนี้ เห็นแล้ว ซึ่งสามเณร (ทรงดำริแล้ว) ว่า อ.สามเณร ชื่อว่าสุข ให้แล้ว ซึ่งบาตรและจีวร แก่พระอุปัชฌาย์ (กล่าวแล้ว) ว่า อ.กระหม จักกระทำ ซึ่งสมณธรรม ดังนี้ กลับแล้ว, อ. อัน อันเรา ไป (ในที่) นั้น ย่อมควร ดังนี้ ทรงยังเทวดา ให้อร่าม เรียกลงแล้ว ซึ่งท้าวมหาธาท ท. ๔ ทรงส่งไปแล้ว (ด้วยพระดำรัส) ว่า แน่ะพ่อ ท. (อ.ท่าน ท.) จงไป, (อ.ท่าน ท.) ยังนท ท. ตัวมีเสียงขัว ในที่ใกล้แห่งป่า แห่งวิหาร จงให้หนีไป ดังนี้ ฯ

สกุขิสฺสสิ อภิมิตฺตุนฺติ วตฺวา, “กริสฺสามิ โว ฆนฺเต โยวาทฺนฺติ วุตฺเต, กมฺมญฺจานํ ทตฺวา ปพฺพาเสสิ.

มาตาปิตโรปิสุส ปพฺพชฺชาสกุการิ กโรนฺตา อนฺโตวิหาเรเยว สตฺตฺาหํ พุทฺธปฺมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส สตรสฺโสฆนํ ทตฺวา สายํ อตฺตโน เคหํ อคมฺสฺ.

อญฺจเม ทิวเส สาริํปฺตฺตฺเถโร, ภิกฺขุสงฺฆเม คามิํ ปิณฺฑาย ปวิญฺเส, วิหาเร กตฺตพฺพกิจฺจํ กตฺวา สามเณริํ ปตฺตจิวริํ คาหาเปตฺวา คามิํ ปิณฺฑาย ปาวิสิ. สามเณโร อนฺตรามคฺเค มาติกาทีนํ ทิสฺวา ปณฺชิตฺตสามเณโร วิย เถริํ ปุจฺฉิ.

เถโรปิ ตสฺส ตเถว พฺยาภาสิ. สามเณโร ตานิ ตานิ การณานิ สุตฺวา “สเจ ตมฺเห อตฺตโน ปตฺตจิวริํ คณฺเหยยาถ, อหิํ นินฺตฺเตยฺยนฺติ วตฺวา, เถเรน ตสฺส อชฺฌมาสยํ อภินฺทิตฺวา “อาหฺร เม ปตฺตจิวฺรฺนฺติ ปตฺตจิวฺเร คหิเต, เถริํ วนฺทิตฺวา นินฺตฺตมาโน “ฆนฺเต มยฺหิ ออาหาริ ออาหารานา สตรสฺโสฆนํ อาหเรยฺยาถาติ อาห. “กุโต ตํ ลภิสฺสามิตี. “อตฺตโน ปุณฺณเณ อลภนฺตา มม ปุณฺณเณ ลภิสฺสเถ ฆนฺเตตี.

อถสฺส เถโร กุญฺจิกิํ ทตฺวา คามิํ ปิณฺฑาย ปาวิสิ. โส วิหาริํ คณฺตฺวา เถรสฺส คพฺภิํ วิวริตฺวา ปวิสิตฺวา ทวาริํ ปิณฺฑาย อตฺตโน กาเย ฌาณิํ โยตาเรตฺวา นิสิตี. ตสฺส คุณฺเตเชน สกุสฺส อาสนิํ อุนฺหาการิํ ทสฺเสสิ.

สกุโก “กินฺนุ โข เอตฺนฺติ โอลเณนฺโต สามเณริํ ทิสฺวา “สุขสามเณโร อฺปชฺฌายสฺส ปตฺตจิวริํ ทตฺวา สมนฺธมฺมํ กริสฺสามิตี นินฺตฺโต, มยา ตตฺถ คณฺตุํ วญฺญตีตี จินฺเตตฺวา จตฺตาโร มหาราเช ปกุโกสาเปตฺวา “คจฺฉถ ตาตา, วิหารสฺส อฺปวเน ทสฺสทฺเท สกุณฺ ปลาเปถาติ อฺยุโยเชสิ.

(อ. ท้าวมหาราช ท. ๔) เหล่านั้น ทรงกระทำแล้ว อย่างนั้น ทรงถือเอาแล้ว ซึ่งการอารักขา โดยรอบ ๆ (อ. ท้าวสักกะ) ทรงยังพระจันทร์และพระอาทิตย์ ท. ให้รู้ทั่วแล้ว ว่า (อ. ท่าน ท.) ยึดแล้ว ซึ่งวิมาร ท. ของตน จงตั้งอยู่ ดังนี้ ฯ

(อ. พระจันทร์และพระอาทิตย์ ท.) แม่เหล่านั้น กระทำแล้ว อย่างนั้น ฯ (อ. ท้าวสักกะ) ทรงถือเอาแล้ว ซึ่งการอารักขา ในที่แห่งเชือกเป็นเครื่องชัก แม่เอง ฯ อ. วิหาร เป็นประเทศสงบแล้ว เป็นประเทศมีเสียงออกแล้ว ได้เป็นแล้ว ฯ

อ. สามเณร มีจิต มีอารมณ์อันหนึ่ง ยังวิปัสสนา ให้เจริญแล้ว บรรลุแล้ว ซึ่งมรรคและผล ท. ๓ ฯ อ. พระเถระ ผู้ อันสามเณร กล่าวแล้ว ว่า (อ. ท่าน ท.) ฟังนำมา ซึ่งโภชนะ อันประกอบแล้วด้วยรสร้อยหนึ่ง ดังนี้ ตรวจดูอยู่ ว่า (อันเรา) อาจ เพื่ออันใด ในเรือน ของใคร หนอ แล ดังนี้ เห็นแล้ว ซึ่งตระกูลแห่งอุปัฏฐาก อันถึงพร้อมแล้วด้วยอภัยอาศัย ตระกูลหนึ่ง ไปแล้ว (ในที่) นั้น ผู้ (อันชน ท.) เหล่านั้น ผู้มีใจยินดีแล้ว (กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ความดี อันท่าน ท. ผู้มาอยู่ (ในที่) นี้ ในวันนี้ กระทำแล้ว ดังนี้ รับแล้ว ซึ่งบาตร ให้นั่งแล้ว ถวายแล้ว ซึ่งข้าวต้มและของอันบุคคลพึงเคี้ยว อาราธนาแล้ว ซึ่งการกล่าว ซึ่งธรรม เพียงใด แต่กาลแห่งภัต กล่าวแล้ว ซึ่งธรรมกถา อันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง (แก่ชน ท.) เหล่านั้น กำหนดแล้ว ซึ่งกาล ยังเทศนา ให้จบแล้ว ฯ

ครั้งนั้น (อ. ชน ท. เหล่านั้น) ถวายแล้ว ซึ่งโภชนะอันประกอบแล้ว ด้วยรสร้อยหนึ่ง (แก่พระเถระ) นั้น เห็นแล้ว ซึ่งพระเถระ ผู้ใคร่ เพื่ออัน ถือเอา (ซึ่งโภชนะอันประกอบแล้วด้วยรสร้อยหนึ่ง) นั้น ไป (กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ. ท่าน ท.) ของจันเกิด, (อ. เรา ท.) จักถวาย (ซึ่งโภชนะ) แม้อันอื่น ดังนี้ ยังพระเถระ ให้ฉันแล้ว ได้ถวายแล้ว (ซึ่งโภชนะ) อันยังบาตรให้เต็ม อีก ฯ

อ. พระเถระ รับแล้ว (ซึ่งโภชนะ) นั้น ผู้ทั้งถ้วนแล้ว ฯ (ด้วยความคิด) ว่า อ. สามเณร ของเรา หิวแล้ว ดังนี้ ได้ออกไปแล้ว สู่วิหาร ฯ

ในวันนั้น อ. พระศาสดา เสด็จออกแล้ว ในเวลาเช้า เพียว ประทับนั่งแล้ว ในพระคันธกุฎี ทรงรำพึงแล้ว ว่า ในวันนี้ อ. สามเณรชื่อว่าสุข ให้แล้ว ซึ่งบาตรและจีวร แก่อุปัชฌาย์ (กล่าวแล้ว) ว่า (อ. กระผม) จักกระทำ ซึ่งสมณธรรม ดังนี้ กลับแล้ว, อ. กิจ ของสามเณรนั้น สำเร็จแล้ว หรือ หนอ แล ดังนี้, (อ. พระศาสดา) พระองค์นั้น ทรงเห็นแล้ว ซึ่งความที่ แห่งมรรคและผล ท. ๓ นั้นเพียว เป็นคุณชาติ (อันสามเณร นั้น) บรรลุแล้ว ทรงใคร่ครวญอยู่ แม้อย่าง ทรงดำริแล้ว ว่า (อ. สามเณร) นี้ จักอาจ เพื่ออันบรรลุ ซึ่งพระอรหัต ในวันนี้, ส่วนว่า อ. สารีบุตร (คิดแล้ว) ว่า อ. สามเณร ของเรา หิวแล้ว ดังนี้ ถือเอาแล้ว ซึ่งภัต ย่อมออกไป โดยเร็ว, ถ้าว่า (ครั้นเมื่อสามเณร) นี้ ไม่บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหัต (อ. สารีบุตร) จักนำมา ซึ่งภัตไซ้,

เต ตถา กตฺวา สมฺมตฺตา อารกฺขํ คณฺหีสุ. จนฺทิมสุริเย “อตุตฺโน วิมานานิ คณฺหิตฺวา ติฏฺฐตฺตาติ อาณาเปสิ.

เตปิ ตถา กวีสุ. สมฺมปิ อาวิญฺชนฺญาจฺเณ อารกฺขํ คณฺหี. วิหาโร สมนฺนินฺโน นีโร อโหสิ.

สามเณโร เอกคฺเคน จิตฺเตน วิปฺสฺสนํ วฑฺฒตฺวา ตีณิ มคฺคผลานิ ปาปฺปณิ. เถโร สามเณเรณ “สตรสโภชนํ อหเรยฺยาตฺตาติ วุตฺโต “กสฺส นฺุ โข สมเร สกฺกา ลทฺถุนฺติ โอลเณนฺโต เอกํ อชฺฐมาสยสมฺปนฺนํ อุปฺภูจฺจากุลํ ทิสฺวา ตตฺถ คนฺตฺวา “ภนฺเต สาธุ โว กตํ อชฺชํ อธิคฺจฺจนฺเตหีติ เตหิ ตฺฏฺฐจฺมานเสหิ ปตฺตํ คเหตุวา นิสีทาเปตฺวา ยาคุชฺชกํ ทตฺวา ยาว ภาตฺตคฺกาลา ธมฺมกถํ ยาจิตฺเต เตสํ สาราณียํ ธมฺมกถํ กเถตฺวา กาลํ สลฺลกฺเขตฺวา เทสนํ นิฏฺฐาเปสิ.

อถสฺส สตรสโภชนํ ทตฺวา ตํ อาทาย คนฺตฺกามํ เถโร ทิสฺวา “ภฺยฺยชฺช ภาณฺเต, อปรมฺปิ ทสฺสสมาติ เถโร โภเชตฺวา ปน ปตฺตปฺปรี อทฺสุ.

เถโร ตํ อาทาย “สามเณโร เม ฉาโตติ ตฺริตฺตฺริโต วิหารํ ปายาสิ.

ตํทิวสํ สตฺถา ปาโตว นิฏฺฆมิตฺวา คนฺธกฺฎิยํ นิสินฺโน อาวชฺเชสิ “อชฺชํ สุขสามเณโร อุปชฺฐมาสฺส ปตฺตจิวโร ทตฺวา ‘สมณธมฺมํ กิริสฺสามีติ นินฺวโต, นิปฺพนฺนํ นฺุ โข ตสฺส กิจฺจนฺติ, โส ตินฺณเวยว มคฺคผลานํ ปตฺตภาวํ ทิสฺวา อุตฺตโรปิ อุปฺภาเรนฺโต “สกุขิสฺสตาเย อชฺชํ อรหตฺตํ ปาปฺปณฺตํ, สารีปฺตฺโต ปน ‘สามเณโร เม ฉาโตติ เวเคน ภาตฺตํ อาทาย นิฏฺฆมฺติ, สจ อิมสฺมึ อรหตฺตํ อปฺปตฺเต ภาตฺตํ อหริสฺสติ,

ก็ ในวันนี้ อ.ทำวมหาราช ท. ๔ ทรงถือเอาแล้ว ซึ่งการอารักขา โดยรอบ, อ.พระจันทร์และพระอาทิตย์ ท. ได้ ยึดเอา ซึ่งวิมาน ท. ตั้งอยู่แล้ว, อ.ทำวสักกะ ทรงถือเอาแล้ว ซึ่งการอารักขา ในที่เป็นที่ซัก, แม้ อ.เรา ถือเอาแล้ว ซึ่งการอารักขา ที่ซุ้มแห่งประตู; ในวันนี้ อ.สามเณรชื่อว่าสุข เห็นแล้ว (ซึ่งชน ท.) ผู้นำไปอยู่ ซึ่งนำ ด้วยเหมือง (ซึ่งชน ท.) ผู้กระทำซึ่งลูกศร ผู้กระทำอยู่ ซึ่งลูกศร ให้ตรง (ซึ่งชน ท.) ผู้ถาก ผู้กระทำอยู่ (ซึ่งวัตถุ ท.) มีล้อเป็นต้น ฝึกแล้ว ซึ่งตน บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหันต์ ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา นี้ ว่า

ก็ (อ.ชน ท.) ผู้นำไป ย่อมนำไป ซึ่งน้ำ, (อ. ชน ท.) ผู้กระทำซึ่งลูกศร ย่อมมัด ซึ่งลูกศร, (อ. ชน ท.) ผู้ถาก ย่อมถาก ซึ่งไม้, (อ. ชน ท.) ผู้อันบุคคลว่าได้โดยง่าย ย่อมฝึก ซึ่งตน ดังนี้ ฯ

อ.อรรถ ว่า ผู้อันบุคคลกล่าวได้โดยง่าย คือว่า ผู้อันบุคคล ฟังกล่าวสอน ผู้อันบุคคลฟังตามสอน โดยง่าย ดังนี้ (ในบท ท.) เหล่านั้นหนา (แห่งบท) ว่า **สุพุทธา** ดังนี้ ฯ

(อ.คำ) อันเหลือ เป็นคำมีนัย (อันข้าพเจ้า) กล่าวแล้ว ในภายได้นั้นเทียว (ย่อมเป็น) ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา (อ. ชน ท.) มาก บรรลุแล้ว (ซึ่งอริยมผล ท.) มีโสดาปัตติผลเป็นต้น ดังนี้แล ฯ

อ.เรื่องแห่งสามเณรชื่อว่าสุข (จบแล้ว) ฯ

อ.กถาเป็นเครื่องพรรณนาซึ่งเนื้อความแห่งวรรค อันบัณฑิตกำหนดแล้วด้วยอาชญา จบแล้ว ฯ

อ. วรรค ที่ ๑๐ (จบแล้ว) ฯ

อชฺช หิ จตฺตารโ มหาราชานโ สมฺนฺตฺตา อารกฺขํ คณฺหิสุ, จนฺทิมสุริยา วิมานานิ คเหตุวา อฏฺฐํสุ, สกฺโก อาวิญฺชนเก อารกฺขํ คณฺหิ, อหฺมปิ ทวารโกฏฺฐเก อารกฺขํ คณฺหิ; อชฺช สุขสามเณโร มาติกาย อุกกํ ทรนฺเต อสุกาเร อสุํ อุกฺกํ กโรนฺเต ตจฺจนเก จกฺกาทีนํ กโรนฺเต ทิสฺวา อตฺตํ ทเมตฺวา อรหฺตฺตํ ปตฺโตติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

“อุทกํ หิ นยฺนฺติ เนตฺติกา,
อสุกาธา นมยฺนฺติ เตชนํ,
ทารุํ นมยฺนฺติ ตจฺจนกา,
อตฺตํ ทมยฺนฺติ สุพุทธาติ.

ตตฺถ “**สุพุทธาติ**: สุวทา สุขชน โอรทิตพฺพา
อนุสาสิตพฺพาติ อตฺถโ.

เสสิ เหฏฺฐา วุตฺตนยเมว.

เทศนาวสานे พหู โสตาปตฺติผลาทีนํ ปาปฺถนีสฺสูติ.

สุขสามเณรวตฺถุ.

ทณฺทวคฺคณฺณนา นิฏฺฐิตา.

ทสโม วคฺโค.

**๑๑. อ.กถาเป็นเครื่องพรรณนาซึ่งเนื้อความแห่งวรรค
อันบัญญัติกำหนดแล้วด้วยชรา
(อันข้าพเจ้า จะกล่าว)**

๑๑. ชราวคควณณนา

**๑. อ.เรื่องแห่งหญิงสหายของนางวิสาขา
(อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ฯ**

๑. วิสาขายสหายิกาวตถุ.

อ.พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเชตวัน ทรงปรารภ
ซึ่งหญิงสหาย ท. ของนางวิสาขา ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา
นี้ ว่า โภ กุ หนุ หาโส กิमानนุโท ดังนี้ เป็นต้น ฯ

“**โภ หนุ หาโส กิमानนุโทติ** อิมั ฆมฺมเทสนั
สตฺถา เขตฺตวเน วิหรนฺโต วิสาขาย สหายิกา
อารพฺภ กเถสิ.

ได้ยินว่า อ.กุลบุตร ท. มีรอยเท้าเป็นประมาณ ในเมือง
ชื่อว่าสาวตตี ยังนางวิสาขา ผู้มหาอุบาสิกา ให้รับแล้ว ซึ่งภรรยา ท.
ของตน ฯ (ด้วยความหวัง) ว่า อ.หญิง ท. เหล่านี้ เป็นหญิงอยู่
ด้วยความไม่ประมาทโดยปกติ จักเป็น ด้วยประการฉะนี้
ดังนี้ ฯ อ.หญิง ท. เหล่านั้น เมื่อไป สู่สวนหรือ หรือว่าสูวิหาร
ย่อมไป กับ (ด้วยนางวิสาขา) นั้นนั่นเทียว ฯ

สาวตถิยั กิร ปญฺจสตฺตา กุลปฺตฺตา “**เอวํ อิมํ**
อฺปฺปมาทวิหริณิโย ภวิสฺสนฺตตีติ อตฺตโน อตฺตโน
ภริยาโย วิสาขั มหาอุบาสิกั ปฏิจฺฉาเปสุ. ตา อุกฺขยานํ วา
วิหารั วา คจฺฉนฺตโย ตาย สทฺธิเยว คจฺฉนฺตติ.

ในกาล หนึ่ง (อ. หญิง ท.) เหล่านั้น ครั้นเมื่อมหรสพ (อันบุคคล)
ป่าวร้องแล้ว ว่า อ. มหรสพเพราะสุรา จักมี ตลอดวัน ๗ ดังนี้,
จัดแจงแล้ว ซึ่งสุรา เพื่อสามี ท. ของตน ฯ ฯ

ตา เอกสุมี กาลे “**สตฺตทานั สุราฉณ ภวิสฺสตีติ**
ฉณเณ สงฺฆุญฺเจ, อตฺตโน อตฺตโน สามิกานํ สุรั
ปฏิจฺฉาเทสุ.

(อ.สามี ท.) เหล่านั้น เล่นแล้ว ซึ่งมหรสพเพราะสุรา
ตลอดวัน ๗ ออกแล้ว ได้ไปแล้ว เพื่ออันกระทำซึ่งการงาน
ในวันที่ ๘ ฯ

เต สตฺตทานั สุราฉณํ กิพิตฺวา อญฺจเม ทิวเส
กมฺมุนตฺทิกิริยาย นิภูขนฺตา อคฺมฺสุ.

อ.หญิง ท. แม่เหล่านั้น (ปรึกษากันแล้ว) ว่า อ.เรา ท. ไม่ได้แล้ว
เพื่ออันดื่ม ซึ่งสุรา ในที่พร้อมหน้า แห่งสามี ท., ก็ อ. สุราอันเหลือลง
มีอยู่, (อ.สามี ท.) เหล่านั้น จะไม่รู้ โดยประการใด, (อ.เรา ท.)
จักดื่ม (ซึ่งสุรา) นี้ โดยประการนั้น ดังนี้ ไปแล้ว สู่สำนัก ของนางวิสาขา
กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่แม่เจ้า (อ. ดิฉิน ท.) ย่อมปรารถนา เพื่ออันเห็น
ซึ่งสวน ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า แม่แม่ ท. อ. ดีละ, ถ้าอย่างนั้น
(อ.เธอ ท.) กระทำแล้ว ซึ่งกิจอันตนพึงกระทำ ท. จงออกไป ดังนี้
(อันนางวิสาขานัน) กล่าวแล้ว, ไปแล้ว กับ (ด้วยนางวิสาขา) นั้น
(ยังกันและกัน) ให้นำออกแล้ว ซึ่งสุรา โดยอาการอันตน
ปกปิดแล้ว ดื่มแล้ว ซึ่งสุรา เมมาแล้ว เทียวไปแล้ว ในสวน ฯ

ตาปี อิตฺถิโย “**มยํ สามิกานํ สมฺมุขา สุรั ปาตุ**
น ลภิมฺหา, อวเสสสุรา จ อตฺถิ, อิมํ, ยถา เต
น ชานนฺตติ, ตถา ปิวิสฺสามาติ วิสาขาย สนฺตติ กฺคนฺตฺวา
“**อิจฺฉาม อยุเย อุกฺขยานํ ทฏฺฐนฺตติ** วตฺวา,
“**สาธู อมฺมา,** เตนหิ กตฺตพฺพกัจฺจานิ กตฺวา
นิภูฆมฺถาติ วตฺเต, ตาย สทฺธิ คฺคนฺตฺวา ปฏิจฺฉนฺนากาเรน
สุรั นีหฺราเปตฺวา อุกฺขยานเ ปิวิตฺวา มตฺตา วิจฺริสุ.

อ.นางวิสาขา คิดแล้ว ว่า (อ.กรรม) อันไม่ควรแล้ว
(อันหญิง ท.) เหล่านี้ กระทำแล้ว, ในกาลนี้ แม่ อ. เดียรถีย์ ท.
จักติเตียน ว่า อ. สาวิกา ท. ของพระสมณะ ผู้โคดม ดื่มแล้ว
ซึ่งสุรา ย่อมเทียวไป ดังนี้ ดังนี้ กล่าวแล้ว กะหญิง ท.
เหล่านั้น ว่า แม่แม่ ท. (อ.กรรม) อันไม่ควรแล้ว อันเธอ ท.
กระทำแล้ว, อ. โทษมิใช่ยศ (อันเธอ ท.) ให้เกิดขึ้นแล้ว แม่แก่เรา,
แม่ อ.สามี ท. จักโกรธ ต่อเธอ ท., ในกาลนี้ (อ. เธอ ท.) จักกระทำ
อย่างไร ดังนี้ ฯ

วิสาขา “**อฺยุตฺตํ อิมานิ กตํ, อิทานิ**
สมฺณสฺส โคตมสฺส สาวิกา สุรั ปิวิตฺวา วิจฺรณฺตีติ
ติตฺถิยาปี ครหิสฺสนฺตตี จินฺตเตตฺวา ตา อิตฺถิโย อาห
“**อมฺมา อฺยุตฺตํ โว กตํ, มมปิ อฺยโส อฺปฺปาทิตฺ,**
สามิกาปี โว กุชฺฉิสฺสนฺตติ, อิทานิ ก็ กิรฺสฺสเถติ.

(อ.หญิง ท. เหล่านั้น กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่แม่เจ้า (อ.ดิฉัน ท.) จักแสดง ซึ่งอันลวงว่าเป็นใช่ ดังนี้ ฯ (อ.นางวิสาขา กล่าวแล้ว) ว่า ถ้าอย่างนั้น (อ.เธอ ท.) จักปรากฏ ด้วยกรรม อันเป็นของตน ดังนี้ ฯ อ.หญิง ท. เหล่านั้น ไปแล้ว สู้อริณ แสดงแล้ว ซึ่งอันลวงว่าเป็นใช่ ฯ

ครั้งนั้น อ.สามี ท. (ของหญิง ท.) เหล่านั้น ถ้ามแล้ว ว่า (อ. หญิง ท.) ผู้มีชื่ออย่างนี้ด้วย ฯ (ไปแล้ว) (ณ ที่) ไหน ดังนี้ ฟังแล้ว ว่า (อ. หญิง ท. เหล่านั้น) เป็นใช่ (ยอมเป็น) ดังนี้ กำหนดแล้ว ว่า อ.สุราอันเหลือล้น เป็นสุรา (อันหญิง ท.) เหล่านั้น ต้มแล้ว จักเป็น แม่แท้ ดังนี้ โขยแล้ว (ซึ่งหญิง ท.) เหล่านั้น (ยังหญิง ท. เหล่านั้น) ให้ถึงแล้ว ซึ่งความเสื่อม มีใช้ความเจริญ ฯ

(อ.หญิง ท.) เหล่านั้น เป็นผู้ใคร่เพื่ออันต้ม ซึ่งสุรา (เป็น) เข้าไปหาแล้ว ซึ่งนางวิสาขา อย่างนั้นนั้นเที่ยว ในวาระ แห่งมหรสพ แม่อื่นอีก กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่แม่เจ้า อ. ท่าน ขอจงนำไป ซึ่งดิฉัน ท. สู้อริณ ดังนี้ ผู้ (อันนางวิสาขา) นั้น ห้ามแล้ว ว่า อ.โทษมิใช่ยศ อันเธอ ท. ให้เกิดขึ้นแล้ว แก่เรา แม่ในกาลก่อน, (อ.เธอ ท.) จงไป, อ.เรา จักไม่นำไป ซึ่งเธอ ท. ดังนี้ (ยังนางวิสาขา) นั้นให้เบาใจแล้ว (ด้วยคำ) ว่า (อ. ดิฉัน ท.) จักไม่กระทำ อย่างนั้น ในกาลนี้ ดังนี้ เข้าไปหาแล้ว (ซึ่งนางวิสาขา) นั้น อีก กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่แม่เจ้า อ. ดิฉัน ท. เป็นผู้ใคร่เพื่ออันกระทำ ซึ่งการบูชาซึ่งพระพุทธรเจ้า ย่อมเป็น, (อ.ท่าน) ขอจงนำไป ซึ่งดิฉัน ท. สู้อริณ ดังนี้ ฯ (อ. นางวิสาขา กล่าวแล้ว) ว่า แม่แม่ ท. (อ.การกระทำ อย่างนั้น) ย่อมควร ในกาลนี้, (อ. เธอ ท.) จงไป, จงกระทำ ซึ่งการตระเตรียม ดังนี้ ฯ

(อ.หญิง ท.) เหล่านั้น (ยังกันและกัน) ให้ถือเอาแล้ว (ซึ่งวัตถุ ท.) มีของหอมและระเบียบเป็นต้น ด้วยผอบ ท. หิวแล้ว ซึ่งขวตมีศีลฐานเพียงดังกำมือ ท. อันเต็มแล้วด้วยสุรา ด้วยมือ ท. ห่มแล้ว ซึ่งแผ่นผ้าใหญ่ ท. เข้าไปหาแล้ว ซึ่งนางวิสาขา เข้าไปอยู่ สู้อริณ กับ (ด้วยนางวิสาขา) นั้น นั่งแล้ว ณ ที่สุดแห่งหนึ่ง ต้มแล้ว ซึ่งสุรา ด้วยขวตมีศีลฐานเพียงดังกำมือ ท. นั้นเที่ยว หิงแล้ว ซึ่งขวต ท. นั่งแล้ว ข้างพระพักตร์ ของพระศาสดา ในโรงเป็นที กล่าวกับด้วยการแสดงซึ่งธรรม ฯ อ.นางวิสาขา กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ.พระองค์ ท.) ขอจงตรัสบอก ซึ่งธรรม (แก่หญิง ท.) เหล่านี้ ดังนี้ ฯ

(อ.หญิง ท.) แม่เหล่านั้น มีสรีระอันสันอยู่ ด้วยกำลัง แห่งความเมา ยังความคิด ว่า (อ.เรา ท.) จักฟ้อน (อ.เรา ท.) จักขับ ดังนี้ ให้เกิดขึ้นแล้ว ฯ ครั้งนั้น อ. เทวดา ผู้นับเนื่องแล้ว ในหมู่แห่งมาร คนหนึ่ง คิดแล้ว ว่า ในกาลนี้ (อ. เรา) สิ่งแล้ว ในสรีระ ท. (ของหญิง ท.) เหล่านี้ จักแสดง ซึ่งประการอันแปลก ข้างพระพักตร์ ของพระสมณะ ผู้โคดม ดังนี้ สิ่งแล้ว ในสรีระ ท. ของหญิง ท. เหล่านี้ ฯ ในหญิง ท. เหล่านี้ นนา (อ. หญิง ท.) บางพวก เริ่มแล้ว เพื่ออัน ปรบแล้ว ซึ่งฝ่ามือ หัวเราะ, (อ. หญิง ท.) บางพวก เริ่มแล้ว เพื่ออันขับ ข้างพระพักตร์ ของพระศาสดา ฯ

“คิลานาลย์ ทสฺยิสฺสาม อญฺเยติ. “เตนหิ ปญฺญาอิสฺสธ สกน กมฺเมนาติ. ตา เคหิ คนฺตฺวา คิลานาลย์ กิริสฺส.

อด ตาล์ สามิกา “อิตฺถุนา มา จ อิตฺถุนา มา จ กหนฺติ ปุจฺจิตฺวา “คิลานาติสฺสฺตฺวา “อทุธา เอตาหิ อวเสสฺสุรา ปีตา ภวิสฺสฺตีติ สลฺลทฺเชตฺวา ตา ไปเถตฺวา อนยพฺยสนฺ ปาเปสฺสุ.

ตา อปรสฺมีปิ ฌณฺวาเร ตเถว สฺริ ปาตฺกามา วิสาขิ อฺปฺสงฺกมิตฺวา “อญฺเย อญฺยานิ โน เนหิติ วตฺวา “ปุพฺเพปิ เม ตฺมฺเหหิ อญฺโส อฺปฺปาทิโต, คจฺจณ, น โว อหํ เนสฺสามิตี ตาย ปฏิกฺขิตฺตา “อิทานิ เอวํ น กิริสฺสามาติ สมสฺสาเสตฺวา ปฺน ตํ อฺปฺสงฺกมิตฺวา อาหํสฺสุ “อญฺเย พุทฺธบุชฺชิ กาตฺกามมฺห, วิหาริ โน เนหิติ. “อิทานิ อมฺมา ยฺชฺชติ, คจฺจณ, ปริวจฺฉิ กโรธาติ.

ตา จงฺโกฏฺเกหิ คนฺธมาลาทีนึ คาหาเปตฺวา สฺราปฺณฺณ มฺภูจิวารเก หตฺเทหิ โอลฺมเพตฺวา มหาปฺญฺ ปารุปีตฺวา วิสาขิ อฺปฺสงฺกมิตฺวา ตาย สทฺธิ วิหาริ ปวิสมานา เอกมฺนฺตํ นิสฺสีทฺวา มฺภูจิวารเกหฺว สฺริ ปิวิตฺวา วารเก ฌพฺเพตฺวา ธมฺมสฺภาเย สตฺถุ ปฺรโต นิสฺสีทฺสฺ. วิสาขา “อิมาสฺ ภนฺเต ธมฺมํ กเถธาติ อาห.

ตาปี มทเวเคน กมฺปมานสรีรา “นจฺจิสฺสาม คายิสฺสามาติ จิตฺตํ อฺปฺปาเทสฺสุ. อเถกา มารกาเยกา เทวตา “อิทานิ อิมาสฺ สรีเรสฺสุ อธิมฺจฺจิตฺวา สมณสฺส คอตฺมสฺส ปฺรโต วิปฺปการิ ทสฺเสสฺสามิตีจฺินฺเตตฺวา ตาล์ สรีเรสฺสุ อธิมฺจฺจ. ตาสฺ เอกจฺจา สตฺถุ ปฺรโต ปาถึ ปหริตฺวา หสิตฺต, เอกจฺจา นจฺจิตฺุ อวาริสฺสุ.

อ. พระศาสดา ทรงใคร่ครวญอยู่ ว่า (อ. เหตุ) นี้ อะไร ดังนี้ ทรงทราบแล้ว ซึ่งเหตุ นั้น (ทรงดำริแล้ว) ว่า ในกาลนี้ (อ. เรา) จักให้ เพื่ออันใด ซึ่งชอง (แก่เทวดา ท.) ผู้นับเนื่องแล้วในหมู่แห่งมาร หามิได้, เพราะว่า (อ. บารมี ท.) อันเรา ผู้เมื่อยังบารมี ท. ให้เต็ม ตลอดกาล มีประมาณเท่านี้ ให้เต็มแล้ว เพื่อประโยชน์แก่อันใด ซึ่งชอง (ของเทวดา ท.) ผู้นับเนื่องแล้วในหมู่แห่งมาร หามิได้ ดังนี้ ทรงเปล่งแล้ว ซึ่งพระรัศมี จากพระโลมาในระหว่างแห่งพระโขนง เพื่ออันทรง (ยังหญิง ท.) เหล่านั้น ให้สลด ฯ

อ. หมอกแห่งความมืด ได้มีแล้ว ในขณะนั้นนั้นเพียง ฯ (อ. หญิง ท.) เหล่านั้น เป็นผู้กลัวแล้ว เป็นผู้อันภัยแต่ความตายคุกคามแล้ว ได้เป็นแล้ว ฯ เพราะเหตุนี้ อ. สุรา ในท้องของหญิง ท. เหล่านั้น เสื่อมแล้ว ฯ

อ. พระศาสดา ทรงหายไปแล้ว เหนือบัลลังก์ (แห่งพระองค์) ประทับนั่งแล้ว ประทับยืนแล้ว บนยอดแห่งภูเขาชื่อว่าสิเนรุ ทรงเปล่งแล้ว ซึ่งพระรัศมี จากพระอุณาโลม ฯ อ. ขณะนั้นนั้นเพียง เป็นนราวะว่าการขึ้นไปแห่งพื้นแห่งพระจันทร์ ได้เป็นแล้ว ฯ

ครั้งนั้น อ. พระศาสดา ตรัสเรียกมาแล้ว ซึ่งหญิง ท. เหล่านั้น ตรัสแล้ว ว่า อ. อัน อันเธอ ท. ผู้เมื่อมา สู่สำนักของเรา ผู้ประมาทแล้ว มา ย่อมไม่ควร, เพราะว่า อ. เทวดา ผู้นับเนื่องแล้วในหมู่แห่งมาร ได้แล้ว ซึ่งชอง ยังเธอ ท. ให้กระทำแล้ว (ซึ่งกิริยา ท.) มีการหัวเราะเป็นต้น ในที่เป็นที่ไม่กระทำ (ซึ่งกิริยา ท.) มีการหัวเราะเป็นต้น เพราะความประมาทแห่งเธอ ท. นั้นเพียง, ในกาลนี้ อ. อัน อันเธอ ท. กระทำซึ่งความอุตสาหะ เพื่อประโยชน์แก่อัน ยังไฟ ท. มีราคาจะเป็นต้น ให้ดับ ย่อมควร ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา นี้ ว่า

(ครั้นเมื่อโลกสันนิวาส) เป็นสภาพ (อันไฟ ท.) โพลงทั่วแล้ว เมื่อนิตย มีอยู่ อ. ความร่าเริง อ. ความเพลิดเพลิน อะไร หนอ (อ. เธอ ท.) ผู้ อันความมืด หุ้มห่อแล้ว ย่อมไม่แสวงหา ซึ่งประทีปเพราะเหตุไร ดังนี้ ฯ

อ. ความยินดี ชื่อว่า **อานนุโท** (ในพระศาสดา) นั้น ฯ (อ. อรรถรูป) นี้ ว่า ครั้นเมื่อโลกสันนิวาส นี้ เป็นสภาพอันไฟ ท. ๑๑ มีราคาเป็นต้น โพลงทั่วแล้ว เมื่อนิตย มีอยู่ อ. ความร่าเริงหรือ หรือว่า อ. ความยินดี แห่งท่าน ท. อะไร หนอ ? (อ. อากา) นั้น เป็นอากาที่มีรูป (อันบุคคล) ไม่พึงกระทำนั้นเพียง (ย่อมเป็น) มิใช่หรือ ฯ

ก็ อ. เธอ ท. ผู้ อันความมืดคืออวิชชา อันมีวัตถุ ๘ หุ้มห่อแล้ว ย่อมไม่แสวงหา คือว่า ย่อมไม่กระทำ ซึ่งประทีปคือปัญญา เพื่อประโยชน์ แก่อันกำจัด ซึ่งความมืดนั้น เพราะเหตุไร ดังนี้ เป็นคำอธิบาย (อันพระผู้มีพระภาคเจ้า) ตรัสแล้ว ย่อมเป็น ฯ

สตถา “กิมิทฺติ อวชฺเชนฺโต ตํ การณํ ฅตฺวา “น อิทานิ มารากายิกานํ โอตารํ ลภิตฺตุํ ทสฺสามิ, น หิ มยา ฅตฺตํ กาลํ ปารมมมโย ปุเรนฺเตน มารากายิกานํ โอตารํ ลภตฺถาย ปุริตฺตติ ตา สํเวตฺตุํ ภมฺภกฺโขมโต วีสึ วิสฺสชฺชเชตฺติ.

ดาวเทว อนุการตมิสา อโหสิ. ตา ภิตา อหสิ มรณภยตชฺชิตา. เตน ตาสึ กุจฺฉิยํ สุรา ชีริ.

สตถา นิสินฺนปฺลลฺงเก อนุตฺตริโต สินฺรุมฺพุทฺธิ จตฺวา อุณฺณาโลมโต วีสึ วิสฺสชฺชเชตฺติ. ตํชณฺณเบว จนฺทสทฺสสุคฺคมนํ วิย อโหสิ.

อด สตถา ตา อิตฺติโย อามนฺเตตฺวา “ตุมฺเหหิมม สนฺตํ อากจฺจมานาหิ ปมตฺตาทิ อากนฺตุนํ วฏฺฏติ, ตุมฺหากํ หิ ปมาเทเนว มารากายิกา เทวตา โอตารํ ลภิตฺวา ตุมฺเห หสาทีนํ อกรรมฺภฺจาทเน หสาทีนํ การาเปสิ, อิทานิ ตุมฺเหหิ รากาทีนํ อคฺคินํ นิพฺพาปนตฺถาย อุสฺสาหํ กาคฺตุํ วฏฺฏตฺติตฺติ วตฺวา อิมํ คากมาห

“โก นฺุ หาโส, กิमानนฺุโท, นิจฺจํ ปชฺชชฺชิตเต สติ; อนุการเน โอนทฺธา ปทีปํ คเวสธาติ.

ตตฺถ “**อานนุโทติ:** ตุมฺหิ. อิทํ วุตฺตํ โหติ “อิมสมฺมิ โลกสนฺนิวาเส รากาทีนํ อากาทสฺหิ อคฺคินํ นิจฺจํ ปชฺชชฺชิตเต สติ, โก นฺุ ตุมฺหากํ หาโส วา ตุมฺหิ วา ? นนฺุ ฅส อกตฺตพฺพุโปเปว.

อฏฺฐวตฺตฺถเกน หิ อวิชฺชนฺุการเน โอนทฺธา ตุมฺเห ตสฺส อนุการสฺส วิจฺจนตฺถาย กิการณา ฅาณปทีปํ น คเวสธา, น กโรธาติ.

ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา อ. หญิง ท. มีรอยเท้า-
เป็นประมาณ ตั้งอยู่เฉพะแล้ว ในโศดาปัตติผล ฯ

อ.พระศาสดา ทรงทราบแล้ว ซึ่งความที่ (แห่งหญิง ท.) เหล่านั้น
เป็นผู้ตั้งอยู่เฉพะแล้ว ในศรัทธาอันไม่หวั่นไหว เสด็จข้ามลงแล้ว
จากยอดแห่งภูเขาชื่อว่าสิเนรุ ประทับนั่งแล้ว บนพุทธอาสน์ ฯ

ครั้งนั้น อ.นางวิสาขา กราบทูลแล้ว (กะพระศาสดา) นั้น
ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ชื่อ อ. สุรา นั้น เป็นธรรมชาติลามก
(ย่อมนั้น), เพราะว่า อ. หญิง ท. เหล่านี้ ชื่อผู้มีอย่างนี้เป็นรูป
นั่งแล้ว ข้างพระพักตร์ ของพระพุทเจ้า ผู้เช่นพระองค์
ไม่อาจอยู่ เพื่ออัน (ยังอาการ) แม้สักว่าอิริยาบถ ให้ตั้งอยู่ด้วยดี
ลุกขึ้นแล้ว เริ่มแล้ว เพื่ออัน ปรบแล้ว ซึ่งฝ่ามือ กระทำ
(ซึ่งกิริยา ท.) มีการหัวเราะและการขับและการฟ้อนเป็นต้น ดังนี้ ฯ

อ.พระศาสดา ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนวิสาขา เธอ ชื่อ
อ.สุรา นั้น เป็นธรรมชาติลามกนั้นเทียว (ย่อมนั้น),
เพราะว่า (อ. สัตว์ ท.) มีรอยมีใช้หนึ่ง อาศัยแล้ว (ซึ่งสุรา) นั้น
ถึงแล้ว ซึ่งความเสื่อมมิใช่ความเจริญ ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็ (อ. สุรา) นั้น เกิดขึ้นแล้ว ในกาลไร
ดังนี้ (อันนางวิสาขานั้น) กราบทูลแล้ว, ทรงนำมาแล้ว ซึ่งเรื่อง
อันล่วงไปแล้ว ตรัสแล้ว ซึ่งกุมภชาดก เพื่ออันตรัสบอก
ซึ่งความเกิดขึ้น (แห่งสุรา) นั้น โดยพิสดาร ดังนี้แล ฯ

อ. เรื่องแห่งหญิงสหายของนางวิสาขา (จบแล้ว) ฯ

๒. อ. เรื่องแห่งนางสิริมา (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ฯ

อ.พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเวฬุวัน
ทรงปรารภ ซึ่งนางสิริมา ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า
ปสฺส จิตตกตํ พิมฺพํ ดังนี้ เป็นต้น ฯ

ได้ยินว่า (อ.นางสิริมา) นั้น เป็นหญิงคนิกา ผู้มีรูปงาม
ในเมื่อชื่อว่าราชคฤห์ (เป็น) ผิดแล้ว ต่ออุบาสิกา ชื่อว่าอุตตรวา
ผู้เป็นธิดาของเศรษฐีชื่อว่าปุณณกะ ผู้เป็นภรรยา ของบุตรของ
เศรษฐีชื่อว่าสุมนะ ในภายในแห่งพรรษา หนึ่ง เป็นผู้ใคร่เพื่อ
อัน (ยังอุบาสิกา) นั้น ให้เลื่อมใส (เป็น) ทูลยังพระศาสดา
ผู้มีกิจด้วยภักตฺรอันทรงกระทำแล้ว กับ ด้วยหมู่แห่งภิกษุ ในเรือน
ของอุบาสิกานั้น ให้หัดโทษแล้ว ฟังแล้ว ซึ่งการอนุโมทนาในเพราะภักตฺร
แห่งพระศาสดา ในวันนั้น

เทศนาวิสาเน ปญจสตา อิตฺถิโย โสตาปัตติผล
ปติฏฺฐหฺสิ.

สตฺธา ตาสํ อจลสฺสทฺธาย ปติฏฺฐิตภาวํ ฌตฺวา
สิเนรมุตฺตกา โอตริตฺวา พุทฺธาสเน นิสฺสีทิ.

ถนํ วิสาขา อาห “ภนฺเต สุรา นามสฺยา ปาปิกา,
เอวรูปา หิ นาม อิมมา อิตฺถิโย ตุมฺหาทิสฺสสุ
พุทฺธสฺส ปฺรโต นิสฺสีทิตฺวา อิริยาปถมตฺตปิ สณฺสาเปตฺตุ
อสุกโกนฺตฺติโย อญฺจาย ปาถนี ปหริตฺวา หลิตฺคิตฺตจฺจาทีน
กาตฺถ อารภิสฺสูติ.

สตฺธา “อาม วิสาเช ปาปิกาเอว เอสา สุรา นาม,
เอตฺตญฺหิ นิสฺสสาย อเนกสตา อนนยพฺยสนํ ปตฺตตาทิ
วตฺวา, “กทา ปเนสา ภนฺเต อฺปปนฺนาติ วุตฺเต,
ตสฺสา อฺปปตฺตตี วิตฺตทาเรน กเถตฺตุ อตฺตํ อาหริตฺวา
กุมฺภชาตํ กเถสีติ.

วิสาขายสหายิกาวตฺถุ.

๒. สิริมาวตฺถุ.

“ปสฺส จิตตกตํ พิมฺพนฺติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ
สตฺธา เวฬุวเน วิหรนฺโต สิริมา อารพฺภา กเถสิ.

สา กิร ราชคเहे อภิสฺวา คนิกา เอกสมฺมึ
อนฺโตวสุเส สุมฺนเสฏฺฐิปปุตฺตสฺส ภริยาย
ปุณฺณกเสฏฺฐิธิตาย อุตฺตราย นาม อฺปาสิกาย
อปรฺชฺชิตฺวา ตํ ปสาเทตฺตกา มา ตสฺส เคเห ภิกฺขุสงฺฆเม
สทฺธิ กตฺตมตฺตกิจจํ สตฺถารํ ขมาเปตฺวา ตํทิวสํ
ทสฺพลสฺส ภาตฺตานุโมทนํ สุตฺวา

บรรลุลแล้ว ซึ่งโศดาปัตติผล ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งพระคาถา ว่า

(อ. บุคคล) ฟังชนะ ซึ่งบุคคลผู้โกรธ ด้วยการไม่โกรธ,
(อ. บุคคล) ฟังชนะ ซึ่งบุคคลผู้ไม่ดี ด้วยความดี,
(อ. บุคคล) ฟังชนะ ซึ่งบุคคล ผู้มีความตระหนี่
ด้วยการให้, (อ. บุคคล ฟังชนะ) ซึ่งบุคคลผู้กล่าว
ซึ่งคำอันเหลวไหลโดยปกติ ด้วยความจริง ดังนี้ ฯ

“อกุโกเถน ชินเ โกธั, อสาธุ สาธุนา ชินเ,
ชินเ กทริยั ทาเนน, สจฺเจนาลิกวาทินนฺติ

คาถาปริโยसानเ โสตาปัตติผลั ปาปุณฺนิ.

(อ. เนื้อความ) นี้ เป็นเนื้อความย่อ (ในเรื่อง) นี้ (ย่อมาเป็น) ฯ ส่วนว่า อ.วาจาเป็นเครื่องกล่าวโดยพิสดาร จักมีแจ้ง ในกถา เป็นเครื่องพรรณนาซึ่งเนื้อความแห่งคาถาเป็นเครื่องอนุเมทนา ในโภจวรรคนั้นเทียบ ฯ (อ.นางสิริมา นั้น) ครั้นบรรลุลแล้ว ซึ่งโศดาปัตติผล อย่างนี้ พุณนิมิตต์แล้ว ซึ่งพระทศพล ถวายแล้ว ซึ่งทานใหญ่ ตั้งไว้แล้ว ซึ่งภัตตรอันบุคคลพึงถวายแก่ภิกษุ มีปริมาณ ๘ แก่สงฆ์ เนื่องนิตยั ในวันรุ่งขึ้น ฯ อ.ภิกษุ ท. ๘ รูป ย่อมไป สู่เรือน เนื่องนิตยั จำเดิม แต่ต้น ฯ (อ. นางสิริมา) กล่าวแล้ว (ซึ่งคำ ท.) มีคำ ว่า (อ.ท่าน ท.) ขอจงรับ ซึ่งเนยใส, (อ.ท่าน ท.) ขอจงรับ ซึ่งน้ำมัน ดังนี้ เป็นต้น ยังบาตร ท. ของภิกษุ ท. เหล่านั้น ให้เต็มอยู่ ฯ (อ.ภัตตร) อัน อันภิกษุรูปหนึ่ง ได้แล้ว ย่อมเพียงพอ (แก่ภิกษุ ท.) ๓ รูปบ้าง ๔ รูปบ้าง ฯ

อยมุตถุ สจฺเจไป. วิตุถารกถา ปน โภจวคฺเค
อนฺนุเมทนคาถาวถฺถนนายเมว อาวิภวิสุสฺสติ.
เอวั โสตาปัตติผลั ปตฺวา ทสฺพลั นิมนฺเตตฺวา
ปฺนทิวเส มหาทานั ทตฺวา สจฺจสฺส อญฺจกภตฺตึ
นิพทฺธั จเปสิ. อาทิตฺโต ปญฺจาย นิพทฺธั อญฺจ ภิกฺขุ
เคนหิ คจฺจนฺติ. “ สปฺปึ คณฺหาถ, ชีริ คณฺหาถาติ
อาทินิ วตฺวา เตสฺส ปตฺเต ปฺนเวติ. เอเกน ลทฺธั ติถฺถณฺปิ
จตฺนุนฺปิ ปโหติ.

อ. บิณฑบาต (อันนางสิริมา) ย่อมถวาย ด้วยความสิ้นไปรอบ แห่งกหาปณะ ๑๖ ทุก ๆ วัน ฯ ครั้งนั้น ในวันหนึ่ง อ.ภิกษุ รูปหนึ่ง ฉันแล้ว ซึ่งภัตตรอันบุคคลพึงถวายแก่ภิกษุ มี ปริมาณ ๘ ในเรือน (ของนางสิริมา) นั้น ได้ไปแล้ว สิวหาร แห่งหนึ่ง ในที่สุดแห่งโยชนั ๓ ฯ ครั้งนั้น (อ.ภิกษุ ท.) ถามแล้ว (ซึ่งภิกษุ) นั้น ผู้นั่งแล้ว ในที่เป็นที่บำรุงซึ่งพระเถระ ในเวลาเย็น ว่า คุณก่อนท่านผู้มีอายุ อ.ท่าน เป็นผู้ รับแล้ว ซึ่งภิกษุ (ในที่) ไหน มาแล้ว ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ (อ.ภิกษุนั้น กล่าวแล้ว) ว่า อ.อัญญาภัตตร ของนางสิริมา อันเรา ฉันแล้ว ดังนี้ ฯ

เทวสิกั โสพิสฺสหาปณฺบริพฺพเยน ปิณฺทปาโต
ทียติ. อเถกทิวสฺส เอโก ภิกฺขุ ตสฺสา เคเห อญฺจกภตฺตึ
ภฺยชิตฺวา ติโยชนมตฺถเก เอกั วิหารั อคฺมาสิ.
อถ นั สายั เถรฺปญฺจานเ นิสินฺนั ภิกฺขุ ปุจฺฉิสฺสุ
“อาวุโส กหิ ภิกฺขุ คเหตฺวา อาคโตสฺสติ.
“สิริมาย อญฺจกภตฺตึ เม ภฺตฺตุนฺติ.

(อ.ภิกษุ ท. ถามแล้ว) ว่า คุณก่อนท่านผู้มีอายุ (อ. นางสิริมา) กระทำแล้ว (ซึ่งภัตตร) อันยังใจให้เจริญย่อมถวาย หรือ ดังนี้ ฯ (อ.ภิกษุนั้น) กล่าวแล้ว ซึ่งคุณ ท. (ของนางสิริมา) นั้น ว่า (อันเรา) ไม่อาจ เพ้ออันพรรณนา ซึ่งภัตตร (ของนางสิริมา) นั้น, (อ. นางสิริมา) นั้น ย่อมถวาย (ซึ่งภัตตร) กระทำ ให้เป็นภัตตรประณีต เกินเปรียบ อ.ภัตตร อัน อันภิกษุ รูปหนึ่ง ได้แล้ว ย่อมเพียงพอ (แก่ภิกษุ ท.) ๓ รูปบ้าง ๔ รูปบ้าง; แต่ ว่า อ.การเห็น (ซึ่งนางสิริมานั้น) นั้นเทียบ เป็นธรรมชาติยิ่งกว่า แมกว่าไทยธรรม (ของนางสิริมา) นั้น (ย่อมเป็น), เพราะว่า (อ. นางสิริมา) นั้น เป็นผู้ มีอย่างนี้เป็นรูป ด้วย เป็นผู้ มีอย่างนี้เป็นรูป ด้วย (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ ครั้งนั้น อ. ภิกษุ รูปหนึ่ง ฟังแล้ว ซึ่งกถาอันแสดงซึ่งคุณ (ของนาง สิริมา) นั้น ยังความรัก ให้เกิดขึ้นแล้ว โดยการไม่เห็นนั้นเทียบ (คิดแล้ว) ว่า อ.อัน อันเรา ไปแล้ว เห็น (ซึ่งนางสิริมา) นั้น ย่อมควร ดังนี้ บอกแล้ว ซึ่งส่วนแห่งพรรษา ของตน ถามแล้ว ซึ่งลำดับ กะภิกษุ นั้น

“มนาปี กตฺวา เทติ อาวุโสติ. “น สกฺกา
ตสฺสา ภตฺตึ วถฺถณฺตต, อติวिय ปถมิตฺ กตฺวา เทติ,
เอเกน ลทฺธั ติถฺถณฺปิ จตฺนุนฺปิ ปโหติ; ตสฺสา ปน เทยฺย
ธมฺมโตปี ทสฺสนเมว อุตฺตริตฺริ, สา ทิ เอวรูปา จ
เอวรูปา จาติ ตสฺสา คฺเณ กเถสิ. อเถโก ภิกฺขุ
ตสฺสา คุณกถั สุตฺวา อทสฺสเนเนว สีเนหิ
อุปฺปาเทตฺวา “ มยา คณฺตฺวา ตั ทญฺจึ วญฺญตฺติ อตฺตโน
วสุสคฺคั กเถตฺวา ตั ภิกฺขุ จิตฺติกั ปุจฺฉิตฺวา

ฟังแล้ว ว่า คุณก่อนท่านผู้มีอายุ ในวันพรุ่งนี้ อ.ท่าน เป็นพระเถระ-
ในสงฆ์ เป็น จักได้ ซึ่งอุฏฐกภัตร ในเรือน นั้น ดังนี้ ถือเอา
ซึ่งบาตรและจีวร หลีกไปแล้ว ในขณะที่นั้นนันทเทียว, ครั้นเมื่ออรุณ
ขึ้นไปแล้ว ในเวลาเช้าเทียว, เข้าไปแล้ว สูโรงแห่งสลาก ยืนแล้ว
เป็นพระเถระในสงฆ์ เป็น ได้แล้ว ซึ่งอุฏฐกภัตร ในเรือน ของนางสิริมา
นั้น ๕

ก็ อ.ภิกษุ นั้น ไต ฉันแล้ว ในวันวาน หลีกไปแล้ว,
อ.โรค เกิดขึ้นแล้ว ในสรีระ ของนางสิริมานั้น ในเวลา
(แห่งภิกษุ) นั้น ไปแล้วนั้นเทียว; เพราะเหตุนั้น (อ.นางสิริมา) นั้น
เปลื้องแล้ว ซึ่งอาภรณ์ ท. นอนแล้ว ๕

ครั้งนั้น อ.ทาสี ท. (ของนางสิริมา) นั้น เห็นแล้ว ซึ่งภิกษุ ท.
ผู้ ได้แล้ว ซึ่งอุฏฐกภัตร มาแล้ว บอกแล้ว (แก่นางสิริมานั้น) ๕
อ.นางสิริมานั้น ไม่อาจอยู่ เพื่ออัน รับแล้ว ซึ่งบาตร ท.
ด้วยมืออันเป็นของตน ยังพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ท. ให้นั่งหรือ หรือว่า
เพื่ออันอังกาส ยังทาสี ท. ให้รู้ทั่วแล้ว ว่า แม่แม่ ท. อ.เจ้า ท.
รับแล้ว ซึ่งบาตร ท. ยังพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ท. ให้นั่งแล้ว ยังภิกษุ ท.
ให้เต็มแล้ว ซึ่งข้าวต้ม ถวายแล้ว ซึ่งของอันบุคคลพึงเคี้ยว
ยังบาตร ท. ให้เต็มแล้วด้วยภัตร ในเวลาแห่งภัตร จงถวายเถิด ดังนี้ ๕

อ.ทาสี ท. เหล่านั้น (รับพร้อมแล้ว) ว่า ข้าแต่แม่เจ้า
อ.ติละ ดังนี้ ยังภิกษุ ท. ให้เข้าไปแล้ว (ยังภิกษุ ท.)
ให้เต็มแล้ว ซึ่งข้าวต้ม ถวายแล้ว ซึ่งของอันบุคคลพึงเคี้ยว
ยังบาตร ท. ให้เต็มแล้ว ด้วยภัตร ในเวลาแห่งภัตร บอกแล้ว
(แก่นางสิริมา) นั้น ๕

อ.นางสิริมา นั้น กล่าวแล้ว ว่า (อ.เจ้า ท.) ประคองแล้ว
ซึ่งเรา จงนำไป, (อ.เรา) จักไหว้ ซึ่งพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ท. ดังนี้
ผู้ (อันหญิง ท.) เหล่านั้น ประคองแล้ว นำไปแล้ว สูสำนัก
ของภิกษุ ท. ไหว้แล้ว ซึ่งภิกษุ ท. ด้วยทั้งสรีระ อันสันอยู่ ๕

อ.ภิกษุนั้น แลดูแล้ว (ซึ่งนางสิริมา) นั้น คิดแล้ว ว่า
อ.ความงามนี้ เป็นความงามแห่งรูป ของนางสิริมา นั้น
ผู้เป็นไซ้ (ย่อมเป็น) ก่อน, ส่วนว่า อ.สมบัติแห่งรูป
ของนางสิริมานี้ ผู้ประดับเฉพาะแล้วด้วยเครื่องอาภรณ์ทั้งปวง
เป็นเช่นไร (จักเป็น) ในกาล (แห่งนางสิริมานั้น) ไม่มีโรค
ดังนี้ ๕ ครั้งนั้น อ.กิเลส อันตนสั่งสมแล้วสิ้นโกฏีแห่งปีมีไซ้หนึ่ง
ของภิกษุนั้น ฟุ้งขึ้นแล้ว ๕

(อ.ภิกษุ) นั้น เป็นผู้มิใช่มีใจส่งไปแล้วในที่อื่น เป็น
ไม่อาจอยู่ เพื่ออันฉัน ซึ่งภัตร ถือเอา ซึ่งบาตร ไปแล้ว
สูวิหาร ปิดแล้ว ซึ่งบาตร วางไว้แล้ว ณ ที่สุดแห่งหนึ่ง
ลาดแล้ว ซึ่งจีวร นอนแล้ว ๕ ครั้งนั้น อ.ภิกษุ ผู้เป็นสหาย
รูปหนึ่ง แม้อ่อนนอนอยู่ ไม่ได้อาจแล้ว เพื่ออัน ยังภิกษุนั้น
ให้ฉัน ๕ อ.ภิกษุนั้น เป็นผู้มิภัตรอันขาดแล้ว ได้เป็นแล้ว ๕

“เสว อวฺโส ตสมฺหิ เคเห ตฺวํ สงฺฆตฺเถโร หุตฺวา
อฏฺฐกภัตฺตํ ลภิสฺสสฺสตี สุตฺวา ตํชณฺณญเณว
ปตฺตจิวรมาทาย ปกฺกนฺโต, ปาโตว อรุณเณ อุกฺคเต,
สลากคฺคํ ปวิสิตฺวา จิตฺตํ สงฺฆตฺเถโร หุตฺวา ตสฺสา
เคเห อฏฺฐกภัตฺตํ ลภี.”

โย ปเนโส ภิกฺขุ ทิโย ภูณฺชิตฺวา ปกฺกามิ, ตสฺส
คตฺเวลายเมวสฺสา สรีเร โรโค อฺปฺปชฺชติ; ตสฺมา
สา อภรรณานิ โอมฺมุญฺจิตฺวา นิปชฺชติ.

อถสฺสา ทาสีโย อฏฺฐกภัตฺตํ ลภิตฺวา อาคเต
ภิกฺขุ ทิสฺวา อาโรเจสฺสุ. ส่า สหตฺถา ปตฺเต คเหตุวา
นีสิตฺทาเปตฺติ วา ปวิสิตฺติ วา อสฺกโกนฺโถตี ทาสีโย
อาณาเปติ “อมฺมา ปตฺเต คเหตุวา อยฺเย
นีสิตฺทาเปตฺวา ยาคฺุ ปาเยตฺวา ชฺชชกฺกํ ทตฺวา
ภตฺตเวลาย ภตฺตสฺส ปตฺเต ปฺุเรตฺวา เทถาติ.

ตา “สาธุ อยฺยเตติ ภิกฺขุ ปเวเสตฺวา ยาคฺุ
ปาเยตฺวา ชฺชชกฺกํ ทตฺวา ภตฺตเวลาย ภตฺตสฺส
ปตฺเต ปฺุเรตฺวา ตสฺสา อาโรเจสฺสุ.

สา “มํ ปริคฺคเหตุวา เนถ, อยฺเย วนฺนุทิสฺสามีติ
วตฺวา ตาหิ ปริคฺคเหตุวา ภิกฺขุณฺํ สนฺติกํ นีตา
ปเวธมาเนน สรีเรน ภิกฺขุ วนฺนุทิ.

โส ภิกฺขุ ตํ โอโลเกตฺวา จินฺตติ “คิลาณาย ตาว
อຍ္ယံ เอติสฺสา รฺูปโสภา, อโรคฺกาเล ปน
สพฺพพารมณฺณปฏิมฺณฺนุทิตาย อิมิสฺสา กิหิสี รฺูปสมฺပตฺติตฺติ.
อถสฺส อเนกฺวสฺสโกฏฺฐิสนฺนิจิตฺโต กิเลโส สมฺทาจริ.

โส อนนฺนฺมโน หุตฺวา ภาตฺตํ ภูณฺชิตฺติ อสฺกโกนฺโถ
ปตฺตมาทาย วิหารํ คนฺตฺวา ปตฺตํ ปิชาย เภกมนฺเต
จเปตฺวา จิวโร อตฺถริตฺวา นิปชฺชติ. อถ นํ เอโก สหายโก
ภิกฺขุ ยาจฺนฺโตปิ โภเชตฺติ นาสกฺขิ. โส จินฺนภาตฺโต อโหสิ.

อ. นางสิริมา ได้กระทำแล้ว ซึ่งกาละ ในสมัยคือเวลาเย็น-
แห่งวัน ในวันนั้นนั้นนึ่งเทียว ๕ อ. พระราชา ทรงส่งไปแล้ว
ซึ่งข่าวสาสน์ แก่พระศาสดา (มีอันให้ทรงทราบ) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
อ. นางสิริมา ผู้เป็นน้องสาวผู้น้อยที่สุด ของหมอชิวก ได้กระทำแล้ว
ซึ่งกาละ ดังนี้ (เป็นเหตุ) ๕

อ. พระศาสดา ทรงสดับแล้ว ซึ่งข่าวสาสน์นั้น ทรงส่งไปแล้ว
ซึ่งข่าวสาสน์ แก่พระราชา (มีอันให้ทรงทราบ) ว่า อ. กิจคืออัน
ยังนางสิริมาให้ใหม่ ย่อมไม่มี, อ. กาและสุนัข ท. จะไม่เคียวกิน
โดยประการใด; อ. พระองค์ ท. ทรงยังราชบุรุษ ให้ยัง นางสิริมานั้น
ให้นอนแล้ว ในป่าช้าเป็นที่ทิ้งซึ่งศพดิบ จง (ทรงยังราชบุรุษ)
ให้รักษา โดยประการนั้น ดังนี้ ๕ อ. พระราชา ได้ทรงกระทำแล้ว
อย่างนั้น ๕ อ. วัน ท. ๓ ก้าวล่วงแล้ว ตามลำดับ, อ. สรีระ พองขึ้นแล้ว
ในวันที่ ๔, อ. นอน ท. ไหลออกแล้ว จากปากแห่งแผล ท. ๙ ๕

อ. สรีระทั้งสิ้น แดกแล้ว เป็นราวจะว่าตุ่มอันเต็มแล้ว
ด้วยข้าวสวดยของข้าวสาสน์ ได้เป็นแล้ว ๕ อ. พระราชา (ทรงยังราชบุรุษ)
ให้ยังกลอง ให้เทียวไปแล้ว ในเมือง (มีอันให้รู้) ว่า อ. ลินใหม่คือ-
กหาปณะ ๘ (ย่อมมี) (แก่ชน ท.) ผู้ไม่มาอยู่ เพื่ออันเห็น ซึ่งนางสิริมา
เว้น ซึ่งเด็กผู้รักษาซึ่งเรือน ท. ดังนี้ (เป็นเหตุ), อนึ่ง (อ. พระราชานั้น)
ทรงส่งไปแล้ว (ซึ่งข่าวสาสน์) ผู้สำนัก ของพระศาสดา (มีอันให้รู้) ว่า
ได้ยินว่า อ. หมูแห่งภิกษุ มีพระพุทธรูปเจ้าเป็นประมุข ขอจงมา
เพื่ออันเห็น ซึ่งนางสิริมา ดังนี้ (เป็นเหตุ) ๕ อ. พระศาสดา
(ทรงยังภิกษุ) ให้บอกแล้ว แก่ภิกษุ ท. ว่า อ. เรา ท. จักไป
เพื่ออันเห็น ซึ่งนางสิริมา ดังนี้ ๕

อ. ภิกษุหนุ่ม แม้นั้น ไม่ได้เอาแล้ว ซึ่งคำ ของใคร ๆ
มีกัทรอันขาดแล้ว เทียว นอนแล้ว ตลอดวัน ท. ๔ ๕
อ. กัทร ในบาตร เป็นของเนา เกิดแล้ว, อ. สนิม ตั้งขึ้นแล้ว
ในบาตร ๕ ครั้นนั้น อ. ภิกษุผู้เป็นสหายนัน เข้าไปหาแล้ว
ซึ่งภิกษุนั้น กล่าวแล้ว ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ อ. พระศาสดา
จะเสด็จไป เพื่ออันทอดพระเนตร ซึ่งนางสิริมา ดังนี้ ๕

อ. ภิกษุนั้น แม่ผู้อันความหิวแผดเผาแล้ว อย่างนั้น ลูกขึ้นแล้ว
พลัน ในเพราะบพ (อันภิกษุผู้เป็นสหายนัน) กล่าวแล้ว ว่า
อ. นางสิริมา ดังนี้ นั้นเทียว กล่าวแล้ว ว่า อ. ท่าน ย่อมกล่าว
ชื่ออะไร ดังนี้; (ครั้นเมื่อคำ) ว่า อ. พระศาสดา จะเสด็จไป
เพื่ออันทอดพระเนตร ซึ่งนางสิริมา, แม่ อ. ท่าน จักไปหรือ ดังนี้
(อันภิกษุผู้เป็นสหายนัน) กล่าวแล้ว, (กล่าวแล้ว) ว่า เออ อ. เรา
จักไป ดังนี้ ทิ้งแล้ว ซึ่งกัทร ล้างแล้ว ซึ่งบาตร ใส่แล้ว ในถลก
ได้ไปแล้ว กับ ด้วยหมูแห่งภิกษุ ๕

อ. พระศาสดา ผู้อันหมูแห่งภิกษุแวดล้อมแล้ว ได้ยินแล้ว
ณ ข้าง ๆ หนึ่ง ๕ อ. หมูแห่งภิกษุณีกิติ อ. บริษัทแห่ง
พระราชาก็ดี อ. บริษัทคืออุบาสกก็ดี อ. บริษัทคืออุบาสิกาก็ดี
ได้ยินแล้ว ณ ข้าง ๆ หนึ่ง ๕ อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว
ซึ่งพระราชา ว่า ดูก่อนมหาบพิตร อ. หญิงนั้น เป็นใคร (ย่อมเป็น)
ดังนี้ ๕ (อ. พระราชา กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
อ. น้องสาว ของหมอชิวก เป็นผู้ชื่อว่าสิริมา (ย่อมเป็น) ดังนี้ ๕

ตีทิวสเมว สายณฺหสมเย สิริมา กาลมกาสิ.
ราชา สตฺถุ สาสนํ เปเสสิ “ภานฺเต ชีวกสฺส กนิฏฺฐภคินี
สิริมา กาลมกาสิตี.

สตฺถา ตํ สุตฺวา รมฺโถ สาสนํ ปถิณิ
“สิริมา ย ฆาปนิกิจฺจํ นตฺถิ, อามกสฺสาเน ตํ,
ยถา กากสฺสนฺชา น ชาทฺนฺติ; ตถา นิปฺชฺชาเปตฺวา
รกฺษาเปถาติ. ราชา ตถา อกาสิ. ปฏฺิปาฎฺิยา ตโย
ทิวสา อติกฺกนฺตา, จตฺตเถ ทิวเส สรีริ อุตฺตฺมา ย.
นวทิวณฺมุเขหิ ปุพฺวา ปคฺสมรีสุ.

สกลสรีริ ภินฺนํ สาถิภตฺตจาฎฺิ วีย อโหสิ.
ราชา นครเ ภริณฺจาราเปสิ “จเปตฺวา
เคหฺรทฺทธารเก สิริมา ย ทสฺสนตฺถํ อนาถจฺจนฺตานํ
อฏฺฐกหาปณฺทฏฺุฑฺติ, สตฺถุ สนฺติกํ จ เปเสสิ
“พุทฺธปฺปุโมโข กิร ภิกฺขุสงฺโฆ สิริมา ย ทสฺสนตฺถํ
อาถจฺจตฺติ. สตฺถา ภิกฺขุณฺ อโหจาเปสิ “สิริมา ย
ทสฺสนตฺถํ คมิสฺสามาติ.

โสปี ทหฺรภิกฺขุ จตฺตาโร ทิวเส กสฺสจฺจิ วจฺนํ
อคฺคเหตุวา จินฺนภตฺโตว นิปฺชฺชิ. ปตฺเต ภตฺตํ
ปฺตฺติกํ ชาตํ, ปตฺเต มลํ อฏฺฐจฺหิ. อถ นํ โส สหายนภิกฺขุ
อุปสงฺกมิตฺวา “อาวุโส สตฺถา สิริมา ย ทสฺสนตฺถํ
คจฺจตฺติ อาห.

โส ตถา จาตฺตฺตฺตฺโตปี “สิริมาติ วุตฺตปเทยว
สหสา อฏฺฐจฺหิตฺวา “กํ ภณฺสีติ อาห; “สตฺถา สิริมํ
ทฏฺุจฺจํ คจฺจตฺติ, ตวํปี คมิสฺสสีติ วุตฺเต,
“อาม คมิสฺสามีติ ภตฺตํ จชฺเชตฺวา ปตฺตํ
โธวิตฺวา ถวิกาย ปกฺขิปิตฺวา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ
อคฺมาสิ.

สตฺถา ภิกฺขุสงฺฆมปริวฺโต เอกปฺสฺเส อฏฺฐาสิ.
ภิกฺขุณฺิสงฺฆเป ราชปฺริสาปี อุปาสกปฺริสาปี อุปาสิก-
ปฺริสาปี เอกกปฺสฺเส อฏฺุจฺจํ. สตฺถา ราชานํ ปุจฺฉิ
“กา เอสา มหाराชาตี. “ภานฺเต ชีวกสฺส ภคินี
สิริมา นามาติ.

(อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว) ว่า อ. หญิง นั้น เป็นนางสิริมา (ยอมเป็น) หรือ ดังนี้ ๕ (อ. พระราชา กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระเจ้าข้า (อ. อย่างนั้น) ดังนี้ ๕ (อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ถ้าอย่างนั้น (อ. พระองค์) จงทรง (ยังราชบุรุษ) ให้ ยังกลอง ให้เที่ยวไป ในเมือง (มีอันให้รู้) ว่า (อ. ใคร ๆ) ให้แล้ว ซึ่งพันแห่งทรัพย์ จงรับเอา ซึ่งนางสิริมา ดังนี้ (เป็นเหตุ) ดังนี้ ๕ อ. พระราชา ได้ทรงกระทำแล้ว อย่างนั้น ๕ (อ. บุคคล) แม่คนหนึ่ง ชื่อว่าผู้กล่าวอยู่ ว่า อ. เรา ดังนี้ หรือ หรือว่า ว่า อ. เรา ดังนี้ ไม่ได้มีแล้ว ๕ อ. พระราชา กราบทูลแล้ว แก่พระศาสดา ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. ชน ท.) ย่อมไม่รับเอา ดังนี้ ๕ (อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนมหาบพิตร ถ้าอย่างนั้น (อ. พระองค์) ขอจงทรง ยังราคา ให้ลดลง ดังนี้ ๕

อ. พระราชา (ทรงยังราชบุรุษ) ให้ยังกลอง ให้เที่ยวไปแล้ว (มีอันให้รู้) ว่า (อ. ใคร ๆ) ให้แล้ว ซึ่งร้อยห้าแห่งทรัพย์ ท. จงรับเอา (ซึ่งนางสิริมา) ดังนี้ (เป็นเหตุ); ไม่ทรงเห็นแล้ว ซึ่งใคร ๆ ผู้รับเอา (ทรงยังราชบุรุษ) ให้ยังกลอง ให้เที่ยวไปแล้ว (มีอันให้รู้) ว่า (อ. ใคร ๆ ให้แล้ว) ซึ่งร้อย ท. ที่ ๓ ด้วยทั้งกิง (จงรับเอา ซึ่งนางสิริมา), (อ. ใคร ๆ ให้แล้ว) ซึ่งร้อย ท. ๒ (จงรับเอา ซึ่งนางสิริมา), (อ. ใคร ๆ ให้แล้ว) ซึ่งร้อย (จงรับเอา ซึ่งนางสิริมา), (อ. ใคร ๆ ให้แล้ว ซึ่งกหาปณะ ท.) ๕๐ (จงรับเอา ซึ่งนางสิริมา), (อ. ใคร ๆ ให้แล้ว) ซึ่งกหาปณะ ๒๕ ท. (จงรับเอา ซึ่งนางสิริมา), (อ. ใคร ๆ ให้แล้ว) ซึ่งกหาปณะ ๑๐ ท. (จงรับเอา ซึ่งนางสิริมา), (อ. ใคร ๆ ให้แล้ว) ซึ่งกหาปณะ ๕ ท. (จงรับเอา ซึ่งนางสิริมา), (อ. ใคร ๆ ให้แล้ว) ซึ่งกหาปณะ (จงรับเอา ซึ่งนางสิริมา), (อ. ใคร ๆ ให้แล้ว) ซึ่งกิง แห่งกหาปณะ (จงรับเอา ซึ่งนางสิริมา), (อ. ใคร ๆ ให้แล้ว) ซึ่งบาท (จงรับเอา ซึ่งนางสิริมา), (อ. ใคร ๆ ให้แล้ว) ซึ่งมาสก (จงรับเอา ซึ่งนางสิริมา), (อ. ใคร ๆ) ให้แล้ว ซึ่งกาคณิก จงรับเอา ซึ่งนางสิริมา ดังนี้ (เป็นเหตุ) (ทรงยังราชบุรุษ) ให้ยังกลอง ให้เที่ยวไปแล้ว (มีอันให้รู้) ว่า อ. ใคร ๆ จงรับเอา แม่เปล่า ดังนี้ (เป็นเหตุ) ๕ (อ. บุคคล) ชื่อว่า ผู้กล่าวอยู่ ว่า อ. เรา ดังนี้หรือ หรือว่า ว่า อ. เรา ดังนี้ ไม่ได้มีแล้ว ๕

อ. พระราชา กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. บุคคล) ชื่อว่าผู้รับเอาอยู่ แม่เปล่า ย่อมไม่มี ดังนี้ ๕ อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนมิทษุ ท. อ. เธอ ท. จงดู ซึ่งมาตุคาม ผู้เป็นที่รัก ของมหาชน, (อ. ชน ท.) ในเมือง นี้มันเที่ยว ให้แล้ว ซึ่งพันแห่งทรัพย์ ได้แล้ว (เพื่ออันยินดียิ่ง) ตลอดวันหนึ่ง ในกาลก่อน, ในกาลนี้ (อ. บุคคล) แม่ผู้รับเอาอยู่ เปล่า ย่อมไม่มี, อ. รูป ชื่อมีอย่างนี้เป็นรูป เป็นรูป ถึงแล้วซึ่งความสิ้นไปและความเสื่อมไป (ยอมเป็น), ดูก่อนมิทษุ ท. (อ. เธอ ท.) จงดู ซึ่งอัตรภาพ อันกระสับกระส่าย ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา นี้ ว่า

อ. ความยั่งยืน อ. ความตั้งมั่น ย่อมไม่มี แก่อัตรภาพ ได,
(อ. เธอ) จงดู ซึ่งอัตรภาพ (นั้น) อันกรรมกระทำให้ดังมาแล้ว
อันมีกายเป็นแผล อันอันร้อยแห่งกระดูก ท. ๓ ยกขึ้น-
ด้วยดีแล้ว อันกระสับกระส่าย อันมหาชนดำริกันแล้ว
โดยมาก ดังนี้ ๕

“สิริมา เอสาติ. “อาม ภาเนติ. “เตนหิ นคร
ภริยจาราเปหิ `สหสุตฺตํ ทตฺวา สิริมํ คณฺหาตุติ.
ราชา ตถา อากาสิ. เอโกปิ “อหนฺติ วา “อหนฺติ วา
วทฺนฺโต นาม นานโหสิ. ราชา สตฺถุ อารโจะสิ
“น คณฺหนฺติ ภาเนติ. “เตนหิ มหาราช อคฺขํ
โอหาเรหิติ.

ราชา “ปญฺจสตานิ ทตฺวา คณฺหาตุติ
ภริยจาราเปหิ; กญฺจิ คณฺหนํ อทิสฺวา
“อทฺตมเตยฺยานิ สตานิ, เทว สตานิ, สตํ,
ปญฺญาสํ, ปญฺจวิสติกหาปณฺ, ทสกหาปณฺ,
ปญฺจกหาปณฺ, กหาปณํ, อทฺตมํ, ปาทํ, มาสกํ,
กาคณิกํ ทตฺวา สิริมํ คณฺหาตุติ ภริยจาราเปตฺวา
“มฺธาปิ คณฺหาตุติ ภริยจาราเปหิ. “อหนฺติ วา
“อหนฺติ วา วทฺนฺโต นาม นานโหสิ.

ราชา “มฺธาปิ ภาเนตฺ คณฺหนฺโต นาม นตฺถิติ
อาห. สตฺถา “ปสุตฺตํ ภิกฺขเว มหาชนสุตฺตํ ปิยํ
มาตุคามํ, อิมสฺสมีเยว นครเอ สหสุตฺตํ ทตฺวา ปุพฺเพ
เอกทิวสํ ลภิสฺสุ, อิทานิ มฺธา คณฺหนฺโตปิ นตฺถิ,
เอวรूपํ นาม รูปํ ขยวปฺปตฺตํ, ปสุตฺตํ ภิกฺขเว
อาตุริ อตฺตภาวนฺติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

“ปสุตฺตํ จิตฺตกตํ พิมฺพํ อรุกายํ สมฺมุสฺสิตํ
อาตุริ พหุสงฺกปฺปํ, ยสุตฺตํ นตฺถิ ทุวํ จิตฺติ.

อ.อรรถ ว่า มีความงดงามอันกรรมกระทำแล้ว คือว่า
อันกรรมกระทำให้วิจิตรแล้ว (ด้วยวัตถุ ท.) มีเครื่องประดับ
คือผ้าและเครื่องประดับคือระเบียบเป็นต้น ดังนี้ (ในบท ท.)
เหล่านั้นหนา (แห่งบท) ว่า **จิตตกต์** ดังนี้ ๕ (อ. อรรถ) ว่า
ซึ่งอรรถภาพ อันตั้งอยู่ด้วยดีแล้ว ด้วยอวัยวะและอวัยวะอาศัย ท.
มีอวัยวะยาวเป็นต้น ในที่ควรแล้วแก่อวัยวะมีอวัยวะยาวเป็นต้น
ท. (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **พิมพ์** ดังนี้ ๕ (อ. อรรถ) ว่า อันมีกาย
เป็นแผลเป็นแล้ว ด้วยสามารถ แห่งปากแห่งแผล ท. ๙
(ดังนี้ แห่งบท) ว่า **อรุกาย** ดังนี้ ๕

(อ. อรรถ) ว่า อันร้อยแห่งกระดูก ท. ๓ ยกขึ้นด้วยดีแล้ว
(ดังนี้ แห่งบท) ว่า **สมุสสิต** ดังนี้ ๕ (อ. อรรถ) ว่า
อันชื่อว่าเป็นไข้เนื่องนิตย์ เพราะความที่ (แห่งอรรถภาพนั้น)
เป็นอรรถภาพ (อันบุคคล) พึงบริหาร (ด้วยอาการ ท.) มีอิริยาบถ
เป็นต้น ตลอดกาลทั้งปวง (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **อาตุรุ** ดังนี้ ๕
(อ. อรรถ) ว่า อันมหาชน คำรักกันแล้ว โดยมาก (ดังนี้ แห่งบท)
ว่า **พหูสงกปปิ** ดังนี้ ๕ อ. อรรถ ว่า อ.ความเป็นคืออันยังยืน
หรือ หรือว่า อ. ความเป็นคืออันตั้งมั่น ย่อมไม่มี แก้อรรถภาพ
ใด, (อ. เธอ ท.) จงดู ซึ่งอรรถภาพ นี้ นั้น อันมีความแตกไป
และความเรียวยาวไปและความกระจัดกระจายไปเป็นธรรม
โดยส่วนเดียวนั้นเทียว ดังนี้ (แห่งบาทแห่งพระคาถา) ว่า
ยสส นตถิ ฐุวั จิตติ ดังนี้ ๕

ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา อ.อันรู้เฉพาะซึ่งธรรม
ได้มีแล้ว แก่พันแห่งสัตว์ผู้มีลมปราณ ท. ๘๔ ๕
อ. ภิกษุ แม่นั้น ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในไสตยาปัตติผล ดังนี้แล ๕

อ. เรื่องแห่งนางสิริมา (จบแล้ว) ๕

สิริมาวตถุ.

๓. อ. เรื่องแห่งพระเถรีชื่อว่าอุตรา (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๕

๓. อุตตรตเถรีวตถุ.

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเชตวัน
ทรงปรารภ ชื่อซึ่งพระเถรีชื่อว่าอุตรา ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา
นี้ ว่า **ปรีชิตถมิมิ ฐูปิ** ดังนี้เป็นต้น ๕

“**ปรีชิตถมิมิ ฐูปิ** อิมิ ฐมมเทศนํ สตุตา
เชตวัน วิหรรนโต อุตตรตเถรี นาม อารพุก กเถสิ.

ได้ยินว่า อ. พระเถรี เป็นผู้มียร้อยแห่งกาลฝน ๒๐ โดยการเกิด
(เป็น) เทียวไปแล้ว เพื่อบิณฑชะ ผู้มีบิณฑชบาตอันได้แล้ว เห็นแล้ว
ซึ่งภิกษุ รูปหนึ่ง ในระหว่างแห่งถนน ถามโดยเอื้อเพื่อแล้ว
ด้วยบิณฑชบาต (เมื่อภิกษุ) นั้น ไม่ห้ามแล้ว รับเอาอยู่ ถวายแล้ว
ซึ่งบิณฑชบาตทั้งปวง เป็นผู้มียอาหารออกแล้ว ได้เป็นแล้ว;
ถวายแล้ว ซึ่งภัตกร แก่ภิกษุ นั้นนั้นเทียว ในที่ นั้นนั้นเทียว
เป็นผู้มียอาหารออกแล้ว ได้เป็นแล้ว ในวัน ที่ ๒ บ้าง ที่ ๓ บ้าง
ด้วยประการฉะนี้;

เถรี กิร วิสวสสสติกกา ชาตียา ปิณฺฑทาย จริตฺวา
ลทฺฐปิณฺฑทปาตา อนฺตรวโรถิยํ เอกํ ภิกฺขุํ ปสฺสิตฺวา
ปิณฺฑทปาเตน อาปุจฺจิตฺวา ตสฺส อปฺปฏิทฺธิปิทฺวา
คณฺหุตสฺส สพฺพิ ทตฺวา นิราหารา อโหสิ;
เอวํ ทฺถิเยปิ ตติเยปิ ทิวเส ตสฺสเว ภิกฺขุโน
ตสฺมีเยว จาเน ภตฺตํ ทตฺวา นิราหารา อโหสิ;

แต่ว่า ในวันที่ ๔ (อ. พระเถรี) เทียวไปอยู่ เพื่อบิณฑชะ เห็นแล้ว ซึ่งพระศาสดา ในที่อันแคบ แห่งหนึ่ง ก้าวกลับอยู่ เหยียบแล้ว ซึ่งชายแห่งจีวร ของตน อันห้อยลงอยู่ ไม่อาจอยู่ เพื่ออันดำรงอยู่ เป็นไปรอบ ล้มแล้ว ฯ

อ.พระศาสดา เสด็จไปแล้ว ผู้สำนัก (ของพระเถรี) นั้น ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนน้องหญิง อ.อัมภพ ของเธอ แก่รอบแล้ว จักแตก ต่อกาลไม่นานนั้นเทียว ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา นี้ ว่า

อ.รูป นี้ เป็นธรรมชาติแก่รอบแล้ว เป็นรังแห่งโรค เป็นธรรมชาติผู้ฟัง (ย่อมเป็น), อ. กายนั้น อันเปื่อยเน่า จะแตก, เพราะว่า อ.ชีวิต มีความตายเป็นที่สุด ดังนี้ ฯ

อ.เนื้อความ (แห่งคำอันเป็นพระศาสดา) นั้น ว่า ดูก่อนน้องหญิง อ. รูป นี้ คือว่า อันบัณฑิตนับพร้อมแล้วว่าสรีระ ของเธอ ชื่อว่าเป็นธรรมชาติแก่รอบแล้ว เพราะความที่ (แห่งเธอ) เป็นหญิงถือเอาซึ่งความเป็นผู้ใหญ่ (ย่อมเป็น), ก็ อ. รูปนั้น แล ชื่อว่าเป็นรังแห่งโรค เพราะอรรถว่าเป็นฐานเป็นที่อยู่อาศัย แห่งโรคทั้งปวง ท. (ย่อมเป็น); เหมือนอย่างว่า อ. สุนัขจิ้งจอก แม่หนุ่ม (อันชน ท.) ย่อมกล่าว ว่า อ.สุนัขจิ้งจอกแก่ ดังนี้, อ.เถาหัวด้วน แม่อ่อน (อันชน ท.) ย่อมกล่าว ว่า อ. เครือเถาเนา ดังนี้ ฉันใด แล; อ.รูป อันเกิดแล้วในวันนั้น แม้เป็นรูปมีสีเพียงดั่งสีแห่งทอง มีอยู่ เป็นกายเปื่อยเน่า ชื่อว่า เป็นธรรมชาติผู้ฟัง เพราะอรรถว่าเป็นที่ไหลออก เนื่องนิตย (ย่อมเป็น) ฉันนั้น ฯ

อ.กาย ของเธอ นั้น คือว่า นั้น เป็นกายเปื่อยเน่า มีอยู่ (อันเธอ) ฟังทราบ ว่า จะแตก คือว่า จักแตก ต่อกาลไม่นาน นั้นเทียว ดังนี้ ฯ

(อ. อันถาม) ว่า (อ. กายนั้น อันเปื่อยเน่า จะแตก) เพราะอะไร ? (ดังนี้) (อ.อันแก้) ว่า เพราะว่า อ.ชีวิต มีความตายเป็นที่สุด (ดังนี้): (อ.พระดำรัส) ว่า อ.ชีวิต ของสัตว์ทั้งปวง ท. มีความตายเป็นที่สุดนั้นเพียง เหตุใด (เพราะเหตุนั้น อ. กายนั้น อันเปื่อยเน่า จะแตก) ดังนี้ เป็นคำอธิบาย (อันพระผู้มีพระภาคเจ้า) ตรัสแล้ว ย่อมเป็น (ดังนี้ อันบัณฑิต ฟังทราบ) ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา อ.พระเถรี บรรลุแล้ว ซึ่งโสดาปัตติผล ฯ อ.เทศนา เป็นเทศนาเป็นไปกับด้วยวาจา มีประโยชน์ ได้มีแล้ว แม้แก่มหาชน ดังนี้แล ฯ

อ. เรื่องแห่งพระเถรีชื่อว่าอุตตรา (จบแล้ว) ฯ

จตุตถ เทวเส ปน ปิณฑชาย จรณตี เอกสมิ สมพาราฏฐาเน สตุถาริ ทิสฺวา ปฏิฏกมฺนฺตี โอลมฺพนฺตํ อุตฺตโน จีวรกณฺณํ อทุกมิตฺตฺวา สณฺจาทู อสฺกโกนฺตี ปริวตฺติตฺตฺวา ปติ.

สตุถา ตสฺสา สนฺตีกํ คนฺตฺวา “ภคินี ปริชินฺณโก เต อุตฺตภาโว น จิรสฺเสว ภิชฺชิสฺสตีติ วตฺตวา อิมํ คาถมาห

“ปริชินฺณมิตํ รูปํ โรคินิทฺถํ ปภงฺคุณํ, ภิชฺชตี ปฺปติ สนฺเทโห, มรณนฺตํ ทิ ชีวิตฺตฺติ.

ตสฺสตุโถ “ภคินี อิทํ ตว สรีรสฺงฺขาตํ รูปํ มหฺลลกาเวเน ปริชินฺณํ, ตถฺย โข สพฺพโรคานํ นิวาสนฺภูจฺจานตฺเถเน โรคนิทฺถํ; ยถา โข ปน ตฺรฺโณปิ สีคาโล “ชรฺสีคาโลติ วุจฺจติ, ตฺรฺณปิ คิฟิฉิตฺตา “ปฺปติลตฺตาติ วุจฺจติ; เหวํ ตทฺหฺชาตํ สุวณฺณวณฺณมฺปิ สมานํ นิจฺจํ ปคฺชฺรณตฺเถเน ปฺปติกาเย ปภงฺคุณํ.

โส เอโส ปฺปติโก สมานो ตว เทโห ภิชฺชตี น จิรสฺเสว ภิชฺชิสฺสตีติ เวทิตฺตฺพโ.

กัการณา ? มรณนฺตํ ทิ ชีวิตฺ: ยสมฺมา สพฺพสฺตฺตฺตฺนํ ชีวิตํ มรณปริโยสานเมวาทิ วุตฺตํ โหติ.

เทสนาวสานเ เถรี โสตาปตฺตติผลํ ปตฺตฺตา. มหาชนสฺสาปิ สาทฺธิกา เทสนา อโหสีติ.

อุตฺตรตฺเถรีวตฺถุ.

๔. อ. เรื่องแห่งภิกษุผู้มีมานะอันยิ่ง (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๑

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเชตวัน ทรงปรารภ
ซึ่งภิกษุ ท. ผู้มีมานะอันยิ่ง ผู้มากพร้อม ตรัสแล้ว
ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า **ยานีมานิ** ดังนี้ เป็นต้น ๑

ได้ยินว่า อ.ภิกษุ ท. มีรอยห่าเป็นประมาณ เรียนเอาแล้ว
ซึ่งกัมมัญฐาน ในสำนัก ของพระศาสดา เข้าไปแล้ว สู้ป่า
พากเพียรอยู่ พยายามอยู่ ยังฉาน ให้บังเกิดแล้ว
ล้ำคณอยู่ ว่า อ. กิจแห่งบรรพชิต ของเรา ท. สำเร็จแล้ว
ดังนี้ เพราะอันไม่พึงขึ้น แห่งกิเลส ท. มาแล้ว (ด้วยความหวัง)
ว่า (อ.เรา ท.) จักกราบพูล ซึ่งคุณ อันตนได้เฉพาะแล้ว
แก่พระศาสดา ดังนี้ ๑

อ.พระศาสดา ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนอนันท์ อ.กรรม
ด้วยเรา ผู้ อันภิกษุ ท. เหล่านั้น เข้าไปแล้ว เห็นแล้ว
ย่อมไม่มี, (อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น) ไปแล้ว สู้ป่าเข้าเป็นที่ทิ้งซึ่งศพดิบ
กลับมาแล้ว (จากป่าเข้าเป็นที่ทิ้งซึ่งศพดิบ) นั้น จงเห็น ซึ่งเรา
ดังนี้ ในกาล (แห่งภิกษุ ท.) เหล่านั้น ถึงแล้ว ซึ่งขุมแห่งประตุ
ในภายนอกนั้นเทียว ๑

อ.พระเถระ ไปแล้ว บอกแล้ว ซึ่งเนื้อความ นั้น
(แก่ภิกษุ ท.) เหล่านั้น ๑ (อ. ภิกษุ ท.) เหล่านั้น ไม่กล่าวแล้ว ว่า
(อ. ประโยชน์) อะไร ของเรา ท. ด้วยป่าเข้าเป็นที่ทิ้งซึ่งศพดิบ
ดังนี้ เทียว (คิดกันแล้ว) ว่า อ. เหตุ เป็นเหตุ อันพระพุทเจ้า
ผู้ทรงเห็นซึ่งกาลนานโดยปกติ ทรงเห็นแล้ว จักเป็น ดังนี้ ไปแล้ว
สู้ป่าเข้าเป็นที่ทิ้งซึ่งศพดิบ ดูอยู่ ซึ่งชากศพ ท. (ในป่าเข้า
เป็นที่ทิ้งซึ่งศพดิบ) นั้น กู้ได้แล้ว ซึ่งอันกระทบยั้ง ในชากศพ ท.
อันตกแล้ว สิ้นวันหนึ่ง สิ้นวันสอง ยังความกำหนด ในสิริระอันสด ท.
อันตกแล้ว ในขณะนั้น ให้เกิดขึ้นแล้ว, รู้แล้ว ซึ่งความที่ แห่งตน
เป็นผู้เป็นไปกับด้วยกิเลส ในขณะนั้น ๑

อ.พระศาสดา ประทับนั่งแล้ว ในพระคันธกุฎี เทียว
ทรงแผ่ไปแล้ว ซึ่งพระรัศมี เป็นราวกะว่า ตรัสอยู่ ในที่ต่อหน้า
แห่งภิกษุ ท. เหล่านั้น (เป็น) ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท.
อ.อัน อันเธอ ท. เห็นแล้ว ซึ่งร่างแห่งกระดูก มีอย่างนี้เป็นรูป
ยังความยินดีด้วยสามารถแห่งความกำหนด ให้เกิดขึ้น เป็นกิริยา
สมควรหรือหนอ แล (ย่อมเป็น) ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา นี้ ว่า

อ. กระดูก ท. เหล่านี้ เหล่าใด อันใคร ๆ ไม่ปรารถนา-
แล้ว เพียงดัง อ.น้ำเต้า ท. ในสารทกาล มีสีเพียงดัง-
สีแห่งนกพิราบ, อ.ความยินดี อะไร (จักมี แก่เธอ ท.)
เพราะเห็น (ซึ่งกระดูก ท.) เหล่านั้น ดังนี้ ๑

(อ. อรรถ) ว่า (อันใคร ๆ) ทิ้งแล้ว (ดังนี้ ในบท ท.)
เหล่านั้นหนา (แห่งบท) ว่า **อปตฺถานิ** ดังนี้ ๑

๔. อธิมานิกภิกษุขุดดู.

“**ยานีมานิ** อิมิ อมฺมเทสนิ สตุถา เขตวเน
วิหฺรนฺโต สมฺพหฺลเ อธิมานิเก ภิกฺขุ อารพฺภ กเถติ.

ปญฺจสตา กิร ภิกฺขุ สตุถุ สนฺติเก กมฺมญฺจานํ
คเหตุวา อรณฺธํ ปวิสิตฺวา ฆญฺญตา วายมนฺตา
ฉานํ นิพฺพตฺเตตฺวา กิเลสํ อสมฺทาจาเรน
“ปพฺพชิตฺกิจจํ ใน นิพฺพนฺนฺติ มนฺธมานา
“อตฺตนา ปฏฺิลทฺตคฺคณิ สตุถุ อโรเจสฺสามาติ อากฺขณฺสิสุ.

สตุถา เตสํ พหิทฺวารโกฏฺจกํ ปตฺตกาเลเยว
อานนฺทเตเถรํ อหา “อานนฺท เอเตสํ ภิกฺขุณํ ปวิสิตฺวา
มยา ทิฏฺฐเณ กมฺมํ นตฺถิ, อามกฺสุสานํ คนฺตฺวา
ตโต ปจฺจาคนฺตฺวา มํ ปสฺสนฺตฺติ.

เถโร คนฺตฺวา เตสํ ตมตฺถํ อโรเจสิ. เต “กิ
อมฺหากํ อามกฺสุสานเณนาติ อวตฺตวาท “ที่ขมฺทสฺสินา
พฺพฺเชน การณํ ทิฏฺฐํ ภวิสฺสตีติ อามกฺสุสานํ คนฺตฺวา
ตตฺถ กุณฺปาณิ ปสฺสนฺตฺวา เอกาหํ ทฺวิหํ ปติเตสฺสุ
กุณฺเปสฺสุ อามาตํ ปฏฺิลภิตฺวา ตํชนํ ปติเตสฺสุ อลฺลสฺริเรสฺสุ
ราคํ อุปฺปาทยีสฺสุ, ตสฺมี ขณฺเ อตฺตโน สกิลเสสฺวาวิ
ชานีสฺสุ.

สตุถา คนฺธกุฎฺธิยํ นิสฺสิโนว โอบาสํ ฝริตฺวา
เตสํ สมฺมุเข กเถนฺโต วิย “ปฏฺิรูปํ นุ โข ภิกฺขเว ตฺมฺหากํ
เอวรูปํ อฏฺุจิสฺสฺฆาตํ ทิสฺวา ราคเรตี อุปฺปาเทตฺตฺนฺติ
วตฺวา อิมิ คาถมาหา

“ยานีมานิ อปตฺถานิ อลาพฺพเนว สารเท
กาปตฺถานิ อฏฺุจิสฺสิ, ตานิ ทิสฺวาน การตีติ.

ตตฺถ **อปตฺถานิ**: อฏฺุทิตานิ.

(อ.อรรถ) ว่า รวากะ อุณาโต ท. อันลมและแดดกระทบแล้ว อันเกลื่อนกล่นแล้ว (ในที่) นั้น ๆ ในสารทกาล (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **สารท** ดังนี้ ๕ (อ.อรรถ) ว่า มีสี่เพียงดั่งสี่แห่งนภพิวา (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **กาไปตกานิ** ดังนี้ ๕

อ. อรรถ ว่า อ. ความยินดี อะไร (จักมี) แก่เธอ ท. เพราะเห็น ซึ่งกระชุก ท. เหล่านั้น คือว่า มีอย่างนี้เป็นรูป, อ. อัน (อันเธอ ท.) กระทำ ซึ่งความยินดีในกาม แม้มีประมาณน้อย ย่อมไม่ควรนั้นเทียว มิใช่หรือ ดังนี้ (แห่งหมวดสองแห่งบท) ว่า **ตานิ ทิสวาน** ดังนี้ ๕

ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา อ.ภิกษุ ท. เหล่านั้น ผู้ยืนแล้วอย่างไรเทียว บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหัต ชมเชยอยู่ ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า มาแล้ว ถวายบังคมแล้ว ดังนี้แล ๕

อ. เรื่องแห่งภิกษุผู้มีมานะอันยิ่ง (จบแล้ว) ๕

๕. อ. เรื่องแห่งพระเถรีชื่อว่ารูปันธา (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๕

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเชตวัน ทรงปรารภ ซึ่งพระเถรีชื่อว่ารูปันธา ผู้ทรงดงามในชนบท ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า **อฏฺฐิณี นครี กตฺ** ดังนี้ เป็นต้น ๕

ได้ยินว่า ในวันหนึ่ง (อ.พระนางรูปันธา) นั้น ทรงดำริแล้ว ว่า อ.พระภคตาผู้เจริญที่สุด ของเรา ทรงละแล้ว ซึ่งสิริคือความเป็นแห่งพระราชา ผนwxแล้ว เป็นพระพุทฺธเจ้า ผู้เป็นบุคคลผู้เลิศ ในโลก เกิดแล้ว, อ. พระกุมารพระนามว่าราหุล แม้ผู้เป็นโอรส (ของพระภคตา ผู้เจริญที่สุด) นั้น ผนwxแล้ว, แม้ อ. พระภคตา ของเรา ผนwxแล้ว, แม้ อ. พระมารดา ของเรา ผนwxแล้ว; แม้ อ. เรา, ครั้นเมื่อหมู่แห่งญาติ มีประมาณเท่านี้ ผนwxแล้ว, จักกระทำ ซึ่งอะไร ในเรือน, อ. เรา จักบวช ดังนี้ ๕

(อ. พระนางรูปันธา) นั้น เสด็จเข้าไปหาแล้ว ซึ่งที่เป็นที่เข้าไปอาศัยแห่งภิกษุณี ผนwxแล้ว เพราะความรักในพระญาตินั้นเทียว, (ผนwxแล้ว) ด้วยศรัทธา หามิได้; แต่ที่ว่า (อ. พระเถรีนั้น) ปรากฏแล้วว่า อ. รูปันธา ดังนี้ เพราะความที่ (แห่งพระองค์ เป็นผู้มี) รูปดงาม ๕

(อ. พระนางรูปันธา) นั้น ทรงสดับแล้ว ว่า ได้ยินว่า อ. พระศาสดา ย่อมตรัส ว่า อ.รูป เป็นธรรมชาติไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ย่อมเป็น, อ. เวทนา (เป็นธรรมชาติไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ย่อมเป็น), อ. สัญญา (เป็นธรรมชาติไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ย่อมเป็น), อ. สังขาร ท. (เป็นสภาพไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ย่อมเป็น), อ. วิญญาณ เป็นธรรมชาติไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา (ย่อมเป็น) ดังนี้ ดังนี้ ย่อมไม่เสด็จไป สู่ความเป็น (แห่งบุคคล) ผู้มีหน้าพร้อม ต่อพระศาสดา (ด้วยอันทรงดำริ) ว่า อ. พระศาสดา ฟังตรัส ซึ่งโทษ ในรูป แม้ของเรา อันนำมาซึ่งความเลื่อมใส อันควรแก่การเห็น อย่างนี้ ดังนี้ ๕

สารทเทติ: สารทกาล เวตตปพหตานิ ตตถ ตตถ วิปฺปกิตฺถมฺหานิ อลาพฺพินิ วิย. กาไปตกานิตฺติ: กไปตกถนฺณานิ.

ตานิ ทิสวานาติ: ตานิ เอวรูปานิ อฏฺฐิณี ทิสฺวา ตมฺหากํ กา รติ, นนฺ อปฺปมตฺตกมฺปิ กามรตี กาคฺตฺ นวฺภูตฺติเยวาทิ อตฺถ

เทศนาวสานเ เต ภิกฺขุ ยถาจิตฺวา อรหตฺตํ ปตฺวา ภควนฺตํ อภิตถฺวมาณา อาคนฺตุวา วนฺทิสฺสูติ.

อธิมานิกภิกษุขุดดู.

๕. รูปนนุทตเถรีวตฺถ.

“อฏฺฐิณี นครี กตฺนฺติ อิมํ ธมฺมเทศนํ สตฺถา เชตวน วิหรนฺโต ชนปทกฺลฺยาณี รูปนนุทตเถรี อารพฺภกเถสิ.

สา กิเรกทิวสํ จินฺตฺสิ “มยฺหํ เขมฺมฺภาตโก รชฺชสิริ ปหาย ปพฺพชิตฺวา โลกํ อคฺคปฺคฺคโล พุทฺโธ ชาโต, ปฺตฺโตปิสฺส ราหุลกฺมาโร ปพฺพชิตฺวา, ภาตาปี เม ปพฺพชิตฺวา, มาตาปี เม ปพฺพชิตฺวา; อหฺปิ, เอตฺตเถ กฺวาตคฺเณ ปพฺพชิตฺวา, เคเห กิ กิรฺสฺสามิ, ปพฺพชิตฺสฺสามิ.

สา ภิกฺขุณฺณปฺสฺสยํ อฺปฺสฺงกมิตฺวา ปพฺพชิตฺวา ติสฺเนเหเนว, โน สทฺธาย; อภิรูปฺตาย ปน “รูปนนุทตติ ปญฺญาถิ.

สา “สตฺถา กิร ‘รูปํ อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา; เวทนา, สญฺญา, สงฺขารา, วิญฺญาณํ อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตาติ วทฺตีติ สุตฺวา “เอวํ ทสฺสนิเย ปาสาทิกมฺมาปี รูปํ โทสํ กเถยฺยาติ สตฺถุ สมฺมุขิภาวํ น คจฺจติ.

(อ.ชน ท.) ผู้อยู่ในเมืองชื่อว่าสาวัตถิโดยปกติ ถวายแล้ว ซึ่งทาน ในเวลาเช้าเทียว ผู้มีอุโบสถอันสมาทานแล้ว ผู้มีผ้าสบเฌียงอันหมดจดแล้ว ผู้มีวัตถุมีของหอมและระเบียบ เป็นต้นในมือ ประชุมกันแล้ว ย่อมฟัง ซึ่งธรรม ในพระเชตวัน ในสมัยคือเวลาเย็นแห่งวัน ๙

แม่ อ.หมู่แห่งภิกษุณี ผู้มีฉันทะอันเกิดขึ้นแล้ว ในพระธรรมเทศนา ของพระศาสดา ไปแล้ว สิวินหาร ย่อมฟัง ซึ่งธรรม ๙ (อ.ชน ท. เหล่านั้น) ครั้นฟังแล้ว ซึ่งธรรม เมื่อเข้าไป สู่เมือง กล่าวอยู่ ซึ่งกถาอันแสดงซึ่งพระคุณ ของพระศาสดา เทียว ย่อมเข้าไป ๙

ก็ อ. ความเลื่อมใส ย่อมไม่เกิดขึ้น (แก่สัตรี ท.) เหล่าใด ผู้เห็นอยู่ ซึ่งพระตถาคตเจ้า, อ. สัตรี ท. เหล่านั้น ในโลกสันนิวาสน มีประมาณ ๔ เป็นผู้น้อยเทียว (ย่อมเป็น) ๙

จริงอยู่ อ. สัตรี ท. ผู้ถือเอาซึ่งประมาณในรูป เห็นแล้ว ซึ่งพระสรีระ ของพระตถาคตเจ้า มีวรรณะเพียงดังวรรณะแห่งทอง อันประดับเฉพาะแล้วด้วยพระลักษณะและพระอนุพยัญชนะ ย่อมเลื่อมใส ๙

(อ. สัตรี ท.) ผู้ถือเอาซึ่งประมาณในเสียงก็ก้อง ฟังแล้ว ซึ่งเสียงก็ก้องอันประกาศซึ่งพระคุณ ของพระศาสดา อันอาศัยแล้ว ซึ่งร้อยแห่งชาติ ท. มิใช่หนึ่ง เป็นไปทั่วแล้ว ด้วยนั้นเทียว ซึ่งเสียงก็ก้องอันประกาศซึ่งพระธรรมเทศนา อันมาตามพร้อมแล้ว ด้วยองค์ ๘ ด้วย ย่อมเลื่อมใส ๙ (อ. สัตรี ท.) แม่ผู้ถือเอาซึ่งประมาณ ในวัตถุอันศรัทธามอง อาศัยแล้ว ซึ่งความที่ (แห่งพระศาสดา) นั้น เป็นผู้ทรงศรัทธามองด้วยปัจจัยมีจิวรเป็นต้น ย่อมเลื่อมใส ๙

แม่ (อ. สัตรี ท.) ผู้ถือเอาซึ่งประมาณในธรรม ย่อมเลื่อมใส ว่า อ. ศील ของพระทศพล มีอย่างนี้เป็นรูป, อ. สมภาติ (ของพระทศพล) มีอย่างนี้เป็นรูป, อ. ปัญญา (ของพระทศพล) มีอย่างนี้เป็นรูป; อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ไม่มีบุคคลเสมอ เป็นผู้ไม่มีบุคคลเสมอเปรียบ เป็นผู้เสมอด้วยพระพุทธรูปเจ้า ผู้ไม่มีบุคคลเสมอ เป็นผู้ไม่มีบุคคลเปรียบ ด้วยพระคุณ ท. มีศีลเป็นต้น (ย่อมเป็น) ดังนี้ ๙ เมื่อชน ท. เหล่านั้น กล่าวอยู่ ซึ่งพระคุณ ของพระตถาคตเจ้า อ. ปาก ย่อมไม่เพียงพอ ๙

อ. พระนางรูปนันทา ทรงสดับแล้ว ซึ่งกถาอันแสดง ซึ่งพระคุณ ของพระตถาคตเจ้า จากสำนัก ของภิกษุณี ท. ด้วยนั้นเทียว ของอุบาสิกา ท. ด้วย ทรงดำริแล้ว ว่า อ. ชน ท. ย่อมกล่าว ซึ่งคุณอันบุคคลพึงพรรณนา ของพระภคตา ของเรา เกินเปรียบ นั้นเทียว, (อ. พระภคตา) เมื่อตรัส ซึ่งโทษ ในรูป ของเรา จักตรัส (ซึ่งโทษ) มีประมาณเท่าไร แม้ในวันหนึ่ง; กระไรหนอ อ. เรา ไปแล้ว กับ ด้วยภิกษุณี ท. ไม่แสดงแล้ว ซึ่งตน เทียว ใฝ่แล้ว ซึ่งพระตถาคตเจ้า ฟังแล้ว ซึ่งธรรม ฟังมา ดังนี้ ๙ (อ. พระนางรูปนันทา) นั้น ตรัสบอกแล้ว แก่ภิกษุ ท. ว่า ในวันนี้ อ. ดิฉัน จักไป สู่ที่เป็นที่ฟังซึ่งธรรม ดังนี้ ๙

สาวตถิวาสินโน ปาโตว ทานํ ทตฺวา สมาทินฺนุโปสฺสา สุตฺตฺตฺตราสงฺคา คนฺธมาลาทิหตฺถา สายณฺหสมเย เซตฺวเน สนนฺิปตฺติวาทา ธมฺมํ สฺกฺขนฺติ.

ภิกษุณีสงฆิณี สตุถุ ธมฺมเทสนาย อุปฺปนฺนจฺจนฺโท วิหาริ คนฺตฺวา ธมฺมํ สฺกฺขนฺติ. ธมฺมํ สุตฺวา นคฺริ ปวิสนฺตฺวา สตุถุ คณฺถกํ กถเณตฺวา ปวิสนฺติ.

จตุปฺปมาณิกเก ทิ โลกสนฺนิวาเส อปฺปกาว เต สตุตฺตา; เยสํ ตถาคตํ ปสฺสนฺตฺวานํ ปสาโท น อุปฺปชฺชติ.

รูปฺปมาณิกา ทิ สตุตฺตา ตถาคตสฺส ลกฺขณานุพฺยุชฺชนปฺปฏิมณฺฑิตํ สฺวณฺณวณฺณณฺธิ สรีริ ทิสฺวา ปสฺสิทฺตฺติ.

โฆสฺปมาณิกา อนเภานิ ชาติสฺตานิ นิสฺสาย ปวตฺตํ สตุถุ คณฺโฆสฺสเจว อฏฺฐจฺกสมนฺนาคตํ ธมฺมเทสนาโฆสฺสเจว สุตฺวา ปสฺสิทฺตฺติ. ลูชฺปมาณิกาปิสฺส จิวราทิสฺสขตํ ปฏิจฺจ ปสฺสิทฺตฺติ.

ธมฺมปฺปมาณิกานิ “เอวรูปํ ทสฺพลสฺส สीलํ, เอวรูปํ สมภาติ, เอวรูปํ ปญฺญา; ภควา สीलาทิ ทิ คฺเคนทิ อสโม อปฺปฏิสฺสโม อสฺมสโม อปฺปฏิกุคฺคโลติ ปสฺสิทฺตฺติ. เตสํ ตถาคตสฺส คณฺโถ กถเณตฺวานํ มุขํ นปฺโปเทติ.

รูปนฺนุทา ภิกษุณีนฺนุเจว อุปาสิกานฺนุเจว สนนฺติกา ตถาคตสฺส คณฺถกํ สุตฺวา จินฺตฺติ “อติวิย เม ภาติกสฺส วณฺณํ กถเณติเยว, เอกทิวสฺปิ เม รูปํ โทสํ กถเณติ ทิตฺตํ กถเณตฺติ; ยนฺนุนาหํ ภิกษุณีทิสฺส ทิ คนฺตฺวา อตฺตฺวานํ อทฺสเสตฺวา ตถาคตํ ปสฺสิตฺวา ธมฺมํ สฺกฺขนฺติวาทา อคฺจฺเจยยนฺติ. สวา “อหิ อชฺช ธมฺมสฺสวณฺณํ คมิสฺสวณฺณํ ภิกษุณีเนน อเวเจสิ.

อ. ภิกษุณี ท. ผู้มีใจยินดีแล้ว ว่า อ. ความที่ แห่งพระนางรูปนันทา เป็นผู้ทรงประสงค์เพื่ออันเสด็จไป สู่วัดที่เป็นที่บำรุง ซึ่งพระศาสดา เกิดขึ้นแล้ว สิ้นกาลนานหนอ, ในวันนี้ อ. พระศาสดา ทรงอาศัยแล้ว ซึ่งพระนางรูปนันทานี้ จักทรงแสดง ซึ่งพระธรรมเทศนา อันวิจิตร ดังนี้ พาเอา (ซึ่งพระนางรูปนันทา) นั้น ออกไปแล้ว ๕

อ. พระศาสดา ทรงดำริแล้ว ว่า ในวันนี้ อ. รูปนันทา จักมา สู่วัดที่เป็นที่บำรุง ซึ่งเรา, อ. ธรรมเทศนา อันเช่นไร หนอ แล เป็นที่สบาย (แก่รูปนันทา) นั้น (ย่อมมี) ดังนี้ ทรงกระทำแล้ว ซึ่งการตกลง ว่า (อ. รูปนันทา) นั้น ผู้หนักในรูป เป็นผู้มีความรัก มีกำลัง ในอรรถภาพ (ย่อมเป็น), อ. อันย่ำยีซึ่งความเมาในรูป ด้วยรูปนันทา เทียบ เป็นที่สบาย (แก่รูปนันทา) นั้น (ย่อมมี) รวากะ อ. อันบ่งซึ่งหนาม ด้วยหนาม ดังนี้ ทรงเนรมิตเฉพาะแล้ว ซึ่งหญิง ผู้มีรูปงาม คนหนึ่ง ผู้อันบุคคลพึงแสดงซึ่งว่ามีกาลฝน ๑๖ ผู้มีผ้าสีแดงอันนุ่มแล้ว ผู้ประดับเฉพาะแล้วด้วยเครื่องอาภรณ์ทั้งปวง ผู้ ถือแล้ว ซึ่งพัด ยืน พัดอยู่ ในที่จะใกล้ แห่งพระองค์ ด้วยกำลัง แห่งพระฤทธิ ในสมัยเป็นที่เข้าไป สู่วิหาร (แห่งพระนางรูปนันทานั้น) ๕

ก็ อ. พระศาสดา ด้วยนั้น เทียบ อ. พระนางรูปนันทา ด้วย ย่อมทรงเห็น ซึ่งหญิง นั้น แล ๕

(อ. พระนางรูปนันทา) เสด็จเข้าไปแล้ว สู่วิหาร กับ ด้วยภิกษุณี ท. ประทับยืนแล้ว ที่ข้างแห่งหลัง ของภิกษุณี ท. ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา ด้วยอันตั้งไว้เฉพาะแห่งองค์ ๕ ประทับนั่งแล้ว ในระหว่าง แห่งภิกษุณี ท. ทรงแลดูอยู่ ซึ่งพระศาสดา จำเดิม แต่พระบาท ทรงเห็นแล้ว ซึ่งพระสรีระ ของพระศาสดา มีพระลักษณะอันงดงาม อันรุ่งเรืองขึ้นด้วยดี ด้วยพระอนุพยัญชนะ อันพระรัศมีมีวาเป็นประมาณแวดล้อมแล้ว ทรงแลดูอยู่ ซึ่งพระพักตร์ อันประกอบแล้วด้วยพระสิริเพียง ดังพระจันทร์อันเต็มแล้ว ได้ทรงเห็นแล้ว ซึ่งรูปแห่งหญิง อันยืน แล้ว ในที่ใกล้ ๕ อ. พระนางรูปนันทานั้น ทรงแลดูแล้ว ซึ่งหญิง นั้น ทรงแลดูอยู่ ซึ่งอรรถภาพ ทรงสำคัญแล้ว ซึ่งพระองค์ อันเช่น กับด้วยนางกา ข้างหน้า ของนางพญาหงส์ทอง ๕

ก็ อ. พระเนตร ท. (ของพระนางรูปนันทา) นั้น วิงเวียนแล้ว จำเดิม แต่กาล แห่งรูปอันสำเร็จแล้วด้วยฤทธิ (อันพระองค์) ทรงเห็นแล้ว นั้น เทียบ ๕ อ. พระนางรูปนันทานั้น ผู้มีจิต - อันสิริแห่งรูป แห่งส่วนแห่งสรีระ ท. ทั้งปวง คร่ำมาพร้อมแล้ว ว่า โอ ! อ. ผม ท. ของหญิงนี้ เป็นส่วนงาม (ย่อมเป็น), โอ ! อ. หน้าผาก (ของหญิงนี้) เป็นส่วนงาม (ย่อมเป็น) ดังนี้ เป็นต้น เป็นผู้มีความรักมีกำลัง ในรูป นั้น ได้เป็นแล้ว ๕

ภิกษุณีโย “จิริสส์ วัต รูปนันทาย สตุถุ อูปุจฉานัน คนตุคามตา อูปุจฉานา, อชช สตุถา อิมิ นิสฺสสาย วิจิตฺตํ ธมฺมเทศนํ เทเสสฺสตีติ ตุฏฺฐมานสา ตมาทาย นิกฺขมึสฺส. สา นิกฺขนตกาลโต ปุฏฺฐาย “อหิ อุตฺตานิ เวน ทสฺเสสฺสามีติ จินฺุเตสิ.

สตุถา “อชช รูปนันทา มยฺหิ อูปุจฉานัน อากมึสฺสตี, กิทีสิ นุ โข ตสฺสา ธมฺมเทศนา สปปายาติ จินฺุเตวา “รูปฺครุกา เอสา อุตฺตภาเว พลวสิเนหา, กณฺฐเกน กณฺฐกฺขุทฺธธมฺ วิย รุเปเนวสฺสา รูปมทนิมฺมทนํ สปปายานฺติ สนฺนิฏฺฐานัน กตฺวา ตสฺสา วิหารํ ปวิสนสมเย เอกํ อภิรูปํ อิตฺถิ โสฬสวสฺสฺสทฺเทสิกํ รตฺตวตฺตถนินฺวตฺถิ สพฺพพารมณฺญิมณฺฑิตํ วิชฺชนิ คเหตฺวา อุตฺตโน สนฺติเก จตฺวา วิชฺชมานัน อิทฺธิพลเน อภินิมฺมิเน.

ตํ โข ปน อิตฺถิ สตุถา เจว ปสฺสสนฺติ รูปนันทา จ.

ภิกษุณีหิ สทฺธิ วิหารํ ปวิสิตฺวา ภิกษุณีเนน ปิฏฺฐิปสฺเส จตฺวา ปญฺจปติฏฺฐิจิตฺเตน สตุถารํ วนฺทิตฺวา ภิกษุณีเนน อนฺุตเร นิสฺสินฺนา ปาทโต ปุฏฺฐาย สตุถารํ โอโลเกนฺติ ลกฺขณวิจิตฺตํ อนฺุพยญฺชนสมฺมุชฺชลํ พฺยามปฺปภาปริกฺขิตฺตํ สตุถุ สรีรํ ทิสฺวา ปุณฺณจฺจนฺทสฺสสิริกํ มฺขํ โอโลเกนฺติ สมเป จิตฺตํ อิตฺถิรูปํ อทฺทส. สา ตํ โอโลเกตฺวา อุตฺตภาวํ โอโลเกนฺติ สฺวณฺุณราชหฺลิสฺยา ปุโรโต กากิสีทิสฺ อุตฺตานิ อวมญฺญิ.

อิทฺธิมยฺรูปํ ทิฏฺฐกกาลโต ปุฏฺฐายเวว หิ ตสฺสา อุกฺขินิ รมึสฺส. สา “อโห อิมิสฺสา เกสา โสภา, อโห ลลาภุํ โสภานฺติ สพฺเพสฺส สรีรปฺปเทศานัน รูปสิริยา สมากทฺตฺตมิตฺตฺตา ตสฺมึ รุเป พลวสิเนหา อโหสิ.

อ. พระศาสดา ทรงทราบแล้ว ซึ่งความยินดียิ่ง (ในรูป) นั้น (แห่งพระนางรูปนันทา) นั้น เมื่อทรงแสดง ซึ่งธรรม เทียบ ทรงแสดงแล้ว (ซึ่งรูป) นั้น กระทำ ให้เป็นรูป ก้าวล่วง ซึ่งความเป็น แห่งรูปอันบุคคลพึงแสดงขึ้นว่ามีกาลฝน ๑๖ อันบุคคล พึงแสดงขึ้นว่ามีกาลฝน ๒๐ ฯ

อ.พระนางรูปนันทา ทรงแลดูแล้ว (ทรงดำริแล้ว) ว่า อ. รูป นี้ เป็นเช่นกับด้วยรูปอันมีในก่อน (ย่อมเป็น) หามิได้ หนอ ดังนี้ เป็นผู้มิพระทัยหน่ายแล้ว หน้อยหนึ่ง ได้เป็นแล้ว ฯ

อ. พระศาสดา (ทรงแสดงแล้ว ซึ่งรูป) ของหญิง นั้น (กระทำ) ให้เป็นเพศแห่งหญิงผู้คลอดแล้วคราวเดียว ให้เป็นเพศแห่งหญิง ผู้มีในท่ามกลาง ให้เป็นเพศแห่งหญิงแก่ ให้เป็นเพศแห่งหญิง แก่ผู้คร่ำคร่าแล้วเพราะชรา โดยลำดับนั้นเทียว ดังนี้แล ฯ

(อ. พระนางรูปนันทา) แม่นั้น (ทรงดำริแล้ว) ว่า อ. รูป แม่นี้ หายไปแล้ว, (อ. รูป) แม่นี้ หายไปแล้ว ดังนี้ โดยลำดับนั้นเทียว ทรงหน่ายอยู่ ซึ่งรูปนั้น ในกาล (แห่งรูปนั้น) คร่ำคร่าแล้วเพราะชรา ทรงเห็นแล้ว (ซึ่งรูปนั้น) ผู้มีฟันหัก ผู้มีหัวอันหงอกแล้ว ผู้โน้มลงแล้ว ผู้คุดเพียงดังกลอน ผู้มีไม้เท้าเป็นเครื่องไปในเบื้องหน้า ผู้สันอยู่ หน่ายแล้ว เกินเปรียบ ฯ

ครั้งนั้น อ. พระศาสดา ทรงแสดงแล้ว (ซึ่งรูป) นั้น (กระทำ) ให้เป็นรูปอันพยาธิครอบงำแล้ว ฯ ในขณะนั้นนั้นเทียว (อ. หญิง) นั้น ทิ้งแล้ว ซึ่งไม่ทำ ด้วย ซึ่งใบแห่งตาล ด้วย ร้องอยู่ ร้องใหญ่ ล้มแล้ว ที่ภาคพื้น จมลงแล้ว ในมุตรและกรีธ อันเป็นของตน กลิ้งแล้ว ไป ๆ มา ๆ ฯ อ. พระนางรูปนันทา ทรงเห็นแล้ว (ซึ่งหญิง) นั้น ทรงหน่ายแล้ว เกินเปรียบ ฯ

อ.พระศาสดา ทรงแสดงแล้ว ซึ่งมรณะ ของหญิงนั้น ฯ (อ. หญิง) นั้น ถึงทั่วแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งซากศพอันพองขึ้น ในขณะนั้นนั้นเทียว ฯ อ. สายแห่งหนอง ท. ด้วยนั้นเทียว อ. หนอง ท. ด้วย ไหลออกแล้ว จากปากแห่งแผล ท. ๙ ฯ (อ. สัตว์ ท.) มีกาเป็นต้น ประชุมกันแล้ว ยื้อแย่งแล้ว ฯ

อ. พระนางรูปนันทา ทรงแลดูแล้ว (ซึ่งซากศพ) นั้น ทรงเห็นแล้ว ซึ่งอัธภาพ โดยความไม่เที่ยง (ด้วยมนสิการ) ว่า อ. หญิงนี้ ถึงแล้ว ซึ่งชรา ถึงแล้ว ซึ่งพยาธิ ถึงแล้ว ซึ่งมรณะ ในที่นั้น นั้นเทียว, อ. ชราและพยาธิและมรณะ ท. จักมาถึง แก่อัธภาพ แม้อย่างนั้น นั้นเทียว ดังนี้ ฯ

ก็ (อ. อัธภาพ) เป็นอัธภาพ (อันพระนางรูปนันทานั้น) ทรงเห็นแล้ว โดยความเป็นทุกข์ โดยความเป็นอนัตตา นั้นเทียว เพราะความที่ (แห่งอัธภาพ) เป็นสภาพ (อันพระนางรูปนันทานั้น) ทรงเห็นแล้ว โดยความไม่เที่ยงนั้นเทียว ย่อมเป็น ฯ ครั้งนั้น อ. ภพ ท. ๓ ปราภฏแล้ว (แก่พระนางรูปนันทา) นั้น รวากะว่า อันไฟติดทั่วแล้ว ด้วย รวากะว่า ซากศพ (อันบุคคล) ผูกแล้ว ที่คอ ด้วย ฯ อ. จิต มีหน้าเฉพาะต่ออัมมัญฐาน แล่นไปแล้ว ฯ

สตถา ตสฺสา ตตฺถ อภิวตฺติ ฌตฺวา ฌมฺมํ เทเสณฺโตว ตํ รูปํ โสฬสฺสสุทฺเทสิกาภวํ อติกุภิมิตฺวา วิสตีวสุทฺเทสิกา กตฺวา ทสฺเสสิ.

รูปนันทา โอลิเกตฺวา “น วตฺติ รูปํ ปุริมสฺทิสฺสนฺติ โถกํ วิรตฺตจิตฺตฺวา อโหสิ. สตฺถา อนุกุภิเมเนว ตสฺสา อิตฺติยา สกึ วิชิตฺตวณฺณํ มชฺฌิมิตฺตวณฺณํ มหฺลลกิตฺตวณฺณํ ชราชิตฺตวณฺณมฺหฺลลกิตฺตวณฺณนฺติ.

สาปิ อนุพุพฺเพเนว “อิทฺปิ อนุตฺรหิตํ, อิทฺปิ อนุตฺรหิตนฺติ ชราชิตฺตวณฺณกาเล ตํ วิรชฺชมานา ขณฺทททนต์ ปฺลิตฺตสิริ โอบาคคํ โคปานสิวฺงกํ ทณฺทปรายนํ ปเวธมานํ ทิสฺวา อตีวีย วิรชฺชติ.

อถ สตฺถา ตํ พฺยาธินา อภิวตฺติ กตฺวา ทสฺเสสิ. สฺวา ตํชณฺณเวยว ทณฺททณฺจ ตาลปณฺณเวยว จฑฺฑเตตฺวา มหาวีรํ วิรชฺชมานา ภูมียํ ปตฺติวา สเก มุตฺตกริเส นิมุคฺคา อปราบรี ปริวตฺติ. รูปนันทา ตํ ทิสฺวา อตีวีย วิรชฺชติ.

สตฺถา ตสฺสา อิตฺติยา มรณํ ทสฺเสสิ. สฺวา ตํชณฺณเวยว อุทฺทมาตกาภวํ อาปชฺชติ. นวหิ วณฺมุเขหิ ปุพฺพพวภูมฺปิเย เจว ปุพฺวา จ ปคฺชริสุ. กากาทโย สนนฺิปตฺติวา วิลุมฺปิสุ. รูปนันทา ตํ โอลิเกตฺวา “อโย อิตฺถิ อิมฺสมฺเวยว จาเน ชริ ปตฺตฺวา พฺยาธิ ปตฺตฺวา มรณํ ปตฺตฺวา, อิมฺสฺสาปิ อตฺตภาวสุสฺส เวยเวว ชราพฺยาธิมรณานิ อาคมิสฺสนฺตีติ อตฺตภาวํ อนิจฺจโต ปสฺสิ.

อนิจฺจโต ทิฏฺฐตฺตฺวาเอว ปน ทฺทฺชโต อนตฺตโต ทิฏฺฐโงเวว โหติ. อถสฺสา ตโย ภวา อาทิตฺตฺวา วีย คีวาย พทฺธกฺกณฺปิ วีย จ อุปฏฺฐหฺสิสุ. กมฺมฏฺฐานาภิมุขํ จิตฺตํ ปกฺขนฺติ.

อ.พระศาสดา ทรงทราบแล้ว ซึ่งความที่ (แห่งอัตภาพ) เป็นสภาพ (อันพระนางรูปนันทา) นั้น ทรงเห็นแล้ว โดยความไม่เที่ยง ทรงตรวจดูอยู่ ว่า (อ.รูปนันทา) จักอาจ เพื่ออันกระทำ ซึ่งที่พึง แก่ตน เองนั้น เทียว หรือ หนอ แล ดังนี้ ทรงดำริแล้ว ว่า (อ.รูปนันทา) จักไม่อาจ, อ.อัน (อันรูปนันทา) ได้ ซึ่งปัจจัย ในภายนอก ย่อมควร ดังนี้ เมื่อทรงแสดง ซึ่งธรรม ด้วยสามารถ แห่งธรรมเป็นที่สบาย (แก่พระนางรูปนันทา) นั้น ได้ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถา ท. เหล่านี้ ว่า

ดูก่อนนันทา (อ.เธอ) จงดู ซึ่งร่างกาย อันกระสับกระส่าย
อันไม่สะอาด อันเปื้อยเนา อันไหลเข้าอยู่ อันไหลออกอยู่
อันอันคนพาล ท. ปรารถนาเฉพาะแล้ว; (อ. สรีระของหญิง)
นี้ (ย่อมเป็น) ฉันใด (อ. สรีระของเธอ) นั้น (ย่อมเป็น)
ฉันนั้น; (อ. สรีระของเธอ) นั้น (ย่อมเป็น) ฉันใด
(อ. สรีระของหญิง) นี้ (ย่อมเป็น) ฉันนั้น; (อ.เธอ) จงเห็น
ซึ่งธาตุ ท. โดยความเป็นของว่างเปล่า, (อ.เธอ) อย่ามาแล้ว
สู่โลก อีก; (อ.เธอ) สำรอกแล้ว ซึ่งความพอใจ ในภาพ
เป็นผู้เข้าไปสงบแล้ว (เป็น) จักเทียวไป ดังนี้ ฯ

ได้ยินว่า อ.พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงปรารภ ซึ่งภิกษุณี
ชื่อว่านันทา ได้ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถา ท. เหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้
ดังนี้แล ฯ

อ.พระนางนันทา ทรงส่งไปแล้ว ซึ่งพระญาณ ตามแนว
แห่งเทศนา บรรลุแล้ว ซึ่งโสดาปัตติผล ฯ

ครั้งนั้น อ.พระศาสดา ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนนันทา อ.เธอ
อย่ากระทำแล้ว ซึ่งความสำคัญ ว่า อ.สภาวะ ในสรีระ นี้ มีอยู่
ดังนี้, เพราะ ว่า อ.สภาวะ ในสรีระนี้ แม้มีประมาณน้อย
ย่อมไม่มี, อ.สรีระนั้น (อันกรรม) ยังร้อยแห่งกระดูก ท. ๓
ให้ยกขึ้นแล้ว กระทำแล้ว ให้เป็นนคร แห่งกระดูก ท. ดังนี้ เพื่อ
อันตรัสบอก ซึ่งสุญญตกัมมัฏฐาน เพื่อต้องการแก้อันอบรม
ซึ่งวิปัสสนา เพื่อมรรคและผล ท. ๓ ยิ่ง (แก่พระนางรูปนันทา)
นั้น ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถา นี้ ว่า

อ.ชราด้วย อ.มัจจุด้วย อ.มานะด้วย อ.มักขะ
ด้วย ตั้งลงแล้ว (ในสรีระ) ไค (อ. สรีระนี้) (อันกรรม)
กระทำแล้ว ให้เป็นนคร แห่งกระดูก ท. อันฉาบทา-
ด้วยเนื้อและเลือด ดังนี้ ฯ

อ.เนื้อความ แห่งคำอันเป็นพระคาถานั้น ว่า เหมือนอย่างว่า
(อ.ชน ท.) ยิ่งกันและกันให้ยกขึ้นแล้ว ซึ่งไม้ ท. ผูกแล้ว ด้วยเถาวัลย์ ท.
ฉาบทาแล้ว ด้วยดินเหนียว ย่อมกระทำ ให้เป็นเรือน ในภายนอก
อันมัดติดนับพร้อมแล้วว่านคร เพื่อต้องการแก้อันตั้งลง (แห่งวัตถุ ท.)
มีวัตถุอันบุคคลพึงกินในก่อนและวัตถุอันบุคคลพึงกินในภายหลัง
เป็นต้น ฉันใดนั้นเทียว;

สตฺถา ตาย อนิจฺจโต ทิฏฺฐภาวํ จตฺวา
“ สกฺขิสฺสตี นฺุ โข สยเมว อุตฺตโน ปติฏฺฐํ กาคฺคฺนฺุตี
โอบโลเกนฺุโต “น สกฺขิสฺสตี, พหิทฺธา ปจฺจยํ
ลทฺฐํ วมฺภูตฺตีติ จินฺเตตฺวา ตสฺสา สປฺปายวเสน
ธมฺมํ เทเสนฺุโต อิมา คาคา อภาสิ

“ อาตุํ อสุจํ ปฺุตี ปสฺส นนฺเต สมฺมุสฺสยํ
อฺุคฺขรณฺุตํ ปคฺขรณฺุตํ พาลานํ อภิปตฺถิตํ;
ยถา อิทํ ตถา เอตํ; ยถา เอตํ ตถา อิทํ;
ธาคฺุโย สฺุญฺญตฺโต ปสฺส, มา โลกํ ปุณฺฺราคมิ;
ภเว จนฺุทํ วิราเชตฺวา อฺุปสฺนฺุตา จริสฺสตีติ.

อิตฺถิ สฺุทํ ภควา นนฺุทํ ภิกฺขุณี อารพฺภา
อิมา คาคาโย อภาสิตฺถาติ.

นนฺุทา เทสนานฺุสาเรณ จาณํ เปเสตฺวา
โสตาปตฺติผลํ ปาปฺุณิ.

อถสฺสา อุตฺตริ ติณฺุณํ มคฺคผลานํ วิปสฺสนา-
ปวิวาสตฺถาย สตฺถา สฺุญฺญตกมฺมุฏฺฐานํ กเถตุํ
“นนฺุเต มา “อิมสฺสมิ สฺุริเร สาโร อตฺถิตฺติ สฺุญฺญํ กิริ,
อปฺุปมตฺตโกปี หิ เอตฺถ สาโร นตฺถิ, ตีณิ
อฏฺุจิสฺตานิ อฺุสุสาเปตฺวา กตํ อฏฺุจินํ นครเมตฺนตฺติ
วตฺวา อิมิ คาคมาหา

อฏฺุจินํ นครํ กตํ มํสฺโลหิตฺเตปนํ,
ยตฺถ ชรา จ มจฺจุ จ มาโน มกฺโข จ โอบิตฺติ.

ตสฺสสตฺโถ “ยเถว หิ ปุพฺพพฺุณฺณาปรคฺคฺณานํ
โอบทฺนตฺถาย กฏฺุชานิ อฺุสุสาเปตฺวา วลฺลิตฺติ พนฺุชิตฺวา
มตฺติกาโย ลิมฺปิเตวา นครสงฺฆาตํ พหิทฺธา เคหํ
กโรนฺุติ;

อ. สรีระ นี้ แม่อันเป็นไปในภายใน (อันกรรม) ยंत्र้อยแห่งกระดูกท. ๓ ให้ยกขึ้นแล้ว กระทำแล้ว ให้เป็นนคร อันเส้นเอ็นจึงรัดแล้ว อันฉาบทาด้วยเนื้อและเลือด อันหนังปกปิดแล้ว เพื่อประโยชน์แก่อันตั้งลง แห่งชรา มีความคร่ำคร่าเป็นลักษณะ ด้วยแห่งมัจจุ มีความตายเป็นลักษณะ ด้วย แห่งมานะ มีความมัวเมา เพราะอาศัย (ซึ่งเหตุ ท.) มีความถึงพร้อม ด้วยทรวดทรงเป็นต้น เป็นลักษณะ ด้วย แห่งมักษะ มีการยังการกระทำ อันบุคคลกระทำดีแล้วให้พินาศไป เป็นลักษณะ ด้วย ๕

เพราะว่า อ.อาพาธ อันเป็นไปในภายในและเป็นไปในจิต อันมีอย่างนี้เป็นรูปนั้นเทียว ตั้งลงแล้ว (ในสรีระ) นั้น, อ.วัตถุ อะไร ๆ อันเข้าถึงซึ่งความเป็นของอันบุคคลพึงถือเอา ย่อมไม่มี ในเบื้องบน (แต่อาพาธ) นี้ ดังนี้ (อันบัณฑิต พึงทราบ) ๕

ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา อ.พระเถรี บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหัต ๕ อ.พระธรรมเทศนา เป็นเทศนาเป็นไปกับ ด้วยวจาที่มีประโยชน์ ได้มีแล้ว แก่มหาชน ดังนี้แล ๕

อ. เรื่องแห่งพระเถรีชื่อว่ารูปนันทา (จบแล้ว) ๕

รูปนันทเถรีวัตถุ.

๖. อ. เรื่องแห่งพระเทวีพระนามว่ามัลลิกา (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๕

๖. มัลลิกาเทวีวัตถุ.

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเชตวัน ทรงปรารภ ซึ่งพระเทวี พระนามว่ามัลลิกา ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า **“ชีรนติ เว ราชรธา สัจจิตตา** ดังนี้ เป็นต้น ๕

“ชีรนติ เว ราชรธา สัจจิตตา อิมํ ธมฺมเทศนํ สตุถา เขตวเน วิหฺรณฺโต มลฺลิกํ เทวี อารพฺภ กเถสิ.

ได้ยินว่า ในวันหนึ่ง (อ.พระเทวี) นั้น เสด็จเข้าไปแล้ว สู่ที่มเป็นที่ทรงสนาน ทรงล้างแล้ว ซึ่งพระพักตร์ มีพระสรีระ อันน้อมลงแล้ว ทรงเริ่มแล้ว เพื่ออันทรงล้าง ซึ่งพระขงษ์ ท. ๕ ก็ อ.สุนัขตัวโปรด ตัวหนึ่ง เข้าไปแล้ว กับ (ด้วยพระเทวี) นั้นนั้นเทียว มีอยู่ ๕

สา กิร เอกทิวสํ นหฺนํ โภจฺจํ ปวิฏฺฐา มุขํ โธวิตุวา โอนตสรีรา ชงฺฆา โธวิตุ อารภิ. ตาย จ สทฺธิเยว ปวิฏฺฐิ เอโก วลฺลภสฺสุนฺโข อตุถิ.

(อ. สุนัข) นั้น เห็นแล้ว ซึ่งพระเทวีนั้น ผู้ทรงน้อมลงแล้ว อย่างนั้น เริ่มแล้ว เพื่ออันกระทำ ซึ่งความเขยชิดโดยอสังกรรม ๕ (อ.พระเทวี) นั้น ทรงยินดีอยู่ ซึ่งผัสสะ (ของสุนัข) นั้น ได้ประทับยืนแล้ว ๕

โส ตํ ตถา โอนตํ ทิสฺวา อสทฺธมฺมสนฺถวํ กาทู อารภิ. สา ตสฺส ผสฺสํ สาทียนฺตึ อฏฺฐาสิ.

อ. พระราชา ทรงแลดูอยู่ โดยพระกาล ในเบื้องบนแห่งปราสาท ทรงเห็นแล้ว (ซึ่งกิริยา) นั้น ตรัสแล้ว ว่า **“นะหฺนฺยํถอย อ. เจ้า จงฉิบหาย, (อ.เจ้า) ได้กระทำแล้ว (ซึ่งกรรม) มีอย่างนี้เป็นรูป เพราะเหตุไร ดังนี้ ในกาล (แห่งพระเทวีนั้น) เสด็จมาแล้ว (จากที่) นั้น ๕ (อ.พระเทวี ทูลถามแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ ผู้สมมติเทพ (อ. กรรม) อะไร อันหม่อมฉัน กระทำแล้ว ดังนี้ ๕**

ราชา อูปริปาสาเท วาตปาเนน โอลิเกนฺโต ตํ ทิสฺวา ตโต อาคตกาเล “นสฺส วสฺสิ, กสฺมา เอรูปรมกาสิตี อาห. “กึ มยา กตํ เทวาติ.

(อ.พระราชชา ตรัสแล้ว) ว่า อ.ความเขยชิด กับ ด้วยสุนัข (อันเจ้า กระทำแล้ว) ดังนี้ ฯ (อ.พระเทวี กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ.กรรม) นั้น ย่อมไม่มี ดังนี้ ฯ (อ.พระราชชา ตรัสแล้ว) ว่า (อ.กรรมนั้น) อันเรา เห็นแล้ว เอง, อ.เรา จักไม่เชื่อ ต่อเจ้า, แนะหญิงถ้อย (อ. เจ้า) จงฉิบหาย ดังนี้ ฯ (อ. พระเทวี กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่มหाराชเจ้า (อ. บุคคล คนใดคนหนึ่ง เข้าไปแล้ว) ผู้เดียวเที่ยว ย่อมปรากฏ โดยส่วน ๒ (แก่บุคคล) ผู้แลดูอยู่ โดยหน้าต่าง นี้ ดังนี้ ฯ

(อ.พระราชชา ตรัสแล้ว) ว่า แนะหญิงผู้ลามก (อ. เจ้า) กล่าวแล้ว ซึ่งคำอันไม่มีแล้ว ดังนี้ ฯ (อ. พระเทวี กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ ถ้าว่า (อ.พระองค์) จะไม่ทรงเชื่อ ต่อหม่อมฉันไซ้, (อ.พระองค์) ขอจงเสด็จเข้าไป สู่มุม นั้น, (อ. หม่อมฉัน) จักแลดู ซึ่งพระองค์ โดยหน้าต่าง นี้ ดังนี้ ฯ อ.พระราชชา มีธาดูแห่งบุคคลผู้เขลา ทรงเชื่อแล้ว ซึ่งคำ (ของพระเทวี) นั้น ได้เสด็จเข้าไปแล้ว สู่มุม ฯ

อ. พระเทวี แม้นั้น แล ประทับยืนแล้ว ที่พระเกด ทรงแลดูอยู่ กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่มหाराช ผู้เขลาเพียงดังคนตาบอด (อ. พระองค์) ย่อมทรงกระทำ ซึ่งความเขยชิด กับ ด้วยนางแพะ นั้น ชื่ออะไร ดังนี้, (ครั้นเมื่อพระดำรัส) ว่า แนะนางผู้เจริญ, อ.เรา ย่อมกระทำ (ซึ่งกรรม) มีอย่างนี้เป็นรูป หามิได้ ดังนี้ (อันพระราชชา) แม้ตรัสแล้ว, กราบทูลแล้ว ว่า (อ. กรรมนั้น) แม้ อันหม่อมฉัน เห็นแล้ว เอง, อ.หม่อมฉัน จักเชื่อ ต่อพระองค์ หามิได้ ดังนี้ ฯ อ.พระราชชา ทรงสดับแล้ว (ซึ่งคำ) นั้น ทรงเชื่อแล้ว ว่า (อ.บุคคล) ผู้เข้าไปแล้ว สู่มุมนี้ ผู้เดียวเที่ยว ย่อมปรากฏ โดยส่วน ๒ แน่แท้ ดังนี้ ฯ

อ.พระนางมัลลิกา ทรงดำริแล้ว ว่า (อ.พระราชชา) นี้ อันเรา ลวงได้แล้ว เพราะความที่ (แห่งพระองค์) เป็นผู้เขลา เพียงดังคนบอด, อ. บาบ อันเรา กระทำแล้ว, อ.พระราชชา นี้ อันเรา ลวงแล้ว ด้วยคำอันไม่มีแล้ว ด้วย, แม้ อ.พระศาสดา จักทรงทราบ ซึ่งกรรม นี้ ของเราด้วย, แม้ อ. พระอัครสาวก ท. ๒ แม้ อ.พระมหาสาวก ท. ๘๐ จักทราบ; โอ! หนอ อ.กรรม อันหนัก อันเรา กระทำแล้ว ดังนี้ ฯ

ได้ยินว่า (อ. พระเทวี) นี้ เป็นพระสหาย ในอสทิสถาน ของพระราชชา ได้เป็นแล้ว ฯ ก็ อ.การบริจาต (อันพระราชชา) ทรงกระทำแล้ว ในวันหนึ่ง เป็นไทยธรรมถึงค่าซึ่งโกฏี ๑๔ แห่งทรัพย์ ได้มีแล้ว (ในอสทิสถาน) นั้น ฯ ก็ (อ.วัตถุ ท.) ๔ เหล่านี้ คือ อ.เสวตฉัตร อ. บัลลังก์เป็นที่ประทับนั่ง อ.เชิงเป็นที่รอง อ.ตั้งเป็นที่รองซึ่งเท้า เป็นของหาค่ามิได้นั้นเที่ยว ได้มีแล้ว เพื่อพระตถาคตเจ้า ฯ

(อ. พระเทวี) นั้น ไม่ทรงตามระลึกถึงแล้ว ซึ่งการบริจาตใหญ่ มีอย่างนี้เป็นรูป ในกาลเป็นที่ตาย ทรงตามระลึกถึงอยู่ ซึ่งกรรมอันลามก นั้นนั้นเที่ยว ทรงกระทำแล้ว ซึ่งกาละ ทรงบังเกิดแล้ว ในนรกชื่อว่าอเวจี ฯ ก็ (อ.พระนางมัลลิกา) นั้น เป็นผู้เป็นที่รัก เกินเปรียบ ของพระราชชา ได้เป็นแล้ว ฯ (อ.พระราชชา) นั้น ผู้อันความโศกมีกำลังครอบงำแล้ว ทรงยังบุคคล ให้กระทำแล้ว ซึ่งกิจด้วยพระสรีระ (ของพระเทวี) นั้น

“สุนชน สทุธิสนุถโวติ. “นตเถตี เทวาคี. “มยา สามิ ทิฏฐัง, นานิ ตว สทุททิสสุสามิ, นสุส วสสิตี. “มหाराช โย โภจิ อิมิ โภฏฐัง ปวิฏฐิ อิมินา วาตปาเนน โอลิเกนตสุส เอโกว ทูริชา ปญญาตีตี.

“อฏฺตี กเถสิ ปาเปตี. “เทว สเจ เม น สทุททสิ, เอตี โภฏฐัง ปวิส, อหนุต อิมินา วาตปาเนน โอลิเกสสุสามิตี. ราชา มนุทธาตุโก ตสุสา วจัน สทุททิตวา โภฏฐัง ปาวิส.

สาปี โข เทวี วาตปาเน จตุวา โอลิเกนตี “อนุพาล มหाराช กิณฺณาเมตี อชิกาย สทุธิ สนุถโว กโรสิตี อาห, “นานิ ภทฺเท เอวรูปิ กโรมีตี วุตฺเตปี, “มยาปี สามิ ทิฏฐัง, นานิ ตว สทุททิสสุสามิตี อาห. ตี สุตฺวา ราชา “ อทุธา อิมิ โภฏฐัง ปวิฏฐิ เอโกว ทูริชา ปญญาตีตี สทุททิ.

มลลิกา จินฺเตสิ “อโย ราชา อนุพาลตาย มยา วญฺจิติ, ปาปี เม กตี, อยญฺจ เม อญฺเตน อพฺภาจิกฺขิติ, อิทญฺจ เม กมฺมํ สตุธาปี ชาเนสฺสติ, เทว อคฺคสาวกาปี อสิตี มหาสาวกาปี ชาเนสฺสนฺตี; อโห วต เม ภาริโย กมฺมํ กตฺนฺตี.

อโย กิร ญฺโอบ อสทิสทานे สหายิกา อโหสิ. ตตฺถ จ เอกทิวสํ กตฺปริจฺจาโค ธนฺสุส จุฑฺทสโกฏฺโถ อคฺชนโก อโหสิ. ตถาคตฺสุส เสตฺจจฺตตํ นิสฺสทนฺปฺลลฺงโก อหารโก ปาทปฺปิจฺนฺตี อิมานิ ปน จตฺตาริ อนคฺฆมาเนว อเหตุ.

สา มรณกาลे เอวรูปิ มหาบริจฺจาตํ อนนุสฺสสิริตฺวา ตเทว ปาปกมฺมํ อนนุสฺสรนฺตี กาลิ กตฺวา อวิจิมฺหิ นิพฺพตฺตี. ญฺโอบ ปน सा อติวิย ปิยา อโหสิ. โส พลวโสกาภิกฺขุโต ตสุสา สิริริจฺจํ กาเรตฺวา

ทรงดำริแล้ว ว่า (อ.เรา) จักทูลถาม ซึ่งที่แห่งพระเทวีนั้น บังเกิดแล้ว ดังนี้ ได้เสด็จไปแล้ว สู่น้ำนั้ก ของพระศาสดา ฯ
อ.พระราชานัน ย่อมไม่ทรงระลึกถึง ซึ่งเหตุ (แห่งพระองค์) เสด็จมาแล้ว โดยประการใด; อ. พระศาสดา ได้ทรงกระทำแล้ว โดยประการนั้น ฯ

(อ.พระราชา) นั้น ทรงสดับแล้ว ซึ่งธรรมกถา อันเป็นที่ตั้ง แห่งความระลึกถึง ในน้ำนั้ก ของพระศาสดา ทรงลืมทั่วแล้ว; ทรงระลึกได้แล้ว ในกาล (แห่งพระองค์) เสด็จเข้าไปแล้ว สู่วัง (ตรัสแล้ว) ว่า แน่ะพนาย อ.เรา (คิดแล้ว) ว่า อ.เรา จักทูลถาม ซึ่งที่ แห่งมัลลิกา บังเกิดแล้ว ดังนี้ ไปแล้ว สู่น้ำนั้ก ของพระศาสดา เป็นผู้ลืมทั่วแล้ว (ย่อมเป็น), อ. เรา จักทูลถาม อีก ในวันพรุ่ง ดังนี้ ได้เสด็จไปแล้ว แม้ในวันรุ่งขึ้น ฯ

(อ. พระราชา) นั้น ย่อมไม่ทรงระลึกได้ โดยประการใด; แม้ อ. พระศาสดา ได้ทรงกระทำแล้ว โดยประการนั้น สิ้นวัน ท. ๗ ตามลำดับ ฯ (อ. พระนางมัลลิกา) แม้นั้น ทรงไหม้แล้ว ในนรก ตลอดวัน ๗ นั้น เทียว ทรงเคลือบแล้ว (จากนรก) นั้น ทรงบังเกิดแล้ว ในภพชื่อว่าดุสิต ในวันที่ ๘ ฯ (อ. อันถาม) ว่า ก็ อ.พระศาสดา ได้ทรงกระทำแล้ว ซึ่งความเป็นอันระลึกไม่ได้ (แก่พระราชา) นั้น เพราะเหตุไร? (ดังนี้) (อ. อันแก่) ว่า ได้ยินว่า (อ. พระนางมัลลิกา) นั้น เป็นผู้เป็นที่รัก เป็นผู้เป็นที่ยังพระทัย ให้เอิบอาบ เกินเปรียบ (ของพระราชา) นั้น ได้เป็นแล้ว; เพราะเหตุนั้น (อ.พระราชา) ทรงสดับแล้ว ซึ่งความที่- (แห่งพระนางมัลลิกา)นั้น เป็นผู้ทรงบังเกิดแล้ว ในนรก ทรงถือเอาแล้ว ซึ่งความเห็นผิด (ด้วยอันทรงดำริ) ว่า ถ้าว่า (อ. หญิง) ผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยศรัทธา ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป บังเกิดแล้ว ในนรกไซ้, (อ. เรา) ถวายแล้ว ซึ่งทาน จักกระทำ อย่างไร ดังนี้ (ทรงยังราชบุรุษ) ให้เลิกแล้ว ซึ่งนิตยภัต อันเป็นไปทั่วแล้ว ในวัง เพื่อร้อยแห่งภิกษุ ท. ๕ พึ่งทรงบังเกิด ในนรก (ดังนี้), เพราะเหตุนั้น อ. พระศาสดา ทรงกระทำแล้ว ซึ่งความเป็นอันระลึกไม่ได้ ตลอดวัน ๗ (แก่พระราชา) นั้น เสด็จเที่ยวไปอยู่ เพื่อปิ่นทชะ ได้เสด็จไปแล้ว สู่ประตูแห่งพระราชา เองนั้น เทียว ในวันที่ ๘ ฯ

อ. พระราชา ทรงสดับแล้ว ว่า อ. พระศาสดา เสด็จมาแล้ว ดังนี้ เสด็จออกไปแล้ว ทรงรับแล้ว ซึ่งบาตร ทรงเริ่มแล้ว เพื่ออันเสด็จขึ้นเฉพาะ สู่ปราสาท ฯ ก็ อ.พระศาสดา ทรงแสดงแล้ว ซึ่งอาการ เพื่ออันประทับนั่ง ที่โรงแห่งรถ ฯ
อ. พระราชา ทูลยังพระศาสดา ให้ประทับนั่งแล้ว (ในที่) นั้น นั้น เทียว ทรงต้อนรับแล้ว ด้วยข้าวต้มและของอันบุคคลพึงเคี้ยว ถวายบังคมแล้ว ประทับนั่งแล้ว เทียว (ทูลถามแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.ข้าพระองค์ (คิดแล้ว) ว่า อ.เรา จักทูลถาม ซึ่งที่ แห่งพระเทวี พระนามว่ามัลลิกา บังเกิดแล้ว ดังนี้ มาแล้ว เป็นผู้ลืมทั่วแล้ว (ย่อมเป็น); ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. มัลลิกา) นั้น บังเกิดแล้ว ณ ที่ไหน หนอ แล ดังนี้ ฯ (อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนมหาบพิตร (อ. พระนางมัลลิกา) นั้น ทรงบังเกิดแล้ว) ในภพชื่อว่าดุสิต ดังนี้ ฯ (อ. พระราชา กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (เมื่อมัลลิกา) นั้น ไม่บังเกิดแล้ว ในภพชื่อว่าดุสิต

“นิพพุตตมฺภูจฺจานมสฺสา ปุจฺฉิสฺสามีติ จินฺเตตฺวา สตฺถุ สฺนฺติกั อคฺมาลี. สตฺถา, ยถา โส อาคตฺการณั น สรติ; ตถา อกาลิ.

โส สตฺถุ สฺนฺติเก สาราณียั ฐมฺมกถั สุตฺวา ปมฺมุสฺสิ; เคนิ ปวิฏฺฐกาเล สรติววา “อหิ ภณเ มลฺลิกาย นิพพุตตมฺภูจฺจานั ปุจฺฉิสฺสามีติ สตฺถุ สฺนฺติกั คนฺตฺวา ปมฺมุจฺเจ, เสว ปุณ ปุจฺฉิสฺสามีติ ปุณทิวเสปิ อคฺมาลี.

สตฺถาปิ ปฏิปาฏิยา สตฺต ทิวสานิ, ยถา โส น สรติ; ตถา อกาลิ. สปิ สตฺตาทเมว นิรย ปจิตฺวา อฏฺฐเม ทิวเส ตโต จตฺตา ตฺลิตฺถาเว นิพพุตฺติ. กสมฺมา ปนสฺส สตฺถา อสรณภาวั อกาลิ? สา กิรสฺส อติวิย ปิยา อโหสิ มนาปา; ตสมฺมา ตสฺสา นิรย นิพพุตฺตาวั สุตฺวา “สเจ เอวฺวปา สทฺธาสมฺปนฺนา นิรย นิพพุตฺตา, ทานั ทตฺวา ก็ กิรสฺสามีติ มิจฺฉาทิฏฺฐิ คเหตุววา ปญฺจนุณั ภิกฺขุสฺตานิ เคนเ ปวตฺตํ นิจฺภตฺตํ หราเปตฺวา นิรย นิพพุตฺเตยฺย; เตนสฺส สตฺถา สตฺตาทั อสรณภาวั กตฺวา อฏฺฐเม ทิวเส ปิณฺฑทาย จรฺนโต สยเมว ราชทฺวารั อคฺมาลี.

ราชา “สตฺถา อาคโตติ สุตฺวา นิภฺขมิตฺวา ปตฺตํ อาทาย ปาสาทั อภิรุหิตุ อารภิ. สตฺถา ปน รตฺสาลาย นิสีทิตุ อาการั ทสฺเสสิ. ราชา สตฺถาวั ตตฺถเวว นิสีทาเปตฺวา ยาคุชชฺเคน ปฏิมาเนตฺวา วนฺทิตฺวา นิสินฺโนว “ภนฺเต อหิ มลฺลิกาย เทเวีย นิพพุตตมฺภูจฺจานั ปุจฺฉิสฺสามีติ อาคนฺตฺวา ปมฺมุจฺเจ; กตฺถ นุ โข สา ภนฺเต นิพพุตฺตาทิ. “ตฺลิตฺถาเว มหาราชาติ. “ภนฺเต ตาย ตฺลิตฺถาเว อนิพพุตฺติยา

อ.ใคร อื่น จักบังเกิด, ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.หญิง ผู้เช่นกับ (ด้วยมัลลิกา) นั้น ย่อมไม่มี; เพราะว่ อ.กิจ อื่นนั้นเที่ยว เว้น ซึ่งการจัดแจงซึ่งทาน (ด้วยความคิด) ว่า ในวันพรุ่ง (อ.เรา) จักถวาย ซึ่งวัตถุนี้ แก่พระตถาคตเจ้า, (อ.เรา) จักกระทำ (ซึ่งวัตถุ) นี้ ดังนี้ ย่อมไม่มี (ในที่ ท.) มีที่ (แห่งมัลลิกา) นั้น นั่งแล้วเป็นต้น; ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. สิริระ ของข้าพระองค์ ย่อมไม่นำไป จำเดิม แต่กาล (แห่งมัลลิกา) นั้น ไปแล้ว สุนโลกอื่น ดังนี้ ๕

ครั้งนั้น อ.พระศาสดา ตรัสแล้ว (กะพระราชา) นั้น ว่า ดูก่อนมหาบพิตร อ. พระองค์ อย่างทรงดำริแล้ว, (อ. มรณธรรม) นี้ เป็นธรรมยั่งยืน ของสัตว์ ท. ทั้งปวง (ย่อมเป็น) ดังนี้ ตรัสถามแล้ว ว่า ดูก่อนมหาบพิตร (อ.รถ) นี้ เป็นรถ ของใคร (ย่อมเป็น) ดังนี้ ๕

อ.พระราชา ทรงประคองแล้ว ซึ่งอัญชลี เหนือพระเศียร (กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. รถนี้ เป็นรถ) ของพระเจ้าปู่ ของข้าพระองค์ (ย่อมเป็น) ดังนี้ ๕ (อ.พระศาสดา ตรัสถามแล้ว) ว่า อ. รถนี้ (เป็นรถ) ของใคร (ย่อมเป็น) ดังนี้ ๕ (อ.พระราชา กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. รถนี้ เป็นรถ) ของพระบิดา ของข้าพระองค์ (ย่อมเป็น) ดังนี้ ๕ (อ.พระศาสดา ตรัสถามแล้ว) ว่า ก็ (อ.รถ) นี้ (เป็นรถ) ของใคร (ย่อมเป็น) ดังนี้ ๕ (อ.พระราชา กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ.รถนี้ เป็นรถ) ของข้าพระองค์ (ย่อมเป็น) ดังนี้ ๕

(ครั้นเมื่อคำ) อย่างนั้น (อันพระราชา) กราบทูลแล้ว อ.พระศาสดา ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนมหาบพิตร อ.รถ ของพระเจ้าปู่ ของพระองค์ ไม่ถึงแล้ว ซึ่งรถ ของพระบิดา ของพระองค์ เพราะเหตุ อะไร, อ. รถ ของพระบิดา ของพระองค์ ไม่ถึงแล้ว ซึ่งรถ ของพระองค์ (เพราะเหตุ อะไร); อ.ชรา ย่อมมาถึง แม้แก่ท่อนไม้ ชื่อ มีอย่างนี้เป็นรูป, ก็ อ. องค์อะไรเล่า (อ.ชรา จักไม่มาถึง) แก่อัฐภาพ; ดูก่อน มหาบพิตร จริงอยู่ อ.ชรา ย่อมไม่มี แก่กรรมของสัตว์มนุษย์นั้นเที่ยว, ส่วนว่า อ. สัตว์ ท. ชื่อว่า ผู้ไม่แก่ ย่อมไม่มี ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา นี้ ว่า

อ.ราชรถ ท. อันงดงามด้วยดี ย่อมคร่ำคร่าแล, อนึ่ง แม้ อ. สิริระ ย่อมเข้าถึง ซึ่งชรา, ส่วนว่า อ. ธรรม ของสัตว์บุรุษ ท. ย่อมไม่เข้าถึง ซึ่งชรา, อ. สัตว์บุรุษ ท. แล ย่อมสนทนา (กับ) ด้วยสัตว์บุรุษ ท. ดังนี้ ๕

(อ. ศัพท์) ว่า เว ดังนี้ (ในพระคาถา) นั้น เป็นนิบาต (ย่อมเป็น) ๕ (อ. อรรถ) ว่า อ. รถ ท. แม้ของพระราชา ท. อันงดงาม ด้วยดี ด้วยรัตนะ ท. ๗ ด้วย ด้วยเครื่องประดับซึ่งรถ ท. เหล่าอื่นอีก ด้วย ย่อมคร่ำคร่า (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **สุจิตตา**, ดังนี้ เป็นต้น ๕ (อ. อรรถ) ว่า อ. รถ ท. นั้นเที่ยว (ย่อมคร่ำคร่า) อย่างเดียว หามิได้, แม้ อ. สิริระ อัน (อันบุคคล) ประคับประคอง ดีแล้ว นี้ ย่อมถึง (ซึ่งลักษณะ ท.) มีความเป็นแห่งท่อนเป็นต้น ชื่อว่า ย่อมเข้าถึง ซึ่งชรา (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **สิริรมปี** ดังนี้เป็นต้น ๕

โก อญโอบ นิพพุตติสสุติ, ฆนเต นตติ ตาย สทิสสา อิตฺติ; ตสฺสา หิ นิสินฺนุญฺจานาทีสุ เสฺว ตถาคตสฺส อิทํ ทสฺสามิ, อิทํ กสิสฺสามีติ ทานสํวิธานํ จเปตฺวา อญฺญํ กิจฺจเมว นตฺติ; ฆนเต ตสฺสา ปโรโลกํ คตกาลโต ปฏฺจาย สิริรํ เม น วทสฺสิติ.

อถ นํ สตุถา “มา จินฺตฺยิ มหาราช, สพฺเพสํ ฐวณฺโม อยนฺติ วตฺวา “อโย มหาราช วโร กสฺสาตี ปุจฺฉิ.

ราชา สิริสฺ อญฺชลี ปติฏฺจเปตฺวา “ปีตามหสฺส เม ฆนฺเตติ [อาห.] “อโย กสฺสาตี. “ปีตุ เม ฆนฺเตติ. “อโย ปน วโร กสฺสาตี. “มม ฆนฺเตติ.

เอวํ วุตฺเต สตุถา “มหาราช ตว ปีตามหสฺส วโร เกน การเณน ตว ปีตุ รณํ น ปาปุณฺนิ, ตว ปีตุ วโร ตว รณํ น ปาปุณฺนิ; เอวํรูปสฺส นาม กฏฺจกฺลิ่งครสฺสาปี ชรา อาคจฺฉติ, กิมงฺคํ ปน อตฺตภาวสฺส; มหาราช สปุบฺริสธมฺมสฺสเสฺว หิ ชรา นตฺติ, สตุถา ปน อชิรณฺกา นาม นตฺถิติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

“ชิรฺนฺติ เว ราชรถา สุจิตฺตา, อโย สิริรมปี ชริ อฺเปติ, สตญฺจ ธมฺโม น ชริ อฺเปติ, สนฺโต หเว สพฺภิ ปเวทยนฺตฺติ.

ตตฺถ เวติ: นิปาโต. **สุจิตฺตาติ:** สตฺตฺหิ รตเนหิ อปฺเรหิ จ รถาลงฺกาเรหิ สฺกุสฺสุ จิตฺตา ราชานฺปิ รถา ชิรฺนฺติ. **สิริรมปีติ:** น เกวลํ รถาเอว, อิทํ สุปฺปฏิชคฺคิตํ สิริรมปี ฆนฺตฺทิจฺจาทินิ ปาปุณฺนาตี ชริ อฺเปติ.

(อ. อรรถ) ว่า ส่วนว่า อ. ธรรมอันเป็นโลกุตระ อันมีอย่าง ๔ ของสัตว์บุรุษ ท. มีพระพุทธานุเจ้าเป็นต้น แล ย่อมไม่กระทำ ซึ่งความเข้าไปกระทบ อะไร ๆ ที่ชื่อว่า ย่อมไม่เข้าถึง ซึ่งชรา (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **สตมฺจ** ดังนี้เป็นต้น ๕ อ. อรรถ ว่า อ. สัตบุรุษ ท. คือว่า (อ. บัณทิต ท.) มีพระพุทธานุเจ้าเป็นต้น ย่อมกล่าว กับ ด้วยสัตว์บุรุษ ท. คือว่า ด้วยบัณทิต ท. อย่างนี้ ดังนี้ (แห่งบท) ว่า **ปเวทยนฺติ** ดังนี้ ๕

ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา (อ. ชน ท.) มาก บรรลุแล้ว (ซึ่งอริยมผล ท.) มีโสดาปัตติผลเป็นต้น ดังนี้แล ๕

๖. เรื่องแห่งพระเทวีพระนามว่ามัลลิกา (จบแล้ว) ๕

๗. ๖. เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่าโลพุทหายี (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๕

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในพระเชตวัน ทรงปรารภ ซึ่งพระเถระชื่อว่าโลพุทหายี ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า **อปฺปสฺสุตายํ ปุริโส** ดังนี้เป็นต้น ๕

ได้ยินว่า (อ. พระเถระ) นั้น ไปแล้ว สูเรื่อน (ของชน ท.) ผู้กระทำอยู่ ซึ่งมงคล กล่าวแล้ว ซึ่งอวมงคล โดยนัย มีคำ ว่า ติโรกฺขุทฺเตสุ ติฏฺฐนฺตีติ ดังนี้เป็นต้น, ไปแล้ว สูเรื่อน (ของชน ท.) ผู้กระทำอยู่ ซึ่งอวมงคล, (ครั้นเมื่อสูตร ท.) มีติโรกฺขุทฺตสูตร เป็นต้น (อันตน) ควรกล่าว, กล่าวแล้ว ซึ่งมงคลคาถา ท. โดยนัย มีคำ ว่า ทานญจ ญมฺมจริยา จ ดังนี้เป็นต้น หรือ หรือว่า ซึ่งรัตนสูตร (โดยนัย มีคำ) ว่า ยงฺกิญฺจ วิตุตฺ อิตฺ วา หุริ วา ดังนี้เป็นต้น ๕

(อ. พระเถระ คิดแล้ว) ว่า (อ. เรา) จักกล่าว (ซึ่งสูตร) อื่น ดังนี้ แม้กล่าวอยู่ (ซึ่งสูตร) อื่น ย่อมไม่รู้ ว่า (อ. เรา) ย่อมกล่าว (ซึ่งสูตร) อื่น ดังนี้ ในที่ ท. เหล่านั้น ๆ ด้วยประการฉะนี้ ๕ อ. ภิกษุ ท. ฟังแล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว (ของพระเถระ) นั้น กราบพูนแล้ว แก่พระศาสดา ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. พระโลพุทหายี (ครั้นเมื่อสูตร) อื่น (อันตน) ควรกล่าว ย่อมกล่าว (ซึ่งสูตร) อื่นนั้นเทียว ในที่อันเป็นมงคลและที่อันไม่เป็นมงคล ท. เพราะเหตุไร ดังนี้ ๕

อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว ว่า คู่ก่อนภิกษุ ท. (อ. โลพุทหายี) นั้น ย่อมกล่าว อย่างนั้น ในกาลนี้นั้นเทียว หามิได้,

สตมฺจ จาคติ: พุทธานุ ปน สนฺตานํ นววิโธ โลกุตฺตรมฺโม จ กิญฺจ อฺปฺษมาตํ น กโรติ ชฺรํ น อฺเปติ นาม. **ปเวทยนฺตีติ**. เอวํ สนฺโต พุทฺธาทโย สฺพฺภี ปญฺชิตฺเตหิ สฺทฺธิ กถเณตฺตีติ อตุโถ.

เทศนาว่าสนาเน พหุ โสตาปตฺติผลาทีนึ ปาปฺณิสฺสูติ.

มัลลิกาเทวีวตฺถุ.

๗. โลพุทหายิตฺถเรวตฺถุ.

“**อปฺปสฺสุตายํ ปุริโส**ติ อิมํ ญมฺมเทสนํ สตุถา เขตฺวเน วิหรนฺโต โลพุทหายิตฺถเระ อารพฺภ กเถสิ.

โส กิร มงฺคลํ กโรนฺตานํ เคหํ คนฺตฺวา “ติโรกฺขุทฺเตสุ ติฏฺฐนฺตีติ อาทีนา นเยน อวมงฺคลํ กเถสิ, อวมงฺคลํ กโรนฺตานํ เคหํ คนฺตฺวา, ติโรกฺขุทฺทาทีสุ กเถตฺพฺเพสุ, “ทานญจ ญมฺมจริยา จาคติ อาทีนา นเยน มงฺคลคาถา วา “ยงฺกิญฺจ วิตุตฺ อิตฺ วา หุริ วาติ รตนฺตฺตฺติ วา กเถสิ.

เอวํ เตสุ เตสุ จาเนสุ “อญฺฉํ กเถสฺสามีติ อญฺฉํ กเถนฺโตปิ “อญฺฉํ กเถมีติ น ชานาติ. ภิกฺขุ ตสฺส ถถ สตุถา สตุถุ อาโรเจสุ “กี ภาเนตฺติ โลพุทหายี มงฺคลามงฺคลญฺจจาเนสุ อญฺฉสมฺมึ กเถตฺพฺเพ อญฺฉเมว กเถตฺตีติ.

สตุถา “น ภิกฺขเว อิทาเนเวส เอวํ กเถติ,

(อ.โลพูทหายีนัน ครั้นเมื่อสูตร) อีน (อันตน) ควรกล่าว กล่าวแล้ว (ซึ่งสูตร) อีนนั้นเที่ยว แม้นในกาลก่อน ดังนี้ ผู้อันภิกษุ ท. เหล่านั้น ทูลวิงวอนแล้ว ทรงนำมาแล้ว ซึ่งเรื่อง อันล่วงไปแล้ว ว่า:

ปุพฺพเปปี อญฺญสมฺมึ กเถตฺตพฺเพ อญฺญเมว กเถสีตี วตฺวา เตหิ ยาจิตฺโต อตีตํ อหริ:

ในกาลอันล่วงไปแล้ว ชื่อ อ.โสมทตฺตกุมาร ผู้เป็นลูกชาย ของพราหมณ์ ชื่อว่าอัคคิตฺต ในเมืองชื่อว่าพาราณสี บำรุงแล้ว ซึ่งพระราชา ฯ

อตีเต พาราณสียํ อคฺคิตฺตตฺตสฺส นาม พฺราหฺมณฺสฺส ปุตฺโต โสมทตฺตกุมารโ นาม ราชาณํ อูปรฺภูจฺหิ.

อ.โสมทตฺตกุมารนั้น เป็นผู้เป็นที่รัก เป็นผู้ เป็นที่ยัง- พระทัยให้เอบอาบ ของพระราชานัน ได้เป็นแล้ว ฯ ส่วนว่า อ.พราหมณ์ อาศัยแล้ว ซึ่งกรรมคือการใด ย่อมเป็นอยู่ ฯ อ.โค ท. ๒ (ของพราหมณ์) นั้น ได้มีแล้ว, ในโค ท. ๒ เหล่านั้น หนา อ.โค ตัวหนึ่ง ตายแล้ว ฯ

โส ตสฺส ปิโย อโหสิ มนาไป. พฺราหฺมโณ ปน กสิกรมฺมํ นิสุสฺสาย ชีวติ. ตสฺส เทว โคณา อหฺสุ, เตสุ เอโก มโต.

อ.พราหมณ์ กล่าวแล้ว กะบุตร ว่า แน่ะพ่อ ผู้ชื่อว่า- โสมทต (อ. เจ้า) ทูลขอแล้ว กะพระราชา จงนำมา ซึ่งโค ตัวหนึ่ง แก่เรา ดังนี้ ฯ

พฺราหฺมโณ ปุตฺตํ อห “ตต โสมทตฺต ราชาณํ เม ยาจิตฺวา เอกํ โคณํ อหฺราติ.

อ.โสมทตฺตกุมาร คิดว่า ว่า ถ้าว่า อ.เรา จักทูลขอ กะพระราชาไซ้, อ. ความที่ แห่งเรา เป็นคนเบา จักปรากฏ ดังนี้ กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่พ่อ อ. ท่าน ท. นั้นเที่ยว จงทูลขอ กะพระราชา ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า แน่ะพ่อ ถ้าอย่างนั้น (อ. เจ้า) จง พาเอา ซึ่งเรา ไป ดังนี้ (อันพราหมณ์นั้น) กล่าวแล้ว, คิดแล้ว ว่า อ.พราหมณ์ นี้ มีปัญญาเขลา ย่อมไม่รู้ (ซึ่งเหตุ) แม้สักว่าคำ ว่า อ. ท่าน จงก้าวไปข้างหน้า อ. ท่าน จงก้าวกลับ ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) อีน (อันตน) ควรกล่าว ย่อมกล่าว (ซึ่งคำ) อีนนั้นเที่ยว; (อ.เรา) (ยังพราหมณ์) นั้น ให้ศึกษาแล้ว จักนำไป (ซึ่งพราหมณ์) นั้น ดังนี้ ฯ

โสมทตฺโต “สจฺจํ ราชาณํ ยาจิตฺตสฺสามี, ลหฺภาโว เม ปญฺญาธิสฺสตีติ จินฺเตตฺวา “ตฺมฺเหยว ตต ราชาณํ ยาจถาติ วตฺวา, “เตนหิ ตต มํ คเหตฺวา ยาหิตี วุตฺเต, จินฺเตสิ “อโย พฺราหฺมโณ ทนฺธปญฺโญ `อภิกฺกม ปฏิกฺกมาติ วจฺนมตฺตปิ น ชานาติ, อญฺญสมฺมึ วตฺตพฺเพ อญฺญเมว วทติ; สิฏฺฐาเปตฺวา ตํ เนสุสฺสามีติ.

(อ.โสมทต) นั้น พาเอา (ซึ่งพราหมณ์) นั้น ไปแล้ว สู้ป่าช้า ชื่อว่าวิรณฺตถัมภกะ มัดแล้ว ซึ่งฟ่อนแห่งหญ้า ท. กระทำแล้ว (ซึ่งชื่อ ท.) ว่า (อ. ฟ่อนแห่งหญ้า) นี้ เป็นพระราชา (ย่อมเป็น), (อ.ฟ่อนแห่งหญ้า) นี้ เป็นอุปราช (ย่อมเป็น), (อ.ฟ่อนแห่งหญ้า) นี้ เป็นเสนาบดี (ย่อมเป็น) ดังนี้ แสดงแล้ว แก่บิดา ตามลำดับ (กล่าวแล้ว) ว่า อันท่าน ท. ไปแล้ว สู่ราชตระกูล ฟึ่งก้าวไปข้างหน้า อย่างนี้, (อันท่าน ท. ไปแล้ว สู่ราชตระกูล) ฟึ่งก้าวกลับ อย่างนี้; อ.พระราชา (อันท่าน ท.) ฟึ่งกราบทูล ชื่ออย่างนี้, อ.อุปราช (อันท่าน ท. ฟึ่งกราบทูล) อย่างนี้; (อ.ท่าน ท.) เข้าไปเฝ้าแล้ว ซึ่งพระราชา กราบทูลแล้ว อย่างนี้ ว่า ข้าแต่มหाराชเจ้า (อ. พระองค์ผู้สมมติเทพ) ขอจงทรงชนะ ดังนี้ กล่าวแล้ว ซึ่งคาถา นี้ ฟึ่งทูลขอ ซึ่งโค ดังนี้ (ยังพราหมณ์นั้น) ให้เรียนเอาแล้ว ซึ่งคาถา ว่า

โส ตํ อาทาย วิรณฺตถมฺภกํ นาม สฺसानํ คนฺตฺวา ตินฺถลาเป พฺนฺธิตฺวา “อโย ราชา, อโย อูปรฺราชา, อโย เสนาปตีตี กตฺวา ปฏฺิปาฏฺิยา ปิตฺุ ทฺสฺเสตฺวา “ตฺมฺเหหิ ราชกฺลํ คนฺตฺวา เอวํ อภิกฺกมิตฺพฺพํ, เอวํ ปฏฺิภิกฺกมิตฺพฺพํ; เอวํ นาม ราชา วตฺตพฺโพ, เอวํ อูปรฺราชา; ราชาณํ อูปรฺสงฺกมิตฺวา `ชยฺตฺมฺ มหाराชาติ เอวํ วตฺวา อิมํ คาถํ วตฺวา โคณํ ยาเจยฺยาถาติ คาถํ อุกฺคณฺหาเปสิ

ข้าแต่มหाराชเจ้า (อ. ข้าพระองค์ ท.) ย่อมไถ่ สิ ซึ่งนา (ด้วยโค ท.) เหล่าใด, อ. โค ท. (เหล่านั้น) ๒ ตัว ของข้าพระองค์ (มีอยู่), ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (ในโค ท. ๒) เหล่านั้นหนา (อ. โค) ตัวหนึ่ง ตาย แล้ว, ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงเป็นกษัตริย์ อ. พระองค์ ขอจงทรงพระราชทาน (ซึ่งโค) ตัวที่ ๒ ดังนี้ ฯ

“ เทว เม โคณา มหाराช, เยหิ เขตฺตํ กสฺสาม เส, เตสุ เอโก มโต เทว, ทฺุติยํ เทหิ ชตฺติยาติ.

(อ.พราหมณ์) นั้น กระทำแล้ว ซึ่งคาถา นั้น ให้เป็นธรรมชาติ คล่องแคล่ว (โดยกาล) สักว่าปี บอกแล้ว ซึ่งความที่ (แห่งคาถานั้น) เป็นธรรมชาติคล่องแคล่ว แก่บุตร, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่พ่อ ถ้าอย่างนั้น (อ.ท่าน ท.) ถือเอาแล้ว ซึ่งเครื่องบรรณาการ อะไร ๆ นั้น เทียว จงมา, อ. กระหม ไปแล้ว ก่อนกว่า จักยืน ในสำนัก ของพระราชา ดังนี้ (อันโสมทตุมาร) กล่าวแล้ว, (กล่าวแล้ว) ว่า แน่พ่อ อ.ดีละ ดังนี้ ถือเอาแล้ว ซึ่งเครื่องบรรณาการ ผู้ถึงแล้วซึ่งความอุตสาหะ ในกาล แห่งกุมารชื่อว่าโสมทต ยืนแล้ว ในสำนัก ของพระราชา ไปแล้ว สูราชตรระกูล, ผู้มีความ บันเทิง พร้อมเฉพาะ อันพระราชา ผู้มีพระทัยยินดีแล้ว ทรงกระทำแล้ว (ครั้นเมื่อพระดำรัส) ว่า แน่พ่อ อ.ท่าน ท. เป็นผู้มาแล้ว สิ้นกาลนาน หนอ ย่อมเป็น, (อ.ที่) นี้ เป็นที่เป็นที่นี้ (ยอมเป็น), (อ.ท่าน ท.) นั่งแล้ว จงกล่าว อ.ความต้องการ (ด้วยวัตถุ) ไต (มีอยู่) (ซึ่งวัตถุนั้น) ดังนี้ (อันพระราชา) ตรัสแล้ว, กราบทูลแล้ว ซึ่งคาถา นี้ ว่า

ข้าแต่มหाराชเจ้า อ.ข้าพระองค์ ท. ย่อมไถ่ สิ
ซึ่งนา (ด้วยโค ท.) เหล่าใด อ. โค ท. (เหล่านั้น) ๒ ตัว
ของข้าพระองค์ (มีอยู่), ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ
(ในโค ท. ๒) เหล่านั้นหนา (อ.โค) ตัวหนึ่ง ตายแล้ว,
ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงเป็นกษัตริย์ (อ.พระองค์) ขอจงทรงรับ
(ซึ่งโค) ตัวที่ ๒ ดังนี้ ฯ

(ครั้นเมื่อพระดำรัส) ว่า แน่พ่อ (อ. ท่าน) กล่าวแล้ว
อย่างไร, (อ.ท่าน) จงกล่าว อีก ดังนี้ อันพระราชา
แม้ตรัสแล้ว, อ. พราหมณ์ กราบทูลแล้ว ซึ่งคาถา นั้นนั้นเทียว ฯ

อ.พระราชา ทรงทราบแล้ว ซึ่งความที่ (แห่งคาถานั้น)
เป็นคาถา (อันพราหมณ์) นั้น กล่าวผิด แล้ว ทรงกระทำ ซึ่งการแיים
ตรัสแล้ว ว่า แน่โสมทต อ.โค ท. ในเรือน ของเธอ ท.
เห็นจะ เป็นโคมาก (ยอมเป็น) ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า
ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ.โค ท.) ตัว อันพระองค์ ท.
ทรงพระราชทานแล้ว เป็นโคมาก จักเป็น ดังนี้ (อันโสมทต)
กราบทูลแล้ว, ทรงยินดีแล้ว ต่อพระโพธิสัตว์ พระราชทานแล้ว
ซึ่งโค ท. ๑๖ ตัวด้วย ซึ่งภักษะคือเครื่องประดับ ด้วย
ซึ่งบ้านเป็นที่อยู่อาศัย ด้วย แก่พราหมณ์ (กระทำ) ให้เป็นของ
อันพรหมพึงให้ (แก่พราหมณ์) นั้น ทรงส่งไปแล้ว ซึ่งพราหมณ์
ด้วยยศ อันใหญ่ (ดังนี้) ฯ

อ.พระศาสดา ครั้นทรงนำมาแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา
นี้ ทรงยังขาดก ว่า อ.พระราชา ในกาลนั้น เป็นอาณนท
ได้เป็นแล้ว (ในกาลนี้), อ.พราหมณ์ (ในกาลนั้น) เป็นโลพูทายี
(ได้เป็นแล้ว) (ในกาลนี้), อ.โสมทต (ในกาลนั้น) เป็นเรานันเทียว
(ได้เป็นแล้ว) (ในกาลนี้) ดังนี้ ให้ตั้งลงพร้อมแล้ว ตรัสแล้ว ว่า
ดูก่อนมิทษุ ท. (อ.โลพูทายี) นั้น ครั้นเมื่อคำ อื่น อันตน ควรกล่าว
ยอมกล่าว ซึ่งคำอื่น) ในกาลนั้นนั้นเทียว หามิได้,

โส สัจจธรรมตเตน ตั คาคั ปคุณั กตฺวา ปคุณภาวึ
ปุตฺตสุสฺส อารโจะตฺวา, “เตนหิ ตาต กญฺจิทฺเว
ปญฺญกาเร อาทาย อาคจฺจนฺต, อหึ ปุริมตริ คณฺตุวา
รญฺโณ สนฺตึเก จสุสสามิติ วุตฺเต, “สาธุ ตาตาทิ
ปญฺญกาเร คเหตุวา โสมทตฺตสุสฺส รญฺโณ สนฺตึเก
จิตกาเล อุตฺสาหปฺปตฺโต ราชกุลึ คณฺตุวา,
รญฺภา ตฺมฺจจิตฺเตนกตปฺปฏิสมฺโมทโน “ตาต
จิริสฺสึ วต อาคตฺตฺต, อิทมาสนึ, นิสึทิตฺวา วท,
เยนตฺเถติ วุตฺเต, อิมิ คาคมาห

“เทว เม โคณา มหาราช, เยหิ เขตต์ กสาม เส,
เตสุ เอโก มโต เทว, ทุตติย คณฺห ขตฺติยาติ.

รญฺภา “กั วเทสิ ตาต, ปฺน วเทหิติ วุตฺเตปิ,
ตเมว คาคมาห.

ราชา เตน วิชฺชุตฺวา กถิตภาวึ ญตฺวา สิตึ กตฺวา
“โสมทตฺต ตฺมฺหากั เคเห พฺหุ มญฺเเว โคณาติ วตฺวา,
“ตฺมฺเหหิ ทินฺนา พฺหุ ภวิสฺสนฺตึ เทวาติ วุตฺเต,
โพธิสฺตฺตสุสฺส ตฺสิตฺวา พฺราหฺมณฺสฺส โสฬส โคณเ
อลงฺการภณฺฑกั นินาสนคามาญฺจสุสฺส พฺรหฺมเทยฺย
ทตฺวา มหนฺเตน ยเสน พฺราหฺมณึ อญฺโยเชสิ.

สตฺถา อิมิ ธมฺมเทสนึ อหริตฺวา “ตทา ราช
อาณนฺโท อโหสิ, พฺราหฺมณเ โลพูทายี, โสมทตฺโต
อหเมวาทิ ขาตกั สโมธานตฺวา “น ภิกฺขเว อิทาเนว,

แม้ในกาลก่อน อ.โลพูทายีนัน (ครั้นเมื่อคำ) อื่น (อันตน) ควรกล่าว, ย่อมกล่าว (ซึ่งคำอื่น) นั้นเที่ยว เพราะความที่ แห่งตน เป็นผู้มิสุตะน้อย, เพราะว่า อ.บุรุษผู้มีสุตะน้อย ชื่อว่า เป็นเช่นกับ ด้วยโคตัวเนื่องด้วยกำลัง ย่อมเป็น ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถา นี้ ว่า

อ.บุรุษ นี้ ผู้มิสุตะน้อย ย่อมแก่ เพียงดัง อ.โคตัวเนื่อง ด้วยกำลัง (ตัวแก่อยู่), อ.เนื้อ ท. (ของบุรุษ) นั้น ย่อมเจริญ, อ.ปัญญา (ของบุรุษ) นั้น ย่อมไม่เจริญ ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า (อ.บุรุษ) นี้ ชื่อว่าผู้มิสุตะน้อย เพราะความไม่มี (แห่งหมวด ๕๐) หมวดหนึ่ง หรือ หรือว่า แห่งหมวด ๕๐ ท. ๒ หมวด ก็หรือว่า (เพราะความไม่มี แห่งวรรคแห่งพระสูตร วรรคหนึ่ง หรือ หรือว่า) แห่งวรรคแห่งพระสูตร ท. (๒ วรรค) เพราะความไม่มี (แห่งพระสูตร) สูตรหนึ่ง หรือ หรือว่า แห่งพระสูตร ท. ๒ โดยกำหนด อันมีในที่สุดแห่งพระสูตรทั้งปวง, แต่ที่ว่า (อ.บุรุษนี้) เรียบเอาแล้ว ซึ่งก็มีฐาน อันน้อย ตามประกอบอยู่ เป็นผู้มิสุตะมากเที่ยว (ย่อมเป็น) (ดังนี้) (ในบท ท.) เหล่านั้น หนา (แห่งบท) ว่า **อปฺปสฺสุตาย** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า เหมือนอย่างว่า อ.โคตัวเนื่องด้วยกำลัง เมื่อแก่ คือว่า เมื่อเจริญ (ย่อมเจริญ เพื่อประโยชน์) แก่มารดา และบิดา ท. หามิได้นั้นเที่ยว, ย่อมเจริญ เพื่อประโยชน์ แก่ญาติ ผู้เหลือ ท. หามิได้, ย่อมแก่ มีประโยชน์ออกแล้วนั้นเที่ยว โดยแท้แล ฉนใด; (อ.บุรุษผู้มีสุตะน้อย) แม่นี้ ย่อมกระทำ ซึ่งวัตรเพื่ออุปัชฌาย์ หามิได้, (ย่อมกระทำ) ซึ่งวัตรเพื่ออาจารย์ หามิได้, (ย่อมกระทำ) (ซึ่งวัตร ท.) มีวัตรเพื่อภิกษุผู้จรมาเป็นต้น หามิได้, ย่อมตามประกอบ (ซึ่งคุณ) แม้สักว่าภาวนา หามิได้, ย่อมแก่ มีประโยชน์ออกแล้วนั้นเที่ยว (ดังนี้ แห่งบาท- แห่งพระคาถา) ว่า **พฺลิตฺตํ ชีรตี** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า อ.เนื้อ ท. ของโคตัวเนื่องด้วยกำลัง ตัว (อันเจ้าของ) ปล่อยแล้ว ในป่า (ด้วยความคิด) ว่า (อ.โคตัวเนื่องด้วยกำลัง) นั้น เป็นสัตว์ไม่สามารถ เพื่ออันนำไป (ซึ่งอุปกรรม ท.) มีแอกและไถเป็นต้น (ย่อมเป็น) ดังนี้ ตัวเที่ยวไปอยู่ ตัวเคี้ยวกินอยู่ ตัวดื่มอยู่ (ในป่า) นั้นนั้นเที่ยว ย่อมเจริญ ฉนใด; อ.เนื้อ ท. (ของบุรุษผู้มีสุตะน้อย) แม้นี้ ผู้ (อันครู ท.) มีอุปัชฌาย์เป็นต้น ปล่อยแล้ว อาศัยแล้ว ซึ่งสงฆ์ ได้แล้ว ซึ่งปัจฉย ท. ๔ กระทำแล้ว (ซึ่งกิจ ท.) มีการระบายน ซึ่งห้องเป็นต้น เลี้ยงดูอยู่ ซึ่งกาย ย่อมเจริญ, คือว่า (อ.บุรุษผู้มีสุตะน้อยนั้น) เป็นผู้มิร่างกายอันอ้วน เป็น ย่อมเที่ยวไป ฉนนนั้นเที่ยว (ดังนี้ แห่งบาทแห่งพระคาถา) ว่า **มंसานิ ตสฺส วฑฺฒนตี** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า ส่วนว่า อ.ปัญญา อันเป็นโลกิยะและโลกุตตระ (ของบุรุษผู้มีสุตะน้อย) นั้น แม้มีนิวมือหนึ่งเป็นประมาณ ย่อมไม่เจริญ ฯ

ปุพฺพเพส อตฺตโน อปฺปสฺสุตตาย, อญฺญสมิ วจฺตพฺเพ, อญฺญเมว วทตี, อปฺปสฺสุตปุริโส หิ พฺลิตฺตํทสฺสทิสฺส นาม โหตีตี วตฺวา อิมิ คาคามาห

“อปฺปสฺสุตาย ปุริโส พฺลิตฺตํทสฺส ชีรตี, มंसานิ ตสฺส วฑฺฒนตี, ปญฺญา ตสฺส น วฑฺฒตีตี.

ตตฺถ **อปฺปสฺสุตายนตี**: เอกสฺส วา ทฺวินฺนํ วา ปญฺญาสกานํ อถวา ปน สุตฺตวคฺคานํ สพฺพนฺตีมฺน ปริจฺเจเทน เอกสฺส วา ทฺวินฺนํ วา สุตฺตานํปี อภาเวน อปฺปสฺสโต อยิ. อปฺปิ กมฺมฏฺฏานํ ปน อคฺคเหตุวา อนฺยญฺญชฺนโต พหุสฺสโตว.

พฺลิตฺตํทสฺส ชีรตี: ยถา หิ พฺลิตฺตํทสฺส ชีรมาโน วฑฺฒมาโน เวน มาตาปีตฺถ, น เสสฺวาตกาณํ อตฺตาย วฑฺฒตี, อถโข นิรตฺถกเมว ชีรตี; เวนเมว อยมฺปิ น อฺปชฺฌายวตฺตี กโรตี, น อจฺริยวตฺตี, น อคฺคนตฺตวตฺตาทีนํ, น ภาวนามตฺตมฺปิ อนฺยญฺญชฺนตี, นิรตฺถกเมว ชีรตี.

มंसานิ ตสฺส วฑฺฒนตี: ยถา พฺลิตฺตํทสฺส “ยฺคนนฺจลาทีนํ วหิตฺตุ อสมตฺโต เอโสตี อรญฺเณ วิสฺสุฏฺฐสฺส ตตฺเถว วิจฺรณตฺสฺส ชาทนตฺสฺส ปิวณตฺสฺส มंसานิ วฑฺฒนตี; เวนเมว อิมสฺสาปี อฺปชฺฌายาทีหิ วิสฺสุฏฺฐสฺส สงฺฆํ นิสฺสาเย จตฺตาโร ปจฺจเย ลภิตฺวา อฺทฺตวิเรจนาทีนํ กตฺวา กายํ โปเสณตฺสฺส มंसานิ วฑฺฒนตี, อฺลสฺสโร หุตฺวา วิจฺรตี.

ปญฺญา ตสฺสตี: โลกิยโลกุตฺตรา ปนสฺส ปญฺญา เอกงฺคฺลิมตฺตาปี น วฑฺฒตี.

แต่ว่า อ. ตัณหา ด้วยนั้นเทียว อ. มานะอันมีอย่าง ๙ ด้วย
ยอมเจริญ เพราะอาศัย ซึ่งทวาร ๖ ท. รวากะ (อ. รุกขชาติ ท.)
มีกอไม้และเถาวัลย์เป็นต้น (เจริญอยู่) ในป่า ดังนี้
(แห่งหมวดสองแห่งบท) ว่า **ปัญญา ตสฺส** ดังนี้ เป็นต้น ๕

ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา อ. มหาชน บรรลุแล้ว
(ซึ่งอริยผล ท.) มีโสดาปัตติผลเป็นต้น ดังนี้แล ๕

อรุณเถ ปน คจฺจลตาทีนึ วีย ฉทวารานึ นิสฺสาย
ตณฺหา เจว นววิธมาโน จ วฑฺฒตีติ อตุโธ.

เทศนาวสาน มหาชน โสตาปัตติผลาทีนึ
ปาปุนีติ.

อ. เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่า โสฬสชาติ (จบแล้ว) ๕

โสฬสชาติตเถรวตฺต.

๘. อ. เรื่องแห่งการตรัสรู้ครั้งแรก (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๕

๘. ปฐมโพธิวัตต.

อ. พระศาสดา ประทับนั่งแล้ว ที่โคนแห่งต้นโพธิ์
ทรงอุทานแล้ว ด้วยสามารถแห่งความเบิกบานพระทัย
ผู้อันพระเถระชื่อว่า อานนท์ ทูลถามแล้ว ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก
ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ว่า **อเนกชาติสังสาริ** ดังนี้ เป็นต้น ๕

“**อเนกชาติสังสารนฺติ** อิมํ ธมฺมเทสนํ สตฺถา
โพธิรุกฺขมฺมุเล นิสฺสินฺโน อุตฺตานวเสน อุตฺทาเนตฺวา
อปรภาเค อานนฺนทตฺเตเรน ปฺปฺภุจฺจ กเถสิ.

ดังจะกล่าวโดยย่อ (อ. พระศาสดาพระองค์) นั้น ประทับนั่งแล้ว
ที่โคนแห่งต้นโพธิ์ ครั้นเมื่อพระอาทิตย์ ไม่ถึงแล้วซึ่งการตั้งอยู่
ไม่ได้นั้นเทียว มีอยู่ ทรงกำจัดแล้ว ซึ่งมารและพลแห่งมาร
ทรงทำลายแล้ว ซึ่งความมืด อันปกปิดซึ่งขันธ์อันพระองค์อยู่
อาศัยแล้วในกาลก่อน (บุพเพนิวาสญาณ) ในยามที่หนึ่ง
ทรงยังจักขุเพียงดังจักขุทิพย์ ให้หมดจดแล้ว ในยามอันมี
ในท่ามกลาง ทรงอาศัยแล้ว ซึ่งความที่แห่งพระองค์ เป็นผู้มีความกรุณา
ในสัตว์ ท. ทรงยังญาณ อันหยั่งลงแล้ว ในปัจจุยการ
ทรงพิจารณาอยู่ (ซึ่งปัจจุยการ) นั้น ด้วยสามารถแห่งอนุโลม
และปฏิโลม ในยามอันมีในที่สุด ตรัสรู้ยังเองแล้ว ซึ่งพระสัมมา
สัมโพธิญาณ พร้อม ด้วยความอัศจรรย์ ท. ในเวลาเป็นที่ขึ้นไป
แห่งอรุณ เมื่อทรงเปล่ง ซึ่งอุทาน อันอันแสนแห่งพระพุทฺธเจ้า ท.
มิใช่หนึ่ง ไม่ทรงละแล้ว ได้ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถา ท. เหล่านี้ว่า

โส ทิ โพธิรุกฺขมฺมุเล นิสฺสินฺโน, สุริเย อนตฺตงฺคเตเยว,
มารพฺลํ วิธมิตฺวา ปจฺมยาเม ปุพฺเพนิวาสปฏิจฺฉาทกํ
ตมํ ปทาเลตฺวา มชฺฌิมยาเม ทิพฺพจกฺขุ วิโสเธตฺวา
ปจฺฉิมยาเม สตฺเตสุ การุญฺญตํ ปฏฺิจฺจ ปจฺจยาการ
ณานํ โธตาเรตฺวา ตํ อนฺุโลมปฏิโลมวเสน
สมฺมุสนฺโต อรฺุณคฺคฺมณเวลาย สห อจฺจริเยหิ
สมฺมาสมฺโพธิ อภิสมฺพุชฺฌมิตฺวา อเนเกหิ พุทฺธสฺสสฺเสหิ
อวิหิตํ อุตฺตานํ อุตฺทาเนนฺโต อิมา คาถา อภาสี

(อ. เรา) แสวงหาอยู่ ซึ่งนายช่างคือตัณหาผู้กระทำ
ซึ่งเรื่อน เมื่อไม่พบ ท่องเทียวไปแล้ว สู่สงสารมีชาติ
มิใช่หนึ่ง อ. การเกิดบ่อย ๆ เป็นธรรมชาตินำทุกข์มาให้
(ยอมเป็น) ดูกรนายช่างผู้กระทำซึ่งเรื่อน (อ. ท่าน)
เป็นผู้อันเราเห็นแล้ว ย่อมเป็น (อ. ท่าน) จักกระทำ
ซึ่งเรื่อน อีก หามิได้ อ. ซีโคจร ท. ทั้งปวง ของท่าน (อันเรา)
หักแล้ว อ. ยอดแห่งเรื่อน (อันเรา) รื้อแล้ว อ. จิต ของเรา
ถึงแล้ว (ซึ่งธรรม) อันมีสังขารไปปราศแล้ว (อ. เรา)
ได้บรรลุแล้ว ซึ่งธรรมชาติเป็นที่สิ้นไป แห่งตัณหา ท. ดังนี้ ๕

“**อเนกชาติสังสาริ** สฺนฺธาวิสุตฺตํ อนิพฺพิสํ
คฺนการํ คเวสนฺโต, ทฺกฺขฺชา ชาติ ปฺนปฺปฺนํ;
คฺนการก ทิฏฺฐิสิ, ปฺน เคหํ น กาทฺสิ,
สพฺพา เต ผาสูกา, ภคฺคา, คฺนทฺฎฺฎิ วิสงฺขตํ,
วิสงฺขารคตํ จิตฺตํ, ตณฺหานํ ขยมชฺฌมคาคิ.

อ. อรรถ ว่า อ.เรา แสวงหาอยู่ ซึ่งนายช่างคือผู้กระทำ ซึ่งเรือน อันอันบัณฑิตนับพร้อมแล้วว่า อัฒนาภ นี้ ผู้มีอภินิหาร- อันกระทำแล้ว ในที่ใกล้แห่งพระบาทขององค์พระพุทธรเจ้า พระนามว่าที่ปังกร เพื่อประโยชน์ (แก่ -) (อ.นายช่างคือผู้กระทำ) นั้น (อันบุคคลอาจ) เพื่อเห็น (ด้วยญาณ) ไต - (ญาณ) นั้น คือว่า แก่พระโพธิญาณ เมื่อไม่พบ คือว่า เมื่อไม่ประสบ คือว่า เมื่อไม่ได้เห็น (ซึ่งญาณ) นั้น ท่องเที่ยวไปแล้ว คือ เร่วอน ไปแล้ว คือว่า เที่ยวไปตามแล้ว ไป ๆ มา ๆ สู่งสารวัณนี้ อันอันบัณฑิตนับพร้อมแล้วด้วยแสนแห่งชาติ มีชื่อหนึ่ง ตลอดกาลอันมีประมาณเท่านี้ ดังนี้ (แห่ง - ในบท ท.) เหล่านี้ หนา - (บาทพระศาธา) ว่า **คหการี คเวสนุโต** ดังนี้ ฯ

(อ. คำ) ว่า **ทุกขา ชาติ ปุณฺณปุณฺณิ** ดังนี้ นี้ เป็นคำ- แสดงซึ่งเหตุ แห่งการแสวงหาซึ่งนายช่างผู้กระทำซึ่งเรือน (ย่อมเป็น) ฯ

อ.อธิบาย ว่า ชื่อ อ.ความเกิด นั้น คือว่า อ.อันเข้าถึง บ่อย ๆ ชื่อว่าเป็นทุกข์ เพราะความที่- (แห่งความเกิดนั้น) เป็นธรรมชาติเจือด้วยชราและพยาธิและ มรณะ, อนึ่ง (อ. ความเกิด) นั้น ครั้นเมื่อนายช่างผู้กระทำซึ่งเรือน นั้น (อันเรา) ไม่เห็นแล้ว ย่อมไม่กลับ เหตุใด; เพราะเหตุนี้ (อ.เรา) แสวงหาอยู่ ซึ่งนายช่างผู้กระทำซึ่งเรือนนั้น ท่องเที่ยวไปแล้ว ดังนี้ ฯ (อ. อรรถ) ว่า ในกาลนี้ (อ. เจ้า) เป็นผู้ อันเรา ผู้รู้ตลอดอยู่ ซึ่งพระสัพพัญญุตญาณ นั้นเที่ยว เห็นแล้ว ย่อมเป็น (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **ทิฏฺฐิเจสิ** ดังนี้ ฯ

(อ. อรรถ) ว่า (อ.เจ้า) จักกระทำ ซึ่งเรือน ของเรา อันอันบัณฑิตนับพร้อมแล้วว่าอัฒนาภ ในสังสารวัณนี้ นี้ อีก หามิได้ (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **ปุณฺณ เคนฺหิ** ดังนี้ ฯ (อ.อรรถ) ว่า อ.ชื่อใครคือ กิเลสอันเหลือลง ท. ทั้งปวง ของเจ้า อันเรา หักเสียแล้ว (ดังนี้ แห่งบาทแห่งพระศาธา) ว่า **สพฺพทา เต ผาสฺสกา ภคฺคา** ดังนี้ ฯ อ. อรรถ ว่า แม้ อ. มณฑลแห่ง- ช่อฟ้า อันอันบัณฑิตนับพร้อมแล้วว่าอวิชา แห่งเรือนคืออัฒนาภ อัน ๆ เจ้า กระทำไว้แล้ว นี้ อันเรา รื้อเสียแล้ว (ดังนี้ - แห่งบาทแห่งพระศาธา) ว่า **คหฺกุณฺโณ วิสงฺขตฺติ** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า ในกาลนี้ อ.จิต ของเรา ถึงแล้ว คือว่า เข้าไปตามถึงแล้ว ซึ่งธรรมมีสังขารไปปราศแล้ว คือว่า ซึ่งพระนิพพาน ด้วยสามารถแห่งการกระทำให้เป็นอารมณ์ (ดังนี้ แห่งบาทแห่งพระศาธา) ว่า **วิสฺขารคตฺติ จิตฺตํ** ดังนี้ ฯ อ. อรรถ ว่า (อ. เรา) เป็นผู้บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหัตต์ อันอันบัณฑิต นับพร้อมแล้วว่าความสิ้นไป แห่งตัณหา ท. ดังนี้ (แห่งบาท แห่งพระศาธา) ว่า **คณฺหานํ ขยมชฺชคฺคา** ดังนี้ ฯ

อ. เรื่องแห่งการตรัสรู้ครั้งแรก (จบแล้ว) ฯ

ตตฺถ **คหการี คเวสนุโต**: อหิ อิมสฺส อตฺตภาวสฺสชาติสฺส คเวสนุโต, เยน ภาณน สกฺกา โส ทฺฐุํ ตสฺส โภธิภาณสฺสตฺถาย ที่ปังกรบาทมฺเเล กตฺวาภิเนหาโร เอตฺตํ กาลํ อเนกชาติสฺสํสาริ อเนกชาติสฺสตสฺสสฺส สฺงขยํ อิมํ สํสารวณฺฺณํ อนิพฺพิสฺสํ ตํ ภาณํ อวิทฺทฺนุโต อลภฺนุโตเยว สฺนฺธาวิสฺสํ สํสริ อปรฺวาปริ อญฺุวิจฺริตฺติ อตฺถโถ.

ทุกขา ชาติ ปุณฺณปุณฺณิ อิทํ คหการกคเวสนุสฺส การณวจฺนํ.

ยสฺมา ชราพฺยาธิมรณมิสฺสตฺถาย ชาติ นามเสา ปุณฺณปุณฺณิ อุปคฺนฺตุํ ทฺทุกขา, น จ เสา ตสฺมิมิ อทิฏฺฐเ นิเวตฺตติ; ตสฺมา ตํ คเวสนุโต สฺนฺธาวิสฺสนฺติ อตฺถโถ. **ทิฏฺฐิเจสิ**: สพฺพพญฺญุตฺตภาณํ ปฏฺวิชฺชมนฺเตเนว มยา อิทานิ ทิฏฺฐิเจ อสิ.

ปุณฺณ เคนฺหิ: ปุณฺ อิมสฺสมิ สํสารวณฺฺณํ อตฺตภาว- สฺงชาติ มม เคนฺ น กหาสิ. **สพฺพทา เต ผาสฺสกา ภคฺคา**: ตว สพฺพทา อวเสสฺกิลเสผาสฺสกา มยา ภคฺคา. **คหฺกุณฺโณ วิสงฺขตฺติ**: อิมสฺส ตยา กตฺสฺส อตฺตภาวคเวสนุสฺส อวิชาสฺงชาติ กณฺณนิกามณฺุทลฺปิ มยา วิทฺธิสฺสิตํ.

วิสฺขารคตฺติ จิตฺตํ: อิทานิ มม จิตฺตํ วิสงฺขาริ นิพฺพานํ อารมฺมมณฺกรณวเสน คตฺติ อญฺุปฏิฏฺฐิ. **คณฺหานํ ขยมชฺชคฺคา**: คณฺหานํ ขยสฺงชาติ อรหตฺตํ อธิคฺโตสฺสมิติ อตฺถโถ.

ปจฺมโพธิวตฺถ.

๙. อ. เรื่องแห่งบุตรของเศรษฐีผู้มีทรัพย์มาก (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๙

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในป่าเป็นที่ให้ซึ่งอภัยแก่เนื้ออันเป็นที่ตกไปแห่งฤาษี ทรงปรารภ ซึ่งบุตรของเศรษฐีผู้มีทรัพย์มาก ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนานี้ ว่า **อจริตวา พรหมจิริย** ดังนี้ เป็นต้น ๙

ได้ยินว่า (อ. บุตรของเศรษฐี) นั้น บังเกิดแล้ว ในตระกูล มีสมบัติอันบุคคลพึงเสวยมีโกฏิ ๘๐ เป็นประมาณ ในเมืองชื่อว่าพาราณสี ๙ ครั้งนั้น อ. มารดาและบิดา ท. (ของบุตรของเศรษฐี) นั้น คิดกันแล้ว ว่า อ. กูองแห่งโกศใหญ่ ในตระกูลของเรา ท. (มีอยู่), (อ. เรา ท.) ตั้งไว้แล้ว (ซึ่งกอนแห่งโกศใหญ่) นั้น ในเมื่อ แห่งบุตร ของเรา ท. จักกระทำ ซึ่งการใช้สอยตามความสบาย, อ. กิจ ด้วยกรรมอื่น ย่อมไม่มี ดังนี้; (ยังบุตร) นั้น ให้ศึกษาแล้ว (ซึ่งศิลปะ) สักว่าการฟ้อนและการขับและการประโคมนั้นเทียว ๙ แม้ อ. ธิดา คนหนึ่ง บังเกิดแล้ว ในตระกูล มีสมบัติอันบุคคลพึงเสวยมีโกฏิ ๘๐ เป็นประมาณ อื่น ในเมือง นั้นนั้นเทียว ๙

อ. มารดาและบิดา ท. (ของธิดา) แม่นั้น คิดแล้ว อย่างนั้น นั้นเทียว (ยังธิดา) นั้น ให้ศึกษาแล้ว (ซึ่งศิลปะ) สักว่าการฟ้อนและการขับและการประโคมนั้นเทียว ๙ อ. มงคลเป็นที่นำมาและมงคลเป็นที่นำไปต่าง ได้มีแล้ว (แก่ชน ท. ๒) เหล่านั้น ผู้ถึงแล้วซึ่งวัย ๙ ครั้งนั้น ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก อ. มารดาและบิดา ท. (ของชน ท. ๒) เหล่านั้น ได้กระทำแล้ว ซึ่งกาละ ๙ อ. ทรัพย์มีโกฏิ ๘๐ สองหนเป็นประมาณ ได้มีแล้ว ในเรือนหลังหนึ่งนั้นเทียว ๙

อ. บุตรของเศรษฐี ย่อมไป สู่ที่เป็นที่บำรุง ซึ่งพระราชา ๓ ครั้ง ต่อวัน ๙ ครั้งนั้น อ. นักเลง ท. ในเมือง นั้น คิดกันแล้ว ว่า ถ้าว่า อ. บุตรของเศรษฐี นี้ เป็นนักเลงเพราะสุรา จักเป็น ไชร์, อ. ความสุราจัญญ์ จักมี แก่เรา ท., (อ. เรา ท.) จง (ยังบุตรของเศรษฐี) นั้น ให้เรียนเอา ซึ่งความเป็นแห่งนักเลงเพราะสุรา เกิด ดังนี้ ๙ อ. นักเลง ท. เหล่านั้น ถือเอาแล้ว ซึ่งสุรา ผูกแล้ว ซึ่งเนื้ออันบุคคลพึงเคี้ยว ท. ด้วยนั้นเทียว ซึ่งกอนแห่งเกลือ ท. ด้วย พี่ชายแห่งผ้า ถือเอาแล้ว ซึ่งเง่าแห่งมัน ท. นิ่งแลดูอยู่แล้ว ซึ่งหนทาง (แห่งบุตรของเศรษฐี) นั้น ผู้มาอยู่ จากราชตระกูล เห็นแล้ว (ซึ่งบุตรของเศรษฐี) นั้น ผู้มาอยู่ ต้มแล้ว ซึ่งสุรา ใส่เข้าแล้ว ซึ่งกอนแห่งเกลือ ในปาก กัดแล้ว ซึ่งเง่าแห่งมัน กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่บุตรของเศรษฐี ผู้เป็นนาย (อ. ท่าน) ขอจงเป็นอยู่ ตลอดร้อยแห่งปี, อ. เรา ท. อาศัยแล้ว ซึ่งท่าน เป็นผู้สามารถในอันเคี้ยวและ อันต้ม พึ่งเป็น ดังนี้ ๙

(อ. บุตรของเศรษฐี) นั้น พังแล้ว ซึ่งคำ (ของนักเลง ท.) เหล่านั้น ตามแล้ว ซึ่งจุฬูปัญฐาก ผู้มาอยู่ ข้างหลัง ว่า (อ. ชน ท.) เหล่านั้น ต้มอยู่ ซึ่งอะไร ดังนี้ ๙ (อ. จุฬูปัญฐาก กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่นาย (อ. ชน ท. เหล่านี้) ต้มอยู่) ซึ่งนำอันบุคคล พึ่งต้ม ชนิดหนึ่ง ดังนี้ ๙

๙. มหาชนเสฏฐิปุตุตตฤ.

“**อจริตวา พรหมจิริย**นติ: อิมิ ฌมฺมเทสนิ สตุธา อิติปตเน มิคทาเย วิหรนฺโต มหาชนเสฏฐิปุตุตฺต อารพฺภ กเถสิ.

โส กิร พาราณสียํ อสตีโกฏิวิภเว กุเล นิพฺพตฺติ. อถสฺส มาตาปิตโร จินฺเตสุ “อมุหํ กุเล มหาโกคฺกขฺนุโ, ตํ ปุตุตฺตสฺส โน หตฺถे จเปตฺวา ยถาสฺสํ ปริโกคฺ กิรฺสฺสาม, อญฺเณน กมฺเมน กิจจํ นตฺถิติ; ตํ นจฺจคิตฺวาทิตมตฺตเมว สิกฺขาเปสุ. ตสฺมึเยว นคเร อญฺเณสฺมึ อสตีโกฏิวิภเว กุเล เอกา ฐิตาปี นิพฺพตฺติ.

ตสฺสาปี มาตาปิตโร ตเถว จินฺเตตฺวา ตํ นจฺจคิตฺวาทิตมตฺตเมว สิกฺขาเปสุ. เตสํ วยฺปุตุตฺตํ อวาวหิวิวาโ อโหสิ. อถ เสนํ อปรภาเค มาตาปิตโร กาลมกฺกํสุ. เทวอสตีโกฏิฉนฺ เอกสฺมึเยว เคเห อโหสิ.

เสฏฐิปุตุโต ทิวสฺสส ติกฺขตฺตํ รมฺโถ อูပ္ปญฺจํ คจฺจติ. อถ ตสฺมึ นคเร อุตฺตา จินฺเตสุ “สจายฺ เสฏฐิปุตุโต สุราโสณฺโฆ ภวิสฺสติ, อมุหํ ผาสฺกํ ภวิสฺสติ; อุกฺคณฺหาเปม นํ สุราโสณฺฆภวานฺติ. เต สุริ อาทาย ขชฺชมฺเส เจว โลงนฺสกฺขรา จ ทุสฺสนฺเต พฺนฺธิตฺวา มุลกนฺเท คเหตุวา ตสฺส ราชกุลโต อาคจฺจนฺตสฺส มคฺคํ โอโลกยมานา นิสีทิตฺวา ตํ อาคจฺจนฺตํ ทิสฺวา สุริ ปิวิตฺวา โลงนฺสกฺขริ มุเข ชิปิตฺวา มุลกนฺทํ ชฺลิตฺวา “วสุสฺสตี ชิว สามี เสฏฐิปุตุต, ตํ นิสฺสาย มยฺ ขาทนฺปิวนฺสมตฺตา ภเวยฺยามาติ อาหํสุ.

โส เตสํ วจฺนํ สุตฺวา ปจฺจโต อาคจฺจนฺตํ จุฬูปญฺจํ ปุจฺฉิ “เกิ เอเต ปิวนฺตฺติ. “เอกํ ปานํ สามิติ.

(อ. บุตรของเศรษฐี งามแล้ว) ว่า (อ. น้ำอันบุคคลพึงดื่ม) นั้น เป็นน้ำมีชาติแห่งวัตถุอันยังใจให้เอิบอาบ (ย่อมเป็น) หรือ ดังนี้ ๔ (อ. จุฬปัฐราภุ กแล้วแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย ชื่อ อ. น้ำอันควรแล้ว แก่ความเป็นน้ำอันบุคคลพึงดื่ม อันเช่นกัน (ด้วยน้ำอันบุคคลพึงดื่ม) นี้ ย่อมไม่มี ในโลกคือหมู่สัตว์ผู้เป็นอยู่ นี้ ดังนี้ ๔

(อ. บุตรของเศรษฐี) นั้น (กล่าวแล้ว) ว่า (ครั้นเมื่อความเป็น) อย่างนั้น มีอยู่ อ. อัน แม้อันเรา ดื่ม ย่อมควร ดังนี้ (ยังบุคคล) ให้นำมาแล้ว (ซึ่งสุรา) หนึ่ง ๗ ย่อมดื่ม ๔ ครั้งนั้น อ. นักเลง ท. เหล่านั้น รู้แล้ว ซึ่งความเป็นอันดื่ม แห่งบุตรของเศรษฐีนั้น แวดล้อมแล้ว ซึ่งบุตรของเศรษฐีนั้น ต่อกาลไม่นานนั้นเทียว ๔ ครั้นเมื่อกาล ไปอยู่ อ. บริวาร เป็นหมู่ใหญ่ ได้เป็นแล้ว ๔ (อ. เศรษฐี) นั้น (ยังบุคคล) ให้นำมาแล้ว ซึ่งสุรา แม้วัยร้อยแห่งทรัพย์ แม้วัยหมวดสองแห่งร้อยแห่งทรัพย์ ดื่มอยู่ ตั้งไว้แล้ว ซึ่งกองแห่งกหาปณะ (ในที่ ท.) มีที่แห่งตน นั่งแล้วเป็นต้น โดยลำดับ ดื่มอยู่ ซึ่งสุรา (กล่าวแล้ว) ว่า (อ. ท่าน ท.) จงนำมา ซึ่งระเบียบ ท. (ด้วยกหาปณะ) นี้ (อ. ท่าน ท. จงนำมา) ซึ่งของหอม (ด้วยกหาปณะ) นี้ (อ. บุคคล) นี้ เป็นผู้ฉลาด ในการขับ (ยอมเป็น) (อ. บุคคล) นี้ (เป็นผู้ฉลาด) ในการฟ้อน (ยอมเป็น) (อ. บุคคล) นี้ (เป็นผู้ฉลาด) ในการประโคม (ยอมเป็น) (อ. ท่าน ท.) จงให้ ซึ่งพันแห่งทรัพย์ (แก่บุคคล) นี้ (อ. ท่าน ท. จงให้) ซึ่งพันแห่งทรัพย์ ท. ๒ (แก่บุคคล) นี้ ดังนี้ เรื่อยอยู่ อย่างนี้ ยังทรัพย์อันมีโกฏิ ๘๐ เป็นประมาณ อันเป็นของมีอยู่ ของตน ให้สิ้นไปแล้ว ต่อกาลไม่นานนั้นเทียว (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่ นาย อ. ทรัพย์ ของท่าน สิ้นแล้ว ดังนี้ (อันชน ท.) กล่าวแล้ว (งามแล้ว) ว่า (อ. ทรัพย์) อันเป็นของมีอยู่ แห่งภรรยา ของเรา ย่อมไม่มี หรือ ดังนี้ (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่ นาย (อ. ทรัพย์) อันเป็นของมีอยู่ แห่งภรรยา ของท่าน มีอยู่ ดังนี้ (อันชน ท. เหล่านั้น) กล่าวแล้ว (กล่าวแล้ว) ว่า ถ้าอย่างนั้น (อ. ท่าน ท.) จงนำมา (ซึ่งทรัพย์) นั้น ดังนี้ (ยังทรัพย์) แม้นั้น ให้สิ้นไปแล้ว เหมือนอย่างนั้นนั้นเทียว ชายแล้ว (ซึ่งวัตถุ) แม้มี่นาและสวนและอุทยานและยานอันบุคคลพึงประกอบ เป็นต้น โดยลำดับ แม้ซึ่งภักทวะคือภาชนะ แม้ซึ่งผ้าเป็นเครื่องปูลาด และผ้าเป็นเครื่องห่มและผ้าเป็นที่นั่ง อันเป็นของมีอยู่ ของตน ทั้งปวง โดยกำหนดอันมีในที่สุด เคี้ยวกินแล้ว ๔ ครั้งนั้น (อ. เจ้าของแห่งเรือน ท.) นำออกแล้ว จากเรือน (อันเศรษฐี) นั้น ผู้มีโภคอันเสียม รอบแล้ว ในกาลแห่งตนเป็นคนแก่นั้นเทียว ชายซึ่งเรือน ของตน แล้ว จึงถือเอาแล้ว ๔ (อ. เศรษฐี) นั้น พาไปแล้ว ซึ่งภรรยา อาศัยแล้ว ซึ่งผ้าแห่งเรือนของ ชนอื่น อยู่อยู่ ถือเอาแล้ว ซึ่งขึ้นแห่งกระเบื้อง เทียวไปแล้ว เพื่ออันขอ เริ่มแล้ว เพื่ออันบริโภค ซึ่งภัตรอันเป็นแดน (ภัตรอันชนทั้งแล้ว) ของชน ๔

ครั้งนั้น อ. พระศาสดา ทอดพระเนตรเห็นแล้ว (ซึ่งเศรษฐี) นั้น ผู้ยืนอยู่ ที่ประตู แห่งศาลาเป็นที่นั่งแล้ว จึงรับเอาเฉพาะอยู่ ซึ่งโภชนะอันเป็นแดน อันนักขุทธุ์และสามเณร ท. ให้อยู่ ในอันหนึ่ง ได้ทรงกระทำแล้ว ซึ่งการเยี่ยม ให้ปรากฏ ๔ ครั้งนั้น อ. พระเถระชื่อว่าอานนท์ ทูลถามแล้ว ซึ่งเหตุแห่งการเยี่ยม (กะพระศาสดาพระองค์) นั้น ๔ อ. พระศาสดา เมื่อตรัสบอก ซึ่งเหตุแห่งการเยี่ยม ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนอานนท์ (อ. เณร) จงดู ซึ่งบุตรของ เศรษฐีผู้มั่ง ทรัพย์มาก นี้ ผู้ยังทรัพย์มีโกฏิแปดสิบสองหมื่นเป็นประมาณ ให้สิ้น ไปแล้ว จึงพาเอา ซึ่งภรรยาแล้ว จึงเทียวไปอยู่ เพื่ออันขอ ในพระนคร นี้ นั้นเทียว,

“มณาปชาติกั เอตุนตี. “สามิ อิมสมึ ชีวโลกเ อิมินา สทิสฺ ปาตพพุตตกั นาม นตฺถิติ.

โส “เอวฺ สนฺเต มยาปิ ปาตุ วฏฏฐิติ โถกั โถกั อหฺราเปตฺวา ปิวติ. อถสฺส น จิริสฺเสว เต ธุตฺตา ปิวณาวิ ญตฺวา ตั ปริวารยฺสิ. คจฺจนฺเต กาลे ปริวาริ มหา อโหสิ. โส สเตนปิ สทฺทฺเวณปิ สุริ อหฺราเปตฺวา ปิวฺนโต อนุกฺกเมน นิสินฺนุญฺจนาทิสฺ กหาปณฺราสี จเปตฺวา สุริ ปิวฺนโต “อิมินา มาลา อหฺรต, อิมินา คนฺธ, อยฺ คีเต เณโก, อยฺ นจฺเจ, อยฺ วาทิเต, อิมิสฺส สหสฺสํ เทถ, อิมิสฺส เทว สหสฺसानิติ เอวฺ วิกฺกิรินฺโต น จิริสฺเสว อตฺตโน สนฺตกั อสฺตีโกฏิณิ เขเปตฺวา, “ชีถํ เต สามิ ธนฺนฺติ วุตฺเต, “กั ภริยาย เม สนฺตกั นตฺถิติ, “อตฺถิ สามิติ, “เตนฺหิ ตั อหฺรตาติ, ตัปี ตเถว เขเปตฺวา อนุพุเพน เขตฺตอารามุญฺยานโยคฺคาทิกิปี อนุตฺมโส ภาชนภณฺฑกัปี อตฺถรณฺปา วรณฺนีสฺทหนฺปี สพฺพิ อตฺตโน สนฺตกั วิกฺกิณฺติวฺวา ชาทิ. อถสฺส มหฺลลกฺกาเลเยว ปิริหิณโภคฺสฺส อตฺตโน เคหิ วิกฺกิณฺติวฺวา คหิตเคหา นีหฺริสฺ. โส ภริยํ อาทาย ปฺรชนฺสฺส เคหิตฺตี นิสฺสาย วสนฺโต กपालชฺนฺทํ อาทาย ภิกฺขาย จริตฺวา ชนฺสฺส อจฺฉิฏฺฐภตฺตํ ภูณฺชิตฺ อารภิ.

อถ นั เอกทิวสฺ อาสนฺสาลาเย ทฺวาเร จตฺวา ทหฺรสามเณเรหิ ทียมานํ อจฺฉิฏฺฐโกชนิ ปฏิกฺคณฺหนฺตํ ทิสฺวา สตฺธา สิตํ ปาตฺวา กาสิ. อถ นั อานนฺทฺเตโร สิตการณํ ปุจฺฉิ. สตฺธา สิตการณํ กเถนฺโต “ปฺสฺสานนฺท อิมํ มหาธนฺเสฏฺฐิปฺตํ อิมสมึเยว นคเร เทวอฺสฺตีโกฏิณิ เขเปตฺวา ภริยํ อาทาย ภิกฺขาย จรฺนฺต:

ก็ ถ้าว่า (อ.บุตรของเศรษฐี) นี้ ไม่ยังโภาคะ ท. ให้สิ้นไปแล้ว จักประกอบ แล้ว ซึ่งการงาน ท. ในวัยที่หนึ่ง ไชว์ (อ.บุตรของเศรษฐี) นี้ เป็นเศรษฐีผู้เลิศ ในนคร นั้นเห็นเทียบ จักได้เป็นแล้ว ก็ ถ้าว่า (อ.บุตรของเศรษฐี) นี้) ออกแล้ว จักบวชแล้ว ไชว์ (อ.บุตรของ-เศรษฐี) นี้) จักบรรลุลแล้ว ซึ่งพระอรหันต์ แม้ อ.ภรรยา (ของบุตรของ-เศรษฐี) นั้น) จักตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในอนาคามีผล ถ้าว่า (อ.บุตรของ-เศรษฐี) ผู้มีทรัพย์มากนัก) ไม่ยังโภาคะ ท. ให้สิ้นไปแล้ว จักประกอบ ซึ่งการงาน ท. ในมัชฌิมวัยไชว์,(อ.บุตรของเศรษฐี) ผู้มีทรัพย์มากนัก) นั้น จักเป็นเศรษฐีคนที่สอง จักได้เป็นแล้ว, อ.บุตรของเศรษฐีผู้มีทรัพย์ มากนี้) ออกไปแล้ว บวชอยู่ จักเป็นพระอนาคามี จักได้เป็นแล้ว, แม้ อ.ภรรยา (ของบุตรของเศรษฐี) ผู้มีทรัพย์มาก) นั้น จักตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในสกทาคามีผล,ถ้าว่า (อ.บุตรของเศรษฐี) ผู้มีทรัพย์มาก) นี้) ไม่ยังโภาคะ ท. ให้สิ้นไปแล้ว จักประกอบแล้ว ซึ่งการงาน ท. ในปัจฉิมวัยไชว์,อ.บุตรของเศรษฐี) ผู้มีทรัพย์มากนัก) เป็นเศรษฐีคนที่สาม จักได้เป็นแล้ว, (อ.บุตรของเศรษฐี) ผู้มีทรัพย์ มากนี้) แม้ออกแล้ว บวชอยู่ จักเป็นพระสกทาคามี จักได้เป็นแล้ว, แม้ อ.ภรรยา (ของบุตรของเศรษฐี) ผู้มีทรัพย์มาก) นั้น) จักตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในโสดาปัตติผล, แต่ว่า (อ.บุตรของ เศรษฐี) นั้น) เสื่อมรอบแล้ว แม้จากโภาคะของคฤหัสถ์ เสื่อมรอบแล้ว แม้จาก คุณเครื่องความเป็นแห่งสมณะ ในกาลนี้) ก็แล (อ.บุตรของ เศรษฐี) นั้น) ครั้นเสื่อม รอบแล้ว เป็นราวกะว่านกระเรียน ในเปือกตมอันแห่ง เกิดแล้ว ดังนี้ ๔ ได้ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถา ท. เหล่านี้ ว่า

(อ. คนเขลา ท.) ไม่ประพฤติแล้ว ซึ่งพรหมจรรย์ ไม่ได้ แล้ว ซึ่งทรัพย์ ในความเป็นแห่งหนุ่มสาว ย่อมชบเซา เพียงดัง อ. นกกระเรียนแก่ ท. (ชบเซาอยู่) ในเปือกตม อันมีปลาสิ้นแล้ว เทียบ ๔ (อ. คนเขลา ท.) ไม่ประพฤติแล้ว ซึ่งพรหมจรรย์ ไม่ได้แล้ว ซึ่งทรัพย์ ในความเป็นแห่งหนุ่มสาว ย่อมนอน ทอดถอนถึงอยู่ ซึ่งเรื่องอันมีในก่อน ท. เพียงดัง (อ. ลูกศร ท.) อันหลุดไปแล้วจากแฉ่ง ดังนี้ ๔

(อ. อรรถ) ว่า ไม่อยู่แล้ว อยู่ด้วยสามารถ แห่งอัน-ประพฤติซึ่งธรรมอันประเสริฐ (ดังนี้) (ในบท ท.) เหล่านี้หนนา (แห่งบท) ว่า **อจริตวา** ดังนี้ ๔

(อ. อรรถ) ว่า ไม่ได้แล้ว แม้ซึ่งทรัพย์ ในกาล (แห่งตน) เป็นผู้สามารถ เพื่ออัน ยังโภาคะ ท. อันไม่เกิดขึ้นแล้ว ให้เกิดขึ้น หรือ หรือว่า เพื่ออันตามรักษา ซึ่งโภาคะ ท. อันเกิดขึ้นแล้ว (ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **โยพพเน** ดังนี้ ๔

(อ. อรรถ) ว่า อ. คนเขลา ท. ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป เหล่านี้ ย่อมชบเซา ราวกะ อ. นกกระเรียนแก่ ท. ตัวมีขนปีกสิ้นรอบแล้ว (ชบเซาอยู่) ในเปือกตม ชื่อว่ามีปลาสิ้นแล้วเทียบ เพราะความไม่มี แห่งน้ำ (ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **ชีณมจเจ** ดังนี้เป็นต้น ๔

สเจ หิ อัย ปจฺมวเย โภาค อเขเปตฺวา กมฺมุนฺเต ปโยชิสฺส, อิมสฺมึเยว นคเร อคฺคเสฏฺฐี อภวิสฺส, สเจ ปน นิกฺขมิตฺวา ปพฺพชิสฺส, อรหตฺตํ ปาปฺณิสฺส, ภริยาปิสฺส อนาคามีผล ปติภฺจหิสฺส; สเจ มชฺฌิมวเย โภาค อเขเปตฺวา กมฺมุนฺเต ปโยชิสฺส, พุติยเสฏฺฐี อภวิสฺส, นิกฺขมิตฺวา ปพฺพชฺนฺโต อนาคามี อภวิสฺส,

ภริยาปิสฺส สกทาคามีผล ปติภฺจหิสฺส; สเจ ปจฺฉิมวเย โภาค อเขเปตฺวา กมฺมุนฺเต ปโยชิสฺส, ตติยเสฏฺฐี อภวิสฺส, นิกฺขมิตฺวา ปพฺพชฺนฺโตปิ สกทาคามี อภวิสฺส, ภริยาปิสฺส โสตาปัตติผล ปติภฺจหิสฺส: อิทานิ ปนส คิหิโกคาปิ ปริหีนเ สสามนฺตฺโตปิ ปริหีนเ; ปริหายิตฺวา ๑ ปน สุกฺขปลฺลลเ โภณฺจสฺสกุณฺเ วีย ชาโตติ วตฺวา อีมา คาถา อภาสิ

“ อจริตวา พฺรหฺมจริยํ อลทฺธา โยพฺพเน ธนํ
ชิตฺถนฺโกณฺจวณฺณนฺติ ชีณมจฺเจว ปลฺลลเ.
อจริตวา พฺรหฺมจริยํ อลทฺธา โยพฺพเน ธนํ
เสนฺติ จาปาติชิตฺตาว ปุราณานิ อนฺตฺตุนฺนฺติ.

ตตฺถ **อจริตวาติ:** พฺรหฺมจริยวาลํ อวสิตฺวา.

โยพฺพเนติ: อนฺุปฺนฺเน วา โภาค อฺุปฺปาเทตฺ อฺุปฺนฺเน วา โภาค อนฺุรฺกฺชิตฺํ สมตฺตกาเล ธนํป อลภิตฺวา.

ชีณมจเจติ:เต เอรฺฐปา พาลา อฺุทกฺสฺส อภาวา ชีณมจฺเจว ปลฺลลเ ปริกฺชิตฺตฺตา ชิตฺถนฺโกณฺจว วีย อวชฺฌณฺณนฺติ.

(อ. อรรถธูปร) นี้ ว่า ก็ อ.ความไม่มี แห่งที่เป็นที่อยู่ (ของคนเขลา ท.) เหล่านี้ รวากะ อ.ความไม่มี แห่งน้ำ ในเปือกตม, อ.ความไม่มี แห่งโกศะ ท. (ของคนเขลา ท.) เหล่านี้ รวากะ อ.ความที่ แห่งปลา ท. ลื่นแล้ว, อ.ความที่ (แห่งคนเขลา ท.) เหล่านี้ เป็นผู้ไม่สามารถ เพื่ออันตั้งไว้พร้อม ซึ่งโกศะ ท. (โดยทาง ท.) มีทางในน้ำและทางบนบก เป็นต้น ในกาลนั้นนี้เที่ยว รวากะ อ.ความไม่มีแห่งการ บินขึ้นแล้ว ไป แห่งนกกระเรียน ท. ตัวมีขนปัดแล้ว; เพราะเหตุนี้ (อ.คนเขลา ท.) เหล่านี้ ย่อมนอน ชบเซา (ในที่) นี้เที่ยว รวากะ อ.นกกระเรียน ท. ตัวมีขนปัดแล้ว ดังนี้ เป็นคำอธิบาย (อันพระผู้มีพระภาคเจ้า) ตรัสแล้ว ย่อมเป็น ๗

อ. อรรถ ว่า อันหลุดไปแล้ว จากแล่ง คือว่า อันพ้นไปแล้ว จากแล่ง ดังนี้ (แห่งบท) ว่า **จาปาติชีณาว** ดังนี้ ๗

(อ.อรรถธูปร) นี้ ว่า อ.ลูกศร ท. อันพ้นไปแล้วจากแล่ง เล่นไปแล้ว ตามความเร็ว ตกลงแล้ว, (ครั้นเมื่อบุคคล) ผู้ จับแล้ว ยกขึ้นอยู่ ไม่มีอยู่, เป็นเหยื่อ ขอลปลวก ท. ในที่นั้นนั้นเที่ยว (ย่อมเป็น) ฉันใด; (อ.คนเขลา ท.) แม่เหล่านี้ ก้าวล่วงแล้ว ซึ่งวัย ท. ๓ จักเข้าถึง ซึ่งความตาย เพราะความที่ (แห่งตน) เป็นผู้ไม่สามารถ เพื่ออันถอนขึ้น ซึ่งตน ในกาลนี้; เพราะเหตุนี้ (อ. พระดำรัส) ว่า **เสนติ จาปาติชีณาว** ดังนี้ (อันพระผู้มีพระภาคเจ้า) ตรัสแล้ว (ดังนี้) เป็นคำอธิบาย (อันพระผู้มีพระภาคเจ้า) ตรัสแล้ว ย่อมเป็น ๗

(อ. อรรถ) ว่า (อ. คนเขลา ท.) ย่อมนอน ทอดถอนถึงอยู่ คือว่า ตามศรัทธาโสภณอยู่ (ซึ่งเรื่อง ท.) มีการเคียวกินและการดื่ม และการฟ้อนและการขบร้องและการประโคมเป็นต้นอัน (อันตน) กระทำแล้ว ในกาลก่อน ว่า (อ. วัตถุอันบุคคลพึงเคียว) อันเรา ท. เคียวกินแล้ว ด้วยประการฉะนี้, (อ. นำอันบุคคลพึงดื่ม) (อันเรา ท.) ดื่มแล้ว ด้วยประการฉะนี้ ดังนี้ ดังนี้ (แห่งบาท แห่งพระคาถา) ว่า **ปุราณานิ อนุตฺตุนิ** ดังนี้ ๗

ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา (อ. ชน ท.) มาก บรรลุแล้ว (ซึ่งอริยมผล ท.) มีโสดาปัตติผลเป็นต้น ดังนี้แล ๗

อ.เรื่องแห่งบุตรของเศรษฐีผู้มีทรัพย์มาก (จบแล้ว) ๗

อ.กถาเป็นเครื่องพรรณนาซึ่งเนื้อความแห่งวรรค อันบัณฑิตกำหนดแล้วด้วยชรา จบแล้ว ๗

อ. วรรค ที่ ๑๑ (จบแล้ว) ๗

อิทํ วุตฺตํ โหติ “ปลลเล อุกทสุส อภาโว วिय หิ อิมสํ วสนญฺจานสุส อภาโว, มจฺจนํ ชีณภาโว วिय อิมสํ โภคานํ อภาโว, ชีณปฺตฺตานํ โภญฺจานํ อูปฺตฺติวฺวา คมนภาโว วिय อิมสํ อิทาเนว ชลปถถลปถาทิหิ โภเค สณฺุสเปตฺตุ อสมตฺถภาโว; ตสฺมา เอเต ชีณปฺตฺตา โภญฺจา วिय เอเตว นิปฺชฺชิตฺวา อวชฺฌายนฺตฺติ.

จาปาติชีณาวาติ: จาปโต อติชีณา จาปวินิมุตฺตาติ อตฺถโก.

อิทํ วุตฺตํ โหติ “ยถา จาปวินิมุตฺตา สฺรา ยถา เวคฺ คนฺตฺวา ปติตา, คเหตฺวา อุกฺขิปนฺนเต อสฺติ, ตตฺถเวว อูปฺจิกานํ ภตฺตํ โหนฺติ; เหวํ อิมปิ ตโย วเย อติกฺกนฺตา อิทานิ อตฺตานํ อุกฺุริตฺตุ อสมตฺถตฺตาย มรณํ อูปฺคมิสฺสนฺตฺติ; เตน วุตฺตํ “**เสนติ จาปาติชีณาวาติ.**

ปุราณานิ อนุตฺตุนนฺติ: อิติ อมฺเหหิ ชาทิตฺ, อิติ ปิตนฺติ ปุพฺเพ กตานิ ชาทิตฺปีตนฺจจิตฺวาทิตาทินิ อนุตฺตุนฺตฺตา อนุโสจฺนฺตา เสนฺตฺติ.

เทศนาวสานे पणु ङोदापत्तिमलातिनि पापुणीसुति.

มหาธนเสฏฺฐิจิปฺตฺตวตฺตฺตุ.

ชฺราวคฺควณฺณนา นิฏฺฐิตา.

เอกาทสโม วคฺโค.

บรรณานุกรม

พระพุทธโฆษาจารย์ **ธมฺมปทัฏฐกถา** ปณฺจโม ภาค . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย .๒๕๒๘

พระอมรมุนี **คัมภีร์พระธมฺมปทัฏฐกถา** ยกศัพท์แปล ภาค ๕ . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย .๒๕๒๘.

คณะกรรมการแผนกตำรามหาจุฬาราชวิทยาลัย **พระธมฺมปทัฏฐกถา** แปล ภาค ๕ .

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย ๒๕๒๘ .

คณาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย **สูตรสำเร็จ บาลีไวยากรณ์** .

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุขขุมวิทการพิมพ์ จำกัด . ๒๕๕๔ .

พระวิสุทฺธิสมโพธิ **ปทานุกรมกิริยาอาชยาด** . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธรรมบรรณาการ . ๒๕๒๐.

พระมหาสำลี วิสุทฺโธ **อักขรานุกรมกิริยาอาชยาด** . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลื่องเชียงจงเจริญ . ๒๕๒๘.

ป.หลงสมบุญ **พจนานุกรม มคธ -ไทย** . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัทธรรมสาร จำกัด . ๒๕๔๖

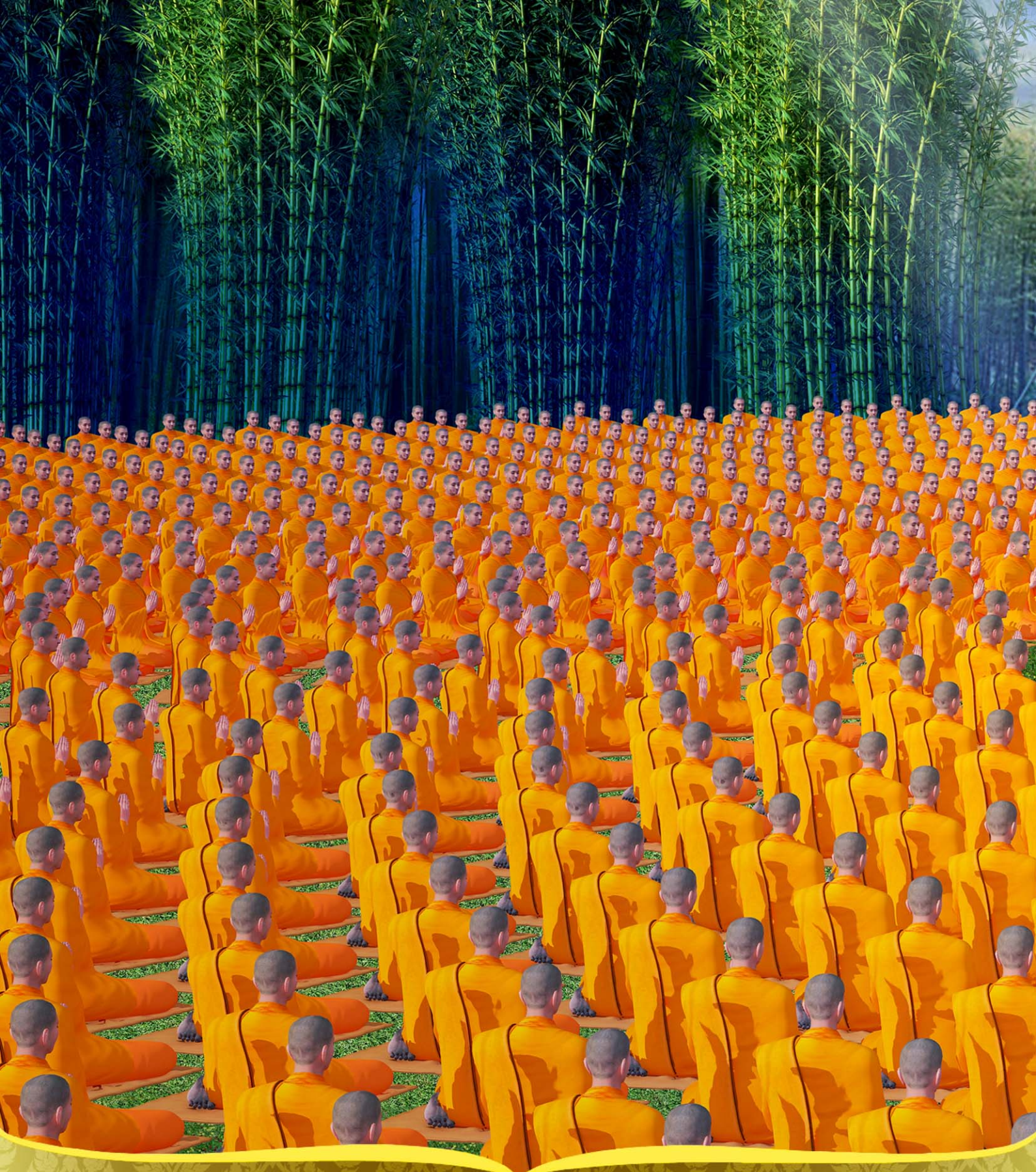
สนามหลวงแผนกบาลี **ปัญหาและเฉลยประโยคบาลีสสนามหลวง** . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา .

ดร.อุทิศ สิริวรรณ **ธรรมบท ภาคที่ ๕** แปลโดยพยัญชนะ . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลื่องเชียง . ๒๕๕๐.

บุญสืบ อินสาร **ธรรมบท ภาคที่ ๕** แปลโดยพยัญชนะ . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งนครรการพิมพ์ . ๒๕๔๖.

กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ **ธรรมปทัฏฐกถา ภาค ๕** แปลโดยพยัญชนะ .

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา . ๒๕๕๖.

โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย

ต.คลองสาม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี

www.kalyanamitra.org